

ΑΡΧΑΙ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

Ἡ ΑΥΤΟΒΟΗΘΕΙΑ, ΚΑΡΤΕΡΙΑ ΚΑΙ ΠΙΣΤΙΣ

ΤΟΥ ΔΕΙΝΟΠΑΘΟΥΝΤΟΣ ΡΟΒΙΝΣΩΝΟΣ

ΠΡΟΣ ΧΡΗΣΙΝ ΤΩΝ ΔΗΜΟΤΙΚΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ

ΥΠΟ

Π. Π. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ

Διδάκτορος τῆς φιλοσοφίας, διευθυντοῦ τοῦ ἐν Ἀθήναις
πρωτοῦπου σχολείου καὶ καθηγ. τοῦ διδασκαλείου.

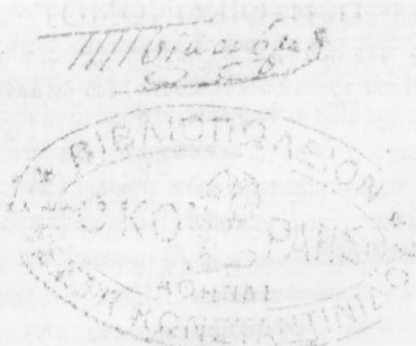
—
«Ἐἴ τι ἀγαθὸν θέλεις,
παρὰ σεαυτοῦ λάβέ.»

—
ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΠΑΡΑ Τῶ ΕΚΔΟΤῆ ΔΝΕΣΤῆ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔῆ
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ «Ο ΚΟΡΑΗΣ»

—
1882

Πᾶν αντίτυπον μὴ φέρον αὐτόγραφον τὸ ὄνομα τοῦ συγγραφέως
καὶ τὴν σφραγίδα τοῦ ἐκδότου καταδιώκεται κατὰ τὸν νόμον.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Εἶνε λίαν φυσικὸν σήμερον, ὅτε ἔχομεν παιδαγωγικὴν ἐπιστήμην νὰ ζητῶμεν καὶ τὸν λόγον πάσης ἀναφαινομένης παιδαγωγικῆς ἐργασίας, κατὰ πόσον δηλ. αὕτη ρυθμίζεται πρὸς τὴν πνευματικὴν κατάστασιν καὶ τὰς ἀνάγκας τοῦ παιδευομένου καὶ κατὰ πόσον συντελεῖ εἰς τὴν βελτιώσιν αὐτοῦ. Ἡ ἐποχὴ ἐκείνη, καθ' ἣν ἀγνοουμένης ἐντελῶς ἔνθα μὲν τῆς πνευματικῆς καταστάσεως τοῦ παιδὸς καὶ τῆς πορείας, ἣν ἀκολουθεῖ τὸ πνεῦμα μορφοῦμενον, ἔνθα δὲ τῶν σπουδῶν τῆς ἀνατροφῆς σκοπῶν, προσεφέρετο εἰς τοὺς μαθητὰς ἀκρίτως καὶ ἀσκόπως ὅ,τι ἡ τύχη καὶ ἡ ἐκάστοτε διάθεσις τοῦ συγγραφέως ἠρέσκετο νὰ δίδῃ, ἂν δὲν περῆλθεν ἀκόμη πρέπει νὰ παρέλθῃ ταχέως. Θὰ εἶνε ἐντροπὴ τῇ ἀλῆ, θείᾳ σήμερον, ὅτε ἡ ἐπιστήμη ἀνέλαβε νὰ κανονίζῃ καὶ αὐτὴν τὴν τροφὴν τῶν χοίρων, καὶ τόσα λαμπρὰ ἀποτελέσματα καὶ ἐνταῦθα ὡς καὶ πανταχοῦ κατῴρθωσεν, ἐν Ἑλλάδι νὰ μὴ ἔχῃ φωνὴν εἰς τὴν πνευματικὴν τροφὴν τῶν παιδῶν. Ὅτι ἢ γεννηθῶσι παράπονα παρὰ τῶν συνειθισμένων εἰς τὴν ἀταξίαν, δὲν πρέπει οὐδόλως νὰ θαυμάζωμεν ἐνθυμούμενοι ὅτι τοιαῦτα παράπονα γίνονται εἰς πᾶσαν μεταβολήν. Πόσα παράπονα δὲν ἐγένοντο καὶ πόσαι σατανικαὶ διαδόσεις καὶ ἐνέργειαι δὲν ἠκούσθησαν κατὰ τῆς εἰσαγωγῆς τῶν τηλεγράφων, ἀτμοπλοίων, σιδηροδρόμων, κ. τ. τ.; Ἐκάστη κοινωνία ἔχει διαφόρων εἰδῶν ἀνθρώπους νὰ ἐπιδείξῃ, ὧν ἕκαστος κατὰ τὴν φύσιν αὐτοῦ καὶ μάθησιν, κατὰ τοὺς ἰδίους σκοποὺς ἢ τὰ πάθη του ἀντιλαμβάνεται τῶν πραγμάτων καὶ κρίνει περὶ αὐτῶν. Ἀλλὰ τὸ εὐτύχημα εἰς τοιαύτας περιστάσεις εἶνε ὅτι τὰ παρά-

ποννα ταῦτα παρέρχονται ὡς πομφόλυγες ἐν τῷ ἀέρι οὐδὲν ἔχονος τῆς διαβάσεως αὐτῶν ἀφίνουσαι, τὰ δὲ πράγματα βλίνουσιν ἀκατάσχετα τὴν προδιαγεγραμμένην αὐτῶν πορείαν πρὸς τὸ καλὸν τῆς ἀνθρωπότητας.

Τὸ βιβλίον, τὸ ὁποῖον σήμερον παραδίδω εἰς τὰς χεῖρας τῶν Ἑλληνοπαίδων δὲν εἶνε μὲν νέον κατὰ τὴν ὑπόθεσιν, τὸ νέον ἔγκειται μόνον ἐν τῇ διεξαγωγῇ καὶ πλοκῇ αὐτῆς. Ὁ χαρακτήρ τοῦ Ῥοβινσῶνος διετηρήθη καθ' ὅλας αὐτοῦ τὰς μορφὰς χαρακτήρ εὐγενῆς καὶ διδακτικῆς. Ἐμπνέεται ὑπὸ ὑψηλῶν ἰδεῶν, αἴτινες πανταχοῦ καὶ πάντοτε προφυλάττουσιν αὐτὸν ἀπὸ τῆν μικροψυχίαν καὶ τὴν ταπεινώσιν. Τὴν ἐργασίαν δὲν θεωρεῖ κατάρκην, ἀλλὰ μέσον εὐδαιμονίας. Πανταχοῦ τῶν σκέψεών του, τῶν λόγων του, τῶν πράξεών του, διήκει τὸ ὑψηλὸν θρησκευτικὸν συναίσθημα, τὸ ὁποῖον εἶνε εἰς μὲν τὸν δυστυχῆ παρηγορία, εἰς δὲ τὸν δειλὸν θάρρος, εἰς δὲ τὸν κινδυνεύοντα ἐλπίς, εἰς δὲ τὸν εὐτυχοῦντα εὐγνωμοσύνη καὶ καθόλου εἰς τὸν ἄνθρωπον ἀνθρωπισμός.

Διὰ τοῦ βιβλίου τούτου προσεπάθησα νὰ σχεδιογραφῆσω βίον ἀπλούστατον περιλαμβάοντα τὰ πρῶτα στοιχεῖα τοῦ πολιτισμοῦ. Ταῦτα κατὰ δύο τρόπους δύνανται νὰ διδαχθῶσιν. Ὁ μὲν εἰς ὃ καὶ ἀπλούστερος εἶνε νὰ συλλεθῶσιν ὅλα τὰ στοιχεῖα ταῦτα καὶ νὰ ἐκτεθῶσι τὸ ἐν κατόπιν τοῦ ἄλλου ἄνευ οὐδεμιᾶς ἐσωτερικῆς ἐνότητος τῆς ὕλης καὶ ἄνευ τινὸς ἐνδιαφέροντος εἰς τοὺς μαθητὰς κατὰ τὴν μέθοδον τῆς πραγματογνωσίας, ἧς ἐγχειρίδια ἤρχισαν νὰ ἐκδίδωνται καὶ παρ' ἡμῶν. Ὁ δὲ ἄλλος τρόπος ὃ καὶ δυσκολώτερος εἶνε νὰ διδαχθῶσι τὰ στοιχεῖα ταῦτα τοῦ πολιτισμοῦ ἀνηγμένα εἰς ἐν κοινὸν ὑποκείμενον, φέροντα ἐν ἑαυτοῖς τὴν ἐνότητα καὶ συνδεόμενα οὕτω ψυχολογικῶς πρὸς ἄλληλα, ὥστε ἐκάστου τούτων νὰ εἶνε φανερά ἢ ἀνάγκη, ἧτις τὸ ἐγέννησε. Τὸ βιβλίον ταῦτο ἠκολούθησε τὸν δεύτερον τρόπον· διότι

ἀνέκχθεν προσβέω ὅτι διδασκαλία παιδαγωγική ἄνευ ψυχολογικῆς ἀνάγκης, ὑπαρχούσης ἢ διεγερθείσης εἰς τὸν μαθητὴν, ἄνευ ἐνδικέρροντος, εἶνε ἀδύνατον νὰ ὑπάρξῃ, τὴν δὲ ἀνάγκην εἴτε πνευματικῆς φύσεως εἶνε αὕτη, εἴτε ὕλικῆς, θεωρῶ ὡς τὴν μεγαλουργὸν δύναμιν ἐν τῷ βίῳ τῶν ἀτόμων καὶ τῶν ἐθνῶν. Ἐὰν λοιπὸν θέλωμεν νὰ ἐμφοτεύσωμεν εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ τροφίμου δυνάμεις, νὰ προφυλάξωμεν δὲ τὸ πνεῦμα αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ μαρασμοῦ καὶ τοῦ θανάτου πρέπει νὰ ἀνεύρωμεν τὰς ἐκάστοτε ψυχολογικὰς αὐτοῦ ἀνάγκας καὶ τὰς ἀνάγκας αὐτοῦ ταύτης ἐκάστοτε νὰ ζητῶμεν νὰ θεραπεύωμεν, ἀλλ' οὔτε περισσώτερον οὔτε ὀλιγώτερον. Καθὼς τὸν γαλαθινὸν δὲν δυνάμεθα νὰ θρέψωμεν μὲ στερεὰν τροφήν, ἀλλὰ καὶ αὐτὸ τὸ γάλα τῆς αἰγῆς ἢ τῆς ἀγελᾶδος πρέπει νὰ ἀρχειῶμεν δι' ὕδατος κατὰ τοὺς πρώτους μῆνας, διότι ἡ πεπτικὴ δύναμις αὐτοῦ δὲν εἶνε μεγάλη, οὕτω καὶ εἰς τὴν ψυχὴν αἱ πρῶται εἰς αὐτὴν προσφερόμεναι γνώσεις δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ φέρωσι τὸν χαρακτῆρα τοῦ τελείου. Κατὰ πρῶτον εἶνε ἀνάγκη νὰ σχηματισθῶσιν ἀπλούστατα διαγράμματα τῶν γνώσεων, τὰ ὅποια μὲ τὸν χρόνον θὰ συμπληροῦνται μέχρις ὅτου ἀποκτήσωσι τὸν τίπον τῆς ἀκριβείας. Καὶ ἐνταῦθα φαίνεται ἀληθέστατος ὁ παιδαγωγικὸς νόμος ὅτι καὶ τὸ πνεῦμα τοῦ μαθητοῦ πρέπει νὰ κάμῃ ἐν μικρῷ παρομοίαν ἐργασίαν, ἢν ἔκαμε καὶ τὸ πνεῦμα τῆς ἀνθρωπότητος ἐν μεγάλῳ. Αὐτὸς εἶνε ὁ λόγος, διὰ τὸν ὅποιον ἐν τῷ βιβλίῳ τούτῳ ἐκτίθενται πᾶσαι αἱ ἀνακαλύψεις οὐχὶ κατὰ τὴν σημερινὴν αὐτῶν τελειοποίησιν, ἀλλὰ κατὰ τὴν κατάστασιν τῆς ἀρχικῆς αὐτῶν ἐμφάνισεως. Ὁ σχηματισμὸς τελειωτέρων σκέψεων εἶνε ἔργον τῆς μετὰ ταῦτα μαθητείας. Ἀλλὰ τοιούτους ψυχολογικοὺς λόγους καὶ τοιαύτας λεπτότητας τῆς ἐπιστήμης δὲν λαμβάνει πρὸ ὀρθαλμῶν ἢ μεθόδου τῆς πραγματογνωσίας ὡς παρουσιάζεται παρ' ἡμῶν, καὶ διὰ

τοῦτο δὲν δύναται ἢ φωνή αὐτῆς νὰ θεωρηθῇ τὸ πα-
ράπαν σπουδαία.

Καὶ ἓνα ἄλλον λόγον ὀφείλω νὰ δώσω διὰ τὴν κατὰ-
τάξιν τοῦ βιβλίου τούτου εἰς τὴν σειράν τῶν ἀνγκνω-
στικῶν βιβλίων. Ὁ Ῥοβινσὼν εἶνε ἀπὸ τὰ σπάνια ἐκεῖνα
βιβλία, τὰ ὁποῖα ὡς ἐμφανισθέντα κατέκτησαν εὐθύς
τὰς καρδίαις τῶν ἀνθρώπων. Δὲν ὑπῆρξεν ἄνθρωπος ἀ-
δικακρίτως πάσης ἡλικίας καὶ τάξεως, ὅστις δὲν ἀνέ-
γνωσε μετ' ἐνδιαφέροντος καὶ ὠφελείας τὸν Ῥοβινσὼνα.
Μετεφράσθη σχεδὸν εἰς ὅλας τὰς γλώσσας τοῦ κόσμου
ἀκόμη δὲ καὶ εἰς αὐτὴν τὴν Ἀραβικὴν ὑπὸ τὸ ὄνομα
«ὁ μαργαρίτης τοῦ Ὠκεανοῦ». Ὁ Hettner λέγει
ὅτι «ἐν τῷ βιβλίῳ τούτῳ ἐμφανίζεται πρὸ ἡμῶν εἰκὼν
οὕτω μεγάλη καὶ ἰσχυρὰ, ὥστε βλέπομεν σαφῶς διὰ
τῶν ὀφθαλμῶν μας τὴν κατὰ μικρὸν φυσικὴν τοῦ ἀν-
θρωπίνου γένους ἀνάπτυξιν. Ὁ Ῥοβινσὼν εἶνε, ἂν δυνά-
μεθα νὰ εἴπωμεν, εἰδός τι φιλοσοφίας τῆς ἱστορίας¹.»
Χαρακτηρισμὸν τοῦ βιβλίου ἐξείρετον δίδει ὁ Ῥουσσὼ²
τὸν ἐξῆς: «Δὲν θὰ εὔρεθῇ ἄρα γε ποτὲ μέσον νὰ συμπε-
ριληφθῶσιν εἰς ἓν αἰ εἰς πολλὰ βιβλία διεσκορπισμέναι
διδασκαλίαι καὶ νὰ δοθῇ εἰς αὐτὰς τοιαύτη ἐνότης, ὥ-
στε καὶ εὐτύνοπτοι νὰ εἶνε καὶ ἐνδιαφέρουσαι, καὶ αὐ-
τὸν τὸν νέον ἀκόμη εἰς μάθησιν παρορμῶσαι; Ἄν εἶνε
δυνατὸν νὰ εὔρεθῇ τοιαύτη κατάστασις, καθ' ἣν ἔνθα
μὲν νὰ παρουσιάζωνται οἶονεὶ ψηλαφηταὶ εἰς τὸν παῖδα
ὅλαι αἱ φυσικαὶ τοῦ ἀνθρώπου χρεῖται, ἔνθα δὲ νὰ προκύ-
πτωσι κατὰ μικρὸν ὅλα τὰ μέσα πρὸς θεραπείαν αὐτῶν
τῶν ἀναγκῶν καὶ αὐτὰ ἐπίσης καταληπτά, ἢ κατάστα-
σις αὕτη πρέπει νὰ ἀπεικονίζηται μετὰ ζώην καὶ ἀφέ-
λειαν, ἓνα δοθῶσιν αἱ πρῶται εἰς τὴν φαντασίαν ἀσκή-

¹ Hettner, Litteraturgeschichte des 18. Jahrhunderts Τόμ. 1.
σελ. 291.

² Emile libr. III σελ. 345 (ἔκδ. 1775).

σεις. Καί ευτυχῶς ἡ κατάστασις αὐτοῦ εὐρέθη. Ἄφ' οὗ τέλος πρέπει νὰ ἔχωμεν βιβλία, ὑπάρχει ἐν, ὅπερ κατὰ τὴν πεποίθησίν μου, εἶνε ἡ ἐπιτυχεστέρα πραγματεία περὶ φυσικῆς ἀνατροφῆς. Αὐτὸ εἶνε τὸ πρῶτον βιβλίον, τὸ ὁποῖον θὰ ἀναγνώσῃ ὁ Αἰμίλιός μου, καὶ τὸ ὁποῖον ἐπὶ πολὺν χρόνον θὰ ἀποτελῇ τὴν ὅλην βιβλιοθήκην του καὶ θὰ ἔχῃ πάντοτε ἐν αὐτῇ θέσιν τιμητικὴν. Ὅλοι αἱ συνδιαλέξεις ἡμῶν εἰς τὴν φυσικὴν ἱστορίαν θὰ εἶνε ἀναπτύξεις τῶν ἐν τῷ βιβλίῳ ὑπαρχόντων. Αὐτὸ θὰ εἶνε τὸ κριτήριον τῶν γνώσεών μας καὶ θὰ ἀναγινώσκωμεν αὐτὸ μὲ εὐχαρίστησιν πάντοτε, ἐν ὅσῳ μένει ἡ ἐκλογή μας ἀδιάφθορος. Ἀλλὰ ποῖον εἶνε τὸ θαυμαστὸν τοῦτο βιβλίον; Εἶνε ἄρά γε ὁ Ἀριστοτέλης; εἶνε ὁ Πλίνιος; εἶνε ὁ Βυρφόσιος; ὄχι, εἶνε ὁ Ῥοβινσὼν Κροῦσος.

Ὁ Ῥοβινσὼν Κροῦσος ἐν τῇ νήσῳ του, μόνος, οὐδένα ἔχων βοήθην καὶ ἐστερημένος ὅλων τῶν ἐργαλείων τῆς τέχνης, καὶ ὅμως ἐξοικονομῶν τὴν τροφήν του, τὴν ὑπαρξίν του, ἀνυψῶν ἑαυτὸν μάλιστα εἰς εἶδός τι εὐμερίας, εἶνε πρᾶγμα, τὸ ὁποῖον τέρπει πᾶσαν ἡλικίαν εἰς τὸν ὑψιστὸν βαθμὸν, καὶ τὸ ὁποῖον διὰ μυρίων μέσων δύναται τις νὰ καταστήσῃ προσφιλὲς εἰς τὰ παιδία. . . Ἡ κατάστασις αὕτη ὀφείλω νὰ ὁμολογήσω δὲν εἶνε κατάστασις κοινωνικοῦ ἀνθρώπου, εἶνε ὅμως ἡ κατάστασις, καθ' ἣν πρέπει νὰ ἐκτιμᾶται πᾶσα ἄλλη. Τὸ ἀσφαλέςτατον μέσον νὰ προφυλαχθῇ τις ἀπὸ τὰς προλήψεις καὶ νὰ κρίνῃ περὶ τῶν πραγμάτων κατὰ τὰς ἀληθεῖς αὐτῶν σχέσεις εἶνε νὰ τεθῇ εἰς τὴν θέσιν ἀνθρώπου ἐν τῇ ἐρημίᾳ ὄντος καὶ νὰ κρίνῃ περὶ παντὸς, ὡς θὰ ἔκρινε αὐτὸς κατὰ πόσον ἐν πρᾶγμα εἶνε ὠφέλιμον ἢ μὴ.»

Τοιοῦτοι εἶνε οἱ κυριώτεροι λόγοι, δι' οὓς παρέλαβον τὸ βιβλίον τοῦτο εἰς τὴν σειράν τῶν παιδαγωγικῶν βιβλίων τοῦ δημοτικοῦ σχολείου. Ἡ ἀνάγνωσις αὐτοῦ ὠρίσθη διὰ τὸ δεύτερον σχολικὸν ἔτος· διότι φρονῶ ὅτι

κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς μαθητείας ὁ παῖς πρέπει νὰ ζῇ ἐν τῇ φύσει ἐν τῷ κόσμῳ τῷ πραγματικῷ, ἐν τῷ δάσει, ἐν τῷ λειμῶνι, νὰ παρατηρῇ, νὰ σκέπτηται, νὰ εφευρίσκη, νὰ ἐργάζεται, νὰ κοπιάζῃ καὶ ἔπειτα νὰ στρέψῃ τὴν προσοχὴν του καὶ πρὸς τὰ ἐντός.

Ἄλλ' ἢ ἐκτέλεσις τοιοῦτου σχεδίου, καθ' ὃ νὰ δοθῇ ἐνότης στενὴ εἰς μεγάλην ποιικιλίαν, νὰ διατηρηθῇ ἡ προσοχὴ εἰς τὸν ἐκτὸς κόσμον συγκεντρωμένη καὶ νὰ ἀνευρεθῶσιν οἱ λόγοι οἱ ψυχολογικοὶ τῶν ἀνακλύσεων τοῦ ἀνθρώπου προϋποθέτει βαθεῖαν μελέτην τῆς ἱστορίας τοῦ πολιτισμοῦ, τῆς ἀνθρωπολογίας καὶ συγκριτικῆς ψυχολογίας καὶ σχολὴν μακρὰν πρὸς σκέψιν. Καὶ διὰ τοῦτο ὡς ἐλπίζομεν τὴν βελτίωσιν καὶ συμπλήρωσιν τοῦ βιβλίου τούτου ἐν τῷ μέλλοντι. Εἰς ἡμᾶς ἰκανὴ θὰ εἶνε ἰκανοποίησις, ἂν τὸ βιβλίον ἐπὶ τοῦ παρόντος διδάξῃ τοὺς ἑλληνοπαῖδας ὅτι ἡ εὐδαιμονία τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἡ ἀρετὴ δὲν συνδέεται ἀναποσπαστῶς μὲ τὰ μεγαλοπρεπῆ μέγαρα καὶ μὲ τὸ κολλημισμένον ὑποκάμισον, ἀλλὰ δυνατὸν νὰ ὑπάρχῃ ὑπὸ ὀρισμένους ὄρους καὶ ἐν τῇ κλύβῃ καὶ ὑπὸ πενιχρὰν ἐσθῆτα. Εὐτυχῆς δὲ ὁ ἀνθρώπος ἐκεῖνος, ὅστις κατὰ τὸ τέλος τῆς ζωῆς του μακαρίζομενος ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων δύναται νὰ εἶπῃ ὅτι ὅ,τι ἔγεινε τὸ ὀφείλει μόνον εἰς τὸν Θεὸν καὶ εἰς τὸν ἑαυτὸν του. Καὶ μὲ τοιοῦτον σκοπὸν παραδίδω τὸ βιβλίον εἰς τὴν δημοσιότητα.

Π. Π. ΟΙΚ.

ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΑ

Γραπτέον σελ. 5, στ. 4 νὰ εἴχομεν· σελ. 10, στ. 20 τῶν γονέων· σελ. 13, στ. 10 ἀνθρώπος ἀγαπητός· σελ. 16, στ. 13 «μὴ ἡμέρα»· σελ. 22, στ. 12 «ἐμαυτὸν»· στ. 19 «διότι ἐσυλογίσθη»· σελ. 30, στ. 18 «μὴ χρι»· σελ. 31, στ. 21 «ἴδῃ»· σελ. 53, στ. 7 «αἴξ»· σελ. 55, στ. 18 «ἀνάγκην»· σελ. 56, στ. 6 «6»· σελ. 58 «αἴξ»· σελ. 77, στ. 18 «διεπέρασεν»· σελ. 81, στ. 13 «ἤρξατο»· σελ. 114, στ. 18 «ὅτε ἐπανερχόμενος».

ΠΑΘΗΜΑΤΑ ΡΟΒΙΝΣΩΝΟΣ

I.

Ἐγεννήθην ἐν Ὑόρκῃ τῆς Ἀγγλίας τῇ 13 Νοεμβρίου τοῦ ἔτους 1632. Ὁ πατήρ μου ἦτο πλούσιος ἔμπορος καὶ ὠνομάζετο Κροῦτος. Εἶχε δὲ τρεῖς υἱούς, τῶν ὁποίων ἐγὼ ἤμην ὁ νεώτατος. Ἀλλὰ τοὺς δύο ἄλλους ἀδελφούς μου εἶχομεν τὴν ἀτυχίαν νὰ χάσωμεν πολὺ νέους· διότι ὁ μὲν πρεσβύτερος ἀπέθανεν εἰκοσιπενταετῆς ἔνδοξον θάνατον μαχόμενος ὑπὲρ τῆς πατρίδος, ὁ δὲ ἄλλος ἐτελεύτησεν δύο ἔτη μετ' ἐκεῖνον προσβληθεὶς ὑπὸ τύφου. Καὶ εἶχον μείνη μάγνος ἐγὼ εἰς τοὺς γονεῖς μου, οἵτινες μὲ εἶχον καὶ ἐλπίδα καὶ παρηγορίαν. Ἀλλὰ κατὰ δυστυχίαν ἡ συναναστροφή μὲ νέους κακοὺς καὶ ἡ ἀπερισκεψία μου ἢ νεανικὴ μὲ ἔκαμε νὰ πικράνω καὶ τοὺς καλοὺς γονεῖς μου καὶ ἐμὲ νὰ ρίψω εἰς συμφορὰν, ἐκ τῆς ὁποίας μετὰ πολυετεῖς βασάνους μὲ ἔσωσεν τοῦ Θεοῦ ἡ εὐσπλαγχνία. Τί ἔπραξα καὶ τί ἔπαθον καὶ πῶς ἐφέρθη μακρὰν τῶν γονέων μου ἐπὶ πολλοὺς χρόνους καὶ πῶς ἐσώθην καὶ κατώρθωσα νὰ ἐπανίδω πάλιν τὴν πατρίδα μου, ταῦτα πάντα θὰ ἐκθέσω ἐφεξῆς, ὅπως τὰ ἰδικά μου παθήματα χρησιμεύσωσιν ὡς μαθήματα εἰς τοὺς νέους.

Δεκαπενταετῆς εἶχον τελειώσῃ τὸ γυμνάσιον καὶ οἱ γονεῖς μου ἤτοιμάζοντο νὰ μὲ στείλωσιν εἰς τὸ πανεπιστήμιον διὰ νὰ σπουδάσω ἰατρικὴν ἢ ἄλλην τινὰ ἐπιστήμην. Ἄλλ' ἐγὼ εἶχον ἄλλα σχέδια εἰς τὸν νοῦν μου. Εἶχον συναναστρόφην μὲ δύο νέους, οἱ ὅποιοι μὲ εἶχον πείσῃ νὰ μὴ σκέπτομαι περὶ σπουδῆς ἐπιστήμης, καὶ μὲ προέτρεπον νὰ μεταβῶμεν ὁμοῦ εἰς ξένην χώραν, ὅπου ἠδυνάμεθα νὰ γείνωμεν πλουσιώτατοι. Τὰς σκέψεις ταύτας ἀνεκοίνωσα εἰς τοὺς γονεῖς μου καὶ ἐξέφρασα τὴν ἐπιθυμίαν μου νὰ ἐγκαταλίπω τὴν Ἀγγλίαν. Ἄλλ' οἱ γονεῖς μου μὲ ἀπέτρεψαν τούτου, ἡ δὲ μήτηρ μου ἔνδακρυς μὲ παρεκάλει νὰ μὴ πράξω πρᾶγμα, τὸ ὅποιον ἠδύνατο νὰ φέρῃ τοὺς γονεῖς μου ταχέως εἰς τὸν τάφον. Καὶ οὕτω μετέβαλον γνώμην καὶ ἀπεφάσισα νὰ ἀκούσω τί οἱ γονεῖς μου ἔλεγον. Ἀλλὰ μετὰ τινος μῆνας, ὅτε εἶχον καταβῆ εἰς Χούλλον χάριν ἐμπορικῆς τοῦ πατρός μου ὑποθέσεως, συνήντησα κατὰ τύχην ἐκεῖ τοὺς δύο φίλους μου ἐποίμους νὰ ἀναχωρήσωσι διὰ τὴν Γουίνεαν. Ὡς μὲ εἶδον ἔδραμον πρὸς ἐμὲ καὶ διὰ πολλῶν λόγων κατώρθωσαν νὰ μὲ πείσωσι νὰ τοὺς ἀκολουθήσω. Εὐθὺς μοὶ ἠγόρασαν εἰσιτήριον διὰ τὸ πλοῖον καὶ μετὰ δύο ὥρας ἀπεπλεύσαμεν ἐκ τοῦ Χούλλου. Ἡ ἡμέρα

Ὁ πατὴρ συμβουλεύει τὸν υἱὸν τοῦ Ῥοβινσῶνα.

αὕτη ἦτο ἡ πρώτη Σεπτεμβρίου τοῦ ἔτους 1647, ἡ ὁποία καλλίτερον νὰ μὴ ἀνέτελλεν δι' ἐμέ, διότι μὲ ἔρριψεν εἰς πολλὰς βασάνους καὶ λύπας.

3.

Ὁ καιρὸς ὅλος μέχρι τῆς Γουϊνέας ἦτο καλὸς καὶ τὸ ταξιδίον μας ὑπῆρχε πολὺ εὐχάριστον. Οἱ ναῦται τοῦ πλοίου μᾶς ἐδέχθησαν εἰς τὴν συντροφίαν των καὶ μετ' αὐτῶν ἐτρώγομεν καὶ ἐπίνομεν καὶ διεσκεδάζομεν. Ὅτε δὲ ἀπεμακρύνθημεν τῆς Ἀγγλίας καὶ μακρόθεν ἐφαίνοντο μόνον τὰ σκιερὰ ὄρη αὐτῆς, ἐλυπήθην ἐνθυμηθεὶς τοὺς γονεῖς μου, τοὺς ὁποίους δὲν ἤξευρον ἂν ἔμελλον πάλιν νὰ ἴδω. Ἀλλὰ τοῦτο εὐθὺς παρῆλθεν. Ἐννέα δὲ ἡμέρας καὶ ἔννεα νύκτας ἐπλέομεν εἰς τὸν Ὀκεανὸν βλέποντες μακρόθεν τὰ ὄρη τῆς Γαλλίας, τῆς Ἰσπανίας καὶ Πορτογαλλίας, τὸν Ἀτλαντα ἐν Μαρόκκῳ καὶ ἄλλας χώρας καὶ νήσους καὶ τέλος κατεπλεύσαμεν εἰς τὴν Γουϊνέαν. Ἐνταῦθα ἐμείναμεν περίπου τριάκοντα ἡμέρας· διότι ἀφ' οὗ ἐπωλήθησαν τὰ ἐμπορεύματα καὶ τὸ πλοῖον φορτωθὲν πάλιν μὲ ἐμπορεύματα τοῦ τόπου ἠτοιμάζετο νὰ ἐπανέλθῃ εἰς Λονδῖνον, οἱ ναῦται μᾶς συνεβούλευσαν νὰ γείνωμεν καὶ ἡμεῖς ναῦται, ὅτε θὰ ἐλαμβάνομεν καὶ μισθὸν καὶ κέρδη ἄλλα ἐκ μικρῶν ἐμπορευμάτων

ἡδυνάμεθα νὰ εἴχωμεν. Τὴν γνώμην ταύτην ἐδέχθησαν καὶ οἱ ἄλλοι δύο φίλοι μου, ἐδέχθη δὲ καὶ ἐγὼ εὐχαρίστως, διότι μοὶ ἐφάνη εἰς τὸ πρῶτον ταξιδεῖον εὐχάριστος ἡ θαλασσινὴ ζωὴ. Ἐδηλώσαμεν λοιπὸν εἰς τὸν πλοίαρχον ὅτι ἐπεθυμοῦμεν νὰ γείνωμεν ναῦται καὶ ὁ πλοίαρχος προθύμως ἐδέχθη τοῦτο. Καὶ ἠτοιμάσθημεν καὶ ἡμεῖς ἤδη ναῦται νὰ ἐπανέλθωμεν εἰς Λονδῖνον.

4.

Ἀπεπλεύσαμεν λοιπὸν ἐκ Γουίνεας τῇ 11ῃ Ὀκτωβρίου κατευθυνόμενοι εἰς Ἀγγλίαν. Ἀλλ' ἐν ᾧ ἐπλέομεν μεταξύ τῶν Καναρίων νήσων καὶ τοῦ Μαρόκκου εἶδομεν αἴφνης εἰς οὐχὶ μεγάλην ἀπόστασιν πλοῖον καθ' ἡμῶν ἐπερχόμενον. Ὁ πλοίαρχος ἐνόησεν ὅτι εἶνε πειραταὶ καὶ εὐθὺς διέταξε τοὺς ναῦτας ὅλους ἡμᾶς νὰ ἐπλισθῶμεν διὰ νὰ ἀποκρούσωμεν αὐτούς. Ἀλλ' οὔτε οἱ πυροβολισμοὶ οὔτε αἱ ἀπειλαὶ ἡμῶν ἡδυνήθησαν νὰ τοὺς τρομάξωσιν. Καὶ μετ' ὀλίγον χρόνον ἔφθασαν δραμαῖσι καὶ συνέλαβον τὸ πλοῖόν μας μὲ ἀρπάγας καὶ ἐν ἀκαρεῖ εὐρέθησαν ἐπάνω ὀμοῦ μὲ ἡμᾶς περὶ τοὺς 60 πειρατὰς. Δεινὸς ἀγὼν ἤρχισεν ἐκατέρωθεν καὶ οἱ ἡμέτεροι ἐδείξαν θαυμαστὴν ἀνδρείαν. Ἀλλ' οἱ ἐχθροὶ ἦσαν πολυαριθμότεροι καὶ ἐπὶ τέλους ἀφ' οὗ πολλοὶ ἐκατέρωθεν ἔπεσον, ἐν οἷς καὶ ὁ

ἡμέτερος πλοίαρχος, οἱ λοιποὶ παρεδόθημεν εἰς τοὺς πειρατάς. Οὗτοι εὐθὺς διεύθυνον τὸ πλοῖον εἰς τὸ Σαλὲ πόλιν τοῦ Μαρόκκου, ὅπου ἀπεβίβασαν καὶ ἡμᾶς καὶ ἅπαν τὸ φορτίον.

§.

Τῇ ἐπομένῃ ἡμέρᾳ συνῆλθον οἱ πειραταὶ εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἀρχηγοῦ αὐτῶν, ἐνθα ἡμεῖς ἐφυλαττόμεθα καὶ συσκευθέντες ἀπεφάσισαν τοὺς μὲν ἄλλους πάντας τοὺς συντρόφους μου νὰ φέρωσιν εἰς τὴν ἀγορὰν καὶ πωλήσωσιν ὡς δούλους, ἐμὲ δὲ ἔδωκαν ὄωρον εἰς τὸν ἀρχηγόν των, ὅστις μὲ εἶχεν ὑπηρέτην ἐν τῇ οἰκίᾳ του. Καὶ τί μὲν οἱ ἄλλοι σύντροφοί μου ἀπέγειναν, δὲν ἤξεύρω νὰ εἶπω· διότι οὐδὲν εἰς τὸ ἐξῆς περὶ αὐτῶν ἤκουσα, εἰ καὶ παντοιοτρόπως προσεπάθησα νὰ πληροφορηθῶ περὶ τῆς τύχης αὐτῶν. Ἐγὼ ὅμως, ἀφ' οὗ ἐπὶ ἐν ἔτος ὑπέμεινα ὑπηρετῶν εἰς τὸν βάρβαρον δεσπότην μου, ἐσκέφθην ὅτι βίος δουλείας καὶ μάλιστα τοιοῦτος οἶος ὁ ἰδικός μου ἐν Σαλὲ ἦτον ἀνάξιος οὐ μόνον Ἄγγλου ἀλλὰ καὶ παντὸς ἀνθρώπου καὶ ὅτι εἶχον καθῆκον νὰ ἀνακτῆσω τὴν ἐλευθερίαν μου, τὴν ὁποίαν πᾶς ἄνθρωπος γεννώμενος λαμβάνει ὄωρον παρὰ τοῦ Θεοῦ, εἰ δὲ μὴ, καλλίτερον ἦτο νὰ ἀποθάνω. Ὁ βάρβαρος κύριός μου βλέπων τὴν μεγάλην ἐμοῦ ἐργατικότητα καὶ τὴν μεγάλην προθυμίαν πάντοτε εἰς ὅλα

νά τόν εὐχαριστῶ, ἤρχισεν ὀλίγον κατ'ὀλίγον ἂν οὐχὲ
νά μὲ ἀγαπᾷ, διότι τὰ θηρία ταῦτα δὲν ἔχουν καρδίαν,
τοῦλάχιστον νά δεικνύη πρὸς ἐμέ ἐμπιστοσύνην. Καί
ἔσως δὲν θά ἦτο ἀδικαιολόγητος ἡ ἐμπιστοσύνη του
διότι ἐκ Σαλὲ οὐδεμία ὁδὸς ἔφερεν εἰς Ἀγγλίαν. Ἄν
ἐπειρώμην νά δραπετεύσω διὰ ξηρᾶς καὶ κατώρθουν
νά ἐκφύγω τῶν ὀρίων τοῦ Μαρόκκου θά περιέπιπτον
εἰς τὴν ἔρημον Σαχάραν, ὅπου ὁ θάνατός μου θά ἦτον
ἄφευκτος. Τὸ ἄλλο μέρος εἶνε θάλασσα, τὰ δὲ ξένα
πλοῖα τὰ πλέοντα εἰς Σαλὲ κομίζονται αἰχμάλωτα
καὶ εἶνε καταδεδικασμένα νά χρησιμεύωσιν εἰς τοὺς
αἰσχροκερδεῖς τῶν πειρατῶν σκοπούς. Οὐδὲν δὲ τού-
των ἔρχεται εἰς πεπολιτισμένους τόπους. Κατὰ ταῦτα
ἐγὼ ἦτον ἀδύνατον νά φύγω. Καὶ ὅμως ἐγὼ ἔφυγον·
καὶ ἰδοὺ πῶς.

6.

Μίαν ἡμέραν λίαν πρῶτὶ ὁ κύριός μου μοὶ ἔδωκεν
ἀλιευτικὴν λέμβον καὶ μὲ διέταξε νά κομίσω αὐτῶ
ἰχθύς. Παραλαβὼν λοιπὸν ἄρτον καὶ ὕδωρ, τὴν συν-
ἦθη τροφήν μου, εἰσῆλθον εἰς τὴν λέμβον καὶ διευ-
θυνόμην εἰς τὸ μέρος, εἰς τὸ ὁποῖον συνήθως ἠλίευν·
Ὁ καιρὸς ἦτο καλὸς καὶ ἄνεμος ἀπόγειος ἔπνεεν ἄρκε-
τὰ δυνατός. Ἐν ᾧ δὲ ἐπροχώρησα ἰκανὸν διάστημα
ἐν τῇ θαλάσῃ, αἴφνης αἰσθάνομαι τὴν καρδίαν μου

σφοδρότερον παλλομένην καὶ μοὶ ἐράνη ὅτι ἤκουσα ἄνωθεν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ φωνὴν λέγουσαν· « Ἔως πότε θὰ δουλεύῃς, Ῥοβινσών; διάρρηξόν τὰ δεσμά σου καὶ φύγε. Ὁ θεὸς προστατεύει τοὺς ἀγωνιζομένους ὑπὲρ τῶν καλῶν. » Ἡ ἔννοια τῆς ἐλευθερίας, τὴν ὁποίαν νὰ ἐκτιμήσῃ δύναται κάλλιστα μόνον ἐκεῖνος ὅστις τὴν ἔχασε, μοὶ ἐτριπλασίασε τὰς δυνάμεις καὶ μοὶ ἐνέπνευσε τόσῃ γενναιότητα, ὥστε ἤμην ἀποφασισμένος ἤδη νὰ πολεμήσω καθ' ὅλων τῶν βαρβάρων τοῦ Σαλέ, ἂν ἐπῆρχοντο ἐναντίον μου διὰ νὰ μοῦ ἀραιρέσωσι τὴν ἐλευθερίαν. Καὶ ἂν ἀπέθνησκον, θὰ ἀπέθνησκον οὐχὶ ἐλεεινὸς δοῦλος ἐν Σαλέ, ἀλλὰ ἥρωας ἐν τῷ ἀγῶνι ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας. Ἡ πλωσα λοιπὸν καλλίτερον τὰ πανία καὶ διεύθυνον τὸ πλοῖον εἰς τὸ ἀνοικτὸν πέλαγος ἐμπιστευθεὶς ἐμυτὸν εἰς τὴν εὐσπλαγχνίαν τοῦ Θεοῦ. Καὶ ὄλην μὲν τὴν ἡμέραν ἔπλεον διευθυνόμενος πάντοτε πρὸς δυσμὰς καὶ διότι οὕτω πλέων εἶχον τὸν ἀνεμὸν οὐρίον καὶ διότι οὕτως ἤλπιζον μᾶλλον νὰ διαφύγω εὐκολώτερον ἐκ τῶν χειρῶν τῶν Μαροκκιανῶν. Καὶ εἶχον ἤδη περὶ τὴν μεσημβρίαν ἀπομακρυνθῆ τσοσῦτον, ὥστε δὲν ἔβλεπον οὐδαμοῦ τὰς ἀκτὰς τοῦ Μαρόκκου. Ὅτε δὲ ὁ ἥλιος ἐκλινε πρὸς τὴν δύσιν, εἶδον μακρόθεν ἰστὸν πλοίου καὶ μετ' ὀλίγον τὸ πλοῖον αὐτὸ πλησιέστερον ἐλθόν. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν ἐνόμισα ὅτι εἶνε πειρατικὸν ἢ τοῦ κυρίου μου ἐλθόντος πρὸς καταδίωξίν μου. Ἀλλ' οἰονόηποτε

καὶ ἂν ἦτο, εἰς ἐμέ, ὅστις εἶχον ἀποφασίσῃ νὰ ἀποθάνω, ἦτον ἀδιάφορον. Καὶ περιέμενον νὰ ἔλθῃ πλησιέστερον, μετὰ προσοχῆς πρὸς τοῦτο βλέπων. Ἀλλὰ καὶ οἱ ναῦται τοῦ πλοίου διέκριναν ἐμὲ καὶ νομίσαντες ναυαγὸν μοὶ ἔκαμον διὰ ποικιλόχρων σημαίων διάφορα σημεῖα ἐνθαρρύνοντές με καὶ δεικνύοντες ὅτι ἔρχονται πρὸς βοήθειάν μου. Ὡς δὲ εἶδον τὰ σημεῖα ταῦτα καὶ διέκρινα τὴν Πορτογαλλικὴν σημαίαν τοῦ πλοίου, ἔπεσον εἰς τὰ γόνατα ἐντὸς τῆς λέμβου μου καὶ ἀνυψώσας τοὺς ὀφθαλμοὺς πρὸς τὸν Θεὸν τὸν πατέρα καὶ προστάτην ὄλων τῶν ἀνθρώπων ὡς καὶ ἐμοῦ εὐχαρίστησα ἐκ βάθους καρδίας αὐτὸν, διότι μὲ ἠλέησε καὶ μὲ ἔσωσεν ἐκ τῶν χειρῶν τῶν πειρατῶν. Παρεκάλεσα αὐτὸν νὰ παραβλέψῃ τὴν προτέραν διαγωγὴν μου πρὸς τοὺς δυστυχεῖς γονεῖς μου, καὶ νὰ μὲ λάβῃ ὑπὸ τὴν σκέπην αὐτοῦ, ὑποσχεθεὶς ὅτι τὸ πᾶν θέλω πράξῃ νὰ διορθώσω τὰ πρότερον σφάλματά μου.

7.

Ἐν ᾧ δὲ ἐγὼ τριαῦτα πρὸς τὸν Θεὸν προσηυχόμεν τὸ πλοῖον εἶχεν ἔλθῃ πλησιέστερον. Εὐθὺς ἐσηκώθη ὀρθὸς καὶ ἐχαιρέτισα τὸ πλοῖον ἀφαιρέσας ἐκ τῆς κεφαλῆς τὸν σκοῦφόν μου. Τὸ πλοῖον ἐσταμάτησε, ὁ δὲ πλοίαρχος διέταξε νὰ φέρω τὴν λέμβον μου πλησιέ-

στερον καὶ νὰ πιασθῶ ἀπὸ σχοινίον χονδρὸν, τοῦ ὁποίου τὸ μὲν ἐν ἄκρον ἦτο δεδεμένον εἰς τὸ πλοῖον, τὸ δὲ ἄλλο ἐπίτηδες εἶχον ρίψη εἰς τὴν θάλασσαν. Ἐγὼ εὐθὺς ἐξετέλεσα τὴν παραγγελίαν τοῦ πλοίαρχου. Ἐπειτα κατέβησαν εἰς τὴν λέμβον μου ἱκανοὶ ναῦται ἐκ τοῦ πλοίου καὶ ἀπ' οὗ ἐγὼ ἀνέβην εἰς τοῦτο ἔδεσαν καὶ ἀνέσυρον καὶ τὴν λέμβον μου ἐντὸς αὐτοῦ. Ἀναβάς δὲ εἰς τὸ πλοῖον ἔδραμον πρὸς τὸν κυβερνήτην καὶ προσπεσὼν εἰς τὰ γόνατα εὐχαρίστησα αὐτὸν καὶ πάντας τοὺς ναύτας διὰ τὴν φιλανθρωπίαν καὶ ἐκάλεσα αὐτοὺς σωτῆράς μου. Ἄλλ' ὁ πλοίαρχος μοὶ εἶπεν εὐθὺς νὰ σηκωθῶ ὀρθὸς καὶ μοὶ προσέθηκεν ὅτι δὲν ἐξετέλεσε περισσώτερόν τι, παρ' ὅ,τι ἕκαστος ἄνθρωπος ἔχει καθήκον νὰ πράττη πρὸς ἄλλον ἄνθρωπον κινδυνεύοντα, καὶ ὅτι ἀκριβῶς διὰ τοῦτο οὐδεμίαν χάριν ζητεῖ παρ' ἐμοῦ. «Μόνον τοῦτο εὐχομαι, εἶπεν ὁ γέρον πλοίαρχος, τέκνον μου, ἢ ζωὴ τὴν ὁποίαν σήμερον ἔσωσα ἀπὸ τῶν κυμάτων νὰ μὴ ἀποβῆ πρὸς κακὸν οὐδενὸς ἀνθρώπου, ἀλλὰ πρὸς δόξαν καὶ τῆς πατρίδος σου καὶ τὸν γονέων σου.» Μετὰ τοὺς λόγους τούτους ὁ πλοίαρχος διέταξεν εἰς ἐμὲ μὲν νὰ φέρωσι φαγητὸν καὶ ποτόν, τὸ δὲ πλοῖον νὰ ἐξακολουθήσῃ τὸν πλοῦν του εἰς Βρασιλίαν. Ἀπ' οὗ δὲ ἔφαγον καὶ ἔπιον ὅσον ἡ καρδία μου ἐπιθύμει, ὁ πλοίαρχος μὲ ἠρώτησε περὶ πάντων, ἐγὼ δὲ διηγήθην πρὸς αὐτὸν τὰ πάντα μετ' ἀκριβείας καὶ ὅτι σήμερον ἀπε-

φάσισα νὰ διαρρήξω τὰ δεσμά μου καὶ νὰ φύγω διὰ τῶν ἀμέτρων κυμάτων τοῦ Ὠκεανοῦ μακρὰν τῶν βαρβάρων ἀνθρώπων. Ὁ πλοίαρχος ὡς ἤκουσε τοὺς λόγους μου μοὶ ἔσφιγξε συγχαίρων τὴν χεῖρα καὶ μοὶ εἶπεν· «ὁ ἄνθρωπος εἶνε ἐλεύθερος καὶ ἂν ἀκόμη ἐγεννήθη μέσα εἰς δεσμά.» Μὲ παρεκίνησε δὲ νὰ πορευθῶ νὰ κατακλιθῶ ἐντὸς τοῦ πλοίου ἐπὶ κλίνης καλῶς παρασκευασθείσης, διότι καὶ νῦν εἶχε γείνη καὶ ἐγὼ ἡμην κατάκοπος ὑπὸ τῆς κωπηλασίας. Ἀποχαιρετίσας δὲ καὶ αὐτὸν καὶ τοὺς ναύτας ἐπορεύθην καὶ κατεκλίθην εἰς τὴν ἐτοιμασθεῖσαν θέσιν.

8.

Τῇ ἐπομένῃ ἡμέρᾳ ἠγέρθην λίαν πρωτὶ καὶ νιφθίς ἀνέβην ἐπὶ τοῦ καταστρώματος. Ὁ πλοίαρχος ἐκάλεσέ με παρ' ἑαυτῶ καὶ μὲ ἠρώτησε περὶ τῶν γονέων καὶ ἀδελφῶν μου. Ὅτε δὲ ἐγὼ τῶ εἶπον ὅτι ἡμην ὁ μόνος υἱὸς τῶν γονέων μου καὶ ὅτι οὗτοι εἶνε γέροντες καὶ ἔφυγον παρὰ τὴν θέλησιν αὐτῶν, ὁ πλοίαρχος κατέκρινε τὴν πράξιν ταύτην καὶ μὲ συνεβούλευσεν, ἂν νομίζω ὅτι δὲν πρέπει εὐθὺς νὰ ἐπανέλθω εἰς Ἀγγλίαν, νὰ γνωστοποιήσω τοῦλάχιστον εἰς τοὺς γονεῖς μου δι' ἐπιστολῆς μου ποῦ εἶμαι καὶ πῶς εὐρίσκομαι. «Ἄν ἡδύνασο, τέκνον μου, νὰ αἰσθανθῆς,

προσέθηκεν, ὅποιαν λύπην ἐμποιεῖ εἰς τὴν ψυχὴν τῶν γονέων ἢ συμφορὰ τῶν τέκνων των, οὐδέποτε θὰ ἀπεφάσιζες νὰ τοὺς λυπήσῃς. Ἐν τούτοις ἔγεινε τὸ σφάλμα, τὸ ὅποιον καλὸν ἦτο νὰ μὴ ἐγίνετο. Πιστεύω δὲ καὶ τὰ παθήματά σου τὰ μέχρι τοῦδε νὰ σὲ ἔφερον εἰς μετάνοιαν.» Ταύτας καὶ ἄλλας πλείστας συμβουλὰς μοὶ ἔδιδε καθ' ἑκάστην ὁ γέρον πλοίαρχος καθ' ὄλον τὸν μακρὸν πλοῦν μας εἰς τὸν Ὠκεανόν. Ὅτε δὲ ἐφθάσαμεν εἰς Ῥίον Ἰάνειρον, ἦτο νύξ περὶ τὸ μεσονύκτιον. Ἐμείναμεν λοιπὸν καὶ τὴν νύκτα ταύτην ἐντὸς τοῦ πλοίου, τῇ δὲ πρωΐᾳ ἐγεγρήεις ἐπορεύθην εἰς τὸν πλοίαρχον, καὶ ἀφοῦ εὐχαρίστησα αὐτὸν διὰ τὴν εὐγένειαν τῆς ψυχῆς του καὶ τὴν μεγάλην εὐεργεσίαν του πρὸς ἐμὲ ἠσπάσθην μετὰ δακρύων τὴν δεξιάν του καὶ ἤμην ἕτοιμος νὰ ἀναχωρήσω. Ὁ πλοίαρχος ὅμως μοὶ εἶπε νὰ περιμείνω ὀλίγον χρόνον καὶ πορευθεῖς εἰς τὸ κιβώτιόν του ἔφερε δέκα λίρας γαλλικὰς καὶ μοὶ ἔδωκε τιμὴν τῆς λέμβου. Ἐπειτα μὲ ἀπεχαιρέτισεν εἰπὼν συμβουλήν, ἣτις δι' ἐμὲ ἦτο καθ' ὄλον τὸν βίον μου πολύτιμος καὶ τὴν ὅποιαν καὶ τώρα γράφω τὰ παθήματά μου νομίζω ὅτι ἀκούω ἀκόμη. «Ῥοβινσών, εἶπε, θὰ ἔλθῃς τώρα εἰς μίαν πόλιν, ὅπου τὰ πάντα εἶνε εἰς σὲ ξένα. Ἐν τούτοις ἔχεις καὶ ἓνα ἰδικόν σου ἐκεῖ, ὅστις ὡς πατὴρ σὲ ἀγαπᾷ καὶ φροντίζει περὶ σοῦ. Προσπάθησε, τέκνον μου, νὰ μὴ δυταρεστήσῃς καὶ τὸν πατέρα σου

τοῦτον, διότι τότε οὐδεμία σωτηρία ὑπάρχει διὰ σέ. Φύλαττε τὰς ἐντολάς του καὶ συμβουλεύου αὐτὸν πάντοτε εἰς ὅ,τι σκέπτεσαι νὰ ἐπιχειρήσης. Εἰς τοῦτον στήριζε τὰς ἐλπίδας σου, καὶ ζήτηε αὐτοῦ τὴν εὐλογίαν. Ὁ πατήρ σου οὗτος εἶνε ὁ Θεός. Ἡ ἀγία αὐτοῦ θέλησις φαίνεται εἰς τὸ Εὐαγγέλιον, ὅπερ νὰ ἀναγινώσκῃς καὶ νὰ πράττῃς ὅ,τι σοὶ λέγει. Ταύτην τὴν συμβουλήν σοὶ δίδω, τέκνον μου, καὶ ἐλπίζω διὰ τῆς τιμίας σου διαγωγῆς καὶ τῆς ἐργατικότητός σου νὰ γείνης ἄνθρωπος καὶ ἀγαπητός καὶ νὰ ζήσης εὐδαίμων.»

9.

Ταῦτα μοὶ εἶπεν ὁ γέρον πλοίαρχος. Ἐγὼ δὲ ἤσπασθην καὶ πάλιν τὴν δεξιάν του καὶ ἐμβὰς εἰς τὴν λέμβον ἀπέβην εἰς τὴν ξηράν. Ὡς δὲ ἔρθασα εἰς τὴν προκυμαίαν ἐκεῖ μὲ περιέμενε συμπατριώτης μου ἔμπορος ἐκ Λιβερπούλης πρὸ πολλοῦ εἰς Ῥίον Ἰάνειρον ἀποκατασταθείς. Ὁ εὐγενὴς οὗτος συμπολίτης μου ὡς ἐπληροφρήθη ἀπὸ ναύτην τοῦ πλοίου μου περὶ ἐμαῦ καὶ τῶν διατρεζάντων ἔδραμεν εὐθὺς πρὸς ὑπάντησίν μου καὶ μὲ ὠδήγησεν εἰς τὴν κατοικίαν του. Ἡ εὐγενὴς σύζυγός του καὶ τὰ τέκνα του μὲ ὑπεδέχθησαν μετὰ φιλοφρονήσεως καὶ μὲ ἐφιλοξένησαν ἐπὶ ἓνα μῆνα. Ἐπειτα εὐχαρίστησα αὐτοὺς διὰ τὴν φιλοξενίαν καὶ

παρεκάλεσα νὰ μὲ συνδράμωσι νὰ ἀρχίσω καὶ ἐγὼ μικρὰν ἐργασίαν πρὸς πορισμὸν τῆς τροφῆς μου. Ὁ Ἄγγλος συμπολίτης μου μὲ συνεβούλευσε νὰ ἐνοικιάσω μικρὸν οἶκημα ἐν τῇ πόλει καὶ νὰ κάμω τὸν ἔμπορον. Ἐμπορεύματα δὲ εἶπεν ὅτι θὰ μοὶ παρέχη αὐτὸς ἐπὶ πιστώσει καὶ μὲ τιμὰς λίαν συγκαταβατικὰς. Καὶ ὄντως τῇ συνδρομῇ τοῦ εὐγενοῦς συμπατριώτου μου ἤνοιξα μικρὸν τι ἐργαστήριον μὲ διαφόρους πραγματείας καὶ τόσον καλῶς προώδευον αἱ ἐργασίαι μου, ὥστε μετὰ τινὰς μῆνας διέθετον ἴδιον κεφάλαιον ἀπὸ χιλίας δραχμῶν. Τοῦτο ὑπῆρξε δι' ἐμὲ ἀφορμὴ νὰ ἐνδιατρίψω περισσότερον χρόνον ἐν τῇ Βρασιλία ἐπιθυμῶν νὰ ἐπανέλθω εἰς τὴν πατρίδα μου μὲ χρήματα. Καὶ μετὰ τὴν ἀπόφασιν ταύτην ἔκρινα καθῆκον νὰ γράψω πρὸς τοὺς γονεῖς μου τὴν ἀκόλουθον ἐπιστολήν.

10.

Ἀγαπητοί μου γονεῖς!

Εὐρίσκομαι πρὸ ἕξ μηνῶν ἐν Ρίω Ἰανείρω, ἔπου τῇ συνδρομῇ τῶν καλῶν ἀνθρώπων ἤνοιξα ἐν ἐργαστήριον καὶ εὐχαριστῶ τὸν Θεόν, ὅστις εὐλογεῖ τὴν ἐργασίαν μου. Ἄλλ' ὅσον εὐτυχῆς καὶ ἂν ὑπάρχω σήμερον ὅπωςδῆποτε, τὴν εὐτυχίαν μου ταράττει ἡ

λύπη, ὅτι ἐπίκρανα τοὺς γονεῖς μου καὶ ὅτι εὐρίσκομαι μακρὰν αὐτῶν. Τί δὲ σημαίνει πατρικὴ καὶ μητρικὴ ἀγάπη κατενόησα τοῦτο ἐν Σαλὲ τοῦ Μαρόκκου, ὅπου διετέλεσα δοῦλος εἰς βάρβαρον δεσπότην ἐν ἔτος περίπου. Καὶ παρηγοροῦμαι σήμερον νομίζων ὅτι ἡ πολύδακρυς τοῦ Μαρόκκου ζωὴ ἦτο ποινὴ παρὰ τοῦ Θεοῦ ἐπιβληθεῖσα εἰς ἐμὲ διὰ τὴν πρὸς τοὺς γονεῖς μου παρακοήν, καὶ ὅτι ὁ Θεὸς θὰ μὲ ἔχη εἰς τὸ ἔξῃς ὑπὸ τὴν προστασίαν του καὶ θὰ μὲ ἀξιώσῃ νὰ ἴδω τοὺς προσφιλεῖς γονεῖς μου. Ἐλπίζω δὲ ὅτι μετὰ τινα ἔτη θὰ δυνηθῶ νὰ ἐπανέλθω εἰς Ἀγγλίαν καὶ μὲ χρήματα καὶ μὲ τιμὴν, ἂν τὸ ἔργον μου βαίῃ μετὰ τῆς αὐτῆς ἐπιτυχίας, ὅπως καὶ σήμερον. Σας παρακαλῶ δὲ, λησμονήσαντες πᾶσαν τὴν προτέραν πρὸς Ἑμᾶς διαγωγὴν μου, διὰ τὴν ὁποίαν αἰσθάνομαι βαθυτάτην μετάνοιαν, νὰ μὲ θεωρῆτε πάλιν ὡς υἱὸν Σας καὶ νὰ μοὶ γράφητε συχνὰ διὰ νὰ μανθάνω περὶ Ἑμῶν εἰς Ῥίον Ἰάνειρον.

Ἐν Ῥίῳ Ἰάνειρῳ, τῆ 24 Μαρτίου 1649.

Σας προσκυνῶ

Ὁ υἱὸς σας

ROBINSON KROUSE

II.

Ὅτε ἀπῆλθον ἐξ Ἀγγλίας φῆμαι παντοῖαι διεδόθησαν περὶ ἐμοῦ. Οἱ μὲν ἔλεγον ὅτι ἐφρονεύθην ὑπὸ κακούργων καὶ ἐρρίφθην εἰς τὴν θάλασσαν, ἄλλοι δὲ ὅτι ἀνεχώρησα, ἄλλοι δὲ ὅτι ζῶ εἰσέτι εἰς ἄλλην πόλιν τῆς Ἀγγλίας μεταβάς πρὸς διασκέδασιν μετ' ἄλλων νέων. Οἱ δὲ δυστυχεῖς γονεῖς μου ἐθρήνουν διὰ τὴν ἀπώλειαν τοῦ υἱοῦ των καὶ ἦσαν ἀπαρηγόρητοι. Μάλιστα δὲ ἡ μήτηρ μου ἐνδυθεῖσα μαῦρα φορέματα ἔκλαιε νύκτα καὶ ἡμέραν, οἱ δὲ θρήνοι καὶ οἱ ἄπυστοι στεναγμοὶ διετάραζαν αὐτῆς τὴν υἰείαν καὶ μετὰ ἑπτὰ μῆνας ἀπέθανε. Καὶ ἔζη μόνος ὁ γέρον πατήρ μου, προσμένων καὶ οὗτος τὸν θάνατον ὡς ἀνακούφισιν τῶν θεινῶν του. Ὅτε δὲ μία ἡμέρα ἐκάθητο ἐν τῇ αὐλῇ τῆς οἰκίας καὶ ἐσκέπτετο περὶ τῆς συζύγου καὶ τῶν ἀποθανόντων τέκνων, κομίζεται πρὸς αὐτὸν ἡ ἐπιστολή μου. Ὡς δὲ ἀνέγνωσε ταύτην ἔξαλλος ὑπὸ χαρᾶς ὁ γέρον ἀνέκραξε μετὰ δακρύων· «Ροβινσῶν υἱέ μου, υἱέ μου Ῥοβινσῶν.» Ἐνθυμηθεῖς δὲ τὴν σύζυγον του ἔκλαιε, διότι δὲν ἔζη καὶ αὐτὴ νὰ μάθῃ ὅτι ζῆ ὁ υἱὸς της, ὃν εἶχε νομίστη ἀποθανόντα. Ἀκριβῶς δὲ τὴν αὐτὴν ἡμέραν ἔγραψε πρὸς ἐμὲ ταῦτα·

Υἱέ μου Ῥοβινσῶν,

Μετὰ παρέλευσιν δύο περιπτου ἐτῶν σήμερον ἀνα-

Μάχη ἐν τῷ πλοίῳ καὶ ἀγματοκτοσίᾳ τοῦ Ῥοβεισῶνος
ὄρα σελ. 5.

γινώσκω ἐπιστολὴν τοῦ Ῥοβινσῶνός μου, ὃν τοσοῦτον χρόνον ἐθρηνήσαμεν ὡς νεκρόν. Εὐχαριστῶ τὸν Θεὸν καὶ σέ, τέκνον μου, ὅτι μοὶ ἐδώκατε τοσαύτην χαρὰν. Ἐνόμιζον, υἱέ μου, ὅτι θὰ ἀπέθνησκον ἔρημος ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ. Ἀλλὰ τώρα παρηγοροῦμαι ὅτι θὰ ἀξιωθῶ ποτε νὰ ἴδω τὸν υἱόν μου, τὴν μόνην ἐπὶ γῆς ἐλπίδα μου καὶ χαρὰν μου. Καὶ εἰς τοῦτο παρακαλῶ γονυκλινῶς τὸν Θεὸν νὰ μὲ ἀξιῶσῃ νὰ σὲ ἴδω, πρὶν ἀποθάνω. Καὶ σύ, Ῥοβινσῶν, μὴ ἀμελήσῃς ἐν πρώτῃ εὐκαιρίᾳ νὰ ἔλθῃς πρὸς τὸν πατέρα σου, ὅστις σοὶ εὐχεται ἐκ βάθους καρδίας νὰ ὑγιαίνῃς καὶ νὰ προκόπτῃς πάντοτε εἰς ἀρετὴν.

Ἐν Ὑόρκῃ, τῇ 17 Ἰουλίου 1649.

Ὁ πατήρ σου

ΕΔΟΥΑΡΔΟΣ ΚΡΟΥΣΟΣ.

II.

Ἐγὼ δὲν ἐγίνωσκον τίποτε περὶ τοῦ θανάτου τῆς μακαρίτιδος μητρός μου. Ἀλλὰ καὶ ἡ ἐπιστολὴ τοῦ πατρός μου, εἰ καὶ δὲν ἀνέφερε περὶ αὐτῆς τίποτε, τοσοῦτον ὁμῶς πενθηρὰ μοὶ ἐφάνη, ὥστε ἤρχισα νὰ ὑπεπτεῶ ἂν ὄχι θάνατον ἀλλὰ βαρεῖαν νόσον τῆς

μητρός μου. Καί σκεφθεῖς εὖρον ὅτι εἶχον καθῆκον παντός ἄλλου ὑψηλότερον καὶ ἀναγκαιότερον νὰ ἐπισκεφθῶ τοὺς γονεῖς μου, καὶ ἴσως ἡ παρουσία μου νὰ ἔσωζε τὴν μητέρα μου ἐκ τοῦ θανάτου. Τὰς ἐργασίας μου εἶχεν εὐλογῆσῃ ὁ Θεὸς ἐν Ρίω Τανείρω καὶ τόσον πολλαὶ ἦσαν, ὥστε ἠναγκάσθην νὰ προσλάβω βοηθὸν Πορτογάλλον τινὰ Φερδινάνδον Λόπες ὀνομαζόμενον, νέον φιλόπονον καὶ φρόνιμον, ὃν εἶχον τοσοῦτον ἀγαπήσῃ διὰ τὴν ἀρετὴν του, ὥστε τὸν ἐθεώρουν οὐχὶ ὡς ξένον ἀλλ' ὡς ἀδελφόν. Πρὸς τοῦτον ἐξηγήθην τὰς σκέψεις μου καὶ εἶπον ὅτι ὑψηλὸν καθῆκον πρὸς τοὺς γονεῖς μου μὲ καλεῖ νὰ ἐπανέλθω εἰς Ἀγγλίαν διὰ νὰ τοὺς ἴδω. Τὸν παρεκάλεσα δὲ νὰ ἀναλάβῃ ὅλας τὰς ἐργασίας αὐτὸς μέχρι τῆς ἐπιστροφῆς μου. Ὁ φίλος μου μετὰ χαρᾶς ἐδέχθη τὴν πρότασίν μου καὶ μὲ διεβεβαίωσεν ὅτι χάριν ἐμοῦ δὲν θὰ φεισθῆ οὐδενὸς κόπου, ὅπως προαχθῶσιν αἱ ἐργασίαι μας. Μοὶ εὐχῆθη δὲ καλὸν ταξεῖδιον καὶ ταχεῖαν ἐπιστροφὴν. Τὴν αὐτὴν δὲ ἡμέραν ἀνεκοίνωσα τὴν ἀπόφασίν μου καὶ πρὸς τὸν προστάτην καὶ συμπολίτην μου Ἀγγλον καὶ ἐζήτησα τούτου τὴν γνώμην. Μοὶ ἀπεκρίθη δὲ ὅτι αὐτὸς δὲν ἠδύνατο οὔτε νὰ μὲ ἀποτρέψῃ οὔτε νὰ μὲ προτρέψῃ εἰς τοῦτο. Ἄν ἔμωσ αὐτὸς ἦτο εἰς τὴν θέσιν μου, θὰ ἀνέβαλεν, εἶπεν, ἐπὶ τινα χρόνον ἀκόμη τὴν ἀναχώρησίν του· διότι σήμερον, εἶπεν, ἐνταῦθα ὑπάρχει τόσον εὐνοϊκὴ περί-

στασις πρὸς πλουτισμὸν, ὅσον οὐδέποτε ἄλλοτε. Πρὸς τοῦτον ἐγὼ ἀπεκρίθην· «Ἀναγνωρίζω, σεβαστέ μοι, ὅτι ὅσα μοὶ λέγετε, τὰ λέγετε πρὸς τὸ καλὸν μου· καὶ διὰ τοῦτο ὡς καὶ διὰ τὰ πολλὰ καλὰ, τὰ ὁποῖα ἐκάμετε πρὸς ἐμέ, αἰσθάνομαι βαθεῖαν εὐγνωμοσύνην. Ἄλλ' αἰσθάνομαι ἔλεγχον τῆς συνειδήσεως διὰ τὸ σφάλμα μου τὸ πρὸς τοὺς γονεῖς μου καὶ γνωρίζων τὴν πρὸς ἐμέ ἀγάπην τῶν γονέων μου μάλιστα τῆς μητρὸς μου φοβοῦμαι μήπως ἔγεια παραίτιος ἀνεπανορθώτου συμφορᾶς. Ὑποπεύω ὅτι ἀσθενεῖ ἡ μήτηρ μου, μάλιστα πρὸ ἡμερῶν εἶδον αὐτὴν καθ' ὕπνον πολὺ ὠχρὰν καὶ ἐτοιμοθάνατον καὶ πρέπει νὰ σπεύσω, ἴσως δυνηθῶ νὰ τὴν σώσω ἢ τοῦλάχιστον, ἂν προώρισται νὰ ἀποθάνῃ, νὰ ἀσπασθῶ τὴν δεξιάν της καὶ νὰ ζητήσω παρ' αὐτῆς μυριάκις συγγνώμην διὰ τὴν ἀνόητον πράξίν μου. Ὅσον καλὸν καὶ ἂν ὑποτεθῆ ἡ κτήσις χρημάτων, ἡ ἀπώλεια ὅμως τῆς μητρὸς μου ἐξ ἐμοῦ μάλιστα προελθοῦσα εἶνε τὸ μέγιστον δι' ἐμέ δυστύχημα, τὸ ὁποῖον δὲν θὰ δυνηθῆ ὅλον τὸ χρυσίον τοῦ κόσμου νὰ θεραπεύσῃ. Γνωρίζω, σεβαστέ μοι, τὴν εὐφένειαν τῆς ψυχῆς σας καὶ δὲν ἀμριβάλλω ὅτι θὰ ἔχητε ὑπὸ τὴν προστασίαν σας τὸν νέον Πορτογάλλον, ὃν ἀφίνω ἀντιπρόσωπον μέχρι τῆς ἐπανόδου μου εἰς ὅλας τὰς ὑποθέσεις μου.» Εἰς τοὺς λόγους τούτους ἀπεκρίθη ὁ συμπολίτης μου τὰ ἑξῆς· «Δὲν ἐννοῶ, Ροθινσῶν, νὰ σὲ ἀποτρέψω ἐκ τοῦ τα-

Ξειδίου σου, ἀφ' οὗ μάλιστα βλέπω ὅτι τὸ ἔχεις ἀποφασισμένον. Νομίζω ὅμως ὅτι καλὸν εἶνε πρότερον νὰ τακτοποιήσης καλῶς τὰς ὑποθέσεις σου, νὰ ἐφοδιάσης τὸν ἀντιπρόσωπόν σου μὲ ἱκανὰ ἐμπορεύματα, νὰ γνωστοποιήσης εἰς τοὺς φίλους σου τὴν προσωρινὴν ἐκ τῆς πόλεως ἀπουσίαν σου καὶ ἔπειτα ἀναχωρεῖς.» Διὰ ταῦτα ἐγὼ ἐξέφρασα τὴν εὐχαριστίαν μου καὶ ἀποχαιρετίσας αὐτὸν ἀπῆλθον.

12.

Ἀφ' οὗ ἐπὶ τινα χρόνον ἐτακτοποίησα τὰς ἐργασίας μου ἀπεχαιρέτισα τοὺς φίλους καὶ ἀνεχώρησα διὰ τὴν πατρίδα τῇ 29 Σεπτεμβρίου 1649. Ὁ καιρὸς ἦτο πολὺ καλὸς καὶ ἐπὶ πέντε ἡμέρας ἐταξειδεύομεν λίαν εὐχαριστημένοι. Τῇ 6ῃ ὅμως ἡμέρᾳ ἠγέρθη σφοδρὰ θύελλα, ζοφερὰ δὲ νέφη ἐκάλυψαν τὸν οὐρανόν. Ἡμεῖς εὐθὺς τότε συνεστείλαμεν τὰ ἱστία τοῦ πλοίου καὶ ἀφέθημεν εἰς τὸν ἔλεον τοῦ Θεοῦ. Καὶ ὄλην μὲν τὴν ἡμέραν ταύτην ὡς καὶ τὴν νύκτα ἐφερόμεθα εἰς τὸ ἀχανὲς πέλαγος χωρὶς νὰ βλέπωμεν οὐδαμοῦ γῆν. Τῇ ἐπομένῃ δὲ ἡμέρᾳ, ὡς ἐγένετο φῶς, διεκρίναμεν εἰς ἀπόστασιν μεγάλην ἀφ' ἡμῶν ξηρὰν ἄγνωστον εἰς ἡμᾶς, πρὸς ἣν ὤθει μετὰ δυνάμεως ἡμᾶς ὁ ἄνεμος. Ἄλλ' ἐν ᾧ ἠλπίζομεν ἤδη νὰ σωθῶμεν καὶ εἶχομεν ὅπως

δήποτε πλησιάσῃ εἰς τὴν ξηρὰν, αἴφνης φοβερός ἀκούεται κρότος. Τὸ πλοῖον ἡμῶν προσέκρουσεν εἰς κορλλιῶδη τινὰ ὕφαλον μετὰ τόσης ὀμως ὀρυγῆς, ὥστε εὐθὺς διεσχίσθη καὶ ἐν βραχυτάτῳ χρόνῳ ἐβυθίσθη αὐτανδρον. Ἐγὼ ὀμως ὡς ἤκουσα τὸν κρότον ἤρπασα εὐθὺς μέγα τεμάχιον θραυσθέντος ἰστοῦ καὶ ἀναβάς εἰς τὴν πρῶραν περιέμενον νὰ ἶδω τὸ ἀποβησόμενον. Καὶ ὡς ἐνόησα τὸ πλοῖον καταφερόμενον χωρὶς νὰ περιμείνω ἐνηγαλίσθην τὸν ἰστόν καὶ ἐπήδησα εἰς τὴν θάλασσαν. Τὰ δὲ ὑπερμεγέθη κύματα τοῦ ὠκεανοῦ μὲ ἔρριψαν μετ' ὀλίγον χρόνον εἰς τὴν ἀμμώδη παραλίαν ἡμιθανῆ. Συνελθὼν δὲ εἰς ἑαυτὸν ἐσηκώθην ὀρθός καὶ ἔτρεχον κατὰ τὸν αἰγιαλὸν πότε ἐδῶ, πότε ἐκεῖ φωνάζων τοὺς συντρόφους μου ὀνομαστί. Ἄλλ' οὔτε πλοῖον ἐφαίνετο οὔτε ἄνθρωπος, καὶ οὐδὲν ἄλλο ἤκούετο, πλὴν τοῦ πατάγου, ὃν ἐπροξένουν τὰ θραυόμενα εἰς τοὺς βράχους κύματα τῆς ἐξηγηριωμένης θαλάσσης. Δάκρυα εὐθὺς κατέρρευσαν ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν μου συλλογισθεὶς ὅτι ἐν μιᾷ στιγμῇ τόσοι καλοὶ ἄνθρωποι ἠφανίσθησαν καὶ καθίσας ἐθρήνουν καὶ αὐτοὺς καὶ τοὺς δυστυχεῖς συγγενεῖς των. Ἄλλ' εὐθὺς ῥῆγος διῆλθε διὰ τοῦ σώματός μου καὶ ἐσκέφθην ὅτι δὲν ἔπρεπε νὰ παύσω νὰ κινῶμαι, μέχρις ὅτου στεγνώσουν ἐντελῶς τὰ φορέματά μου. Πρὸς τὸν σκοπὸν δὲ τοῦτον διευθύνθην εἰς λόφον τινὰ ὀχι μακρὰν τῆς θαλάσσης, ὅπως πρὸς τούτοις κατασκοπεύσω καὶ εἰς

ποῖον μέρος τῆς νήσου κατοικοῦν ἄνθρωποι, πρὸς οὓς
 νὰ καταφύγω ζητῶν σωτηρίαν. Ἄλλ' ἐν ᾧ διευθυνό-
 μην πρὸς τὸ μέρος τοῦτο, οὐδεμίαν ὁδὸν ἔβλεπον, οὐ-
 δὲν δὲ ἴχνος ἀνθρώπου. Τὸ δάσος ἦτο πυκνότατον ὑπὸ
 παντοίων δένδρων καὶ μετὰ πολλὰς δυσκολίας κατάρ-
 θωσα νὰ ἀναβῶ εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ λόφου. Ἀναβάς
 δὲ εἰς τὸν λόφον, παρετήρησα ὅτι ἡ ξηρὰ ἦτο νήσος
 καὶ ὅτι οὐδὲν ἐφαίνετο μαρτυροῦν ὅτι κατοικεῖται ὁ
 τόπος οὔτε οἰκία οὔτε καλύβη οὔτε καπνός. Καὶ κατ'
 ἀρχὰς μὲν ἐλυπήθην διὰ τοῦτο, διότι εὕρισκόμεν ἤδη
 ἐν παντελεῖ ἐρημίᾳ καὶ εἰς τοιαύτην κατάστασιν χω-
 ρὴς νὰ ἔχω τίποτε, οὔτε φαγητὸν οὔτε ποτὸν οὔτε
 ἐργαλεῖά τινα οὔτε ὄπλα οὔτε φορέματα ἄλλα, πλὴν
 ἐκείνων τὰ ὅποια ἐφόρουν. Ἐπειτα ὁμῶς ἐπαρηγορή-
 θην σκεφθεὶς ὅτι εἰς τοὺς τόπους τούτους εὕρισκοντο
 βάρβαροι λαοὶ ἀνθρωποφάγοι, εἰς οὓς ἐξάπαντος θὰ ἐ-
 χρησίμευον ὡς τροφή ἀσπαστή. Ἐν τούτοις ἡ θέσις
 μου δὲν ἦτο καθόλου εὐχάριστος καὶ ἀπηλπισμένος
 ἐπανῆλθον εἰς τὴν θάλασσαν. Βλέψας δὲ εἰς αὐτὴν
 εἶπον·

«Τρὶς καὶ τετράκις εὐτυχεῖς σεῖς οἱ πρὸ δλίγου
 ἐν τῇ θαλάσῃ ἀποθανόντες. Ὡ νὰ ἀφηρπάζετε καὶ
 ἐμὲ τότε, σεῖς ἄσπλαγχνα κύματα, καὶ νὰ μὲ ἐπνί-
 γετε. Πλειότεραν χάριν θὰ σᾶς ἐχρεώστων ἢ τώρα,
 ὅπου μὲ ἐρρίψατε εἰς τὸν ἔρημον τοῦτον τόπον. Ἡ
 νύξ ἤδη πλησιάζει, ἐγὼ δὲ ποῦ νὰ διανυκτερεύσω;

Εἰς τὴν παραλίαν ταύτην δὲν πιστεύω νὰ εἶμαι ἀσφαλής, εἰς τὸ δάσος πάλιν ἐντὸς νὰ ζητήσω νὰ κοιμηθῶ, ἀκόμη χειρότερα. Τίς ἠξεύρει ὅποια θηρία ἐκεῖ ὑπάρχουν.» Εἰς τοιαύτην ἀπελπιστικὴν κατάστασιν εὕρισκόμενος ἐσκέφθη, ἂν δὲν ἦτο προτιμότερον νὰ ριφθῶ εἰς τὴν θάλασσαν καὶ νὰ ζητήσω ἐκεῖ τὸν θάνατον ὡς ἀπαλλαγὴν τῶν δεινῶν μου. Ἄλλ' ἰσχυρὰ ἐσωτερικὴ φωνὴ μὲ ἐμπόδισε λέγουσα ὅτι οἱ δειλοὶ μόνον πράττουσιν οὕτως. Ὁ γενναῖος ἄνθρωπος μάχεται ἀνδρεῖος κατὰ τῶν δεινῶν του, μέχρις ὅτου ἢ νικήσῃ ἢ ἀποθάνῃ. Ἔσο γενναῖος Ῥοβινσὼν καὶ ἔλπιζε εἰς τὸν Θεόν. Ἡ φωνὴ αὕτη μὲ ἐνεθάρρυνε καὶ πεσὼν εἰς τὰ γόνατα ἐζήτησα τοῦ Θεοῦ τὴν εὐσπλαγγινίαν καὶ ἀπεράσιτα νὰ ἀγωνισθῶ μὲ ὄλας μου τὰς δυνάμεις κατὰ τοῦ θανάτου.

13.

Εὐθὺς ἐσηκώθην καὶ ἐπορεύθην νὰ εὔρω ἀσφαλὲς μέρος νὰ κοιμηθῶ. Ἐξέλεξα δὲ πολὺκλαδὸν δένδρον εἰς τὸ ὁποῖον ἀναβὰς ἐκοιμήθην, περιπλέξας χεῖρας καὶ πόδας εἰς τοὺς κλάδους τούτου, ὅπως μὴ καταπέσω. Ἄν καὶ ὁ ὕπνος οὗτος ἐπὶ τοῦ δένδρου δὲν ἦτο ἀναπαυτικὸς καὶ πολλάκις τῆς νυκτὸς ἐξηγειρόμην φοβούμενος μὴ πέσω, μοὶ ἐπανέφερον ὅμως τὰς δυνά-

Πρώτη κλίνη 'Ροβινσώνος ἐν τῇ νήσῳ.

μεις μου. Καὶ τῆ πρώτῃ ὅτε ἐξύπνησα, παρετήρησα μετὰ χαρᾶς ὅτι ὁ οὐρανὸς εἶχεν αἰθρίασιν καὶ ὁ ἥλιος εἶχεν ἤδη ἀνατείλην. Εὐθύς λοιπὸν κατέβην ἐκ τοῦ δένδρου καὶ ἐπορεύθην εἰς τὸ ἄλλο μέρος τῆς νήσου πρὸς εὐρεσιν πηγαίου ὕδατος, ἵνα νιφθῶ, ὅπως ἔπραττον πάντοτε μέχρι τοῦδε κατὰ πᾶσιν πρώταν. Ἄφ' οὗ δὲ ἐπορεύθην, εὐρὸν ποταμίσκον ἐκ τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς νήσου πηγάζοντα καὶ ἐκβάλλοντα εἰς τὴν θάλασσαν. Τὰ ὕδατα αὐτοῦ ἦσαν θολὰ ἕνεκα τῶν βροχῶν καὶ διὰ τοῦτο ἐπορεύθην πρὸς τὰ ἐνδότερα τῆς νήσου ἀκολουθῶν τὰς ὄχθας τοῦ ποταμοῦ, ὅπου εὐρὸν πηγὴν με ἀφθονον διαχυγὲς ὕδωρ. Ἄφ' οὗ δὲ ἐνίφθην καὶ ἔπιον καὶ ὀλίγον ὕδωρ, ἐπειδὴ ἐπέινων πολὺ, εἰσεχώρησα εἰς τὸ δάσος ὅπως εὐρὼ καρπούς τῶν δένδρων εἰά νὰ φάγω. Ἀλλὰ δὲν ἠδυνήθην νὰ εὐρὼ οὐδὲν τῶν παρ' ἡμῖν ὀπωροφόρων δένδρων, πλὴν κώνων τινῶν ἀραβοσίτου, ὅστις φαίνεται νὰ φύηται εἰς τὰ μέρη ταῦτα ἄγριος. Ὡς δὲ ἤνοιξα ἓνα τῶν κώνων τούτων καὶ εἶδον τοὺς κιτρίνους κόκκους, ἐχάρην καὶ ἠλπισα ὅτι καὶ ἄλλοι καρποὶ θὰ εὐρίσκοντο ἐν τῇ νήσῳ ταύτῃ. Ἀνέβαλον ὅμως νὰ προχωρήσω εἰς τὸ δάσος, πρῶτον μὲν διότι πέντε κῶνοι ἀραβοσίτου ἦσαν δι' ἐμὲ ἀρκετοὶ διὰ τὴν ἡμέραν ταύτην, ἔπειτα δὲ καὶ ἐφοβούμην ἀσπλος οὐδὲ μίαν ῥάβδον ἔχων νὰ εἰσδύσω εἰς πυκνότατον δάσος. Ἐξῆλθον λοιπὸν ἐκ τοῦ δάσους καὶ ἐπορεύθην εἰς τὴν πηγὴν, ὅπου καθίσας ἔφαγον

μετὰ μεγάλης ὀρέξεως τὸν ἕνα ἐκ τῶν πέντε κώνων τοῦ ἀραβοσίτου.

14.

Ἄφ' οὗ δὲ ἤδη κατεπράϋνα τὴν πεῖνάν μου ἤρχισα νὰ σκέπτομαι περὶ κατοικίας, ἣτις ἔπρεπε νὰ ἰδρυθῆ οὐχὶ μακρὰν τῆς πηγῆς ταύτης. Καὶ οὐδεμίαν δυσκολίαν τὸ πρᾶγμα θὰ εἶχε, ἂν εἶχον ἕνα πέλεκυν ἢ τοῦλάχιστον μίαν μάχαιραν νὰ κόψω ξύλα. Ἀλλὰ δυστυχῶς ἔστερούμην τὰ πάντα, καὶ οὐδεμία ἄλλη ἐφαίνετο μετὰ μυρίας σκέψεις ἀσφαλεστέρα διαμονὴ ἐν τῇ νήσῳ ἢ ἡ διαμονὴ ἐπὶ τοῦ δένδρου. Ἄλλ' ὁ φόβος μὴ πέσω τὴν νύκτα ἐκ τοῦ δένδρου καὶ ἀποθάνω δὲν μὲ ἄφινε νὰ τολμήσω καὶ ἄλλην νὰ κοιμηθῶ ἐπ' αὐτοῦ νύκτα. Ἐγκατέλιπον λοιπὸν ὀριστικῶς τὸ σχέδιον τοῦτο καὶ ἀπεφάσισα νὰ ζητήσω ἐπὶ τῆς γῆς ἀσφαλῆ τοποθεσίαν. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἐσηκώθην ἐκ τῆς πηγῆς καὶ λαβὼν μετ' ἑμαυτοῦ τοὺς ὑπολειφθέντας κώνους ἀραβοσίτου ἐτράπην ἐπὶ τὴν ἀκτὴν τῆς θαλάσσης. Ἐν ᾧ δὲ εἶχον ὀλίγα βήματα πρὸς νότον τῆς νήσου προχωρήσῃ, διέκρινα εἰς τὸν πλησίον τῆς πηγῆς βράχον σπήλαιον ἐστραμμένον πρὸς νότον. Εὐθὺς ἔδραμον ἐκεῖ καὶ δὲν ἦτο μὲν τὸ σπήλαιον εὐρύχωρον, εἶχεν ὅμως πολλὰ, διὰ τὰ ὁ-

ποῖα ἐσκέφθη ὅτι ἔπρεπε νὰ τὸ προτιμήσω τοῦλάχιστον προσωρινῶς ὡς κατοικίαν μου. Καὶ πρῶτον μὲν καλὸν ἦτο ὅτι ἦτο πλησίον ἀφθόνου καὶ διαυγοῦς πηγῆς, δεύτερον δὲ ὅτι ἦτο ἐστραμμένον πρὸς νότον, καὶ οὕτω δὲν θὰ ἦτο οὔτε τὸν χειμῶνα πολὺ ψυχρὸν οὔτε τὸ θέρος πολὺ θερμὸν· ἔπειτα ἦτο πλησίον τῆς θαλάσσης, ὁπόθεν θὰ ἠδυνάμην ἂν κατὰ τύχην ἐκεῖ προσωρμίζετο πλοῖον νὰ τὸ ἶδω καὶ ζητήσω τὴν λύτρωσίν μου. Μετὰ τὰς σκέψεις ταύτας κατέθηκα κατὰ γῆς τοὺς κώνους καὶ ἐπεχείρησά εὐθὺς τὴν τακτοποίησιν τοῦ σπηλαίου. Εἰσῆλθον ἐντὸς καὶ ἀφ' οὗ ἀπεμάχρυνα λίθους καὶ ἐξερρίζωσα τὰ περίξ ἐκεῖ φυτὰ ἐξῆλθον νὰ μαζεύσω ξηρὰ χόρτα, τὰ ὁποῖα νὰ στρώσω ἐν τῷ σπηλαίῳ καὶ ἐπ' αὐτῶν τὴν νύκτα κατακλιθῶ. Ἐν ᾧ δὲ ἀνεζήτουν τοιαῦτα εἰς τὰ περίξ τοῦ σπηλαίου, ἐνεθυμήθη ὅτι εἰς τὴν παραλίαν εὐρίσκονται τοιαῦτα χόρτα ὑπὸ τῆς θαλάσσης ἐκβρασθέντα. Ἐδραμὸν λοιπὸν ἐκεῖ καὶ μετὰ σπουδῆς συνέλεγον ὅ,τι εὐρίσκον κατὰ μῆκος τῆς ἀκτῆς. Ἐκεῖ εἶδον ἐν τῇ ἄμμῳ τὸ τεμάχιον τοῦ ἴστου καὶ δακρύσας τὸ ἐπλησίασα καὶ τὸ ἠσπάσθην. Πλησίον δὲ αὐτοῦ καθίσας ἐνεθυμήθη τοὺς γονεῖς μου καὶ σύμπαντα τὸν πρότερον βίον μου, καὶ ἔκλαιον ἀποβλέπων εἰς τὴν παροῦσαν δυστυχίαν μου. Ἀφ' οὗ δὲ ἐπὶ ἱκανὸν χρόνον ἐθρήνησα, παρετήρησα ὅτι ὁ ἥλιος ἐπλησίαζε πρὸς τὴν δύσιν. Εὐθὺς ἀνεπήδησα ὀρθὸς καὶ ἔφερον δρομαίως

εἰς τὸ σπήλαιον πρῶτον μὲν τὸν ἰστόν μου, ὃν ἐθεώ-
ρουν ἤδη οὐ μόνον σωτήρᾶ μου, ἀλλὰ καὶ πατριώτην
μου καὶ σύντροφόν μου, ἔπειτα δὲ καὶ τὰ συλλεγέν-
τα χόρτα. Ὅτε δὲ εἶχον στρώση τὰ χόρτα καὶ πα-
ρασκευάσῃ τὴν κλίνην μου, ἔδουσε καὶ ὁ ἥλιος. Τότε
ἔλαβον πάλιν ἓνα ἐκ τῶν κώνων μου καὶ ἔφαγον.
Ἄλλὰ περίεργον! ὀλίγον χρόνον μετὰ τὴν δύσιν τοῦ
ἡλίου βαθύ σκοτός ἐκάλυψε τὴν γῆν¹. Εἰσῆλθον λοι-
πὸν ἐντὸς τοῦ σπηλαίου μου καὶ προσκεφάλαιον θέ-
σας τὸν ἰστόν μου ἐκοιμήθην.

Ι Δ.

Ὅτε δὲ ἐφάνη ἡ πρωία, ἠγέρθην ἐκ τῆς κλίνης
μου, ἐπὶ τῆς ὁποίας εἶχον κοιμηθῆ θαυμασιώτατα,
καὶ ἀφ' οὗ εὐχαρίστησα τὸν Θεόν, ἐσκέφθην ὁποία
ἔμελλε νὰ εἶνε ἡ ἐργασία μου διὰ τὴν ἡμέραν ταύ-
την. Σκεπτόμενος δὲ εὕρισκον ὅτι πρὸ παντὸς ἄλλου
ἔπρεπε νὰ ἐφοδιασθῶ μὲ τροφάς, καὶ ὅτι πρὸς τοῦτο
ἔπρεπε νὰ τολμήσω νὰ εἰσέλθω εἰς τὸ δάσος. Ἄλλὰ
πῶς νὰ πράξω τοῦτο ἄνευ ὄπλου τινός; Τίς ἤξευρε
τί ἐντὸς κρύπτει τὸ δάσος. Τοῦλάχιστον ἔπρεπε νὰ
ἔχω εἰς τὴν χεῖρα ράβδον τινὰ καὶ εἰς τὸ ὄπλον τοῦτο

¹ Εἰς τοὺς τόπους τοὺς περὶ τὸν Ἰσημερινὸν τὸ σκίφος καὶ
τῆς πρωίας καὶ τῆς ἐσπέρας διαρκεῖ ὀλίγιστον χρόνον.

ἔπρεπε νὰ ἀρκεσθῶ, ἀφ' οὗ δὲν εὔρισκον ἄλλο καλλι-
τερον. Μετέβην λοιπὸν εἰς τὸ δάσος διὰ νὰ κόψω μίαν
ράβδον, ἀλλὰ μετὰ παντοίας ἀποπειράς μοι ἐστάθη
ἀδύνατον νὰ κόψω διὰ τῆς χειρὸς χονδρὸν τινα κλά-
δον. Τότε ἀνεζήτησα κοπτεράν πέτραν καὶ εἰς οὐχί
μακρὰν ἀπόστασιν ἀπὸ τοῦ μέρους τούτου εὔρον μέ-
λαιναν πέτραν οὐχί μόνον κοπτεράν, ἀλλὰ καὶ σκλη-
ροτάτην¹. Ἡ δὲ χαρὰ μου αὕτη ἐγένετο μεγαλειτέ-
ρα, ὅταν παρετήρησα πλῆθος τοιούτων πετρῶν εἰς τὸν
λόφον, αἱ ὁποῖαι ἐσχίζοντο εἰς λεπτὰς πλάκας. Εὐ-
θὺς ἐσκέφθην ὅτι διὰ τοῦ λίθου τούτου ἠδυνάμην καὶ
πελέκεις καὶ μαχαίρια νὰ κατασκευάσω. Ἐξέλεξα
λοιπὸν μίαν μεγάλην πέτραν, διὰ τῆς ὁποίας ἄνευ πολ-
λοῦ κόπου ἀπέκοψα τὸν κορμὸν δενδρίου τινός, τοῦ
ὁποίου ὁ φλοιὸς ἦτο πικρότατος². Ἐπειτα ἔκοψα πλά-
τιν διὰ τῆς πέτρας τοὺς περίξ κλάδους καὶ τὸ λεπτό-
τατον μέρος τοῦ κορμοῦ κατὰ τὴν κορυφὴν καὶ ἐκρά-
τησα τὸν λοιπὸν κορμὸν μακρὸν ἕως δύο περίπου πή-
χεων. Καὶ οὕτως εἶχον ἤδη τὸ στελεαίρι τοῦ πελέ-
κέως μου. Ὅπως δὲ ἀποτελεσθῆ πλήρης ὁ πέλεκυς

¹ Ἀχάτην ἢ ὀψιδιάνον λίθον εὔρισκόμενον πλησίον ἠφαι-
στείων.

² Μασόνι, δένδρον ἐν Ἀμερικῇ (Δ. Ἰνδίαϊς) καὶ Ἀφρικῇ παμ-
μέγιστον (23—28 μετ. ὕψ. καὶ 4¹/₂ μετ. παχ.) μὲ φλοιὸν πικρὸν,
ιατρικὸν τοῦ πυρετοῦ. Τὸ δένδρον τοῦτο διὰ τὸ ἄφθαρτον εἶνε κα-
τάλληλον εἰς τὴν ξυλουργικὴν, ὡς παρ' ἡμῶν τὸ ξύλον τῆς καρύας.

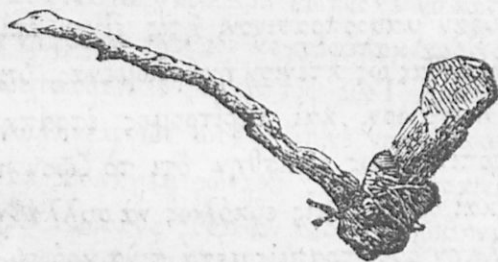
μου ἔπρεπε νὰ συνδεθῆ ἀναποσπάστως ἢ κοπτερὰ πέτρα μὲ τὸ στελεῖον τοῦτο. Ἐπειδὴ δὲ μοὶ ἦτο ἀδύνατον νὰ τρυπήσω τὴν πέτραν διὰ νὰ ἐμβάλω ἐντὸς τῆς ὀπῆς τὸ στελεῖον καὶ στερεώσω ἔπειτα διὰ σφηνῶν ταύτην, ἐνόμισα ὅτι ἡδυνάμην νὰ ἀρκεσθῶ εἰς τὸν ἀπλοῦν δεσμὸν τοῦ στελειοῦ διὰ φλοιῶν τοῦ αὐτοῦ δένδρου. Ἄλλ' ἀπλῆ δοκιμὴ μοὶ ἔδειξεν ὅτι ἦτο ἀδύνατον διὰ τοιοῦτου ὄργανου νὰ ἐπιχειρήσω τι γενναῖον. Ἀφῆκα λοιπὸν τὴν ἐφεύρεσιν ταύτην καὶ ἐσκεπτόμην νὰ ἐπινοήσω ἄλλην προσφορωτέραν. Καὶ τῷ ὄντι μετὰ τινα σκέψιν ἐσκέφθην νὰ σχίσω ἐν τῷ μέσῳ κατὰ μῆκος τὸ στελεῖον διὰ τοῦ λίθου ὀλίγον κατὰ τὸ ἐν ἄκρον καὶ ἐκεῖ νὰ ἐμβάλω τὸ ἐν ἄκρον τοῦ λίθου καὶ σφίγξω αὐτὸν ὅσον ἡδυνάμην περισσότερον διὰ τῶν φλοιῶν. Ἀφ' οὗ δὲ μετὰ κοπιώδη ἐργασίαν κατώρθωσα νὰ σχίσω τὸν κορμὸν καὶ ἐνέβαλον εἰς τὸ σχίσμα τὴν πέτραν, παρετήρησα ὅτι ὁ φλοιὸς δὲν ἦτο διαρκῆς ὥστε νὰ περισφίγξω τὸν λίθον ἰσχυρῶς διὰ νὰ μὴ κινῆται. Ἐν ᾧ δὲ ἀνεζήτουν ἐν τῷ δάσει χόρτον τι, τὸ ὁποῖον νὰ χρησιμοποιεῖσω ἀντὶ τοῦ φλοιοῦ, ἐνεθυμήθην τὰ βροῦλα, τὰ ὁποῖα εἶχον ἤδη χθὲς κατὰ τὴν πηγὴν. Εὐθὺς ἔδραμον εἰς τὸ μέρος ἐκεῖνο καὶ κόψας ἱκανὰ μὲ τὴν πέτραν ἔδεσα ταύτην ἐντὸς τοῦ στελειοῦ στερεώτατα, ὥστε καθόλου δὲν ἐκινεῖτο. Τοιοῦτοτρόπως πλήρης χαρᾶς, ἀλλὰ καὶ πείνης οὐχὶ ὀλίγης, εἰ καὶ ἐπλησίαζε ἤδη ἡ μεσημβρία, εἰσεχώρησα ὁμῶς εἰς τὸ δά-

σος με τὸν πέλεκύν μου ἐπὶ τοῦ ὤμου πρὸς ἀναζήτησιν τροφῆς.

17.

Ὡς δὲ εἰσῆλθον βαθέως εἰς τὸ δάτος ἐθαύμασα τὴν ποικιλίαν καὶ τὸ ξενικὸν τῶν ζώων καὶ τῶν φυτῶν. Πλήθος ψιττακῶν ἐχόντων διάφορα ζωηρότητα χρώματα ὡς με εἶδον κατέφευγον εἰς τὴν κορυφὴν φοινίκων ὑψηλοτάτων. Τοὺς ψιττακοὺς δὲ παρατηρῶν διέκρινα εἰς τὴν κορυφὴν ἐν τῷ μέσῳ τῶν μεγάλων φύλλων τοῦ φοίνικος καρποὺς ἰκανῶς μεγάλους καὶ ἀπεφάσισα νὰ ἀναβῶ ἐκεῖ διὰ νὰ τοὺς φθάσω. Ἐξησκημένος δὲ εἰς τὴν ἀναρρίχῃσιν οὐδεμίαν δυσκολίαν ἐδοκίμασα πρὸς τοῦτο, εἰ καὶ ὁ φοίνιξ οὗτος ἦτο λίαν ὑψηλός. Ὅτε δὲ ἔφθασα εἰς τὴν κορυφὴν, ἐθαύμασα βλέπων ὅτι οἱ καρποὶ ἦσαν ἀσυγκρίτως μεγαλείτεροι ἢ ὅσον ἐφαίνοντο. Καὶ ἤλπισα ὅτι ἐντὸς αὐτῶν θὰ περιείχετο τροφὴ ἰκανὴ διὰ τὸν πεινῶντα Ῥοβινσῶνα. Ἄλλ' ὅτε ἐδοκίμασα νὰ ἀποκόψω ἓνα ἐξ αὐτῶν καὶ δὲν ἠδυνήθην νὰ κατορθώσω τοῦτο, μετενόησα διότι εἶχον ἀφήσῃ κατὰ γῆς τὸν πέλεκύν μου. Κατέβην λοιπὸν ἐκ τοῦ φοίνικος καὶ διὰ τῆς ζώνης μου δέσας ἔπισθεν εἰς τὴν ῥάχιν μου τὸν πέλεκύν μου ἀνερρίχθηθην πάλιν εἰς τὸν φοίνικα καὶ ἔκοψα πάντας τοὺς καρ-

ποὺς δώδεκα ἐν ὄλῳ μεγάλους, ὅσον ἡ κεφαλὴ μικροῦ παιδίου, καὶ ἀφῆκα αὐτοὺς νὰ πέσωσι κατὰ γῆς. Ἐπειτα κατέβην καὶ αὐτὸς καὶ μεγάλως ἐξεπλάγην, ὅτε εἶδον ὅτι ἐκ τοῦ ἐνὸς ἀνοιγέμετος ἐκ τοῦ κτυπήματος ἔρρευσε κατὰ γῆς γάλα. Εὐθὺς ἔθεσα μέρος τούτου εἰς τὸ στόμα μου ἵνα δοκιμάσω τὴν γεῦσιν καὶ εὗρον αὐτὴν γλυκεῖαν. Τότε ἤνοιξα διὰ τοῦ πελέκους μου τὸ κάρυον καὶ κατεβρόχθισα αὐτὸ πλῆν τοῦ ἐξωτερικοῦ σαρκώδους μέρους καὶ τοῦ ὑπὸ τοῦτα

Ὁ πέλεκυς τοῦ Ῥοβινσῶνος.

σκληροῦ φλοιοῦ, ὡς εἶνε καὶ τὰ ἡμέτερα χλωρὰ κάρυα. Ἐπειτα ἠθέλησα νὰ λάβω καὶ τὰ λοιπὰ καὶ κομίσω εἰς τὸ σπήλαιόν μου. Καὶ τώρα ἠσθάνθην τὴν ἀνάγκην σακκουλίου τινὸς ἢ κοφίνου· διότι εἰ καὶ προσεπάθησα νὰ συμπαραλάβω ὅλα μοὶ ἐστάθη ἀδύνατον, καὶ μόνον ἑπτὰ καὶ ταῦτα μετὰ πολλοὺς κόπους κατώρθωσα νὰ φέρω.

18.

Ἐλθὼν εἰς τὸ σπήλαιόν μου κατέθηκα τοὺς καρπούς μου καὶ ἐσκέφθην ὅτι ἔπρεπε νὰ φροντίσω νὰ κατασκευάσω ἢ κοφίνιον τι ἢ σακκίδιον. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἐπορεύθην νὰ ἀναζητήσω ἐν τῷ δάσει λεπτὰ ραβδία. Ἄλλ' ἐν ᾧ περιεπάτουں τὴν προσοχὴν μου ὄλην ἔχων ἐστραμμένην νὰ ἴδω που λεπτὰ ραβδία, ἀκούω πρὸ ἐμοῦ θόρυβον καὶ αἴφνης βλέπω μίαν μεγάλην σαύραν μαυροπράσινον, ἣτις εἶχεν ἐπὶ τῆς ράχews μὲν ἀκάνθας ὡς κτένιον ἠνωρθωμένας, ὑπὸ τὸν λαιμὸν δὲ λωγάνιον, καὶ περίτρομος ἐτρέπην εἰς φυγὴν. Κατόπιν ὅμως ἐπέισθην ὅτι τὸ ζῶον τοῦτο εἶνε ἄκακον καὶ δύναται τις εὐκόλως νὰ συλλάβῃ διὰ βρόχου¹. Ἄλλην ὁδὸν τραπεῖς μετὰ τινα χρόνον συνέλεξα ἱκανὰ ραβδία κατάλληλα διὰ κοφινοποιίαν. Ἐπειδὴ δὲ καὶ ἄλλα ζῶα ἀνεφαίνοντο, ἐν οἷς τεράστιοι τὸ μέγεθος ὄφεις, ἐσκέφθην ὅτι ἔπρεπε νὰ φροντίσω καὶ περὶ ὄπλων. Ὁ πέλεκυς μου ἦτο καλὸς, ἀλλ' ἔπρεπε νὰ κατασκευάσω καὶ μακρότερον ὄπλον. Πρὸς τὸν σκοπὸν δὲ τοῦτον ἔκοψα δένδρον χονδρὸν μὲν ὅσον εἶνε τὸ πάχος ποδὸς μικροῦ παιδίου, μακρὸν δὲ ὅσον τρεῖς ὀργυιὰς καὶ ἀφ' οὗ τὸ ἐκαθάρισα πανταχόθεν ἔ-

¹ Δαγούνος καλεῖται τὸ ζῶον τοῦτο.

λαβον και αυτον και τα ραβδία και ηλθον εις τον παρακειμενον λοφον οπου υπηρχον λιθοι αχάτου και ελαβον ικανους τούτων μεθ' εκυτοῦ εις το σπήλαιον. Ενταῦθα πρωτον εφρόντισα να κατασκευάσω καλως το δορυ μου. Πρὸς τοῦτο εσχισα εις το ανω μέρος κατὰ μήκος ακριβῶς εις το μέσον τὴν ράβδον διὰ τοῦ λίθου και εις τὴν ῥωγμὴν ταύτην εστερέωσα ἀχάτην λίθον ὡς λεπίδα μαχαίριου το σχῆμα και κατὰ το ανω μέρος μυτερόν. Τὸν λίθον τοῦτον εστερέωσα καλως διὰ βρούλων, και οὔτως ετελείωσα το μέγα ἔπλον μου ὅπερ ἐστήριξα εις το στόμιον τοῦ σπηλαίου μου.

19.

Μετὰ τὴν κατασκευὴν τοῦ δόρατός μου ἐπεδόθην εὐθὺς εις τὴν κοφινοποιίαν. Ἄλλ' εἰ και πολλάκις ἐν τῇ πατρίδι μου εἶχον ἴδη κορίνια δὲν ἐνεθυμούμην ἂν ὁ πυθμὴν τούτων κατασκευάζεται χωρὶς ἢ μετὰ τοῦ κορμοῦ ὄλου τοῦ κοφινίου. Σκεπτέμενος δὲ εὔρισκον ἀδύνατον τὴν πλοκὴν πυθμένος ὁμοῦ και κορμοῦ και διὰ τοῦτο ἀπεφάσισα να πλέξω πρωτον μὲν τὸν κορμόν και ἔπειτα ἀφ' οὗ πλέξω και τὸν πυθμένα τοῦ κοφινίου χωριστὰ να συνδέσω τούτους καταλλήλως διὰ βρούλων. Και πράγματι κατώρθωσα μετὰ πολ-

λους κόπους και ἀγῶνας νὰ πλέξω τὸν κορμὸν και τὸν πυθμένα και ἔπειτα συνέδετα τούτους διὰ βρούλων. Ὅτε δὲ εἶδον τὸ ἔργον μου τετελεσμένον, μεγάλως εὐχαριστήθην οὐχὶ βεβαίως διὰ τὴν ὠραιότητα τοῦ ἔργου μου, εἰς τὸ ὅποιον δὲν κατώρθωσα νὰ δώσω ὠρισμένον σχῆμα, ὅσον διότι εἶχον ἐν δοχεῖον, τοῦ ὁποίου τὴν ἔλλειψιν εἶχον αἰσθανθῆ εἰς τὴν μετακόμισιν τῶν καρύων τοῦ φοίνικος. Ἐπειτα ἐσκεπτόμην ὅτι ἡδυνάμην γνωρίζων τὴν κορφοποιίαν πολλά πράγματα νὰ κατασκευάσω χρήσιμα οἶονεὶ ἀποθήκην ἐν τῷ σπηλαίῳ μου. Πλήρης χαρᾶς ἐκρέμασα ἐκ τῶν δύο ὤμων μου ὀπισθεν τὸ κοφίνιον μου διὰ σχοινίου ἐκ συνεστραμμένων βρούλων κατασκευασθέντος και λαβῶν εἰς τὰς χεῖράς μου τὸν πέλεκυν και τὸ δόρυ μου ἐπορεύθην εἰς τὸ δάσος πρὸς ἀναζήτησιν τῶν ἐγκαταλειφθέντων καρύων. Ὅτε δὲ ἦλθον πλησίον τοῦ φοίνικος, παρετήρησα κάτωθεν ζῶόν τι καθ' ὄλαδμοιον πρὸς τὸν ἡμέτερον λαγῶν', ὅπερ γλυκανθὲν φαίνεται ἐκ τοῦ καρυίνου γάλακτος, τοῦ χυθέντος πρότερον κατὰ γῆς, ἔλειχεν ἐπιμελῶς και περιέτρωγεν τοὺς ἀπορριφθέντας φλοιούς. Εὐθύς χωρὶς νὰ χάσω καιρὸν ἀπέθηκα τὸ κοφίνιον μου κατὰ γῆς και ἡσύχως ἐκ τῶν ὀπισθεν ἀκροποδητὶ βαδίσας ἔβαλον ἐπιτυχῶς τοῦτο διὰ τοῦ δόρατός μου και τὸ ἀφῆκα

¹ Ἄ γούτιον.

κατὰ γῆς νεκρόν. Τότε ἔδραμον καὶ θέσας τοῦτο
ὡς καὶ τὰ τέσσαρα κάρυά μου ἐντός τοῦ κοφίνιου ἐ-
πανηρχόμην δρομαίως εἰς τὴν κατοικίαν μου. Ἐν ᾧ
δὲ ἐβάδιζον πλήρης χαρᾶς διὰ τὴν εὐστοχον σκοπο-
βολήν μου καὶ διὰ τὸ ἐφευρετικὸν τῆς ψυχῆς μου
ἀκούω ὀπισθέν μου κρότον καὶ στραφεὶς ὀπίσω εἶδον ἐν
τῶν καρύων μου καταπεσόν. Εὐθύς ἐξέλυσα ἐκ τῶν
ὠμων μου τὸ κοφίνιον καὶ παρατήρησα ὅτι ὁ πυθμὴν
αὐτοῦ, ὁ συνδεδεμένος διὰ βρούλων εἶχεν λυθῆ. Ἦ-
ναγκάσθην λοιπὸν νὰ καθίσω ἐν τῷ μέσῳ τοῦ δάσους
καὶ ἀφοῦ ἔδεσα τοῦτον ὡς καὶ τοὺς ἄλλους κόμβους
συνέσφιγξα, ἔθεσα τὸ καταπεσὸν κάρυον πάλιν ἐντός
καὶ ἤλθον εἰς τὸ σπήλαιόν μου. Ἐνταῦθα εὐθύς ἐξέδει-
ρα τὸ κυνήγιόν μου, καὶ ἔχαιρον ὅτι θὰ ἀξιωθῶ σή-
μερον νὰ φάγω κρέας καὶ μάλιστα λαγῶν. Ἄλ-
λ' ὅτε τὰ πάντα ἦσαν ἔτοιμα, τὴν προτέραν μου χα-
ρὰν διεδέχθη λύπη, διότι δὲν εἶχον οὔτε χύτραν νὰ
τὸ θέσω ἐντός οὔτε πῦρ νὰ τὸ βράσω ἢ νὰ τὸ
ψήσω. Διὰ τοῦτο ἠρκέσθην νὰ ἀποκόψω τὸν μηρόν
τοῦ ζῶου καὶ κοπανίσας τοῦτον ἐπὶ πέτρας κατέφα-
γον ὠμὸν τὸ κρέας. Τὸ δὲ λοιπὸν ζῶον ἐκρέματα εἰς
δένδρον τι πλησίον τοῦ σπηλαίου, ἵνα φάγω τοῦτο
αὔριον. Τὸ κρέας τοῦ λαγωῦ τούτου μοὶ ἐφάνη νό-
στιμον εἴτε διότι εἶνε ἀληθῶς τοιοῦτον εἴτε διότι ἐ-
πείνων ἐγὼ ἢ εἶχον τόσον χρόνον νὰ γευθῶ κρέας. Ὁ
ἥλιος εἶχε δύση, ἐγὼ δὲ εἰσῆλθον εἰς τὸ σπήλαιόν

μου καὶ κατεκλίθη κατὰ κοπὸς ὑπὸ τῆς ὀδοιπορίας ἐπὶ τῆς κλίνης μου. Ἐνταῦθα ἐσκεπτόμην τὴν ἐπαύριον πῶς νὰ τελειοποιήσω τὴν κοφινοποιίαν μου· διότι τὸ κοφίνιον τὸ ὁποῖον εἶχον κατασκευάσῃ ἐπαρουσίασε σπουδαίαν ἔλλειψιν καὶ ἦτο ἀδύνατον νὰ θέσω ἐντὸς αὐτοῦ μέγα βάρος. Ταῦτα σκεπτόμενος ἀπεκοιμήθην.

20.

Θὰ ἦτο ἤδη περίπου μεσονύκτιον, ὅτε ἤκουσα παντοίας πέριξ τοῦ σπηλαίου μου φωνάς. Ἐντρομος ἀνεπήδησα ἐκ τῆς κλίνης μου καὶ ἔλαβον εἰς τὰς χεῖρας τὸ δόρυ μου. Ἄλλ' ὑπὸ φόβου δὲν ἐτόλμων νὰ ἐξέλθω. Βλέψας δὲ ἐκτὸς διέκρινα ὑπὸ τὸ φῶς τῆς σελήνης καὶ ἄλλα μὲν ζῶα, ἰδίως δὲ ἀνθρωπόμορφα μὲ οὐράν, τὰ ὁποῖα ἐξέβαλον ἰσχυροτάτην φωνὴν πάντα ὁμοῦ καὶ ἐπαύοντο καὶ πάλιν ἤρχιζον. Ὡς εἶδον τὰ ζῶα ταῦτα ἐφρονήθην καὶ ἐφρανταζόμεν ὅτι ἦσαν δαίμονες, οἵτινες θὰ ἐπέπιπτον κατ' ἐμοῦ ἐν τῷ σπηλαίῳ καὶ θὰ μὲ ἔπνιγον. Ἡ ἰδέα αὕτη τῶν δαιμόνων μὲ κατετάραξε τοσοῦτον, ὥστε ἐνόμιζον ὅτι πανταχοῦ ἔβλεπον τριούτους, μοὶ ἐφαίνετο δὲ ὅτι ἤτοιμάζοντο ὅπως ἐν σώματι ὄλοι ἐπέλωσι κατ' ἐμοῦ. Ἐν τριαύτῃ δὲ ἀγωνίᾳ εὐρισκόμενος μόλις ἠδυνήθην νὰ ὑψώσω τὰς

χειρας μου εις τον ουρανόν και να παρακαλέσω τον θεόν να με σώση από το τάγμα των πονηρών τούτων δαιμόνων. Και επί πολύν μὲν χρόνον ἔτρεμον βλέπων τὰς αλλοκότους τῶν δαιμόνων μορφάς. Τέλος ὁμως ἤκουσα εἰς τὸ δένδρον, εἰς τὸ ὁποῖον εἶχον κρεμάσῃ τὸ λαγών μου δοῦπον καὶ κατὰ τὴν παραλίαν ἐφύδον ἔβλητο τοῦ τάγματος μετ' ἀγρίων φωνῶν. Ἐγὼ δὲν ἠδυνάναμην νὰ ἐννοήσω τί συμβαίνει, ἀλλ' οὔτε καὶ νοῦν εἶχον νὰ σκεφθῶ. Καὶ περιέμενον νὰ ἴδω τοὺς δαίμονας πάλιν ἐπανερχομένους ἐναντίον μου. Ἀλλὰ κατὰ τὴν νύκτα ταύτην οὐδὲν ἤκουσα. Ἀφ' οὗ δὲ παρῆλθεν ἰκανὸς χρόνος τῆς νυκτὸς καὶ τὰ ἄστρα ἤρχισαν ἐν τῷ οὐρανῷ κατ' ὀλίγον νὰ ἀφανίζονται ἐνόησα ὅτι πλησιάζει ἡ ἡμέρα καὶ οἱ παλμοὶ τῆς καρδίας μου ἐκ τοῦ φόβου ἤρχιζον νὰ καταπραϋνῶνται. Τότε ἐσκέφθην ὅτι ἔπρεπε τὴν ἡμέραν νὰ κατασκευάσω σταυροὺς πέριξ τοῦ σπηλαίου καὶ νὰ ἐμπιστευθῶ ἐμαυτὸν καθόλου εἰς τὰς χειρας τοῦ Θεοῦ. Ἐπειτα ἀπεφάσισα νὰ κανονίσω τὰς ἐργασίας μου κατὰ τὰς ἡμέρας τῆς ἐβδομάδος, τὴν δὲ Κυριακὴν νὰ ἐρτάζω εἰς μέρος τι, τὸ ὁποῖον ἠδυνάμην νὰ διαρρυθμίσω εἰς ναὸν τοῦ Κυρίου. Ὡς δὲ εἶπον κατ' ἐμαυτὸν Κυριακὴν, εὐθὺς ἀμφιβολία ἤρχισε νὰ γενῶται περὶ τῆς σήμερον ἡμέρας καὶ ὅτι τούτου ἀγνοουμένου θὰ μοὶ ἦτο ἀδύνατον νὰ προσδιορίσω τὴν Κυριακὴν. Τότε ἤρχισα νὰ σκέπτομαι περὶ τῆς ἡμέρας καὶ τῆς ἡμερομηνίας τῆς

ναυαγίας μου και πολὺ εὐχαριστήθην ὅτι κατώρθωσα μετὰ πολλὰς σκέψεις νὰ ἀνεύρω ὅτι ἦτο ἡμέρα Τρίτη ἢ 6 Ὀκτωβρίου. Ὑπολογίσας δὲ εἶδον ὅτι ἡ σήμερον ἡμέρα ἦτο παρασκευή. Δὲν παρῆλθε δὲ πολὺς χρόνος και ἐγένετο ἡμέρα. Τότε ἐξῆλθον ἐκ τοῦ σπηλαιίου μου και μεγάλως ἐλυπήθην ὅτε βλέψας εἰς τὸ δένδρον δὲν εἶδον ἐκεῖ κρεμάμενον τὸν λαγῶν μου. Καὶ τώρα ἐνόησα διὰ τί ἐγένετο περὶ τὸ δένδρον ὁ τοσοῦτος θόρυβος και ὅτι οἱ δαίμονες μὲ τὰς ἀγρίας των φωνὰς πιθανὸν νὰ ἦσαν ἄγρια θηρία.

21.

Ἐν τούτοις κατεπραῦνθη μὲν ἡ ψυχὴ μου πεισθεῖσα ὅτι δὲν ἦσαν δαίμονες, ἀλλ' ἄλλοι φόβοι μοὶ ἐγεννήθησαν ἐκ τῶν ἀγρίων θηρίων και ὅτι ὤφειλον ἀπέναντι τούτων νὰ λάβω ὅλα τὰ προφυλακτικὰ μέτρα μάλιστα κατὰ τὴν νύκτα. Σκεπτόμενος δὲ εὕρισκον ὅτι ἔπρεπε νὰ περιτειχίσω τὸ σπήλαιόν μου και περιφράξω τοῦτο τοιοῦτοτρόπως, ὥστε νὰ εἶνε ἀδύνατος ἡ εἴσοδος εἰς ἄγρια θηρία, ἔπειτα νὰ φράξω και τὸ στόμιον τοῦ σπηλαιίου διὰ λίθων και μόνον μικρὰν εἴσοδον δι' ἐμὲ νὰ ἀφήσω. Μόλις ἐσκέφθην τοῦτο και εὐθὺς προέβην εἰς τὴν ἐκτέλεσιν. Ἀπέκοψα διὰ τοῦ πελέκεώς μου περὶ τοὺς πεντήκοντα χονδρούς πα-

σάλους, οὓς παρασκευάσας ἐνέπηξα εἰς τὰς κύκλω τοῦ σπηλαιῶ οὐκίας, τὰς ὁποίας κατεσκευάσα δια κοντοῦ πασσάλου σουβλεροῦ εἰς τὸ ἐν ἄκρον. Ἐπειτα ἀπέκοψα ἀκανθωτοὺς κλάδους καὶ ἐστερέωσα τούτους εἰς τοὺς πασσάλους καὶ οὕτω περὶ τὴν μεσημβρίαν εἶχον τελειώσῃ τὸν ἐξωτερικὸν φράκτην μου. Εἶχον ἤδη ὑπερβολικῶς πεινάσῃ, ἀφ' οὗ μάλιστα οὐδὲ τὴν πρωίαν εἶχον γευθῆ τι. Ἄλλ' ἡ σκέψις ὅτι ὅσον οὐκίαν θὰ ἐπέλθῃ νῦξ καὶ ὅτι ἄγρια θηρία ἐνδιαιτῶνται κατὰ τὴν νῆσον μοὶ ἀφήρουν τὴν πείναν καὶ ἀπεφάσισα νὰ ἐξασφαλισθῶ πρῶτον καὶ ἔπειτα νὰ σκεφθῶ περὶ φαγητοῦ. Πρὸς φραγμὸν δὲ τοῦ στομίου τοῦ σπηλαιῶ ἐχρειαζόντο λίθοι. Εὐθὺς ἐκόμισα πανταχόθεν τοιούτους καὶ ἔπειτα ἤρχισα νὰ οἰκοδομῶ ὅσον ἡδυνάμην στερεώτερον. Κατὰ τὴν οἰκοδομὴν παρετήρησα τὴν ἀνάγκην πηλοῦ, ἀλλὰ πρὸς παρασκευὴν τοιούτου δὲν μοὶ ὑπέλειπετο καιρὸς· διότι τὸ ἔργον ἔπρεπε μέχρι τῆς ἐσπέρας νὰ εἶνε παρεσκευασμένον. Καὶ διὰ τοῦτο ἀνέβαλον τὴν στερεωτέραν διὰ πηλοῦ οἰκοδομίαν εἰς ἄλλην εὐκαιρίαν. Ὅτε δὲ εἶχον καὶ τὸ ἔργον μου τοῦτο τελειώσῃ, θὰ ἦτο ἴσως δειλινόν. Εἶχον λοιπὸν καιρὸν μέχρι τῆς ἐσπέρας πολλὰς ἀκόμη ἐργασίας νὰ ἐκτελέσω. Καὶ ἐγὼ ἐθαύμασα σήμερον τὸν ἑαυτόν μου διὰ τὴν φιλοπονίαν καὶ τὴν ἐργατικότητά μου. Τί δὲν κάμνει ἡ ἀνάγκη, μάλιστα ὅταν περιμένης ὄλα ἀπὸ τὸν ἑαυτόν σου καὶ οὐδεμίαν ξένη χεῖρ

σοι ἔρχεται βοηθός. Ἐκάθισα λοιπὸν καὶ ἔφαγον δύο κάρυά μου, ἡ δὲ ψυχὴ μου ἐπεθύμει κρέας, ἀλλὰ τοῦτο μου κατέφαγον τὰ ἄγρια θηρία. Μετὰ τὸ δειλινὸν φαγητόν μου ἐπορεύθην νὰ φέρω ῥαβδία διὰ νὰ πλέξω ἤδη κοφίνιον ἄλλως, δηλ. κορμὸν ὁμοῦ καὶ πυθμένα· διότι ἐσκέφθην ὅτι ἡδυνάμην νὰ μεταχειρισθῶ μακρὰ ῥαβδία καὶ ἀφ' οὗ πλέξω πρῶτον τὸν πυθμένα, ἔπειτα νὰ ἀνασηκώσω ταῦτα καὶ νὰ ἐξακολουθήσω τότε νὰ πλέξω καὶ τὸν κορμὸν. Ἔλαβον λοιπὸν τὸν πέλυκύν μου καὶ ἦλθον εἰς τὸ δάσος. Ἀφ' οὗ δὲ ἔκοψα καὶ ῥαβδία καὶ ἄλλα ξύλα πρὸς κατασκευὴν σταυρῶν ἐπανῆλθον εἰς τὸ σπήλαιόν μου, καὶ ἐπεδόθην πρῶτον μὲν εἰς τὴν τελείωσιν καὶ τοποθέτησιν τῶν σταυρῶν καὶ ἔπειτα εἰς τὴν πλέξιν τοῦ κοφινίου. Τοῦτο ἤρχισα κατ' ἄλλον τρόπον νὰ πλέκω. Ἔστρωσα δηλαδή κατὰ γῆς πολλὰ ῥαβδία κατὰ διαφόρους διευθύνσεις συνδέσας τὰ συνεχόμενα ἄκρα τούτων διὰ λεπτοτάτου ῥαβδίου, ἔπειτα ἤρχισα νὰ πλέκω κύκλω ῥαβδία, μέχρις ὅτου ἀπετελέσθη ἱκανὸς τοῦ κοφινίου πυθμὴν, ἔπειτα ἐπιμελῶς ἔτρεψα πρὸς τὰ ἄνω τὰς ῥαβδούς καὶ ἐπειδὴ δὲν εἶχον οὐδένα νὰ κρατῇ ταύτας ἠνωρθωμένας συνέδεσα εἰς τὴν κορυφὴν αὐτάς διὰ βρούλου καὶ οὕτως ἐξηκολούθησα νὰ πλέκω ὡς καὶ πρότερον. Ὁ καιρὸς δὲν μοι ἐπέτρεπε νὰ ἐξακολουθήσω μέχρι τέλους τὸ ἔργον, καθ' ὅτι ὁ ἥλιος εἶχε δύση. Καὶ διὰ τοῦτο φα-

γών ὅ,τι εἶχον εἰσῆλθον εἰς τὸ σπήλαιόν μου καὶ κατεκλίθην.

22.

Ὅτε δὲ ἐφάνη ἡ πρωία ἐξηγέρθην καὶ ἐγὼ ἐκ τῆς κλίνης μου. Καθ' ὄλην δὲ τὴν νύκτα ἐκοιμήθην βαθύτατα καὶ οὐδόλως διεκόπη ὁ ὕπνος μου εἴτε ἕνεκα τοῦ ὑπερβολικοῦ τῆς ἡμέρας κόπου εἴτε καὶ διότι δὲν ἦλθον κατὰ τὴν νύκτα ἄγρια θηρία νὰ μοῦ διαταράξωσι διὰ τῶν φωνῶν τὴν ἡσυχίαν ὡς καὶ πρότερον. Εὐθύς ἔδραμον εἰς τὴν παρακειμένην πηγὴν καὶ νιφθεῖς ἐπανῆλθον ὅπως καὶ τὸ κοφίνιον ἀποτελειώσω καὶ ὄλας τὰς ἐργασίας μου φέρω πῶς εἰς τάξιν, καθ' ὅσον ἐσκέφθην ὅτι ἡ αὔριον ἡμέρα ἦτο Κυριακὴ καὶ ὅτι ὄφειλον τὴν ἡμέραν ταύτην νὰ παύσω πᾶσαν ἐργασίαν καὶ νὰ τὴν διαγάγω σκεπτόμενος περὶ Θεοῦ καὶ τῶν ἔργων καὶ τῆς σοφίας καὶ τελειότητος αὐτοῦ, ἀφ' οὗ εἶχον τὴν ἀτυχίαν νὰ μὴ ἔχω σοφὰ βιβλία διὰ νὰ ἀναγινώσκω. Ἐξηκολούθησα λοιπὸν μετὰ ζήλου τὴν πλέξιν τοῦ κοφίνιου καὶ μετ' ὀλίγον ἦτο ἔτοιμον ἐν κοφίνιον πολὺ διάφορον τοῦ πρώτου καὶ κατὰ τὴν στερεότητα καὶ κατὰ τὴν συμμετρίαν καὶ τὸ μέγεθος. Τὸ νέον τοῦτο κοφίνιον κρεμάσας ἐκ τῶν ὤμων μου ἔλαβον εἰς τὰς χεῖρας τὸ δόρυ μου καὶ τὸν πέλεκυν καὶ

ἐπορεύθη εἰς τὸ δάτος. Ἡ ἐκδρομὴ μου αὕτη κύριον σκοπὸν εἶχε νὰ φρονεύσω κἀνὲν ζῶον διὰ νὰ φάγω, καθ' ὅσον τὰ κάρυα ἀντὶ νὰ τὴν κλείσουν ἤνοιγον μᾶλλον τὴν ὄρεξίν μου. Διὰ τοῦτο δὲν εἶδον καμμίαν προσοχὴν εἰς τοὺς φοίνικας καὶ ὁ νοῦς μου ὅλος περιστρέφετο πῶς νὰ φρονεύσω κἀνὲν λαγῶν ἢ ἄλλο τι ζῶον. Ἐν ᾧ δὲ εἰσῆλθον βαθέως εἰς τὸ δάτος εἶδον πλῆθος πιθήκων μὲ μακρὰς οὐράς καὶ ἐγέλασα καὶ ὁ ἴδιος τώρα διὰ τὸν φόβον τῆς προχθεσινῆς νυκτός. Ἐκεῖνοι, τοὺς ὁποίους ἔλεγον δαίμονας καὶ τοὺς ὁποίους ἐφοβούμην μὴ ἔλθωσι καὶ μὲ πνίξωσι, ἦσαν πίθηκοι, οἵτινες ἔτρεμον ἀπὸ ἐμὲ καὶ ἐζήτουν ἀσφάλειαν εἰς τὰς ὑψηλοτέρας κορυφὰς τῶν δένδρων. Πλήν δὲ τῶν πιθήκων ἦσαν καὶ πλῆθος ἄλλο καὶ πτηνῶν καὶ ζῶων, ὅμοια τῶν ὁποίων δὲν εἶχον ἰδῆ ἐγὼ ἐν τῇ πατρίδι μου. Μεγάλως δὲ μοι ἐκίνησε τὴν προσοχὴν μικρὸν πτηνόν, τὸ ὁποῖον ἀπὸ ἄνθος εἰς ἄνθος ὡς μέλισσα ἐπέτα καὶ ἀνεζήτει ἐκεῖ ἔντομα πρὸς τροφήν.¹ Ἐπειτα θελκτικὸν ἦτο τὸ κελάδημα πτηνοῦ κατὰ τὴν ῥάχιν μὲν ἰόχρου, κατὰ δὲ τὴν κοιλίαν ὑπερύθρου καὶ τὴν οὐρὰν μαύρου.² Ἐνόμιζέ τις ὅτε ἤκουε μουσικὸν λέγοντα διαδοχικῶς καὶ τοὺς ὀκτώ τόνους τῆς μουσικῆς κλίμακος Ἄλλ' ἐκεῖνο, τὸ ὁ-

¹ Κολίβριον.

² Τὸ πτηνόν τοῦτο καλεῖται εὐφῶνος μουσικὸς καὶ ὑπάρχει εἰς τὰς Ἀντίλλας (Ἀμερικὴν).

ποιόν μάλιστα πάντων με ἐξέπληξε ἦτο ἡ ἀμερικανική κίχλα¹, ἥτις ἠδύνατο ὅλων τῶν πτηνῶν τὰ κελαδῆματα νὰ μιμῆται. Καὶ οὐ μόνον τὰ πτηνὰ ἦσαν ξένα καὶ ἄγνωστα ἐντελῶς εἰς ἐμὲ ἀλλὰ καὶ τὰ φυτὰ αὐτά. Πλῆθος περιπλοκάδων με ζωηρότατα ποικιλόχροα ἄνθη περιέσφιγγον ὑψηλότατα δένδρα. Μεγάλως δὲ ἐχάρην, ὅτε εἶδον καρπούς² ὁμοιάζοντας καθόλου πρὸς τὰ ἡμέτερα πορτοκάλια. Ἀλλὰ δυστυχῶς ὡς ἠτοιμάσθην νὰ καταβροχθίσω ἓνα ἐξ αὐτῶν τὸ ἔπτυσσα εὐθὺς πάλιν ὅλον, εἰ καὶ ἤμην πολὺ πεινασμένος, διότι ἦτο πολὺ πικρὸν. Προχωρήσας δὲ ἔφθασα εἰς μίαν μικρὰν πεδιάδα, ἥτις ἐκοσμεῖτο μετὰ τὰ κάλλιστα φυτὰ, ὅσα βλέπει τις παρ' ἡμῖν εἰς κήπους ἀνθρώπων πλουσίων. Μεταξὺ δὲ τῶν πολλῶν φυτῶν ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον μοὶ προσείλκυσε τὴν προσοχὴν ἦτο φυτὸν τι μὲ ἐλάχιστον μὲν κορμὸν, ἀλλὰ μὲ μακρότατα σαρκώδη ὀδοντωτὰ φύλλα, ἐν τῷ μέσῳ τῶν ὁποίων εἶχεν ἀναβλαστήσῃ μακρότατος βλαστὸς μετὰ χιλιάδας ἐπ' αὐτοῦ ἄνθη. Ὑπὸ περιεργίας ἤλθον πλησίον καὶ διὰ τοῦ πελέκεως ἀπέκοψα τὸν βλαστὸν. Ἀλλὰ τί νὰ ἴδω! Ἐκ τοῦ ἀποκοπέντος βλαστοῦ ἤρχισε νὰ ρέῃ ἀφρονώτατος χυμὸς. Ἐκ τούτου ἔλαβον πρὸς δοκιμὴν διὰ τοῦ δακτύλου μου σταγόνας τινὰς καὶ ἔθεσα εἰς τὸ στόμα μου. Ἐπειδὴ δὲ τὸ ὑγρὸν τοῦτο ἦτο γλυ-

¹ Ὁ μῶμος. ² Νεράντζο.

κύτατον, ἔπιον ὅσον ἐπεθύμει ἡ καρδία μου καὶ βλέπων τοῦτο κατὰ γῆς ῥέον ἐλυπούμην ὅτι δὲν εἶχον ἀγγεῖον νὰ πληρώσω. ¹ Ἐκτὸς δὲ τοῦ ὑγροῦ παρετήρησα ὅτι ἐκ τῶν μεγάλων φύλλων ἡδύνατό τις νὰ ἐκδείρῃ ἵνας διαρκεστάτας, αἵτινες στρεφόμεναι μάλιστα ἡδύναντο νὰ ἀποτελέσωσιν ἰσχυρὰ σχοινία. Τοσοῦτον ἡ ἀνάγκη μὲ εἶχε καταστήσῃ προσεκτικὸν εἰς πᾶν πρᾶγμα, ὥστε δὲν παρήργετο ἡμέρα, χωρὶς νὰ κάμω καὶ νέας ἀνακαλύψεις. Ἐν τούτοις ἀνέβηλον διὰ ἄλλον καιρὸν νὰ ἔλθω καὶ μαθήσω τοιαύτας ἵνας, δι' ὧν ἡδυνάμην πολλὰ πράγματα νὰ κατασκευάσω.

23.

Ἐν τῇ πεδιάδι ταύτῃ εὔρον καὶ ἄλλον ἀραβόσιτον καὶ πολλοὺς ἐξ αὐτοῦ κώνους ἐνέθηκα εἰς τὸ κοφίνιον μου. Ἐν ᾧ δὲ κατεγινόμεν νὰ συλλέξω ἀραβόσιτον καὶ ἄλλους ἀγνώστους εἰς ἐμέ καρπούς, παρετήρησα αἶγας εἰς τὸν ἀπέναντι λόφον βοσκούσας. Ὡς δὲ εἶδον ταύτας ἕξαιλλος ὑπὸ χαρᾶς, διότι ἐνόμισα ὅτι ἡ νῆσος κατοικεῖται, ἤρχισα νὰ φωνάζω μὲ μεγάλας φω-

¹ Τὸ δένδρον τοῦτο καλεῖται Ἀγάδη, ὅπερ σήμερον οἱ κάτοικοι τῆς Ἀμερικῆς καλλιεργοῦσι, διότι ἐκ μὲν τοῦ ὑγροῦ κατασκευάζουσι οἶνον, ἐκ δὲ τῶν ἰνῶν τῶν φύλλων σχοινία.

νάς τὸν ποιμένα. Ἀλλὰ ποιμὴν μὲν οὐδεὶς ἤκούετο, αἱ δὲ αἴγες πτοηθεῖσαι ἀπὸ τὰς φωνάς μου ἤρχισαν νὰ φεύγουν. Τότε ἐνόησα ὅτι αἱ αἴγες αὗται ἦσαν ἀγριαὶ καὶ μετενόουν, διότι δὲν ἐπορεύθην ἐν σιγῇ καὶ κρυφᾷ κατ' αὐτῶν διὰ νὰ φονεύσω ἢ συλλάβω μίαν. Ἐσκεπτόμην δὲ ὅτι ἂν κατώρθονον νὰ συλλάβω ὀλίγας ἐξ αὐτῶν ἠδυνάμην νὰ τὰς ἡμερώσω καὶ νὰ κάμω ποίμνιον καὶ νὰ ἔχω πάντοτε καὶ χειμῶνα καὶ θέρος τροφήν. Ἐπειτα ἠδυνάμην πλησίον τοῦ σπηλαιῶ μου καὶ νὰ καλλιεργήσω μέρος τι καὶ νὰ σπείρω ἀραβόσιτον, καὶ νὰ διαχετεύω τὴν πηγὴν εἰς τὸν ἀγρὸν μου τοῦτον. Αἱ σκέψεις αὗται μὲ ἐπλήρωσαν χαρᾶς· διότι τῇ ἀληθείᾳ τὸ νὰ εἶνέ τις οἰκοκύρης ἔχων οὐ μόνον ἰδίαν κατοικίαν ἀλλὰ καὶ ἴδιον ἀγρὸν καὶ ἴδιον ποίμνιον, εἶνε κάλλιστον πρᾶγμα. Καὶ ὄλη μου ἡ προσοχὴ ἐτράπη ἤδη πῶς νὰ κατορθώσω τοῦτο. Εὐθύς λοιπὸν ἔδραμον κατόπιν τῶν αἰγῶν, ἀλλ' οὐδαμοῦ αὗται ἐφαίνοντο. Ἐν ᾧ δὲ ἀνεζήτουν ταύτας ἀκούω φωνὴν τινα ζώου. Ἐγὼ δὲ χωρὶς νὰ χάσω καιρὸν διευθύνθην εἰς τὸ μέρος ἐκεῖνο τῆς φωνῆς, ἀλλὰ τί νὰ ἴδω! φοβερὸς ὑπερμεγέθης ὄφις εἶχε συστραφῆ περὶ τὸν κορμὸν ζώου, τοῦ ὁποίου ἀφ' οὗ ἔθραυσε τὰ ὀστέα κατεγίνετο ἤδη νὰ τὸ καταβροχθίσῃ. Κρυερὸς φόβος εὐθύς κατέλαβέ με καὶ χωρὶς νὰ προσβλέψω πλέον εἰς τὸν ὄφιν ἐτράπην εἰς φυγὴν χωρὶς νὰ ἤξεύρω καθόλου ποῦ τρέχω. Εἰς τὸν παραμικρὸν δὲ φόβον, ὄν

ἤκουον εἰς τὸ δάσος, ἐνόμιζον ὅτι βλέπω τὸν ὄφιν.
 Ἄφ' οὗ ὅμως ἀπεμακρύνθην πολὺ ἐκ τοῦ μέρους ἐκεῖ-
 νου καὶ χρόνος ἱκανὸς παρήλθε συνῆλθον εἰς ἑαυτὸν
 καὶ ἤρχισα νὰ ἐπιπλήττω ἑμαυτὸν διὰ τὴν ὑπέριμε-
 τρον δειλίαν μου. Τότε ἐσκέφθην ὅτι ὁ κύριος σκο-
 πὸς τῆς ἐκδρομῆς μου ταύτης ἐκινδύνευε νὰ μεταιω-
 θῇ, καθ' ὅσον οὔτε ζῶν τι ἐβλεπον νὰ φρονεύσω οὔτε
 χρόνον εἶχον πολὺν νὰ πλανῶμαι εἰς τὸ δάσος ἀκό-
 μη, διότι ἡ μεσημβρία εἶχε παρέλθῃ καὶ ὁ ἥλιος
 ἤρχισε νὰ κλίνει ἤδη πρὸς τὴν δύσιν. Συνέλεξα λοι-
 πὸν καρπούς τινας, καὶ πληρώσας τὸ κοφίνιόν μου
 ἀπεφάσισα νὰ ἐπανέλθω εἰς τὸ σπήλαιόν μου.

24.

Ἐν ᾧ δὲ ἤμην ἔτοιμος νὰ ἐπανέλθω ὀπίσω εἰς τὸ
 σπήλαιόν μου, παρετήρησα ὅτι εἶχον ἀποπλανηθῆ καὶ
 ὅτι ἠγνόουν ἐντελῶς εἰς ποῖον μέρος τῆς νήσου μου
 εὐρίσκομαι. Τότε ἐκτύπησα τοὺς μηρούς μου καὶ ἐκ
 βάθους ψυχῆς ἤρχισα νὰ κλαίω τὴν δυστυχίαν μου.
 Ἡ δὲ πλησιάζουσα νύξ ἤρξανε ἐτι μᾶλλον τὴν ἀγω-
 νίαν μου. Καὶ ἐπὶ πολὺν μὲν χρόνον ἰστάμην ἐν τῇ
 θέσει μου κλαίων καὶ παρατηρῶν περίξ ὅπως ἐννοήσω
 ποῦ εὐρίσκομαι. Ἐπὶ τέλους ὅμως εἶδον ὅτι ἔπρεπε
 νὰ ἐκολουθήσω μίαν διεύθυνσιν καὶ ὁ θεὸς ἔστω μοι

βοηθός. Ἀλλὰ κατὰ δυστυχίαν ἢ ἀποπλάνησίς μου ἐγένετο ἔτι μεγαλειτέρα καὶ μετ' ὀλίγον χρόνον ἔφθασα εἰς τόπους λίαν ἀγνώστους. Ἐπειδὴ δὲ ὀλίγον μόνον μέρος τῆς ἡμέρας ὑπελείπετο, ἔσπευσα νὰ ἀναβῶ εἰς παρακείμενον λόφον, ἐλπίζων ὅτι ἐκεῖθεν θὰ ἦτο ἡ νῆσος πανταχόθεν ὀρατὴ καὶ θὰ ἀνεγνώριζον εὐκόλως τὸν τόπον τῆς κατοικίας μου. Ἐνῶ δὲ μετὰ σπουδῆς ἐκεῖ ἐπορευόμην, ἔφρουγον πρὸ ἐμοῦ πολλὰ ζῶα μάλιστα αἴγες, ὧν μίαν παρηκολούθουν καὶ δύο μικρὰ αἰγίδια. Ἀλλ' εἰς ταῦτα οὐδεμίαν ἔδωκα προσοχὴν διότι ἡ ἀπώλεια τοῦ σπηλαίου μου μοὶ ἐφαινετο μέγιστον καὶ τρομερὸν δυστύχημα. Ὡς δὲ ἔφθασα εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ ὄρους καὶ παρετήρησα περίεξ, οὐδὲν ἠδυνήθην νὰ ἐννοήσω, διότι τὸ ὄρος δὲν ἦτο πολὺ ὑψηλὸν καὶ ἡ νῆσος δὲν ἦτο εἰς ὅλα τὰ μέρη περιφανής. Ἦδη εὐρέθην εἰς μεγίστην ἀμηχανίαν καὶ δὲν ἤξευρον ποῦ νὰ τραπῶ. Ἐνῶ δὲ ἐσκεπτόμην πλήρης θλίψεως καὶ ἀπελπισίας τί κατὰ ταύτην τὴν νύκτα θὰ γείνω ἔρημος ὧν καὶ ἐν τῷ μέσῳ τοῦ δάτους, εἶδον τὸν ἥλιον ἀφανισθέντα ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ὠκεανοῦ. Ἀκόμη δὲ καὶ σήμερον ἐνθυμοῦμαι μὲ ὄλον τὸν τρόμον, εἰς ὃν εὐρισκόμην τότε, τὸ μεγαλοπρεπὲς θέαμα, ἔπερ ὁ ἥλιος δύων μοὶ ἐπαρουσίασεν. Ἡ θάλασσα ὅλη κατὰ τὴν δύσιν ἐνεδύθη ὀλοπόρφυρον ἐσθῆτα χαίρουσα καὶ αὐτὴ, διότι ὑπεδέχετο καὶ προέπειπε τὸ πύρινον ἄστρον τῆς ἡμέρας, ἔπερ ὡς βασιλεὺς διελαύ-

νει τὴν αἰώνιον αὐτοῦ πορείαν. Ἄλλ' ὅτε ἔδυσεν ὁ ἥλιος, ἀνέτειλεν εἰς ἐμέ, ἀλλὰ δυστυχῶς τότε, ἢ σκέψις ὅτι τὸ σπήλαιόν μου ἔκειτο πρὸς δυσμὰς καὶ ὅτι ἡ πορεία, ἣν ἔκαμον, μὲ ἔφερεν ὄλως εἰς τὸ ἀντίθετον μέρος. Καὶ ἤρχιστα νὰ ὀργίζωμαι κατ' ἑμαυτοῦ διὰ τὴν βλακίαν μου, λέγων διὰ τί νὰ μὴ σκεφθῶ τοῦτο πρότερον καὶ ἔπειτα ἀφ' οὗ ἤθελον νὰ εἰσχωρήσω βαθέως εἰς τὸ δάσος, διὰ τί νὰ μὴ προσδιορίσω πρότερον μερικὰ μέρη τῆς νήσου, μάλιστα δὲ διὰ τί νὰ μὴ γνωρίσω ἀκριβῶς ποῦ κεῖται ἡ ἄρκτος, ὁ νότος, αἱ ἀνατολαὶ καὶ δυσμαὶ τοῦ ἡλίου. Ἄλλὰ τὰ παράπονα ταῦτα κατὰ τοῦ ἑαυτοῦ μου ἠδύναντο νὰ μὲ ὠφελήσωσιν εἰς τὸ μέλλον, εἰς τὸ ἐνεστῶς ὅμως ἦτο πολὺ ἀργά. Καὶ διὰ τοῦτο ἀνεζήτησα δένδρον νὰ διανυκτερεύσω. Ἀφ' οὗ δὲ εὔρον τοιοῦτον, ἀνέβην καὶ διήγαγον ἐπ' αὐτοῦ ὄλην τὴν νύκτα.

23.

Ἡ νύξ αὕτη ὑπῆρξε μία ἀπὸ τὰς τρομερωτέρας νύκτας τῆς ζωῆς μου. Ἄλλ' ὡς νὰ μὴ ἦρκει ὁ φόβος τῆς νυκτός, ἦτις τὰ πάντα παρουσιάζει τρομερά, ἠκούσθησαν κατὰ τὴν δευτέραν ἢ τρίτην ὥραν τῆς νυκτός καὶ παντοῖαι ζώων φωναὶ ζητούντων νὰ φάγωσι τὸ ἓν τὸ ἄλλο. Κατὰ τὸ μεσονύκτιον δὲ διέκρινα

καὶ ζῶον ὑπὸ τὴν λάμπριν τῆς σελήνης ὡς λέων φαινόμενον, ὑπὸ τὸ δένδρον ἐλθόν, τὸ ὁποῖον ἀφ' οὗ ὠσμῆθη διὰ τῆς ῥίνος τὸ κοφίνιόν μου μετὰ σπουδῆς ἔτρεχε περίξ ζητῶν νὰ εὕρῃ ὅ,τι ἔλεγεν εἰς αὐτὸν ἡ ὄσφρησίς του. Ἐγὼ εὐθὺς ἔλαβον τὸν πέλεκύν μου καὶ ἤμην ἕτοιμος νὰ παρεμποδίσω γενναιότερον τὴν εἰς τὸ δένδρον ἀνάβασίν του, ἂν ἤθελε τολμήσῃ νὰ ἀναβῆ. Εὐτυχῶς ὅμως τὸ ζῶον τοῦτο ἀπελπισθὲν περὶ τῆς λείας του καὶ ὀυσιπιστοῦν εἰς τὴν ῥινά του ἔφυγε. Μετὰ τὴν ἀπομάκρυνσιν τοῦ λέοντος τούτου ἱκανὸς χρόνος παρῆλθε, ἀλλ' οὐδαμοῦ ἐφαίνετο ἡ ποθητὴ ἡμέρα. Ἡ νύξ μοὶ ἐφαίνετο ἀπέραντος, νὰ κοιμηθῶ δὲ ἐπὶ τοῦ δένδρου, ὡς ἄλλοτε, ἤδη μοὶ ἦτο ἀδύνατον καὶ περιέμενον μετ' ἀνυπομονησίας νὰ ἴδω τὸν ἥλιον.

Τέλος πάντων μετὰ πολὺν χρόνον ἤρχισαν τὰ ἄστρα νὰ ἀφανίζονται καὶ φῶς εἰς τὴν νῆσον νὰ ἐξαπλοῦται. Τοῦτο μοὶ ἐνέπνευσεν θάρρος; ἀλλ' ἀπεφάσισα νὰ μὴ καταβῶ ἐκ τοῦ δένδρου πρὶν γείνη ἡμέρα. Ἐνῶ δὲ συνέλαβον τοιαύτην ἀπόφασιν, ἤκουσα ὀλίγον μακρὰν μηκασμὸν αἰγιδίου. Στραφεὶς δὲ εἰς τὸ μέρος ἐκεῖνο εἶδον αἶγα ἀγρίαν μετὰ αἰγιδίου τρώγουσαν βλαστοὺς φυτῶν. Εὐθὺς τότε κατέβην καὶ κρυφᾶ πλησιάσας ὥρμησα νὰ συλλάβω τὴν αἶγα, ἀλλ' αὕτη ἔφυγε μηκωμένη, ἠκολούθησε δ' αὐτὴν τρέχον καὶ τὸ αἰγίδιον. Ἀφ' οὗ δ' ἐπὶ ἱκανὸν διάστημα κατεδίωξα ταύτην καὶ δὲν ἠδυνήθη νὰ τὴν συλλάβω, τότε ἀπεφά-

σιτα νά συλλάβω τὸ αἰγίδιον. Καὶ τῷ ὄντι εἰς τὴν σύλληψιν τούτου οὐδεμίαν ἐδοκίμασα δυσκολίαν, διότι ἐκτὸς τοῦ ὅτι ἦτο μικρόν, εἶχεν ἤδη ἀποκάμῃ καὶ ὑπὸ τοῦ δρόμου. Ἄλλ' ὅτε ἔφερον ἐν τῇ ἀγκάλῃ μου μου τὸ αἰγίδιον, ἡ μήτηρ ἤρχετο μηκωμένη κατόπιν. Τόσῃν δὲ φιλοστοργίαν εἶχε πρὸς τὸ τέκνον τῆς, ὥστε ὡς μαινομένη ἔτρεχε περὶ ἐμὲ ἐκβάλλουσα γρορούς μηχασμούς. Καὶ τὸ εὐχάριστον ἦτο ὅτι ὁ Θεὸς ἔκαμε τὸ ζῶον τοῦτο ἄσπλον, εἰ δὲ μή, θά ἔπασχον ὑπὸ τούτου δεινά. Ὡς δὲ ἔφθασα εἰς τὸ δένδρον ἔλαβον τὸ κορίνιόν μου καὶ μετὰ τοῦ αἰγιδίου διευθύνθην ἀκριβῶς πρὸς δυσμὰς διὰ νά εὔρω τὸ σπήλαιόν μου. Μετὰ τρίωρον δὲ ὁδοιπορίαν εἶδον ἀπὸ λόφου τινὸς τὸν λιμένα τῆς δυστυχίας μου καὶ περιχαρῆς ἔδραμον εἰς τὴν κατοικίαν μου. Ἄλλ' ἐν ᾧ εἰσῆλθον εἰς τὸ σπήλαιόν μου καὶ κατέθηκα τὸ κορίνιόν μου καὶ τὸ αἰγίδιον μου ὡς καὶ τὰ ὄπλα μου, ἤκουσα τὴν αἶγα μηκωμένην καὶ ζητοῦσα τὸ τέκνον τῆς. Ἡ φιλοστοργία τῆς μητρὸς μὲ ἐκίνησεν εἰς οἶκτον καὶ ἐσκέφθην ἐν ἐκ τῶν δύο ὅτι ὤφειλον νά πράξω ἢ νά ἀφήσω τὸ αἰγίδιον ἢ νά κατορθώσω νά συλλάβω καὶ τὴν αἶγα, διὰ νά εἶνε πάντοτε ὁμοῦ καὶ μήτηρ καὶ τέκνον. Τὸ δεύτερον μοὶ ἐφάνη καλλίτερον. Ἄλλ' ὅπως διευκολύνω τὴν εἵσοδον τῆς αἰγὸς εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ σπηλαιίου τὸ μὲν αἰγίδιον, ἀφ' οὗ ἔδεσα αὐτοῦ τοὺς ἐμπροσθίους πόδας, διὰ νά μὴ δύναται νά φύγῃ, κατέ-

θηκα ἐκτὸς τοῦ σπηλαίου, ἐγὼ δὲ ἀφήρεσα μέρος τοῦ φράκτου μου καὶ ἀπεσύρθην εἰς μέρος τι καὶ ἐκρύφθην, παρατηρῶν ὄλας τὰς κινήσεις τῆς αἰγός. Αὕτη δέ, ὡς ἐγὼ ἀπεμακρύνθην ὀλίγα βήματα, εἰσῆλθε διὰ τοῦ πόρου τοῦ φράκτου εἰς τὸ τέκνον τῆς, ὅπερ ἤρχισε νὰ λείγῃ. Τότε ἐγὼ ἔδραμον εὐθύς εἰς τὸν πόρον καὶ ἀφ' οὗ ἔφραξα τοῦτον ἐπιμελῶς ἐχάρην, διότι ἡ αἷξ καὶ τὸ αἰγίδιον ἦσαν ἤδη εἰς τὴν ἐξουσίαν μου. Ἴνα δὲ μὴ μακρηγορῶ περὶ τούτου συνέλαβον μετὰ πολλοὺς κόπους τὴν αἷγα καὶ διὰ βρούλων ἔδεσα αὐτῆς τοὺς ἐμπροσθίους πόδας καὶ ἀφῆκα ἐκτὸς τοῦ σπηλαίου. Ἐπειτα διὰ τοῦ πελέκεως ἀπέκοψα κλάδους δένδρων καὶ παρέθηκα αὐτῇ τροφήν.

26.

Ὅτε ταῦτα ἦσαν τετελεσμένα εἶχε παρέλθῃ ἡ μεσημβρία. Τότε ἐνεθυμήθην τὸ φαγητὸν καὶ ἔφαγον ἐξ ἐκείνων, τὰ ὅποια εἶχον. Ἐνῶ δὲ ἔτρωγον ἐνεθυμήθην ὅτι σήμερον ἦτο Κυριακὴ καὶ ἐδόξασα ἐκ βάθους ψυχῆς τὸν Θεὸν διὰ τὴν ἄπειρον αὐτοῦ εὐσπλαγχνίαν καὶ τὰ ἀγαθὰ, τὰ ὅποια ἀφθόνως εἶχε διασκορπίσῃ εἰς τὴν νῆσόν μου. Τί θὰ ἐγινόμην, ἔλεγον κατ' ἐμαυτὸν, ἂν δὲν εὕρισκον οὐδὲν ἐν τῇ νήσῳ ταύτῃ. Καὶ ἐδῶ εὖρον τὸν αὐτὸν λαμπρὸν οὐρανὸν κεκοσμημένον με

τὸ ἄπειρον πλῆθος τῶν ἀστέρων· καὶ ἐδῶ ὁ ἥλιος καθ' ἡμέραν ζωογονεῖ τὴν φύσιν· καὶ ἐδῶ δένδρα καρποφόρα παράγουσι τοὺς εὐχύμους καρπούς των· καὶ ἐδῶ ζῶα παντοῖα διαταράττουσι τὴν σιγὴν τῆς ἐρημίας· καὶ ἐδῶ πηγαὶ διαυγεῖς ὀροσίζουσι διὰ τῶν ναμάτων τὰ εὐώδη καὶ ποικιλόχροα ἄνθη! Ὁ τίπος δὲν εἶνε ἐρημος, τοῦτον ἐπλήρωσε ζωῆς τοῦ Θεοῦ ἡ πνοή, ὅστις ἄνωθεν εὐλογεῖ τὰ ἔργα τῶν χειρῶν του. Αἰσκέψεις αὗται μὲ ἐξωογόνησαν καὶ ἔκτοτε ἐθεώρουν ἑμαυτὸν οὐχὶ πλέον ἐν τῇ ἐρημίᾳ ζῶντα, ἀλλ' ἐν τῇ νήσῳ τοῦ Θεοῦ, τοῦ ὁποῖου ἡμεῖς εἴμεθα τέκνα καὶ ὅστις φροντίζει περὶ ἡμῶν πατρικῶς. Ὁ ἄνθρωπος, ἔλεγον, δὲν χάνεται, ὅστις ἀγαπᾷ τὴν ἐργασίαν. Τώρα βεβαίως δὲν ἔχω τίποτε, ἀλλ' ἔχω περισσότερα παρ' ὅσα εἶχον πρότερον. "Ἐπειτα πῶς δὲν ἔχω τίποτε; Ὁλη αὐτὴ ἡ νῆσος ἀνήκει εἰς ἐμὲ μὲ τὰ ἄπειρα ζῶα καὶ δένδρα. Δὲν ἔχω ἄλλο τίποτε νὰ κάμω ἢ νὰ προσφυλαχθῶ ἀπὸ τὰ θηρία ἢ ἀπὸ τοῦ νὰ περιπέσω εἰς ἀσθενείας καὶ νὰ ἐργασθῶ διὰ νὰ καταστήσω ἑμαυτὸν εὐδαίμονα. Τὰ μετὰ πρὸς τοῦτο ἔχω ἄφθονα ἐν τῇ νήσῳ. Τὰ ἀγαθὰ βεβαίως δὲν τὰ δίδει ἔτοιμα ὁ Θεὸς ἐν τῷ κόσμῳ. Ἀλλ' ἕκαστος ἄνθρωπος ὀφείλει νὰ μεταχειρισθῇ τὸν νοῦν του καὶ τὰς δυνάμεις του διὰ νὰ καταστήσῃ τὰ ἀγαθὰ ταῦτα τοῦ Θεοῦ ὑπερηρετικὰ τῶν ἀναγκῶν του. Ἡ δὲ ἐργασία δὲν εἶνε ἡ κόλασις, ἀλλ' ὁ παράδεισος τῆς ἀνθρωπότητος. Ὅς

τις δὲ παραπονεῖται κατὰ τοῦ Θεοῦ ὅτι δὲν τοῦ διδῆναι εἶναι μωρός, διότι ὁ Θεὸς τοῦ ἔχει δώση ὅλα.

27.

Τοιαῦτα καὶ ἄλλα ἐσκεπτόμην ἐκτὸς τοῦ σπηλαίου μου εἰς τὸν ἥλιον καθήμενος. Τὰ ὑποδήματά μου εἶχον ξεσχισθῆ, τὰ δὲ φορέματά μου εἶχον γείνη ῥυπαρά. Ὡς δὲ παρετήρησα ταῦτα νέαι μέριμναι μοὶ ἐγεννήθησαν. Σκεπτόμενος περὶ ἐνδυμάτων ἐσυλλογίσθη ὅτι προσεγγίζει ἤδη ὁ χειμῶν, καὶ ὅτι ἔπρεπε νὰ ἔχω βαρέα φορέματα καὶ ξύλα διὰ τὸ ψῦχος. Ὑπολογίσας εὗρον ὅτι ἐναυαγήσαμεν τῇ 7 Ὀκτωβρίου ἡμέρα Τρίτη καὶ ὅτι ἡ σήμερον ἡμέρα ἦτο ἡ δεκάτη. Ἐχάρην δὲ πολὺ, διότι εἶχον ἀκόμη 50 ἡμέρας μέχρι τοῦ χειμῶνος. Κατὰ τὸν χρόνον τοῦτον ἠδυνάμην καὶ ξύλα νὰ συλλέξω καὶ τροφὰς νὰ συγκομίσω. Ὅπως δὲ μὴ λησμονήσω τὰς ἡμέρας καὶ τοὺς μῆνας ὡς καὶ τὸ ἔτος ἔκρινα καλὸν νὰ σημειώσω ταῦτα. Ἀλλὰ δὲν εἶχον οὔτε μελάνην οὔτε χαρτί οὔτε πένα. Σκεπτόμενος δὲ πῶς νὰ ἐπαρκέσω εἰς τὴν ἀνάγκην ταύτην ἀπεφάσισα μέχρις ὅτου ἐπινοήσω ἄλλην σκέψιν καλλιτέραν νὰ σημειώσω δι' ἐγκοπῶν εἰς δένδρον καὶ τὰς ἡμέρας καὶ τὰς ἐβδομάδας καὶ τοὺς μῆνας ὡς καὶ τὰ ἔτη. Μοὶ ἐφαίνετο δὲ ἡ γνώσις τῶν

ἄρῶν τοῦ ἔτους ἀναγκαιοτάτη, διότι τότε θὰ ἤξευρον πῶς νὰ κανονίσω τὸν βίον μου. Εὐθὺς λοιπὸν ἐσηκώθη καὶ ἐξέλεξα δένδρον χονδρὸν, μὲ καλὸν φλοιόν. Εἰς τὸν κορμὸν τούτου ἔγραψα διὰ λεπίδος λεπτῆς ἐξ ἀχάτου λίθου ὀλογράφως τὸ ἔτος καὶ τὴν ἡμέραν τῆς ἀποδιάσεώς μου εἰς τὴν νῆσον, δηλ. 1649, 7^η Ὀκτωβρίου. Ἐπειτα διήρῃσα τὴν περίμετρον τοῦ κορμοῦ εἰς 12 ἴσα μέρη τὰ ὁποῖα διεκρίνοντο ἀπ' ἀλλήλων διὰ καθέτων γραμμῶν κατὰ μῆκος τοῦ δένδρου χαραχθεισῶν, ἵνα ἐντὸς ἐκάστου μέρους χαράττω τὰς ἡμέρας ἐκάστου μηνός. Ἐντὸς δὲ τοῦ ἐνὸς μέρους ὀρίζοντίως ἐχάραξα 10 γραμμὰς, διότι 10 ἡμέραι εἶχον παρέλθῃ τοῦ Ὀκτωβρίου. Ἦσαν δὲ αὗται ὅλαι ἴσαι πλὴν ἐκείνης, ἣτις ἐφανέρονε τὴν Κυριακὴν καὶ ἣτις ἐχαράσσετο καὶ μακροτέρα καὶ παχυτέρα. Τὴν ἐργασίαν ταύτην ἐξηκολούθησα δέκα ἔτη, δηλ. καθ' ἡμέραν νὰ χαράττω καὶ μίαν γραμμὴν, καὶ δέκα δένδρα εἶχον περίξ μου μὲ ἔντομάς στολίσῃ, ἕως ὅτου μίαν ἡμέραν ἐφεῦρον μεγάλην καὶ πολύτιμον δι' ἐμὲ ἐφεύρεσιν. Εἶχον κρεμάσῃ κατὰ τύχην εἰς τὸ δένδρον δέρμα λαγωῦ τινος τοῦ Ἰαγοῦτι. Τὸ δέρμα τοῦτο εἶχε ξηρανθῆ ἔντελῶς. Ὅτε δὲ μίαν ἡμέραν τὸ κατεβίβασα ἐκ τοῦ δένδρου διὰ νὰ ἐμβαλώσω δι' αὐτοῦ τὸ σχισθὲν πανταλόνιόν μου, παρετήρησα ὅτι ἡ ἐσωτερικὴ ἐπιφάνεια ἦτο λεία καὶ στιλπνή. Ὡς ἀστραπὴ δὲ διήλθε διὰ τῆς ψυχῆς μου ἡ ἰδέα τοῦ χάρτου καὶ ἀπεφάσιτα νὰ χρησιμοποιήσω

εις τὸ ἐξῆς τοῦτο καὶ ὡς ἡμερολόγιόν μου ἀλλὰ καὶ πρὸς σημείωσιν τῶν κυριωτέρων συμβάντων τῆς ζωῆς μου ἐν τῇ νήσῳ. Ἄλλ' ἡ σκέψις ποῦ νὰ εὔρω πέναν, ποῦ νὰ εὔρω μελάνην μοὶ ἐμετρίασε τὴν γυῖάν μου, ἕως ὅτου μετὰ μηνῶν σκέψεις καὶ ἐρεῖνας ἤλθεν εἰς τὸν γοῦν μου νὰ κατασκευάσω διὰ λεπτοῦ καλάμου πέναν, μελάνην δὲ ἀπὸ τὸν ἐρυθρὸν ζωμὸν ὠρίμων καρπῶν τῆς νήσου. Διὰ τῶν ἐργαλείων τούτων ἐσημείουν ἐπὶ δερμάτων ὅ,τι ἄξιον λόγου παρετήρουν. Βεβαίως ἡ γραφή μου δὲν ἐγένετο καλὴ μὲ ὅλους τοὺς μεγάλους κόπους, τοὺς ὁποίους κατέβαλλον, διότι ἡ πένα μου ἦτο γονδροειδιστάτη. Καὶ ἡ ἀνάγκη αὕτη μὲ ἔκαμε νὰ μεταχειρισθῶ κατόπιν ὡς πέναν οὐχὲ καλάμον ἀλλὰ πτερόν γονδρόν πτηνοῦ. Διὰ τῆς πέννας ταύτης ἔγραφον ὠραιότατα καὶ διὰ τῆς πολλῆς ἀσκήσεως τοσοῦτον ἐτελειοποιήθην εἰς τὴν γραφήν, ὥστε ἡδυνάμην νὰ ἀγωνισθῶ πρὸς τὸν καλλίτερον καλλιγράφον τοῦ κόσμου.

29.

Ἄφ' οὗ ἐτακτοποίησα τὸ ἡμερολόγιόν μου ἐπανῆλθον εἰς τὴν κατοικίαν μου φέρων ἐπὶ τῶν ὤμων καὶ κλάδους δένδρων διὰ τὰς αἰγὰς μου. Ὁ ἥλιος ἤδη ἔκλινε πρὸς τὴν δύσιν. Διὰ τοῦτο ἐγὼ ἔπραγον καὶ ἠτοιμάσθην νὰ εἰσέλθω εἰς τὸ σπήλαιόν μου διὰ νὰ κα-

τακλιθῶ. Ἐπειδὴ δὲ ἡ αἷξ μου δὲν ἤθελε νὰ φάγη; ἐφοβήθην μὴ νοσεῖ καὶ μοῦ ἀποθάνῃ. Τὴν ὑποψίαν μου δὲ ταύτην ἐνίσχυε καὶ ἡ ἐλεινὴ τῆς αἰγὸς κατάστασις, τῆς ὁποίας τὰ λαγὰρὰ ἔβλεπον κολλημένα. Τοῦτο μὲ ἔβαλεν εἰς μεγάλην ἀνησυχίαν καὶ δὲν ἤξευρον τί νὰ κάμω. Ἀφοῦ δὲ ἐσκέφθην καὶ οὐδὲν ἰατρικὸν εὔρισκον, δι' οὗ νὰ σώσω τὴν αἷγά μου ἐκ τοῦ θανάτου, ἀπεφάσισα νὰ κατακλιθῶ καὶ τὴν νύκτα νὰ προσέχω, ἂν αὕτη ἔμελλε νὰ ἀποθάνῃ, νὰ τὴν σφάζω τοῦλάχιστον καὶ τὴν φάγω. Καὶ διὰ τοῦτο κατὰ πᾶσαν ὥραν ἐξηγειρόμην καὶ ἐπορευόμην εἰς τὴν αἷγα, τὴν ὁποίαν εὔρισκον εἰς τὴν αὐτὴν ὡς καὶ πρότερον κατάστασιν. Ἀφοῦ δὲ τρεῖς τοῦτο ἔπραξα, ἤρχισα νὰ διψῶ. Ἐπειδὴ δὲ ἦτο νύξ καὶ νερὸν δὲν εἶχον ἐν τῷ σπηλαίῳ μου, ἐκοιμήθην διψασμένος, διότι ἔβαρυνόμην νὰ ἔλθω εἰς τὸ μέρος τῆς πηγῆς νὰ πῶ. Ἄλλ' ἡ δίψα μου ἐγένετο μεγαλειτέρα καὶ ἤρχισα νὰ στενοχωρῶμαι. Τότε ἐσκέφθην ὅτι καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν ταύτην ἡ αἷξ μου ἦτο ἐκτεθειμένη εἰς τὸν ἥλιον καὶ οὐδόλως ἐδόθη εἰς αὐτὴν ὕδωρ νὰ πῆ, καὶ πολὺ πιθανὸν καὶ αὕτη νὰ εἶχε τὴν αὐτὴν ἀσθένειαν, τὴν ὁποίαν εἶχον καὶ ἐγώ. Ἐσηκώθην λοιπὸν ὀρθὸς καὶ δέσας προχείρως τὸ δέρμα τοῦ φονευθέντος λαγωῦ ἔλαβον τοῦτο καὶ ἤλθον εἰς τὴν πηγὴν τὴν πλησίον τοῦ σπηλαίου μου. Καὶ ἀφοῦ ἐγὼ ἔπιον ὕδωρ ὅσον ἐπεθύμει ἡ καρδιά μου ἐπλήρωσα καὶ τὸν ἀσκόν

μου και ἔφερον τοῦτον εἰς τὴν αἶγαν, ἣτις μὲ ὄλην τὴν ἀγριότητά της ἔπει μετὰ μεγάλης λαιμαργίας ὄλον τὸ νερόν. Ἐπειτα ἐπορεύθην εἰς τὸ σπήλαιόν μου και ἐκοιμήθην μέχρι τῆς πρωίας βαθύτατον και ἄφροντιν ὕπνον. Ὅτε δὲ τῇ πρωίᾳ ἐξηγέρθην ἐσκέφθην ὅτι ἔπρεπε νὰ τακτοποιήσω τὰς ἐργασίας μου και νὰ μὴ ἀφίνωμαι καθ' ἡμέραν εἰς τὴν τύχην, διότι θὰ ἤρχετο ὁ χειμῶν και θὰ μὲ εὔρισκεν ἐντελῶς ἀπαράσκευον. Καὶ πρῶτον μὲν ἔπρεπε νὰ φροντίσω διὰ τὰ ἀναγκαϊότερα πράγματα μου και ἔπειτα ἂν εἶχον καιρὸν ἡδυνάμην νὰ ἐπίδοθῶ και εἰς ἄλλα. Ἦσαν δὲ ἀναγκαϊότερα πρῶτον τροφή ἀφθονος τοῦλάχιστον διὰ τοὺς τρεῖς μῆνας τοῦ χειμῶνος, δεύτερον θερμὰ ἐνδύματα, και τρίτον ξύλα διὰ θέρμανσιν.

Ὡς δὲ ἐσκέφθην ταῦτα εὐθύς ἐκρέμασα ἐκ τῶν ὤμων τὸ κοφίνιόν μου και λαβὼν τὰ ὄπλα μου ἔδραμον εἰς τὸ δάσος διὰ νὰ συλλέξω καρπούς. Καὶ δὲν παρήλθε πολὺς χρόνος και ἐπανῆλθον εἰς τὸ σπήλαιόν μου μὲ τὸ κοφίνιόν μου πλήρες παντοίων καρπῶν. Χωρὶς δὲ νὰ ἀναπαυθῶ καθόλου οὔτε νὰ καθίσω νὰ προγευματίσω ἔλαβον ἀνά χειρὰς ὀλίγους καρπούς και μασῶν ἔτρεχον πάλιν εἰς τὸ δάσος διὰ νὰ φέρω και ἄλλους καρπούς. Δὲν εἶχε δὲ ἔλθῃ ἀκόμη ἡ μεσημβρία, ὅτε ἐγὼ ἔκαμνον τὸν τρίτον δρόμον βαρυφορτωμένος εἰς τὸ σπήλαιόν μου. Τὰ ὑποδήματά μου εἶχον σχισθῆ ἐντελῶς, οἱ δὲ πόδες μου ἡματωμένοι οὐδὲν παράπονον

τί δυστυχεῖς καὶ οὗτοι ἕκαμνον, διότι ἐβλεπον ὅτι δὲν εἶχον νὰ δώσω καὶ εἰς αὐτοὺς βοήθειαν. Ὅτε δὲ καὶ τετάρτην φορὰν ἤμην εἰς τὸ δάσος συλλέγων καρπούς, διέκρινα εἰς ἱκανὴν ἀπόστασιν τράγον μέγαν κάτωθεν ἑνὸς βράχου κοιμώμενον. Ἐπειδὴ δὲ μοὶ ἦτο ἀδύνατον νὰ συλλάβω τοῦτον, τὸν ὁποῖον ἄλλως καὶ ἐφοδούμην μὴ μὲ βλάβη διὰ τῶν μεγάλων ὀρθίων κεράτων, ἀπεφάσισα νὰ ἔλθω κρυφᾶ ἐπάνω εἰς τὸν βράχον καὶ ἐκεῖθεν νὰ ρίψω μεγάλην πέτραν, διὰ τῆς ὁποίας ἐνδεχόμενον ἦτο νὰ τὸν φονεύσω. Καὶ ἀληθῶς κατώρθωσα νὰ ἔλθω ἄνωθεν τοῦ βράχου χωρὶς ὁ τράγος νὰ ἐννοήσῃ τίποτε καὶ διὰ μεγάλης πέτρας, ἣν ἐτήκωσα μετὰ δυσκολίας καὶ διὰ τῶν δύο χειρῶν μου ἔρριψα καὶ ἐπέτυχον τὸν τράγον ἐπὶ τῆς ράχews. Ὁ τράγος ἐξέβαλε μηκασμὸν οὐδύνης καὶ ἠθέλησε νὰ φύγῃ, ἀλλὰ τοῦ ἦτο ἀδύνατον, διότι ὁ λίθος τοῦ εἶχε σπάσῃ τὰ πλευρά. Ἐγὼ περιχαρῆς ἔδραμον εἰς τὸ μέρος τοῦτο καὶ θέσας προσθίους καὶ ὀπισθίους πόδας τοῦ τράγου ἔβησα τοῦτον ἐπὶ τῶν ὤμων καὶ ἔφερον μάλιστα βαδίζων ὑπὸ τοῦ βάρους, στηριζόμενος δὲ καὶ εἰς τὸ δόρυ μου καὶ μὲ τὰς δύο μου χεῖρας. Εἶχεν ἤδη δύσῃ ὁ ἥλιος, ὅταν ἐγὼ ἔφθασα καθιδρωμένος εἰς τὸ σπήλαιον. Εὐθὺς ἔσφαξα τὸν τράγον καὶ φουσκώσας αὐτὸν δι' ὀπῆς, ἣν ἀνέφξα εἰς τὸν ἕνα τοῦ πόδα, τὸν ἐξέδειρα ὑπὸ τὸ φῶς τῆς σελήνης. Ἐπειτα ἐκάλυφα αὐτὸν πάλιν διὰ τοῦ δέρματός του καὶ ἔσυρα

πλησίον τοῦ σπηλαίου μου. Μετὰ ταῦτα ἔφαγον ὅ,τι εἶχον καὶ κατεκλίθην ἐπὶ τῶν χόρτων ἐντὸς τοῦ σπηλαίου, κατάκοπος ὑπὸ τῶν ἐργασιῶν τῆς ἡμέρας.

28.

Τῇ ἐπομένῃ δὲ ἡμέρᾳ, ἀφ' οὗ ἐξετέλεσα τὰς συνήθεις ἐργασίας μου καὶ ἔφερα κλάδους πρὸς τροφήν τῶν αἰγῶν μου, ἐκοπάνισα διὰ λίθου μέρος τι κρέατος ἐκ τοῦ τράγου καὶ ἔφαγον. Τὸ κρέας τοῦτο ἀνευ ἄλατος καὶ ἄβραστον θὰ ἦτο ἀδύνατον νὰ φάγω μετὰ ὀρέξεως, ἂν δὲν ἐπείνων καὶ ἂν δὲν εἶχον τόσον χρόνον νὰ γευθῶ κρέατος. Καὶ διὰ τοῦτο οὐ μόνον τοῦτο κατέφαγον εὐχαρίστως, ἀλλὰ καὶ τὸ ἄλλο κρέας ἐσκεπτόμην πῶς νὰ διατηρήσω ἐκ τῆς σήψεως καὶ τῆς δυσωδίας, ἣν λαμβάνει ὅταν πολὺν χρόνον διαμείνη. Σκεπτόμενος δὲ εὕρισκον ὅτι διὰ τοῦ ἄλατος ἠδυνάμην νὰ διατηρήσω τοῦτο καὶ τοῦ καπνοῦ. Ἀλλὰ ποῦ νὰ εὔρω πῦρ; ποῦ νὰ εὔρω ἄλας; Εἶχον ἀκούσῃ ἐν τῇ πατρίδι μου ὅτι τὸ ἄλας γίνεται ἐκ τῆς θαλάσσης καὶ σκεπτόμενος εὕρισκον ἤδη τοῦτο ὄρθρον, διότι ἄλλως ἀνευ ἄλατος πῶς τὸ ὕδωρ τῆς θαλάσσης θὰ ἦτο ἄλμυρον. Περιχαρῆς λοιπὸν διὰ τὴν ἐφεύρεσίν μου ἀπέκοψα τεμάχια κρέατος καὶ ἔφερον νὰ ρίψω ἐντὸς τῆς θαλάσσης ἐπὶ τινα χρόνον διὰ νὰ ἀλατισθῶσι. Ἐν ᾧ

δὲ ἔφθασα εἰς τὴν παραλίαν καὶ ἀνεζήτητον κατάλληλον μέρος ἀβαθὲς τῆς θαλάσσης διὰ νὰ ἀποθέσω τὸ κρέας παρετήρησα κατὰ τὴν παραλίαν πλῆθος ὀστρέων, τὰ ὁποῖα ἡ θάλασσα εἶχεν ἐκεῖ ἐκβράσῃ. Εὐθὺς ἀνέωξά τινα τούτων καὶ ἔφαγον. Ἐπειδὴ δὲ εἶχον νοστιμωτάτην γεῦσιν ἐνησχολήθην νὰ συλλέξω ὅσα ἡδυνάμην περισσότερα, πορευόμενος κατὰ μῆκος τῆς παραλίας. Χωρὶς δὲ νὰ ἐννοήσω εἶχον ἀπομακρυνθῆ ἱκανῶς ἐκ τοῦ σπηλαιίου μου. Ἄλλ' ὁ κόπος μου σήμερον ἀντημείφθη βεβαίως καὶ διὰ τῶν ὀστρέων, ἀλλὰ καὶ δι' ἄλλου ἀκόμη πολυτιμοτέρου, τοῦ ἄλατος. Διότι ὅτε ἔφθασα εἰς ἐν μέρος τῆς παραλίας βραχυῶδες παρετήρησα εἰς λεκάνην σχηματιζομένην ἐκ δύο πετρῶν ἄλας ἱκανὸν ἀποτεθειμένον, ὀλίγον δὲ ἀπωτέρω εὖρον καὶ ἄλλο καὶ ἤρχισα νὰ τὸ μαζεύω μετ' ἐπιμελείας, διότι τοῦτο ἦτο δι' ἐμὲ ὁ μεγαλείτερος θησαυρὸς τοῦ κόσμου. Ἀλλὰ ποῦ νὰ τὸ ἀποθέσω; Τὸ κοφίνιον μου εἶχον ἀφήσῃ εἰς τὸ σπήλαιον, ἄλλο δὲ μέρος νὰ τὸ ἀποθέσω δὲν εἶχον. Τὸ ἐπανωφόριόν μου καὶ τὸ πανταλόνιον εἶχον γείνη ὑπὸ τῆς πολυκαιρίας καὶ τῆς καθημερινῆς ἐργασίας μέσα εἰς τὸ δάσος γεμᾶτον ἀπὸ τρύπας, καὶ ὅτι θὰ ἔρριπτε τις ἄνωθεν θὰ ἐξήρχετο κάτω ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη. Ἐπειτα εἶχον καὶ ἱκανὰ ὀστρεα συλλέξῃ, τὰ ὁποῖα μόνον διὰ τοῦ κοφίνιου μου ἡδυνάμην νὰ μεταφέρω. Ἀλλὰ τὸ σπήλαιόν μου ἦτο πρὸ μακρὰν καὶ ἔπρεπε νὰ κάμω τόσην ὁδοιπορίαν

μόνον καὶ μόνον διὰ νὰ φέρω τὸ κοφίνιόν μου. Καὶ δὲν μοὶ ἠνώγλει τόσον ἡ μακρὰ ὁδοιπορία, ὅσον διότι ἐφοβούμην μήπως ἐπανελθὼν ἔπειτα δὲν εὔρω τὸ ἀλάτι μου. Ὅλαι δὲ αὗται αἱ ἀνησυχίαι θὰ ἔλειπον, ἂν ἔφερον μεθ' ἑαυτοῦ τὸ κοφίνιόν μου. Καὶ δὲν ἠξέυρω, ἔλεγον, διατί νὰ μὴ φέρω πάντοτε μεθ' ἑαυτοῦ τοῦτο, ἀφ' οὗ εἶμαι ἄνθρωπος, ὅστις ἔχω ἀνάγκην τῶν πάντων, διὰ νὰ θέτω ἐντὸς ὅ,τι εὐρίσκω χρήσιμον. Πάντοτε θὰ εἶμαι μωρός, πάντοτε θὰ περιμένω νὰ πάθω πρότερον διὰ νὰ μάθω. Ταῦτα καὶ ἄλλα παράπονα ἔκαμνον κατὰ τοῦ ἑαυτοῦ μου. Ἀλλὰ ταῦτα δὲν με ὠφέλουν ἐπὶ τοῦ παρόντος εἰς τίποτε καὶ ἀφήσας τοὺς λόγους ἔδραμον εἰς τὸ σπήλαιον διὰ νὰ φέρω τὸ κοφίνιόν μου.

29.

Μετὰ μεγάλης σπουδῆς ἔφθασα εἰς τὸ σπήλαιόν μου καὶ κρεμάσας ἐκ τῶν ὤμων τὸ κοφίνιόν μου, λαβὼν δὲ εἰς τὰς χεῖρας καὶ τὸ δόρυ μου ὡς καὶ τὸν πέλεκύν μου ἐπανῆλθον εἰς τὴν παραλίαν. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν ἐξήγαγον ἐκ τῆς θαλάσσης τὰ τεμάχια τοῦ τραχείου κρέατος καὶ ἐπέθηκα εἰς τὸ κοφίνιόν μου, ἔπειτα δὲ καὶ τὰ συσσωρευθέντα κατὰ μῆκος τῆς παραλίας ὄστρεα. Τέλος δὲ ἔφθασα καὶ εἰς τὸ ἅλας μου, ὅπερ μετὰ προσοχῆς περισυνάξας ἔθηκα εἰς τὸ κοφί-

νιόν μου, ἀφ' οὗ πρότερον ἔστρωσα ἄνωθεν τῶν διστρέων φύλλα πλατέα δένδρων τοῦ δάσους. Τοιοῦτοτρόπως εἶχον πληρώσῃ τὸ κοφίνιόν μου καὶ βαρέως φορτωμένος ἐπανηρχόμην εἰς τὸ σπήλαιόν μου. Ἀλλὰ καθ' ὁδὸν κουρασθεὶς ἠθέλησα νὰ ἀναπαυθῶ. Καὶ διὰ τοῦτο ἐνέπηξα ἐπὶ τῆς ἄμμου τὸ δόρυ μου καὶ ἐκάθισα καταθέσας καὶ τὸ κοφίνιόν μου κατὰ γῆς. Ἀφ' οὗ δὲ ἐκάθισα ὀλίγον χρόνον ἐσηκώθην καὶ κρεμάσας ἐκ τῶν ὤμων τὸ κοφίνιόν μου ἔλαβον τὸ ἐμπεπηγμένον δόρυ μου καὶ ἐκίνησα νὰ ἔλθω εἰς τὸ σπήλαιόν μου. Ἀλλὰ μεγάλως ἐθαύμασα, ὅτε εἶδον εἰς τὴν αἰχμὴν τοῦ δόρατός μου ὑγρὸν κίτρινον. Εὐθὺς ἔσκαψα διὰ τῶν χειρῶν μου ἐν τῇ ἄμμῳ καὶ εὗρον ὡς ἄνευ φλοιοῦ κεχωσμένα. Τότε ἐνόησα ὅτι τὰ ὡς ταῦτα θὰ ἦσαν τῶν θαλασσίων χελωνῶν, αἵτινες κατὰ μυριάδας ἐκεῖ εὐρίσκοντο. Ἀφ' οὗ δὲ ἔφαγον ἱκανὰ τούτων, τὰ ὅποια μάλιστα ἀλατιζόμενα δὲν εἶχον κακὴν γεῦσιν, ἀνεχώρησα εἰς τὸ σπήλαιόν μου, ἀπόφασιν ἔχων νὰ ἐπιστρέψω ὅπως συλλέξω πλείονα τούτων πρὸς τροφήν μου.

30.

Ὡς δὲ ἔφθασα εἰς τὸ σπήλαιόν μου κατέθηκα τὸ κοφίνιόν μου καὶ ἀφ' οὗ ἔφαγον ὀλίγον κοπανισμένον

κρέας ἐκ τοῦ τράγου ἐνησχολήθην νὰ κατακόψω τὰ λοιπὸν εἰς μικρὰ τεμάχια. Ἐπειτα τὰ ἡλάτιστα καὶ τὰ ἔθνηκα εἰς τὸν ἥλιον νὰ ξηρανθῶσι. Τοῦτο ἔπραξα καὶ αὐτὴν τὴν ἡμέραν ὡς καὶ τὴν ἐπομένην. Τὰ δὲ κρεάδια ταῦτα εἶχον ξηρανθῆ καὶ οὐδεὶς φόβος πλέον ὑπῆρχε νὰ σαπῶσι. Καὶ οὕτω κατὰ μέγα μέρος ἐξησφαλίσθην ἀπὸ τροφὴν κρέατος. Τὸ δὲ εὐχάριστον ἐν τούτῳ ἦτο ὅτι ἔμαθον καὶ πῶς νὰ διατηρῶ κρέας διὰ τοῦ ἁλατος καὶ τοῦ ἡλίου ἀδιάφθορον ἐπὶ πολλῶν χρόνων. Μετὰ τὸ πέρας τῆς ἐργασίας μου ταύτης παρετήρησα ὅτι εἶχον πολλῶν πραγμάτων ἀνάγκην. Εἶχον ἀνάγκην κορινίων πρὸς ἀποθήκην τῶν παντοίων τροφῶν μου, ἔπειτα καὶ κορινίου πυκνοτάτου διὰ νὰ μεταφέρω χελώνης ὡς ἐκ τῆς παραλίας, ἔπειτα ἔπρεπε νὰ διορθώσω τὸ σπήλαιόν μου, νὰ τὸ πλατύνω, νὰ τὸ ἀνοίξω ἔμπροσθεν, νὰ κατασκευάσω ἄλλοῦ ἀποθήκην, διότι ἡ ὄσμη τῶν διαφόρων πραγμάτων, τὰ ὁποῖα ἀπέθετον ἐντὸς τοῦ σπηλαίου μου, μὲ ἠνώχλουν, τὴν νύκτα καὶ ἐτκέφθην ὅτι τοῦτο ἠδύνατο νὰ βλάβῃ τὴν υἰεῖάν μου· ἔπειτα ἔπρεπε νὰ κατασκευάσω στρώματα διὰ νὰ κοιμῶμαι καὶ ἐνδύματα νὰ ἐνδύθῶ. Ὁ ἥλιος ἔκαιε πολὺ καὶ ἡ θερμότης μου ἔφερε πονοκέφαλον καὶ ἀνάγκη ἦτο νὰ σκεφθῶ διὰ τίνος τρόπου ἠδυνάμην νὰ ἀποφύγω τὴν ἐνόχλησιν ταύτην. Τὸ νερὸν δὲν ἦτο πολὺ πλησίον καὶ ὠφελον, ὁσάκις ἐδίψων ἢ ἤθελον νὰ πλυθῶ, νὰ μετα-

Ἐαίνω ἐκεῖ καὶ τοῦτο μοὶ ἀφήρει πολὺν χρόνον. Ἐπειτα αἱ αἰγές μου ἔπρεπε νὰ ἔχουν πάντοτε πρὸ αὐτῶν ὕδωρ νὰ πίνωσιν, ὅτε θὰ ἐδίψων. Διότι ἐγὼ ἔχων τόσας ἄλλας φροντίδας νὰ ἐκτελέσω ἐλησμόνου καμμίαν φοράν νὰ δίδω εἰς αὐτάς νερόν, ὅταν ἔπρεπε. Καὶ διὰ τοῦτο ἦτο ἀνάγκη νὰ εὔρω κἀνὲν ἀγγεῖον, εἰς τὸ ὁποῖον νὰ θέσω ὕδωρ, ἵνα ἔχω τοῦτο πάντοτε πρόχειρον. Ὡς δ' ἐσκεπτόμην ταῦτα καὶ ἠρίθμουν τὶ μοῦ λείπει, βαρεῖα λύπη με κατέλαβε, διότι εἶδον ὅτι πλεῖστα μοὶ ἔλειπον, τὰ ὁποῖα ἔπρεπε νὰ κατασκευάσω, χωρὶς νὰ ἤξεύρω πῶς ταῦτα γίνονται. Καὶ ἐνεθυμήθην τὴν πατρίδα μου, ὅπου ὅλα ταῦτα εὐρίσκονται ἔτοιμα ἀντὶ ὀλίγων χρημάτων. Καὶ τώρα ἤρχισα πρῶτην φοράν νὰ τιμῶ καὶ τὸν κοφίνοποιόν καὶ τὸν ὑποδηματοποιόν καὶ τὸν ἀρτοποιόν καὶ τοὺς ἄλλους τεχνίτας, οἵτινες διὰ τῶν ἔργων, τὰ ὁποῖα δίδουσιν εἰς ἡμᾶς ἔτοιμα, διευκολύνουσι πολὺ τὴν ζωὴν ἡμῶν καὶ καθιστῶσιν αὐτὴν εὐχάριστον. Ἄλλ' εἰς τὴν νῆσόν μου ἐδῶ δυστυχῶς δὲν ὑπῆρχε κἀνεὶς τεχνίτης, ὅλα δὲ ἔπρεπε ἐγὼ νὰ κατασκευάσω. Ἀφ' οὗ δὲ παρῆλθεν ὀλίγος χρόνος, τότε εἶπον καθ' ἑαυτὸν ὅτι ἡ λύπη δὲν με ὠφελεῖ, ἀλλὰ μᾶλλον με βλάπτει. Καλὸν ἦτο νὰ εἶχον, ὅ,τι μοῦ ἐχρειάζετο, ἀλλ' ἀφ' οὗ δὲν τὰ ἔχω, δὲν εἶνε φρόνιμον νὰ πέσω νὰ ἀποθάνω, ἀλλὰ νὰ προσπαθῆσω νὰ οἰκονομηθῶ, ὅπως δύναμαι. Ἡ ὑγεία μου, εἶπον, διατηρεῖται με τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ

καλά, ἡ δὲ νῆστος νέα καθ' ἡμέραν ἀγαθὰ μοι παρουσιάζει. Ὅλα διὰ τῆς φιλοπονίας μου θὰ κατορθώσω. Ὁ καλὸς ἄνθρωπος πρέπει νὰ ἐπιδιώκη τὸ καλὸν καὶ νὰ ἐργάζεται, ὅσον δύναται, νὰ ὑποφέρει δὲ γενναίως ὅ,τι τοῦ δίδει ὁ θεός.

30.

Αἱ ἐργασίαι, τὰς ὁποίας εἶχον νὰ ἐκτελέσω ἦσαν πολλαί. Καὶ διὰ τοῦτο ἔπρεπε νὰ ἐκτελέσω πρῶτον μὲν τὰς ἀναγκαιοτέρας, κατόπιν δὲ καὶ τὰς λοιπὰς ἄλλας. Σκεπτόμενος δὲ νὰ ὀρίσω τὰς ἀναγκαιοτέρας ἐργασίας, ὡς τιαύτας εὔρον τὴν προμήθειαν τροφῶν. Καὶ διὰ τοῦτο ταύτην μὲν τὴν ἡμέραν ὡς καὶ τὴν ἐπομένην ὅλην ἐνησχολήθην νὰ πλέξω κοφίνια ἱκανὰ διὰ λεπτῶν ραβδίων, τὰ ὁποῖα ἄφθονα εὔρισκον ἐν τῇ νήσῳ, ἵνα εἰς ταῦτα ἀποθέτω τροφάς. Ἐπειτα ἐπειράθην νὰ κατασκευάσω καὶ κοφίνιον τοσοῦτον πυκνόν, ὥστε νὰ δύναμαι ἐν αὐτῷ νὰ θέτω ὕδωρ. Ἐπειδὴ ὁμως μὲ ὄλας μου τὰς προσπαθείας, ἅς κατέβαλον νὰ κατασκευάσω αὐτὸ στεγανόν, μοι ἐστάθη ἀδύνατον, ἐσκέφθην ὅτι ἡδύνατο νὰ μὲ ὠφελήσῃ πρὸς τὸν σκοπὸν μου τοῦτον γλοιώδης πηλὸς καλῶς ἐξυμωμένος, πρὸς ὃν ἡδυνάμην νὰ ἐγκαταμίξω καὶ ἵνας ἐκ τοῦ φλοιοῦ τοῦ δένδρου, ὅπερ ἄλλοτε μοι εἶχε δώ-

ση γλυκύτετον χυμόν. Ὡς ἐσκέφθην τοῦτο, εὐθὺς τὸ ἔθεσα καὶ εἰς πράξιν. Πρῶτον ἔφερον χῶμα λευκὸν γλοιῶδες, ἀπὸ τὸ ὁποῖον ἀφήρεσα πάντα λίθον. Ἐπειτα ἐμάδησα ἴνας ἐκ φύλλων πλείστας, ὁποίας εἰς μικρὰ τεμάχια κόψας ἀνέμιξα μὲ τὸ χῶμα, ὡς καὶ χόρτα ξηρὰ διαρκῆ, τὰ ὁποῖα συνέλεξα ἐν τῷ δάσει. Μετὰ τοῦτο ἔφερον ὕδωρ διὰ τοῦ ἀσκοῦ καὶ χύσας ἐπὶ τοῦ πηλοῦ ἐνησχολήθην μετ' ἐπιμελείας νὰ ζυμώσω τοῦτον. Ἐπειτα ἔλαβον διὰ τῶν χειρῶν μου πηλὸν καὶ ἤλειψα τὴν ἐσωτερικὴν ἐπιφάνειαν τοῦ κοφινίου. Ἀφ' οὗ δ' ἐτελείωσα τὴν ἐργασίαν ταύτην, τότε ἔθηκα κατὰ μέρος τὸ κοφίνιον τοῦτο, ἵνα ξηρανθῆ, καὶ ἐπεχείρησα νὰ ἀλείψω καὶ ἄλλο κοφίνιον. Ὁ ἥλιος ἦτο θερμότετος καὶ ὁ πηλὸς μετ' οὐ πολὺν χρόνον εἶχε ξηρανθῆ. Τότε μετέβην εἰς τὴν πηγὴν διὰ νὰ πληρώσω τὸ νέον σκεῦός μου ὕδατος καὶ παρετήρησα ὅτι εἶχον θαυμασίως ἐπιτύχη. Πλέον τῶν 10 ὀκάδων ὕδατος ἐκόμισα δι' αὐτοῦ, καὶ ἀφ' οὗ ἔπιον αἱ αἰγές μου καὶ ἐγὼ ἄλλην μίαν φορὰν, ἔχυσά τὸ λαπὸν καὶ διὰ τοῦ αὐτοῦ κοφινίου ἐπορεύθην νὰ κομίσω ὡὰ χελώνης. Καθ' ὁδὸν δ' ἐσκέφθην ὅτι ὀλίγον ἄλας μοι ἔμεινεν ἀκόμη καὶ ὅτι πρῶτον πάσης ἄλλης ἐργασίας ἔπρεπε νὰ οἰκονομήσω ἄλας. Δρομαίως ἐπορεύθην εἰς τὸν τόπον ἐκεῖνον, ὅπου πρότερον εἶχον εὔρη ἄλας καὶ μεγάλως ἐχάρην μακρόθεν, ὅτε εἶδον λευκάζουσαν γῆν πλησίον τῆς θαλάσσης. Ἀλλὰ πλησιέστερον

ἐλθὼν εἶδον ὅτι ἡ λευκότης αὕτη οὐδὲν ἄλλο ἦτο ἢ ἀραιότατον χρίσμα ἄλατος, ὅπερ ἦτο ἀδύνατον νὰ συναγάγω. Σκεπτόμενος δὲ πῶς τοῦτο προῆλθεν εὖρον τέλος μετὰ πολλὰς σκέψεις τὴν ἀλήθειαν ὅτι εἰς τὸν τόπον τοῦτον ἄλλοτε εἶχε χυθῆ νερὸν τῆς θαλάσσης ἐν καιρῷ τρικυμίας, ὅτι ὁ θερμὸς ἥλιος ἐξήτμισε τὸ ὕδωρ καὶ ἐναπέμεινε τὸ ἄλας, ὅπερ φύσει ὑπάρχει ἐντὸς τοῦ θαλασσίου ὕδατος. Ἡ ἐφεύρεσις αὕτη μὲ ἐχαροποίησε, ὡς καὶ πᾶσα ἄλλη ἐφεύρεσίς μου, καὶ εὐθὺς ἔλαβον διὰ τοῦ κοφινίου μου ὕδωρ ἐκ τῆς θαλάσσης καὶ ἔχυσα κατὰ τῶν πετρῶν, διὰ νὰ ἴδω κατὰ πόσον ἡ σκέψις μου αὕτη θὰ ἦτο ἀληθὴς τὴν ἐπομένῃν ἡμέραν. Ἐπειδὴ δὲ ὁ ἥλιος ἐπλησίαζε πρὸς τὴν δύσιν, ἔλαβον τὸ κοφινίόν μου καὶ θέσας ἐντὸς τούτου ὡὰ γελωνῶν, τὰ ὅποια κατὰ χιλιάδας εὐρίσκοντο κεχωσμένα εἰς τὴν ἄμμον, ἐπανῆλθον εἰς τὸ σπήλαιόν μου. Ἐνταῦθα ἔπραγον ὀλίγον κρέας καὶ εἰσελθὼν εἰς τὸ σπήλαιόν μου ἐκοιμήθην.

31.

Τῇ ἐπομένῃ ἡμέρᾳ, ἀφοῦ ἐκόμισα τροφήν καὶ ποτὸν εἰς τὰς αἰγὰς μου, κατέγεινα εἰς τὴν κοφινοποιίαν καὶ κεραμευτικήν. Κατεσκευάσα μὲχρι τῆς μεσημβρίας ἕξ μεγάλα κοφίνια καὶ δύο μικρότερα. Ἐπειτα

μετὰ τὸ φαγητόν μου ἐπορεύθην εἰς τὴν θάλασσαν διὰ
νὰ ἴδω τί ἀπέγεινε τὸ ὕδωρ τὸ θαλάσσιον, τὸ ὁποῖον
εἶχον διαχύσει τὴν προηγουμένην ἡμέραν ἐπάνω εἰς
τὰς πέτρας. Ἐνταῦθα δὲ ἐλθὼν παρετήρησα ὅτι ἡ
σκέψις μου ἦτο ἀρίστη, ἀλλ' ὅτι ἀναλόγως τοῦ ὕδα-
τος, ὅπερ ἔχουσα, ὀλίγιστον ὕδωρ μετεβλήθη εἰς ἄλας.
Ἐπειδὴ δὲ εἶχον ἀνάγκην πολλοῦ ἁλατος, ἐσκέφθην
ὅτι ἔπρεπε νὰ φέρω ἐδῶ τὰ κοφίνιά μου ὅλα καὶ πλη-
ρώσας ταῦτα θαλασσίου ὕδατος νὰ ἀφήσω εἰς τὸν
ἥλιον. Εὐθὺς ἔφερον καὶ τὰ ἕξ κοφίνιά μου καὶ χύ-
σας ὕδωρ ἐπ' αὐτῶν ἀφήκα μακρὰν τῆς θαλάσσης εἰς
τὸν ἥλιον. Ἐπειτα ἔλαβον πάλιν ὀλίγα ὡὰ καὶ ἤλ-
θον εἰς τὸ σπήλαιόν μου. Ἐπειδὴ δὲ τροφαὶ ἦσαν ἄ-
φθονοί, ἐνόμισα ὅτι ἔπρεπε νὰ ἀσχοληθῶ ἤδη νὰ θε-
ραπεύσω ἄλλην μου ἀνάγκην. Μεγίστην ἀνάγκην εἶ-
χον ἐνδυμασίας, διότι τὰ φορέματά μου εἶχον ξεσχι-
σθῆ καὶ ἦτο ἀδύνατον νὰ φορῶ πλέον ταῦτα. Ἀλλὰ
πόθεν νὰ ἀγοράσω φορέματα, ἢ τοῦλάχιστον ὑφασμά-
τι διὰ νὰ κατασκευάσω ὁ ἴδιος ὅπως ἠδυνάμην τοι-
αῦτα; Εἰς τὴν νῆσόν μου ἦσαν παντοῖα φυτὰ, ἐκ-
τῶν ὁποίων ἠδυνάμην νὰ μαθήσω ἴνας καὶ νὰ κα-
τασκευάσω κλωστής. Ἀλλὰ πῶς νὰ συναρμολογήσω
ἔπειτα ταύτας καὶ νὰ ἀποτελέσω ὑφασμά τι; Οὔτε
ἐργαλεῖα εἶχον πρὸς τοῦτο οὔτε τὴν τέχνην καθόλου
ἐγνώριζον πῶς ὑφαίνονται τὰ πανία. Βεβαίως ὑφαν-
τήρια πολλὰ ὑπῆρχον ἐν τῇ πατρίδι μου καὶ ἡ μή-

τηρ μου αὐτὴ ὕφαινε πολλάκις ἐν τῇ οἰκίᾳ μας διάφορα ὑφάσματα, ἀλλ' ἐγὼ δὲν ἔδωκά ποτε προσοχὴν πῶς γίνεται τοῦτο. Διότι οὐδέποτε ἠλπιζον ὅτι ἐγὼ ὁ πλουσιόπαις Ῥοβινσὼν ἠθελον χρειασθῆναι νὰ γνωρίζω τὴν τέχνην τοῦ ὑφαίνειν. Πόσον ὁ ἄνθρωπος ἀπατάται! Ἀλλὰ καὶ ἐν ᾧ ἔχει τόσα παραδείγματα, εἰς τὰ ὁποῖα φαίνεται τῆς τύχης τὸ ἄστατον, ζῆ ὡς νὰ μὴ ἤκουσε οὐδὲν περὶ τούτου. Εὐτυχῆς ὁ ἄνθρωπος ὅστις εἶνε παρεσκευασμένος νὰ ζήσῃ καλῶς, ὅπως καὶ ἂν ἠθελεν ἡ τύχη τὸν καταντήσῃ. Καὶ διὰ τοῦτο οὐδὲν μάθημα δύναται νὰ θεωρηθῆι περιττόν. Ὁ ἄνθρωπος πρέπει νὰ ζητῆ καὶ εἰς τὸ γῆράς του νὰ μανθάνῃ. Ἡ δὲ γνῶσις εἶνε πανταχοῦ εἰς ὅλα τὰ μέρη διεσπαρμένη καὶ μανθάνει, ὅστις ἐξετάζει μετὰ προσοχῆς.

32.

Ἐπειδὴ λοιπὸν ἠγνόουν τὴν ὑφαντικὴν ἀφῆκα τὸ σχέδιόν μου μὲ τὰς ἴνας καὶ ἐσκεπτόμην πῶς ἦτο δυνατόν ἄλλως δι' εὐκολωτέρου τρόπου νὰ ἀπακτήσω φορέματα. Μετὰ παντοίας σκέψεις παρετήρησα ὅτι τοιοῦτο φόρεμα ἐκρέματο ἐν τῷ σπηλαίῳ μου λαμπρότατα ὑφασμένον, τὸ δέρμα τοῦ τράγου. Εὐθύς ἔλαβον τοῦτο εἰς τὰς χεῖράς μου καὶ ἐπέισθην ὅτι

ἦτο καταλληλότατον δι' ἐμὲ φόρεμα. Ἐπειδὴ δὲ δὲν ἦτο ἐντελῶς καθαρὸν, μάλιστα ἀνεφάνη εἰς αὐτὸ καὶ σῆψις τις, ἐσκέφθην πρῶτον μὲν νὰ τὸ καθαρίσω καὶ νὰ ἀποξύσω τὰ κρέατα κατὰ τὴν ἐσωτερικὴν ἐπιφάνειαν, τὰ ὁποῖα εἶχον ἀπομείνη, διότι δὲν ἤξευρον καλῶς τὴν τέχνην τοῦ ἐκδέρειν, ἔπειτα δὲ καὶ δὲν εἶχον μαχαίριον κατάλληλον, ὅταν ἐξέδερον τὸν τράγον. Μετὰ τοῦτο δὲ νὰ τὸ ἐκτείνω κατὰ γῆς καὶ νὰ τὸ ἀφήσω νὰ ξηρανθῆ, ἀφ' οὗ ἐπ' αὐτοῦ ρίψω καὶ ὀλίγον ἄλας. Καὶ ὄντως εὐθὺς ἐκόμισα τοῦτο εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ ἀφ' οὗ ἐπλυνα καλῶς καὶ ἐκαθάρισα διὰ κοπτεροῦ λίθου, τὸ ἐξέτεινα κατὰ γῆς ἐκτὸς τοῦ σπηλαίου μου στερεώσας τοῦτο διὰ ξυλίνων ἤλων, καὶ ρίψας ἐπ' αὐτοῦ καὶ ὀλίγον ἄλας. Ἐπειτα ἐφρόνισα νὰ κατασκευάσω κλωστὰς καὶ βελόνην. Ἐπειδὴ δὲ τὸ δέριμα θὰ ἦτο δύσκολον νὰ τρυπηθῆ διὰ λεπτῆς βελόνης κατεσκευάσα ἐκ σκληροτάτου ξύλου, ὅπερ καλεῖται σιδηρόξηλον, εἶδος σουβλίου, διὰ τοῦ ὁποίου ἠδυνάμην νὰ ἀνοίγω εἰς τὸ δέριμα ὁπὰς πρὸς ραφήν. Ὅτε δὲ ταῦτα πάντα ἦσαν ἔτοιμα, ἐξεκάρρωσα τὸ τεταμένον δέριμα καὶ προσεπάθησα νὰ τὸ κόψω οὕτως, ὥστε νὰ κατασκευάσω καὶ ἐπανωφόριον καὶ πανταλόγιον. Ἐπὶ τῆ βάσει τοῦ ἐπανωφορίου μου τοῦ ξεσχισμένου ἔκοψα κατὰ πρῶτον τὸ αἶγρον ἐπανωφόριόν μου. Παρετήρησα ὅμως ὅτι ἡ ἀνεπιτηδεϊότης μου εἰς τὸ κόψιμον μοὶ ἔφερε ταύτην τὴν ζημίαν, μεγίστην δι'

ἐμὲ εἰς ἣν κατὰστασιν εὐρισκόμην, ὅτι δὲν εἶχον δέρμα διὰ νὰ κόψω καὶ πανταλόνιον. Μόνον λωρίδες τινὲς εἶχον περισσεύσῃ, καὶ πολλὰ ἄλλα τεμάχια, διὰ τῶν ὁποίων ἦτο ἀδύνατον νὰ συναρμολογήσω πανταλόνιον. Τώρα ἐπέισθην ὅτι τὸ νὰ δύναταί τις δι' ὀλίγων νὰ ἐπαρκῆ εἰς τὰς ἀνάγκας τοῦ λελογισμένην χρῆσιν τούτων ποιούμενος εἶνε τέχνη ἐπίσης σπουδαία, ὅσον σπουδαία εἶνε καὶ ἡ τέχνη τοῦ πορίζεσθαι. Ἄλλὰ τὰ πρᾶγμα εἶχεν ἤδη γείνη καὶ ἡ συμφορά μου ἦτο ἀνεπανόρθωτος. Καὶ τὸ φρονιμώτερον εἰς τοιαύτην περίστασιν ἦτο νὰ σχεφθῶ οὐχί τι ἔπρεπε νὰ ἔχω, ἀλλὰ πῶς ἡδυνάμην ἐκ τῶν μέσων, ὅσα εἶχον εἰς τὴν διάθεσίν μου, νὰ οἰκονομηθῶ. Διὰ τοῦτο κατασκευάσα ἐκ δέρματος μὲν μόνον ἐπανωφόριον, ὡς πρὸς δὲ τὸ πανταλόνιον ἠρκέσθην εἰς τὸ παλαιόν, ἀφ' οὗ ἐμβάλωσα τοῦτο μὲ τὰ ὑγιέστερα τεμάχια ἐκ τοῦ ἐπανωφορίου μου.

33.

Διὰ τῆς κατασκευῆς ἐπανωφορίου καὶ πανταλονίου ἐκάλυψα τὸ πλεῖστον μέρος τοῦ σώματός μου. Ἄλλὰ δὲν ἔπρεπε νὰ ἀδιαφορήσω καὶ ὡς πρὸς τὰ παράπονα τῶν ποδῶν μου, οἵτινες τόσον πιστῶς καὶ μὲ τόσῃ αὐταπάρνησιν μὲ ὑπηρετοῦν. Τὰ παλαιὰ ὑποδήματα

μου εἶχον ἐντελῶς ξεσχισθῆ καὶ ἂν τὰ ἐφόρουν ἔπραττον τοῦτο μᾶλλον πρὸς παρηγορίαν ἢ πρὸς προφύλαξιν τῶν ποδῶν μου. Ἦδη δέ, ὅτε ἐνεδύθην τὸ δερμάτινον ἐπανωφόριόν μου, μοὶ ἐγεννήθη περισσότερον καὶ ἡ ἐπιθυμία νὰ κατασκευάσω καὶ ὑποδήματα. Δέρμα ἐκ τῆς αἰγὸς εἶχεν ἱκανὸν περισσεύσῃ καὶ ἡ μόνη ἐνταῦθα στενοχωρία ἦτο πῶς νὰ ποιήσω ὑποδήματα, τὰ ὁποῖα ἐν τῇ πατρίδι μου ἔμαθον μόνον νὰ φορῶ, οὐχὶ ὅμως καὶ πῶς γίνονται. Μετὰ πολλὰς δὲ σκέψεις καὶ ἀποπειράς ἐπενόησα ἐν σχέδιον ὑποδήματος, ὅπερ διὰ τῶν ἀπλουστάτων ἐργαλείων παρασκευάζεται. Ἐκοψα δηλαδή δύο τεμάχια δέρματος καλῶς μετρήσας πρότερον, ὥστε νὰ εἶνε ἑκάτερον ὀλίγον τι μακρότερον καὶ πλατύτερον τοῦ ποδός μου. Ἐπειτα κύκλω ἕκαμα διὰ τοῦ σουβλίου ὀπάς. Μετὰ τοῦτο ἐδίπλωσα εἰς τὸ ἐν μέρος τοῦ τεμαχίου τὰς δύο ἄκρας καὶ συνέρραφα ταύτας διὰ λωρίων, τὰ ὁποῖα εἶχον κατασκευάσῃ ἐκ τῶν τεμαχίων τοῦ δέρματος, ὥστε ἀπετελέσθη κατὰ τοῦτο τὸ μέρος τοῦ πεδίλου μου τρίγωνόν τι, καὶ τοῦτο ἦτο ἡ μύτη τοῦ ὑποδήματός μου, εἰς τὴν ὁποίαν ἠδύναντο πάντες οἱ δάκτυλοι τοῦ ποδός μου νὰ κρυφθῶσι. Ὅπως δὲ τὸ ὑπόδημα μένη στερεὸν καὶ προσηρμοσμένον εἰς τὸν πόδα μου, συνέδεσα κατὰ τὸ μέσον τῶν πεδίων μου λωρία, τὰ ὁποῖα ἔφερον ἄνω τοῦ ποδός μου εἰς τὸ ἕτερον ἄκρον καὶ οὕτως ἀπετελεῖτο πλέγμα. Ὑπὸ τὸ πλέγμα δὲ τοῦτο, ὅπως

προφυλάττηται ὁ πούς μου ἀπὸ κακώσεις, ἔβαλον καὶ σκέσπασμα τεμάχιον δέρματος. Ἐπίσης ἔδεσα λωρία καὶ κατὰ τὴν πτέρναν, δι' ὧν συνέσφιγγον εἰς τὸν πόδα μου τὸ πέλιδόν μου, ὥστε ἦτο ἐντελῶς ἀδύνατον νὰ ἐκπέσῃ ἐκ τοῦ ποδός μου. Ἄφ' οὗ δὲ ἐτελείωσα τὰ ὑποδήματά μου, ἐπεδόθην εἰς τὴν κατασκευὴν καὶ πύλου. Ἡ κατασκευὴ δὲ τούτου οὐδεμίαν δυσκολίαν μοὶ ἔκαμε, πρῶτον μὲν διότι αἱ χεῖρές μου εἶχον συνειθίση εἰς τοιούτου εἶδους ἐργασίαν, ἔπειτα εἶχον δώση καὶ εἰς τὸν πῖλον μου ἀπλούστατον σχῆμα. Ἐτυχεν ἐν τῇ σκηνῇ μου νὰ εὑρίσκειται δέρμα λαγωῦ τοῦ Ἀγοῦτι. Τοῦτο ἄφ' οὗ τὸ ἔπλυνα καὶ τὸ ἐκαθάρισα, τὸ ἔκοψα καὶ τὸ ἔροαψα τοιουτοτρόπως, ὥστε ἐσχημάτισα κωνοειδῆ πῖλον λίαν ὑψηλόν. Ὁ πῖλος ἦτο ἱκανὸς εὐρύχωρος καὶ ἡ κεφαλὴ μου βαθέως εἰς αὐτὸν εἰσερχομένη προεφυλάττετο ἀπὸ τὰς ἡλιακὰς ἀκτῖνας. Ἀλλὰ τόσον ἡ νέα ἐνδυμασία μου, μάλιστα δὲ ὁ σκοῦφος μου εἶχον μεταβάλῃ τὴν παρουσίαν μου, ὥστε αἱ αἰγές μου, αἵτινες εἶχον ἐντελῶς ἡμερωθῆ καὶ ἤρχοντο πάντοτε πλησίον μου, ὡς μὲ εἶδον μὲ τὴν νέαν μου στολὴν, περίτρομοι ἔφευγον πέριξ τοῦ σπηλαίου. Καὶ ἐδέησε πολὺς χρόνος νὰ παρέλθῃ καὶ πολλὰ μέσα νὰ μεταχειρισθῶ διὰ νὰ ἀποδείξω εἰς τὰ ζῶα ταῦτα τὴν ταυτότητά μου.

34.

Αἱ πρῶταί μου ἀνάγκαι ἐπληρώθησαν, τροφήν εἶχον ἱκανήν καὶ μὲ τὴν μίαν ἀλλὰ στερεάν ἐνδυμασίαν μου θὰ ἐπέρνων τοῦλάχιστον τὸν πλησιάζοντα χειμῶνα. Τὸ ψῦχος τοῦ χειμῶνος μὲ ἐτρόμαζε διότι ὑπέθετον αὐτὸν ἐριμὺν, ὅπως εἶνε ὁ χειμῶν εἰ τὴν Ἀγγλίαν. Καὶ δίκαιον εἶχον νὰ φοβῶμαι, καθ' ὅσον ἡ μὲν κατοικία μου ἦτο ἐλεεινὴ, μοὶ ἔλειπε δὲ καὶ τὸ πῦρ, οὗ τὴν ἀνάγκην πολλάκις εἶχον αἰσθανθῆ, μάλιστα δὲ ὅτε ἤμην ἠναγκασμένος νὰ τρώγω ὠμὴν τὴν τροφήν μου. Ἐν τῇ πατρίδι μου, ἔπου ἡ πρόοδος τῆς ἀνθρωπότητος ἔχει τὰ μέγιστα ἀγαθὰ καταστήσει κοινὸν κτῆμα παντὸς ἀνθρώπου, οὐδέποτε ἐσκέφθην περὶ τῆς σπουδαιότητος καὶ χρησιμότητος τοῦ πυρός. Ἄν εἶχον πῦρ, τὰ τροφίμά μου θὰ ἐγίνοντο περισσότερα· διότι δὲν θὰ περιοριζόμην νὰ τρώγω μόνον καρπούς καὶ κρέας, ἀλλὰ καὶ παντοῖα λάχανα μάλιστα δὲ γεώμηλα, τὰ ὅποια ἄφθονα ἐκεῖ ἀγρίως φύονται καὶ τὰ ὅποια δύναται τις νὰ φάγη ψήνων ἢ βράζων. Καὶ πολλάκις ἐβασάνισα ἑμαυτὸν νὰ ἐξεύρω τρόπον νὰ ἀνάψω πῦρ, ἀλλὰ μετὰ παντοίας σκέψεις δὲν ἠδυνάμην νὰ πεισθῶ ὅτι εἶνε δυνατὸν νὰ ἀνάψῃ τις πυρὰν ἄνευ πυρείων.¹ Καὶ διὰ τοῦτο ἀφῆκα ὡς

¹ Σπίρτων.

ἀνωφελές νά σκέπτωμαι πλέον περί τούτου καί ἐπα-
 ρεύθην νά συλλέξω χόρτα ἄφθονα, ἵνα διὰ περισσοτέ-
 ρων σκεπάζωμαι ἐν ὥρᾳ χειμῶνος. Ἐν ᾧ δὲ ἀπέκοπτον
 τοιαῦτα καλαμώδη χόρτα, βλέπω εἰς βαλτώδη τόπων
 πλήθος βουτόμων, μὲ τὰ ὁποῖα παρ' ἡμῖν κατασκευά-
 ζουν ψιάθους ὡς καὶ ἄλλα χόρτα, διὰ τῶν ὁποίων πλέ-
 κουν τὰς ἑδρας τῶν καθεκλῶν. Τότε παρήτησα διὰ παν-
 τὸς τὰ ἄλλα χόρτα καὶ πορευθεὶς ἐκεῖ ἀπέκοψα πλήθος
 τούτων καὶ ἤλθον φέρον ταῦτα εἰς τὸ σπήλαιόν μου,
 τῇ δὲ ἐπομένῃ ἡμέρᾳ πάλιν ἔφερον καὶ ἄλλα. Διὰ τῶν
 βουτόμων τούτων κατεσκευάσα ψιάθους δέκα. Κατε-
 σκεύαζον δὲ ταύτας ὡς ἐξῆς. Κατὰ πρῶτον ἔστρω-
 νον κατὰ γῆς βούτομα περιστότερα ἢ ὀλιγώτερα κατὰ
 τὸ μέγεθος, ὅπερ ἤθελα νά δώσω εἰς τὴν ψιάθον μου,
 ἔστρωνον ὅμως ταῦτα πάντοτε παραλλήλως καὶ πλη-
 σιέστατα τὸ ἐν εἰς τὸ ἄλλο. Ἐπειτα διὰ σχοινίων ἐκ
 τοῦ ἄλλου εἶδους τῶν βουτόμων σχηματισθέντων, τὰ
 ὁποῖα διεπέρασε ἐγκαρσίως, συνύφανα ταῦτα τοιουτο-
 τρόπως, ὥστε ἡδυνάμην νά μεταχειρίζωμαι ταῦτα καὶ
 ὡς στρώματα καὶ ὡς σκεπάσματα χωρὶς καθόλου νά
 λύωνται. Ἡ χαρὰ, ἣν ἠσθάνθην, ὅταν ἐτελείωσα τὴν
 πρώτην μου ψιάθον, ἦτο ἀπερίγραπτος καὶ μὴ ἔχων
 ἄλλον πρὸς ὃν νά ἀνακοινώσω τὴν χαρὰν μου, ὡμίλου
 μόνος μου θαυμάζων αὐτὸς ἑαυτὸν διὰ τὴν ἐπιμονὴν
 καὶ διὰ τὴν τέχνην μου. Ἀπὸ τὴν πλέξιν τῆς ψιά-
 θου ὠδηγήθην κατόπιν καὶ κατεσκευάσα καὶ πέντε

ψιαθίνους, καὶ ἐνδυμασίαν ἐν εἴδει φουσττανέλλας, τὴν ὁποίαν ἔδενον περὶ τὴν ὄσφύν μου, καὶ παραπέτασμα εἰς τὸ σπήλαιόν μου καὶ σακκούλια καὶ τόσα ἄλλα πράγματα.

33.

Τόσον ἀρωσιωμένος ἤμην εἰς τὴν ἐργασίαν μου, ὥστε μόλις ὅταν ἐπῆγα νὰ σημειώσω εἰς τὸ δένδρον μου λίαν πρωΐ, ὡς συνείθιζον πάντοτε, τὴν ἡμέραν τοῦ μηνός, εἶδον ὅτι ἦτο ἡ 13 Νοεμβρίου, ἡμέρα γενεθλίου μου. Ἡ καρδιά μου ἤρχισε νὰ πάλληται σφοδρότατα, καὶ ἐν ᾧ αἱ ἐργασίαι μου ἔβαινον κάλλιστα ἐν τῇ νήσῳ, ἐξερράγην εὐθὺς εἰς θρήνους καὶ δάκρυα, καὶ κλαίων ἐνεθυμήθην τοὺς δυστυχεῖς γονεῖς μου καὶ τὴν χαρὰν, ἧς ἐπληροῦτο ἡ οἰκία μας κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην. Οἱ συγγενεῖς καὶ οἱ φίλοι μας ἤρχοντο καὶ συμμετεῖχον τῆς χαρᾶς. Ἡ δὲ μήτηρ μου ἐδείκνυτο ἀκαταπόνητος κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην καὶ δὲν ἠδύνατο πῶς νὰ ἐκδηλώσῃ τὴν χαρὰν της. Ἄλλ' ἤδη ἀπώλεσα πάντα ταῦτα. Ἐνταῦθα εἶπον, οὔτε πατέρα ἔχω, οὔτε μητέρα οὔτε φίλους οὔτε συγγενεῖς. Τὰ πάντα εἰς ἐμὲ εἶνε ξένα καὶ μόνος μου φίλος εἶνε ὁ βράχος ἐκεῖνος. Οὐδένα ἔχω, πρὸς ὃν νὰ ἀνακοινώσω τὴν λύπην μου καὶ τὴν χαρὰν μου. Δι' ἐμὲ ὅλος ὁ κόσμος

περιωρίσθη εἰς τὴν ἔρημον ταύτην τὴν νῆσον καὶ οὐδὲν λέγεται ἢ ἀκούεται περὶ τῶν ἄλλων ἀνθρώπων. "ὦ! νὰ μὴ παραταθῆ πλέον ἡ ζωὴ αὕτη, θεέ μου, φέρε με ταχέως εἰς τὴν πατρίδα μου, εἰς τοὺς γονεῖς καὶ συμπολίτας μου. Ταῦτα ἔλεγον κλαίων ἔτι πικρότερον. Ἄφ' οὗ δὲ ἐπὶ πολὺν χρόνον ἔκλαυσα ἐπέστρεψα εἰς τὸ σπήλαιόν μου καὶ ἀπεφάσισα νὰ ἐορτάσω τὴν ἡμέραν ταύτην, καθ' ἣν ὁ θεὸς μοὶ ἔδωκε τὴν ζωὴν. Εὐθύς ὡς ἔφθασα εἰς τὸ σπήλαιόν μου ἠτοιμάσθην καὶ ἀνέβην εἰς ὑψηλὸν λοφίσκον, ὅπου ἴστατο μεγαλοπρεπῆς φοίνιξ καὶ κάτωθεν αὐτοῦ ἐτέλεσα πρὸς τὸν θεὸν τὴν προσευχήν μου εὐχαριστῶν μὲν αὐτὸν διὰ τὰ ἀγαθὰ, τὰ ὁποῖα μοῦ παρεῖχε, παρακαλῶν ὁμῶς θεριμῶς νὰ μὲ συνδράμῃ διὰ νὰ ἐπιστρέψω εἰς τὴν πατρίδα μου. Μετὰ τὴν ἱεροτελεστείαν ταύτην ἐπανῆλθον εἰς τὸ σπήλαιόν μου καὶ ἔφαγον ἐκ τῶν ἐκλεκτοτέρων φαγητῶν, τὰ ὁποῖα εἶχον εἰς τὸ σπήλαιόν μου. Ἐπειτα ἔκαμα μικρὰν ἐκδρομὴν ἀνευ κοφινίου μὲ τὸ δόρυ μου μόνον ἀνὰ χεῖρας κατὰ τὸ ἀντίθετον μέρος τῆς παραλίας, ὅπως γνωρίσω καὶ τὰ μέρη ταῦτα. Τὴν ἡμέραν ταύτην διῆλθον ἐν μεγάλῃ μελαγχολίᾳ, εἰ καὶ προσεπάθουν παντὶ τρόπῳ στρέφω τὴν προσοχήν μου εἰς τὴν φύσιν νὰ μετριάσω τὴν θλίψιν μου. Ἐκ τῆς ὁδοιπορίας ἐπέστρεψα περὶ τὴν ἐσπέραν καὶ ἐκοιμήθην χωρὶς νὰ φάγω τίποτε, διότι ἔνεκα τῆς πολλῆς λύπης δὲν εἶχον καμμίαν ὀρεξίν νὰ γευθῶ τι.

Ὁ Γοβινζῶν προσηχόμενος.

36.

Τῇ ἐπομένῃ ἡμέρᾳ ἦλθον εἰς τὰ ἀγγεῖα, τὰ ὅποια εἶχον θέσῃ μὲ ὕδωρ θαλάσσιον εἰς τὸν ἥλιον διὰ νὰ πορισθῶ ἄλας. Καὶ ὄντως τὸ ὕδωρ εἶχεν ἐξατμωθῆ καὶ ἀνεπέμεινε εἰς ὅλα ἄλας, ὅπερ περισυνήγαγον καὶ ἔφερον εἰς τὸ σπήλαιόν μου. Ἐπειδὴ δὲ ἐν τῶν ἀγγείων τούτων εἶχον ὠραῖον κατασκευάσῃ, συμπάρελαβον τοῦτο μεθ' ἑαυτοῦ εἰς τὸ σπήλαιον. Τὰ δὲ ἄλλα ἀφῆκα ἐκεῖ ῥίψας πάλιν ἐντὸς αὐτῶν θαλάσσιον ὕδωρ. Τοῦτο ἐξηκολούθουν καθ' ὅλην τὴν διατριβὴν μου ἐν τῇ νήσῳ νὰ πράττω, ὥστε τὰ ἀγγεῖα ταῦτα ἦσαν τὰ ἀλατοπηγεῖά μου. Ἄν καὶ ἤδη εἶχον καὶ τροφὰς ἀφθόνους καὶ ἐνδυμασίαν στερεὰν καὶ σκεπάσματα πολλὰ, ἐν τούτοις οὐδέποτε ἔμενον ἀργός. Τοσοῦτον ἐσυνείθισα εἰς τὴν ἐργασίαν μου καὶ τοσοῦτον αὐτῇ με εὐχαρίσκει, ὥστε δὲν ἐνθυμοῦμαι οὐδεμίαν ἡμέραν οὐδὲ ὥραν νὰ μείνω ἀργός καθ' ὅλον τὸν χρόνον τῆς ἐν τῇ νήσῳ διαμονῆς μου. Ἀφ' οὗ δὲ ἐξοικονόμησα τὰς πρώτας μου χρεῖας δὲν εὐχαριστοῦμαι πλέον νὰ ζῶ ἐν τῷ αὐτῇ ἀθλιότητι ἐντὸς τοῦ σπηλαίου. Συνέλαβον λοιπὸν τὴν τολμηρὰν ἰδέαν νὰ κατασκευάσω οἰκίαν. Λίθοι πρὸς τοῦτο ἦσαν ἀφθονοὶ καὶ εὐθὺς ἤρχισα νὰ μετακομίζω τοιοῦτους. Ἐπειτα ἔκοψα ξύλα ὅπως μοὶ χρησιμεύσασιν ὡς δοκοὶ εἰς τὴν στέγην. Ἡ ἐργασία μου ἤρξαται

ἀπὸ τῆς 25 Νοεμβρίου καὶ εἰργαζόμενη ἀποκλειστικῶς ἤδη πρὸς τοιοῦτον σκοπὸν, νὰ κτίσω οἰκίαν. Μόνον μικρὰς διακοπὰς ἔκαμνον διὰ νὰ φροντίζω περὶ τροφῆς καὶ ποτοῦ καὶ ἐμοῦ ὡς καὶ τῶν αἰγῶν μου. Ἀλλ' εἰ καὶ εἶχεν ὅλος ὁ Δεκέμβριος παρέλθῃ, οὐδαμῶθεν ἠδύνατο νὰ συμπεράνῃ τις ὅτι εἶνε χειμῶν. Τὰ δένδρα ὅλα ἦσαν θαλερά, τὰ κελαδήματα τῶν πτηνῶν ἐμήνουσιν τὴν ἔλευσιν τῆς ἀνοιξίως, ὁ δὲ καιρὸς ἐξηκολούθει νὰ εἶνε καλὸς, ὅσον καὶ κατὰ τὸν Ὀκτώβριον. Τοῦτο μὲ εὐχαρίστησε, διότι δὲν ἤμην φίλος καθόλου τοῦ πολλοῦ ψύχους, ἐξηκολούθησα ὁμῶς εἰς τὴν ἀποτελείωσιν τῆς οἰκίας μου, διότι ἔκτιζον ταύτην ὄχι τόσον διὰ τὸ ψῦχος, ὅσον διότι ἡ ζωὴ ἐν τῷ σπηλαίῳ μοὶ ἐφαίνετο κτηνώδης. Ἀφ' οὗ δὲ ἱκανὸν ὑλικὸν καὶ λίθων καὶ ξύλων συνεσώρευσα περίξ τοῦ σπηλαίου μου, ἐπεχέρησα ἔπειτα νὰ διοχετεύσω καὶ τὸ ὕδωρ τῆς πηγῆς πλησίον τοῦ σπηλαίου μου εἰς τὸν τόπον ἐκεῖνον, ὅπου ἐμελλον νὰ κτίσω τὴν οἰκίαν μου· διότι ἐσκέφθην ὅτι, ὅπως γείνη ἡ οἰκία στερεωτέρα, ἔπρεπε οἱ λίθοι νὰ κτισθῶσι διὰ πηλοῦ. Ἀλλ' ὅπως γείνη πηλὸς εἶχον ἀνάγκην πλὴν τοῦ χώματος καὶ ὕδατος. Νὰ μεταφέρω δὲ δι' ἀγγείων ὕδωρ πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον θὰ ἦτο λίαν ὀχληρὸν καὶ θὰ ἐδυσκόλευε πολὺ τὴν ἐργασίαν. Ἐπειτα μὲ ἔχαροποιεῖ καὶ ἡ ἰδέα νὰ ἔχω καὶ βρύσιν εἰς τὴν αὐλὴν τῆς οἰκίας μου, ὅπου ἠδυνάμην νὰ κατασκευάσω κῆπον καὶ νὰ φυτεύσω

τά ἐκλεκτότερα τοῦ δάσους δένδρα. Αἱ σκέψεις αὗται
μέ ἕκαμον ταχύτερον καὶ προθυμότερον νὰ ἐπιχειρήσω
εἰς τὴν διοχέτευσιν τοῦ ὕδατος. Ἐσκαψα λοιπὸν διὰ
ξύλου μυτεροῦ αὐλακα ὀλίγον τι βαθεῖαν, διότι δὲν
εἶχον οὔτε ἀξίνην οὔτε ἄλλα ἐργαλεῖα νὰ σκάψω βαθυ-
τέραν, ἔπειτα ἔθεσα ἐντὸς τῆς αὐλακος φλοιούς δέν-
δρων μεγάλους οὕτως, ὥστε ἡ ἐσωτερικὴ καὶ κοίλη
ἐπιφάνεια τοῦ φλοιοῦ ἔβλεπε πρὸς τὰ ἄνω. Ἐκείντο
δὲ οἱ φλοιοὶ οὗτοι ὁ εἷς κατὰ τὴν τελευταίαν ἄκραν
ἐπὶ τοῦ ἄλλου καὶ ἦσαν οὕτω συνηρμοσμένοι, ὥστε
ἦτο ἀδύνατον δι' αὐτῶν νὰ χυθῆ οὐδὲ σταγῶν ὕδατος
κατὰ γῆς. Ἀφ' οὗ δ' ἐτελείωσεν οὕτως ἡ ἐπίστρωσις τῆς
αὐλακός μου διοχέτευσα εἰς ταύτην τὸ ὕδωρ, ὅπερ
ἄφθονον ἔρρευσε πλησίον τοῦ σπηλαίου μου. Ἐπειτα
ἐκάλυφα τὴν αὐλακα διὰ λίθων μεγάλων ἐπιρρίψας
εἰς αὐτοὺς καὶ πτέρεις, ἵνα μὴ ἡ θερμότης τοῦ ἡλίου
θερμαίνῃ τὸ ὕδωρ καὶ οὕτω νὰ πίνω καὶ πλησίον τοῦ
σπηλαίου μου ὕδωρ ὀροσερὸν καὶ διαυγές, ὡς ἦτο
καὶ εἰς τὴν πηγὴν. Μετὰ τὴν ἐργασίαν ταύτην ἤρχι-
σα νὰ συσσωρεύω γῶμα καὶ χόρτα, τὰ ὁποῖα ἐσκόπευον
νὰ ἐγκαταμιξῶ μετὸν πηλόν, ὅπως τοιοῦτοτρόπως
γείνη συνεκτικώτερος, μάλιστα δὲ ἀφ' οὗ δὲν εἶχον καὶ
ἄσβεστον. Διὰ πάσας τὰς ἐργασίας ταύτας ἐργαζόμην
μέχρι τέλους Φεβρουαρίου. Ἀλλὰ περίεργον ὅτι οὐδὲ
ἴχνος χειμῶνος ἠσθάνθημ ἕως τῶρα, ἐκ δὲ τοῦ γινομένου
καιροῦ ἠδύνατό της νὰ συμπεράνη ὅτι μόνον καλο-

καιρία ἐν τῇ νήσῳ ταύτῃ ἐπικρατεῖ, ἣτις διακόπτεται ὑπὸ πολλῶν συνεχῶν βροχῶν, αἵτινες ἄρχονται, ὡς ἐκ τῶν μετὰ ταῦτα παρατηρήσεών μου ἐπέισθην, ἀπὸ τῶν μέσων Ἀπριλίου καὶ τελειοῦν κατὰ τὸ πρῶτον ἢ δεύτερον δεκαήμερον τοῦ Ἰουνίου.

37.

Ἄφ' οὗ ἤδη εἶχον ἔτοιμα τὰ πάντα εἰς τὴν οἰκοδομίαν, ἔσκαψα τὰ θεμέλια τῆς οἰκίας, εἰς τὴν ὁποίαν ἔδωκα μῆκος μὲν ὀκτῶ πήχεων καὶ πλάτος τεσσάρων. Ὅτε δὲ τὰ θεμέλια ἦσαν ἔτοιμα ἐπεχείρησα κατὰ τὴν 2. Μαρτίου τὴν οἰκοδομήν. Πρὶν δὲ θέσω τὸν πρῶτον λίθον προσευχήθην εἰς τὸν θεὸν νὰ μὲ συνδράμῃ εἰς τὴν κτίσιν καὶ νὰ μὲ διαφυλάξῃ ὑγιᾶ μέχρι τῆς ἀποπερατώσεως αὐτῆς. Ἄφ' οὗ δὲ κατέθηκα εἰς τὰ θεμέλια τοὺς μεγαλειτέρους λίθους ἤρχισα νὰ οἰκοδομῶ. Τοσαύτην δὲ σφοδρὰν ἐπιθυμίαν ἠσθανόμην νὰ ἴδω ὅσον ἦτο δυνατὸν πρωϊαίτερον τὸ ἔργον μου τετελεσμένον, ὥστε εἰργαζόμην οὐ μόνον ἀπὸ βαθέος ὄρθρου μέχρι τῆς νυκτός, ἀλλὰ καὶ τὴν νύκτα αὐτὴν κατεγινομένην νὰ παρασκευάζω πηλόν. Δὲν εἶχον δὲ παρέλθῃ δέκα ἡμέραι καὶ τὸ ἔργον μου εἶχεν ὑψωθῆ ἱκανοὺς πόδας ἀπὸ τῆς γῆς. Ἴνα δὲ ἡ οἰκία μου γείνη ὅσον τὸ δυνατὸν ἀσφαλεστέρα καὶ ὀχυρωτέρα κατεσκευάσα αὐτὴν ὑψη-

λήν μέχρι 7 μέτρων ανοίξας θύραν μικράν μόνον εις τὸ ἄνω μέρος καὶ τέσσαρα μικρὰ ἐπιμήκη παράθυρα μόνον διὰ νὰ φέγγωσιν. Ἀφ' οὗ δ' ἐπερατώθη ἡ οἰκοδομία ἔθεσα ἐπὶ τῶν τεσσάρων τοίχων τὰς δοκοὺς μου καὶ καὶ ἐπ' αὐτῶν ἱκανὸν στρώμα πτέρεων σκεπάσας ταύτας διὰ πλακῶν, ἵνα μὴ τὰς ἀπομακρύνῃ ὁ ἄνεμος. Ἡ οἰκία μου εἶχε κτισθῆ ἱκανῶς στερεῶς καὶ οἱ τοῖχοι ἦσαν ἐντελῶς κάθεται. Εἰς τοῦτο μὲ ἐβοήθησεν ἡ στάθμη, τῆς ὁποίας ἔκαμον χρῆσιν εὐθύς ἀπὸ τῆς πρώτης ἡμέρας τῆς οἰκοδομῆς. Ἐπειδὴ δὲ δὲν εἶχον σανίδας διὰ νὰ κατασκευάσω θύραν, κατασκευάσα ταύτην διὰ λεπτῶν ξύλων, τὰ ὁποῖα συνίδεσα τὸ ἐν πλησίον τοῦ ἄλλου καὶ οὕτως ἀπετελέσθη εἰδός τι καλαμωτῆς. Τὴν καλαμωτὴν ταύτην ἐστερέωσα διὰ ξυλίνων καρφίων εἰς τὸ ἄνω μέρος τῆς θύρας. Ἡ θύρα μου δὲ αὕτη εἶχε τοῦτο τὸ ἀλλόκοτον, ὅτι ἠνοιέτο ἀναρταμένης τῆς καλαμωτῆς καὶ ἐκλείετο καταβιβαζομένης. Μὲ ξύλα ἔστρωσα καὶ τὸ πάτωμά μου δι' ἔλλειψιν σανίδων. Ἀλλ' εἰ καὶ ἡ οἰκία μου δὲν ἦτο ἐντελῶς ἕτοιμος εἰς κατοικίαν, διότι οὔτε μεσότοιχα εἶχον ἀκόμη κατασκευάσῃ οὔτε παραθυρόφυλλα, ἐκτὸς δὲ τούτου ἦτο καὶ ἀκόμη ὑγρά, ἐν τούτοις ἐκ τοῦ σπηλαίου μετεκόμισα τὰ πράγματά μου εἰς τὴν νέαν κατοικίαν ἐν νῶ ἔχων κατόπιν νὰ διακοσμήσω ταύτην. Ὅτε ἐτελείωσα τὸ ἔργον μου τοῦτο, ἦτο ἡ 11. Ἀπριλίου. Ὁ καιρὸς ἦτο καθ' ὅλον τὸν χρόνον τοῦτον

ἐξαίρετος καὶ οὐδόλως ὑπὸ τούτου διεκόπην εἰς τὴν ἐργασίαν. Ὅτε ὁμως ἤλθεν ἡ 17. Ἀπριλίου, ζοφερά νύκτα ἐκάλυψαν τὸν οὐρανὸν καὶ μετὰ βροντῶν καὶ ἀστραπῶν ἤρχιστε νὰ καταπίπτῃ βαρυσταφύρα βροχὴ. Ἡ στέγη τῆς οἰκίας μου ἐπὶ δύο μὲν ἡμέρας ἀντεῖχεν εἰς τὸ ὕδωρ, τὴν τρίτην ὁμως ἡμέραν ἤρχιστε πανταχόθεν νὰ στάζῃ, ὥστε μοὶ ἦτον ἀδύνατον νὰ μένω περισσό-τερον καιρὸν ἐντὸς τοῦ μεγάρου μου καὶ ἠναγκάσθην πάλιν νὰ ἐπιστρέψω μὲ ὅλα τὰ πράγματά μου εἰς τὸ σπήλαιόν μου. Ἐπειδὴ δὲ ἀπαύστως ἔβρεχε, δὲν ἠδυνάμην νὰ ἐκτελῶ ἐργασίας σπουδαίας τώρα. Μόνον κατὰ τὰς ὀλίγας ὥρας τῆς διακοπῆς τῆς βροχῆς ἐξηρχόμην καὶ ἔφερον τροφήν εἰς τὰς αἰγὰς μου. Ἐπειδὴ δὲ αἱ βροχαὶ παρετείνοντο καὶ ὡς ἐκ τῶν βροχῶν μοὶ ἦτο δύσκολον νὰ προμηθεύωμαι τροφὰς ἡλάττωσα τὴν καθημερινὴν τροφήν μου, ὅπως ἐξαρκέσω τοῦλάχιστον μέχρι τέλους Μαΐου, ὅτε ἤλπιζον ὅτι θὰ ἔπαυον τέλος αἱ βροχαί. Κατὰ τὸν καιρὸν δὲ τούτον τῆς βροχῆς μοὶ ἐπῆλθεν νὰ κατασκευάσω καὶ μίαν καθέκλαν οὐχὶ βεβαίως διότι ἠσθανόμην ἐντὸς τοῦ σπηλαίου καθήμενος ἀνάγκην αὐτῆς, ἀλλὰ μόνον πρὸς διασκέδασιν. διότι δὲν εἶχον τί νὰ κάμω. Ἐκοίμην λοιπὸν ἀπὸ δοκάρια τινά, τὰ ὅποια μοὶ εἶχον περισσεύσῃ ἐκ τῆς κατοικίας μου κατὰ πρῶτον μὲν δύο μεγάλα καὶ δύο μικρότερα κομμάτια. Καὶ τὰ μὲν μεγάλα θὰ ἐχρησίμευον διὰ τὸ ὀπισθεν μέρος τῆς καθέκλας, τὰ δὲ μι-

κρότερα διὰ τὸ ἔμπροσθεν." Ἐπειτα ἔκοψα καὶ ἄλλα λεπτότερα κομμάτια, ἵνα θέσω ταῦτα ἐγκαρσίως, ὅπως ἔχωσιν ὄλαι αἱ καθέκλαι. Ἄφ' οὗ ἠτοίμασα ὄλα ταῦτα ἔπρεπε νὰ συναρμολογήσω τὰ ξύλα ταῦτα πρὸς ἀλληλα. Ἀλλὰ πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἔπρεπε τὰ τέσσαρα μεγαλείτερα ξύλα νὰ ἔχωσι μεγάλας ὀπὰς,

Ὁ Ῥοβινσὼν κατασκευάζων καθέκλαν.

εἰς ἅς νὰ εἰσχωρῶσιν ὅσα ἔμελλον νὰ τεθῶσιν ἐγκαρσίως. Καὶ ἡ μεγάλη δυσκολία καὶ ἀπορία τώρα ἦτο πῶς νὰ ἀνιῶξω ὀπὰς ἄνευ τρυπάνου. Κατὰ πολλοὺς τρόπους βασανίσας τὸ πρᾶγμα ἐπενόησα ἐργαλεῖον, διὰ τοῦ ὁποίου ἐξετέλεσα ὅ, τι ἐπεθύμουν. Ἔστε-

φῶσα δηλ. εἰς τὸ ἄκρον ξύλου τινὸς μυτερὸν τεμά-
χιον λίθου ἀχάτου καὶ δι' αὐτοῦ ὡς τρυπάνου ἤνοιξα
ἄσας ὅπας ἐχρειαζόμεν. Ἄλλ' ἡ ἐργασία μου αὕτη
ἀντημείφθη καὶ διὰ μεγάλης ἀνακαλύψεως, ἣτις μὲ
κατέστησεν ἕξαλλον ὑπὸ χαρᾶς καὶ ἐφώναζον πῦρ, πῦρ.
Ἐν ᾧ δηλ. περιέστρεφον τὸ τρυπάνιον εἰς τὸ ξηρὸν
ξύλον διὰ νὰ ἀνοίξω ὀπήν, αἴφνης βλέπω τὸ ξύλον νὰ
καπνίζῃ, ἕξακολουθήσας δὲ ἐντονώτερον τὴν περιστρο-
φὴν εἶδον τὸ ξύλον νὰ ἀνάπτῃ. Εἰς τὴν ὀπήν ταύτην
ἔθεσα περίξ φρύγανα καὶ ἤρχισα νὰ κινῶ τὸ ξύλον. Τὰ
δὲ φρύγανα μετ' ὀλίγην στιγμὴν ἤναψαν καὶ οὕτως
εἶχον ἤδη τὸ περιπόθητον πῦρ.

38.

Εἶχον ὑπολογίση ὅτι αἱ βροχαὶ θὰ ἔπαυον περὶ τὰ
τέλη Μαΐου καὶ κατὰ τὸν ὑπολογισμόν μου τοῦτον
ἐκανόνισα τὴν τροφήν μου. Ἄλλ' ὁ Μάιος ἔλος πα-
ρῆλθε καὶ εὐρισκόμεν ἤδη εἰς τὰς πρώτας ἡμέρας τοῦ
Ἰουνίου καὶ οὐδὲν ἐδείκνυεν ὅτι θὰ μετεβάλλετο ὁ και-
ρὸς. Αἱ τροφαί μου εἶχον ἐντελῶς ἐξαντληθῆ, ἄλλας
δὲ τοιαύτας νὰ πορισθῶ ἐκ τοῦ δάσους μοι ἦτο δύ-
σκολον. Εἰς τοιαύτην στενόχωρον θέσιν εὐρισκόμενος
ἀπεφάσισα νὰ σφάζω καὶ φάγω τὸ αἰγίδιον μου. Εἰς
στιγμὰς εὐτυχίας μου εἶχον νομίση ὅτι ἠδυνάμην νὰ

σχηματίσω διά τῶν δύο αἰγῶν μου προϊόντος τοῦ χρόνου ὀλόκληρον ποίμνιον καί τότε ἀνετώτερον θά ἐποριζόμεν τήν τροφήν μου. Ἐπειτα εἰς τὸν τόπον ὅπου ἤμην, μόνος ἄνευ οὐδεμιᾶς συντροφίας, αἱ αἰγές μου ἀπετέλουν τήν συναναστροφήν μου καί ἠγάπων αὐτάς ὡς νὰ ἦσαν ἄνθρωποι μᾶλλον ἢ ζῶα. Καί διά τοῦτο ἡ ἀπόφασίς μου νὰ σφάξω μίαν ἐξ αὐτῶν μοῖ ἐφάνη κατ' ἀρχάς τρομερά. Αὐτὸς εἶνε ὁ λόγος, δι' ὃν ἀνέβαλον τήν σφαγὴν, προτιμῶν ἐγὼ μᾶλλον νὰ πεινώ ἢ νὰ στερηθῶ τοῦ φιλτάτου μοι αἰγιδίου. Ἄλλ' ἐκεῖνο, τὸ ὅποιον ἐγὼ δὲν ἤθελον νὰ πράξω, ἠναγκάσθη νὰ πράξω ὑπὸ τῶν περιστάσεων. Εἶτε ὑπὸ τῆς ὑπερβολικῆς πείνης καί τῆς λύπης διά τὴν στέρησιν τῶν ἀπολύτως ἀναγκαίων, εἶτε ὑπὸ τῆς μεταβολῆς τοῦ καιροῦ μίαν ἡμέραν ἠσθάνθη κεφαλαλγίαν, ἣτις κατὰ τὴν νύκτα ἐγένετο σφοδροτάτη. Εἶχον ἀπελπισθῆ πλέον περὶ τῆς υἰείας μου καί ἐν τῷ σπηλαίῳ μου ὑπτίος κατακείμενος περιέμενον τὸν θάνατόν μου. Ὁ θάνατος πάντοτε εἶνε πικρὸς, ἀλλὰ τὸ νὰ ἀποθάνῃ τις ἐστερημένος φίλων, συγγενῶν, καί καθόλου παντὸς ἀνθρώπου, νὰ μὴ ἔχη δὲ κανένα, ὅστις τοῦλάχιστον νὰ τοῦ κλείσῃ τοὺς ὀφθαλμοὺς, ὅταν ἡ ψυχὴ του ἀποχωρισθῆ τοῦ σώματος, οὐδὲ νὰ ἐνταφιάσῃ αὐτόν, εἶνε τὸ μέγιστον τῶν δυστυχημάτων, ὅσα δύνανται νὰ συμβῶσιν εἰς τὸν ἄνθρωπον ἐπὶ γῆς. Ἄλλὰ τί ἠδυνάμην νὰ πράξω; Ἐν ὅσῳ ἤμην υἰγιῆς ἐπάλαισα

κατὰ τῆς τύχης. Ἀλλὰ τώρα εἶχον νὰ παλαίσω πρὸς φοβερὸν ἐχθρὸν, τὴν ἀσθένειαν, καὶ εἰς τὴν κατάστασιν ποῦ ἤμην χωρὶς νὰ ἔχω οὔτε φάρμακα οὔτε περιποίησιν, οὐδεμίαν ὑπῆρχεν ἀμφιβολία, ὅτι θὰ μὲ ἠράνιζεν ἡ νόσος. Καὶ διὰ τοῦτο μὴ δυνάμενος τίποτε νὰ πράξω, παρεδόθην εἰς τὸν ἔλεον τοῦ Θεοῦ καὶ περιέμενον ἀπὸ ὥρας εἰς ὥραν τὸν θάνατόν μου. Παρῆλθε καὶ ἡ τρίτη ἡμέρα χωρὶς νὰ μοὶ ἐπέλθῃ καλλιτέρευσις. Αἱ δυστυχεῖς αἰγές μου ἤρχοντο εἰς τὸ σπήλαιον καὶ μὲ ἔλειχον, οἰκτείρουσαι τρόπον τινὰ καὶ αὐταὶ τὴν κατάστασίν μου. Ἀλλὰ κατὰ τὴν νύκτα τῆς τετάρτης ἡμέρας ἔπαυσεν μὲν ἡ κεφαλαλγία, ἀφθονος δὲ ἰδρῶς ἔρρεεν ἀπὸ τὸ σῶμά μου. Ἐπειτα μὲ κατέλαβε βαθύς ὕπνος μέχρι τῆς μεσημβρίας τῆς ἐπομένης ἡμέρας, ὅστις μὲ κατέστησεν ἐντελῶς ὑγιᾶ. Ἡ δὲ πεῖνα, τὸ σημεῖον τοῦτο τῆς ὑγείας, ἐπανῆλθεν μεγάλη εἰς ἐμέ. Ἐπειδὴ δὲ αἱ βροχαὶ ἐξηκολούθουν ἀκόμη, καὶ ἐπειδὴ οὐδεμίαν ἄλλην εἶχον τροφήν ἀπεφάσισα νὰ ἐκτελέσω ὅ,τι πρότερον προσεπάθουν ν' ἀποφύγω. Ὅταν ἐπανῆλθον αἱ αἰγές μου ἐκ τῆς βοσκῆς συνέλαβον τὸ αἰγίδιον καὶ κλαίων τὸ ἔσφαξα. Ἐπειτα ἤναψα πῦρ καὶ ἔψησα ἐν τεμάχιον κρέατος καὶ ἔφαγον. Ἡξέυρον ὅτι εἰς τὸν ἄρρωστον ὠφελεῖ πολὺ ὁ ζωμὸς καὶ ἡ καρδία μου ἐπεθύμει τοιοῦτον, ἀλλὰ πῶς νὰ κάμω ζωμὸν ἀνευ χύτρας;

39.

Ἦτο ἡ δωδεκάτη Ἰουνίου, ὅτε ἔπαυσαν αἱ βροχαὶ καὶ ὁ καιρὸς εἶχεν ἐντελῶς καλλιτερεύσῃ. Ἡ φύσις τοσοῦτον ἀφρόνως ποτισθεῖσα ἀνέβαλλε σφριγῶσα καὶ τὰ ἄσματα τῶν πτηνῶν καὶ αἱ φωναὶ τῶν ζώων ἤκούοντο ἤδη μετὰ πολλῆς ἐντάσεως. Ἐξῆλθον ἐκ τοῦ σπηλαίου μου καὶ ἐπιθυμῶν νὰ φάγω καὶ βραστὸν κρέας τῶρα μάλιστα ὅτε εἶχον καὶ πῦρ καὶ κρέας, ἀπεφάσισα νὰ κατασκευάσω μίαν χύτραν. Εἶχον καλὰθια κατὰ τὴν ἐσωτερικὴν ἐπιφάνειαν μὲ πηλὸν ἀλειμμένα μάλιστα δὲ ἐκεῖνα, εἰς τὰ ὁποῖα ἐγίνετο ἡ ἐξάτμισις τοῦ θαλασσοῦ ὕδατος. Ἐσκέφθην λοιπὸν ὅτι ἂν ἤλειφον ἐν τούτων καὶ ἐξῶθεν μὲ πηλὸν ἠδυνάμην νὰ ἔχω τότε μίαν πλήρη χύτραν, τὴν ὁποίαν ἠδυνάμην νὰ θέσω ἄνωθεν πυρᾶς καὶ νὰ βράσω ἐντὸς αὐτῆς κρέας. Δὲν παρῆλθε δὲ πολὺς καιρὸς καὶ ἡ χύτρα μου ἦτον ἕτοιμος. Ἐπειδὴ ὁμοίως ἔπρεπεν ὁ πηλὸς νὰ ξηρανθῇ εἰς τὸν ἥλιον, ἀνέβαλον τὴν βράσιν τοῦ κρέατος εἰς τὴν ἀκόλουθον ἡμέραν. Τῇ ἐπομένῃ δὲ ἡμέρᾳ λίαν πρῶτὶ ἐγερθεῖς ἐνησχολήθην νὰ ἀνάψω πυρᾶν. Ἐπειτὰ ἐπὶ τῆς πυρᾶς ἔθεσα δύο μεγάλας πέτρας τὴν μίαν πλησίον τῆς ἄλλης, καὶ ἐπ' αὐτῶν ἔθεσα τὴν χύτραν μου πλήρη κρέατος καὶ ὕδατος διὰ νὰ μαγειρεύσω κρέας βραστόν. Ἡ πυρὰ ἦτο μεγάλη

καὶ ἐφρόντιζον νὰ διατηρῶ πάντοτε τοιαύτην ρίπτων εἰς αὐτὴν ξύλα. Ἄλλ' ἡ βράσις ἐγένετο μετὰ παρέλευσιν πολλοῦ χρόνου καὶ μόλις κατὰ τὴν ἐσπέραν ἠδύνατό τις νὰ εἶπῃ ὅτι ἠδυναμένη νὰ πῶ ζωμόν. Τώρα θέλων νὰ φάγω τὸν ζωμόν ἠσθάνθην τὴν ἀνάγκην κοχλιαρίου. Σκεπτόμενος δὲ πῶς εὐκολώτερον ἠδυναμένη νὰ κατασκευάσω τοιοῦτον, ἔλαβον κόγχην μεγάλην δστρέου καὶ προσήρμωσα ταύτην εἰς ἓν μικρὸν ξύλον καὶ οὕτως εἶχον λαμπρότατον κοχλιάριον. Εἰ καὶ ὁ ζωμὸς οὗτος δὲν ἦτο ἀπὸ τοὺς περιφήμους, εἰς ἐμὲ ὅμως πρώτην ἤδη φορὰν μετὰ τόσους μῆνας τρώγοντα μαγειρευμένον εἰς τὸ πῦρ φαγητόν, μοὶ ἐφάνη ἐξαίσιος. Καὶ διὰ τοῦτο τῇ ἐπομένῃ ἡμέρᾳ ἔθεσα εἰς τὴν χύτραν νὰ βράσω καὶ ἄλλο κρέας. Ὄταν δὲ ἐτελείωσεν ἡ βράσις καὶ ἠθέλησα νὰ καταβιδάσω ἐκ τῶν πετρῶν τὴν χύτραν μου, αἶφνης βλέπω τὴν ἐξωτερικὴν ἐπιφάνειαν τῆς χύτρας μου νὰ ἀποχωρισθῇ καὶ ὀλόκληρος νὰ πέσῃ κατὰ γῆς καὶ νὰ θραυσθῇ. Τοῦτο μὲ ἐλύπησε μὲν, διότι ἐφθάρῃ ἡ χύτρα μου καὶ ἀπητοῦντο ἄλλοι κόποι εἰς ἐπισκευὴν, ἐχάρην ὅμως διότι ἔμαθον τὴν τέχνην νὰ κατασκευάζω χύτρας.

40.

Διδαχθεῖς πῶς ἠδυναμένη μόνον διὰ χύματος νὰ

πλάττω χύτρας ἀπεφάσισα τῇ ἐπομένῃ ἡμέρᾳ νὰ κάμω ἀπόπειραν πρὸς κατασκευὴν τοιαύτης. Εὐθὺς ἔφερον χῶμα λευκόν, τὸ ἐζύμωσα μετὰ μεγάλης φιλοπονίας καὶ ἔπειτα ἤρχισα νὰ πλάττω ὀλίγον κατ' ὀλίγον τὴν χύτραν μου, καὶ μετὰ τινα χρόνον ἦτο τὸ ἔργον μου τετελεσμένον. Βεβαίως ἡ μορφή αὐτοῦ δὲν ἦτο κανονικὴ καὶ ἐφαίνετο ὅτι ἦτο τὸ πρῶτον ἔργον ἀπείρου τεχνίτου. Εἰς ἐμὲ ὅμως τὸ κακόμορφον τοῦτο σκεῦος ἐφαίνετο κειμήλιον. Ἐπειδὴ δὲ εἶχον πολὺν πηλὸν παρασκευάσῃ, ἔπλασα δι' αὐτοῦ τρεῖς ἀκόμη χύτρας καὶ δύο πιάτα, τὰ ὁποῖα πάντα ἔθεσα εἰς τὸν ἥλιον νὰ ξηρανθῶσι. Ὅπως δὲ στερεοποιήσω ἔτι μᾶλλον τὰ σκεύη μου ταῦτα, ἔπρεπε νὰ τὰ ψήσω εἰς κάμινον, διότι παρετήρησα ὅτι τὰ ἄψητα σκεύη διεπερῶντο ὑπὸ τοῦ ὕδατος καὶ στάζοντα μοὶ ἔσθυνον τὴν πυρὰν μου καὶ μοὶ ἐχύνετο ὁ ζωμός μου. Ἐξησχημένος ἐκ τῆς οἰκοδομῆς τῆς οἰκίας μου, εὐκόλως κατεσκεύασα διὰ πηλοῦ καὶ μικρῶν πετρῶν κάμινον, τὴν ὁποίαν ἀφ' οὗ ἐπύρωσα μέχρι μεγάλου βαθμοῦ διὰ πολλῶν ξύλων, ἔπειτα ἔθηκα ἐντὸς αὐτῆς τὰ ἀγγεῖά μου καὶ ἐφράξα ἐπιμελῶς τὸ στόμιον τῆς καμίνου. Ἐπειδὴ δὲ εἶχε παρέλθῃ ὁ καιρὸς, ἐγὼ ἐπορεύθην νὰ κειμηθῶ. Τῇ δὲ πρωΐᾳ ἀναστὰς ἦλθον εἰς τὴν κάμινον καὶ ἀνοίξας αὐτὴν ἐξήγαγον τὰ ἀγγεῖα πάντα σῶα καὶ καλῶς ἐψημένα, πλὴν μιᾶς χύτρας, ἣν εὗρον τεθραυσμένην. Εὐθὺς ἤναψα πυρὰν εἰς δύο μέρη πλη-

σίον και ἐπὶ πετρῶν ἐτοποθέτησα τὰς χύτρας μου και τὰς δύο νὰ βράσουν μὲ νερόν, θέσας εἰς μὲν τὴν μίαν κρέας, εἰς δὲ τὴν ἄλλην γεώμηλα. Παρατήρησα ὁμως μετὰ λύπης μου ὅτι και αἱ δύο χύτραι, ἂν και οὐδαμοῦ ἐπαρουσίαζον βράγισμά τι, ἔσταζον και ὁ ζωμὸς ἐχύνετο. Τὸ φαινόμενον τοῦτο μὲ ἔπεισε ὅτι διὰ νὰ καταστήσω τὰς χύτρας μου στεγανὰς, ἀπηρτεῖτο πλήν τῆς ψήσεως τῆς καλῆς και ἄλλο τι, τὸ ὁποῖον ἐγὼ δυστυχῶς δὲν ἐγνώριζον. Ἀνεκάλυψα δὲ τοῦτο κατὰ τύχην μετὰ τρία ἔτη και ἰδοὺ πως. Ὄταν ἐκτιζον τὴν κάμινον διὰ νὰ ψήσω τὸ πρῶτον τὰς χύτρας μου πλήν τῶν ἄλλων λίθων, τοὺς ὁποίους μετεχειρίσθην, εἶχον μεταχειρισθῆ και τεμάχια χύτρας θραυσθείσης ἐξ ἐκείνων, τὰς ὁποίας ἐπλήρονον θαλασσίου ὕδατος διὰ νὰ πορίζωμαι ἄλας. Μετὰ παρέλευσιν ὀλίγου χρόνου εἶχε κρημνισθῆ ἡ κάμινός μου και ἐπειδὴ εἶχον λάβῃ ἀνάγκην κατασκευῆς και ἄλλων χυτρῶν, ἤρχισα νὰ ἀραιρῶ τὰ χῶματα και νὰ ἐκλέγω τοὺς λίθους, ἵνα πάλιν τὴν ἀνοικοδομήσω. Ἄλλ' ἐν ᾧ ἀπεμάκρυνον τὰ χῶματα και ἔθετον εἰς ἴδιον μέρος τοὺς λίθους, παρατήρησα μετὰ μεγάλης ἐκπλήξεως ὅτι πάντα τὰ τεμάχια τῆς χύτρας, τὰ ὁποῖα εἶχον κτίσῃ εἰς τὴν κάμινόν μου, ὑάλιζον κατὰ τὴν ἐσωτερικὴν ἐπιφάνειαν. Σκεπτόμενος δὲ νὰ εὕρω πόθεν ἐγεννήθη ἡ ὑάλωσις αὕτη, ἤκασα ὅτι θὰ προήρχετο ἐκ τοῦ ἁλατος· διότι ἄλας μόνον τὰ τεμάχια ταῦτα εἶχον

περισσότερον ἀπὸ τὰς ἄλλας γύτρας, τὰς ὁποίας κα-
 τεσκεύαζον ἐκ τοῦ ἰδίου πάντοτε χρώματος. Εὐθύς κα-
 τεσκεύασα πρὸς δοκιμὴν μίαν γύτραν καὶ ἤλειψα αὐ-
 τῆς τὴν ἐσωτερικὴν ἐπιφάνειαν μὲ λεπτὸν στρώμα λε-
 πτῶς τετριμμένου ἁλατος, ἔπειτα ἔκτισα ἐπιμελῶς
 πάλιν τὴν κάμινον καὶ ἔψησα τὴν γύτραν, ἣτις πρὸς
 μεγίστην μου χαρὰν εἶχεν, ὅπως ἐπεθύμουν, τὴν ἐσω-
 τερικὴν ἐπιφάνειαν ὑελωμένην καὶ ἦτο ἐπιτηδειοτάτη
 πρὸς βράσιν φαγητῶν. Τελειοποιήσας οὕτω τὴν τέ-
 γνην μου κατεσκεύασα κατόπιν πολλὰς καὶ γύτρας
 καὶ στάμνας καὶ πιάτα καὶ κανάτια διὰ νὰ πίνω ὕδωρ.

41.

Ἡ οἰκία μου ἐκ τῶν πολλῶν συνεχῶν βροχῶν δὲν
 ἐφαίνετο πολὺ βεβλαμμένη, ὕδατα ὁμῶς εἶχον εἰσέλ-
 θη εἰς αὐτὴν πολλὰ διὰ τῆς στέγης. Ἐσκέφθην λοι-
 πὸν νὰ θέσω ἐπὶ τῆς στέγης πρῶτον μὲν περισσοτέ-
 ρας πτέρεις καὶ ἄλλα γόρτα, ἔπειτα δὲ καὶ πλάκας
 λιθίνας. Ἀφ' οὗ δ' ἐτελείωσα τοῦτο, ἐσκέφθην διὰ κα-
 θέτων δοκῶν νὰ χωρίσω τὴν κατοικίαν μου εἰς τέσ-
 σαρα δωμάτια. Καὶ εἰς μὲν τὸ ἓν τούτων νὰ εἶνε ὁ
 κοιτῶν μου, εἰς τὸ ἄλλο τὸ μαγειρεῖόν μου, εἰς τὸ τρί-
 τον ἡ ἀποθήκη μου καὶ εἰς τὸ τέταρτον ἡ καλὴ αἴ-
 θουσα¹ μου. Ἀλλὰ διὰ τὰ χωρίσματα ταῦτα ἐ-

¹ σάλλα, ὄντας.

χρειάζοντο καὶ ἄλλαι δοκοὶ καὶ εὐθὺς ἤρχισα νὰ κόπτω καὶ φέρω τοιαύτας ἐκ τοῦ δάσους. Εἶχον φέρη ἀρκετάς καὶ ἐσκόπευον τὴν ἐπομένην ἡμέραν νὰ ἀρχίσω τὴν ἐργασίαν, ὅτε περὶ τὴν μεσημβρίαν ἠσθάνθην τρομερὸν κλονισμόν τοῦ ἐδάφους. Μὴ γνωρίζων τί συμβαίνει, χωρὶς νὰ λάβω καιρὸν νὰ σκερθῶ τί ἔπρεπε νὰ πράξω, κάτωχρος ὑπὸ φόβου ἤρχισα νὰ φεύγω κατὰ τὴν παραλίαν. Δὲν εἶχον ἀπομακρυνθῆ πολὺ ἀκόμη, ὅτε βλέπω πυκνότατον καπνὸν ἀναφερόμενον ἐκ τοῦ παρακειμένου λόφου καὶ πῦρ φλέγον καὶ λίθους καὶ ἄλλας ὕλας νὰ ἐξερεύγηται τὸ ὄρος. Πολλὰς συμφορὰς εἶδον ἐν τῇ ζωῇ μου, ἀλλὰ τὸν τρόμον τοῦτον δὲν θὰ λησμονήσω ποτέ. Δὲν ἤξευρον ποῦ νὰ σωθῶ, ἀπὸ στιγμῆς δὲ εἰς στιγμὴν ἐπερίμενον τὸ σειόμενον ἔδαφος νὰ ἀνοίξῃ καὶ νὰ μὲ καταπίῃ. Καὶ ἔτρεχον μακρὰν τοῦ ὄρους, συχνάκις ὀπίσω μου βλέπων καὶ ἐπικαλούμενος τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ. Εὐτυχῶς ὅμως ἡ ἔκρηξις αὕτη τοῦ ὄρους δὲν διήρκεσε πολὺν χρόνον. Ἐπειδὴ δὲ ἐπλησίαζεν ὁ ἥλιος εἰς τὴν δύσιν, ἠναγκάσθην ἐκὼν ἄκων νὰ ἔλθω εἰς τὸ σπήλαιόν μου, ὅπου ἐθρήνησα τὴν οἰκίαν μου κατακρημνισθεῖσαν. Τὴν νύκτα ταύτην δὲν ἠδυνήθην καθ' ὀλοκληρίαν νὰ κοιμηθῶ, διότι ἐφοβούμην μήπως κατὰ τὴν νύκτα πάλιν σεισμοῦ γινομένου κρημνισθῆ τὸ σπήλαιον καὶ ἐγὼ ἐν αὐτῷ κοιμώμενος εὗρω ἐκεῖ τὸν θάνατόν μου. Εὐτυχῶς ὅμως οὐδεμίαν τοῦ ἐδάφους

δόνησιν ἡσθάνθη καθ' ὄλην τὴν νύκτα. Τῇ πρώτῃ ἐγερεῖς παρετήρησα τὴν οἰκίαν μου, διὰ τὴν οἰκοδομὴν τῆς ὁποίας τόσους μῆνας ἐτυραννούμην, μεταβληθεῖσαν εἰς σωρὸν ἐρειπίων. Καὶ ἐλυπούμην βεβαίως καὶ διὰ τὴν ἀπώλειαν τῆς οἰκίας μου, ἀλλὰ πολὺ περισσότερο, διότι εἰς τὸ ἐξῆς δὲν ἤξευρον ποῦ νὰ εὔρω μέρος ἀσφαλὲς νὰ κατοικήσω. Εἰς τὸ σπήλαιον νὰ ἐξακολουθῶ νὰ κοιμῶμαι ἐφοβούμενην τώρα, διότι ἡδύνατο νὰ συμβῆ ἄλλο σεισμὸς σφοδρὸς καὶ νὰ κρημνησθῆ καὶ τὸ σπήλαιόν μου. Εἰς τοιαύτην στενόχωρον θέσιν εὐρισκόμενος, εἰς ἣν εὐρίσκεται πᾶς ἄνθρωπος ἄστεγος, καὶ σκεπτόμενος τί νὰ πράξω, ἐπενόησα ἄλλο εἶδος οἰκοδομίας καθόλου ἐξησφαλισμένον ἀπὸ σεισμούς. Ἐσκέφθην δηλαδή νὰ ἐμπήξω ἐν ὀμαλῷ τόπῳ μεγάλου πασσάλου καὶ νὰ ἀποτελέσω σχῆμα ὀρθογώνιον. Ἐπειτα εἰς τοὺς πασσάλους τούτους ἀντὶ λιθοκτίστου τοίχου νὰ πλέξω διὰ ραβδίσκων πλεκτοὺς τοίχους, τοὺς ὁποίους ἡδυνάμην ἐξώθην, ἂν ἐπαρουσιάζετο καμμία ἀνάγκη, νὰ ἀλείψω μὲ λεπτὸν χρίσμα πηλοῦ. Εἰς τὴν στέγην δὲ ἡδυνάμην νὰ μεταχειρισθῶ καλάμωτάς, τῶν ὁποίων ἡδυνάμην πλείστας νὰ κατασκευάσω ἐκ τῶν καλάμων τῶν ἀφθόνως ἐν τῇ νήσῳ φυομένων. Ἡ σκέψις μου αὕτη μοὶ ἐφάνη ἀρίστη καὶ, ἵνα μὴ παυλολογῶ, μετὰ τινος ἐβδομάδας εἶχον κατασκευάσῃ κομψὴν κατοικίαν καὶ ἱκανῶς εὐρύχωρον, τὴν ὁποίαν εἶχον διαιρέσῃ καὶ ταύτην εἰς 4

μέρη. Ὅτε εἶχεν ἐντελῶς ἐτοιμασθῆ, εἰσφικίσθη εἰς αὐτὴν καὶ μετέφερον ἐκ τοῦ σπηλαίου μου καὶ ἔλα τὰ πράγματά μου. Καθὼς δὲ κατώκησα εἰς τὴν κατοικίαν μου, μοὶ ἐγεννήθη σφοδρότατη ἐπιθυμία νὰ ἀποκτήσω καὶ ἔλα τὰ πράγματα, ὅσα ἐξευγενίζουσι τὸν βίον τοῦ ἀνθρώπου. Ἐν πρώτοις κατεσκεύασα ἀπλουστάτην κλίνην ὀλίγον τι τοῦ ἐδάφους ὑπερέχουσαν, ἐπὶ τῆς ὁποίας εἰς τὸ ἐξῆς ἐκοιμώμην, διότι ἤξευρον ὅτι τοῦτο εἶνε καὶ ὑγιεινότερον καὶ τὰς ψιάθους μου προεφύλαττεν ἀπὸ ἀκαθαρσίας. Ἐπειδὴ δὲ, ὡσάκις ἐμαγαίρευον ἐντὸς τῆς οἰκίας μου ἐκάπνιζεν, κατεσκεύασα καὶ καπνοδόχην, ἐξ ἧς ὁ καπνὸς ἐξήρχετο ἐκτός. Ἐπειτα ἐνησχολήθην νὰ κατασκευάσω ἐκ ξύλου καὶ κοχλιάρια καὶ περούνια ὡς καὶ κτένια, διὰ νὰ κτενίζω τὴν κόμην μου, ἥτις ἀκούρευτος ἐπὶ πολὺν χρόνον μείνασα εἶχε γείνη μακρὰ καὶ εἶχεν ἀνάγκην διευθετήσεως. Ἐπειτα ἐκ τῶν ἰνῶν διαφόρων φύλλων σεσηπότων, τὰ ὁποῖα εἶχον κοπανίση, ἐξήγαγον εἶδος μαλλίου, τὸ ὁποῖον ἔνησα καὶ κατώρθωσα μετὰ πολλοὺς ἀγῶνας ὀδηγούμενος ἐκ τῆς πλέξεως τῶν ψιάθων νὰ ὑφάνω πανίον τι, μὲ τὸ ὁποῖον κατεσκεύασα καὶ ὑποκάμισα καὶ χειρόμακτρα. Ἐπειτα κατεσκεύασα καὶ κανάτια ξύλινα διάφορα ὡς καὶ βαρέλια, εἰς τὰ ὁποῖα ἔθετον τὸν γλυκὺν καὶ ἄφθονον χυμὸν ἐκ τοῦ δένδρου, περὶ τοῦ ὁποίου καὶ ἀνωτέρω ἔκαμα λόγον.

44.

Ἐνῶ δ' ἐνησχολούμην εἰς ταιούτου εἶδους ἐργασίας, ἐσκέφθην ὅτι ἐν τῇ νήσῳ ταύτῃ ἔπρεπε νὰ ἐξασφαλισθῶ ἀπὸ τροφῆς. Εἶχον γνωρίσῃ τὸ ἀλλόκοτον κλίμα τῆς νήσου καὶ τὰς βροχὰς, αἵτινες ἐπὶ μῆνας ἐκεῖ γίνονται. Οὐδεμίαν δ' ἄλλην πρόχειρον λύσιν εὕρισκον ἢ νὰ ἐξέ-

Ὁ Ῥοβινσὼν ἀλιεὺς.

χωμαι τότε, ὅτε ἦτο ὁ καιρὸς καλὸς, εἰς κυνηγεσίαν, τᾶ δὲ φονεύμενα ζῶα νὰ ἀλατίζω καὶ φυλάττω διὰ πᾶσαν ἀνάγκην. Καὶ κατ' ἀρχὰς περιωρίζετο τὸ κυνήγιον

μου εις ζῶα αποκλειστικῶς τοῦ δάσους. Ἐπειδὴ δὲ τὰ ζῶα εἶχον ἐξαγριωθῆ ἔκ τῆς συχνῆς καταδιώξεως καὶ μακρόθεν ἔφευγον ὡς μὲ ἔβλεπον, ἐνίοτε δὲ καὶ χωρὶς νὰ μὲ βλέπουν ὁσμώμενα εἰς μεγάλην ἀπόστασιν, ἔταν ὁ ἄνεμος ἔπνεεν ἀπὸ τοῦ μέρους ἐκείνου, ἀπὸ τοῦ ὁποίου ἐγὼ ἤρχόμην, εἶχον βαρυνθῆ τὸ εἶδος τοῦτο τῆς ἐργασίας, ἀπὸ τὸ ὁποῖον ὀλίγιστα κέρδη ἐπορίζομην καὶ ταῦτα οὐχὶ τακτικὰ καὶ βέβαια, ἀλλ' ἐξαρτώμενα μᾶλλον ἀπὸ τὰς περιστάσεις. Καὶ διὰ τοῦτο ἐπεδόθην εἰς τὴν ἀλιείαν. Κατεσκεύασα κοφίνιον ὡσειδὲς μέγα μὲ μικρὰν εἰς τὰ ἄνω ὀπήν, τὸ ὁποῖον δέσασας διὰ χονδροῦ σχοινίου ἔρριψα εἰς τὴν θάλασσαν. Τὸ εἶδος τοῦτο τοῦ πορίζεσθαι τὰ πρὸς τὸ ζῆν δὲν ἦτο μὲν κοπιαστικόν, ὅπως ἡ θήρα, οὐχ ἦττον καὶ τοῦτο δὲν μοὶ εἶδιδε μεγάλα εἰσοδήματα, ἐγὼ δὲ ἀνθρωπος τῆς ἀνάγκης ἔπρεπε νὰ φροντίζω ὥστε νὰ μὴ ἀπόλλυται οὐδεμία μου ἐργασία. Καὶ διὰ τοῦτο ἐσκέφθην νὰ ἐπιδοθῶ εἰς τὴν γεωργικὴν, διὰ τῆς ὁποίας ἐνόμιζον ὅτι ἠδυνάμην νὰ ἐξασφαλισθῶ ἀπὸ τοὺς κινδύνους τῆς πείνης. Εὐθὺς ἠθέλησα νὰ θέσω τοῦτο εἰς ἐνέργειαν. Κατ' ἀρχὰς μετεφύτευσα ἔκ τοῦ δάσους πλεῖστα μικρὰ ὀπωροφόρα δένδρα, ὥστε ἀπετέλεσα καλὸν πλησίον τοῦ σπηλαίου μου περίβολον. Ἦλπιζον δὲ ὅτι διὰ τῆς ποτίσεως ἔκ τοῦ ἀφθόνου ὕδατος, ὅπερ εἶχον διοχετεύσει πλησίον τῆς κατοικίας μου, οἱ καρποὶ τῶν δένδρων τούτων θὰ ἐγίνοντο καὶ μεγα-

λείτεροι καὶ ἀφρονώτεροι. Ἐπειτα ἐκαλλιέργησα καὶ ὀλίγον τόπον δι' ἀξιναρίου ἐκ τοῦ ἀχάτου λίθου κατασκευασθέντος, καὶ ἔσπειρα πρὸς δοκιμὴν ἀραβόσιτον διὰ νὰ ἴδω ἂν οὗτος θὰ φυτρώσῃ. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἤρχισαν αἱ μεγάλαι βροχαὶ πάλιν, αἵτινες διήρκεσαν πλεον τῶν τριῶν μηνῶν εἴτε παρέσυραν τὸν σπόρον εἴτε ἐστάπη οὗτος ὑπὸ τῆς βροχῆς, δὲν εἶδον τίποτε νὰ ἀναβλαστήσῃ. Καὶ διὰ τοῦτο, ὅτε ἔληξαν αἱ βροχαὶ, ἔσπειρα πάλιν καὶ ἄλλον ἀραβόσιτον εἰς τὸ αὐτὸ μέρος, ὅστις ἤδη ἐφύτρωσε καὶ μετ' ὀλίγους μῆνας ἐκαρποφόρησε ἀφρονον καρπὸν. Ἡ ἐπιτυχία αὕτη μὲ ἐνεθάρρυνε, καὶ ἀφ' οὗ ἐκαλλιέργησα ἱκανὸν τόπον, ἔσπειρα ὅλον τὸν ἀραβόσιτον, ὅσον εἶχον ἐν τῇ οἰκίᾳ μου. Ἀλλὰ περιέργον! ὁ ἀραβόσιτος οὗτος δὲν ἐφύτρωνε. Ἀνυπόμονος δὲ νὰ μάθω τὸν λόγον, εὔρον ὅτι ἦτο ἀδύνατον νὰ φυτρώσῃ, διότι τὸ ἔδαφος ἕνεκα τῆς διαρκοῦς ξηρασίας, ἣτις ἐπηκολούθησε μετὰ τὰς βροχὰς, εἶχεν ἐντελῶς στεγνώσῃ καὶ ἔλειπεν ἀπ' αὐτοῦ ἡ ἰκμάς, ἣτις εἶνε ἀναγκαία εἰς πᾶσαν βλάστησιν. Διὰ τοῦτο ἤρχισα νὰ ποτίζω ἐκ τῆς παρακειμένης πηγῆς τὸν ἀγρὸν μου καὶ μετ' ἀγαλλιάσεως παρετήρησα τὰ πρῶτα φύτρα, ἅτινα ἐπαρουσιάσθησαν ὀλίγας ἡμέρας μετὰ τὸν ποτισμὸν. Τὸν ἀγρὸν μου τοῦτον ἐξήκολούθουν ἐκ διαλειμμάτων νὰ ποτίζω καὶ, ὅταν ἦλθεν ὁ καιρὸς τοῦ θερισμοῦ, ἡ συγκομιδὴ μου ἦτο ἀφρονωτάτη. Ἐν τῇ ὑπερβολικῇ ταύτῃ χαρᾷ μου, ἀφ' οὗ ἐσώρευσα :

καρπὸν μου ἐν τῇ οἰκίᾳ μου, ἐπορεύθη ἐν εὐχαρίστησιν μου καὶ πεσὼν εἰς τὰ γόνατα εὐχαρίστησα ἐκ βάθους ψυχῆς τὸν Κύριον καὶ Θεὸν μου διὰ τὴν ἀπειρον αὐτοῦ εὐσπλαγχνίαν καὶ μέριμναν δι' ἐμέ. Ἀναλογιζόμενος πῶς ἀπέβην εἰς τὴν νῆσον μόνος, ἐστερημένος τῶν πάντων, καὶ πῶς τώρα ἠδυνήθητι νὰ ἀποκτήσω μικρὰν τινα παρουσίαν καὶ βίον ὅπως οὐκ ἔστιν ἄνετον, ἔπειτα ἀποβλέπων εἰς τὴν μεγάλην μου ἰκανότητά, ἣτις ἐπαρουσιάσθη εἰς ἐμέ, ἀφ' οὗ ἐπάτησα εἰς τὴν νῆσον ταύτην, οὐ μόνον νὰ ἐπινοῶ ἀνακαλύψαι μεγάλας, ἀλλὰ καὶ νὰ ἔχω τὴν ἐπιδεξιότητα νὰ τὰς πραγματοποιῶ, ἐπίσθη ἀδιστάκτως ὅτι ὁ Θεὸς μὲ εἶχε λάβῃ ὑπὸ τὴν προστασίαν του καὶ μὲ ὠδήγει εἰς τὰ ἔργα ταῦτα. Τοσοῦτον δὲ ζωηρὰ μοὶ ἐγένετο ἡ ἰδέα αὕτη, ὥστε πανταχοῦ καὶ πάντοτε ἠσθάνομαι πλησίον μου τὴν παρουσίαν τοῦ Θεοῦ.

45.

Ὀλίγας ἡμέρας μετὰ τὸν θερισμὸν μου ἤρχισαν πάλιν αἱ διαρκεῖς βρογαὶ καὶ περίεργον πάλιν κατὰ τὸν αὐτὸν μῆνα δύο ἡμέρας πρωτῆτερα ἢ ὅτε ἤρχισαν τὸ παρελθὸν ἔτος. Ἐκ τοῦ γεγονότος τούτου ἤκασα ὅτι καὶ τώρα θὰ διαρκέσωσι πολὺν χρόνον καὶ ὅτι πιθανὸν αἱ βρογαὶ αὗται νὰ ἦσαν περιοδικαί. Καὶ πραγ-

ματικῶς ἡ εἰκασία μου αὕτη ἦτο ὀρθή· διότι αἱ βροχαὶ αὗται ἤρχιζον κατ' ἔτος καὶ ἔπαυον σχεδὸν κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον. Κατὰ τὰς βροχὰς ταύτας δὲν ἐστενοχωρήθην καθόλου ἀπὸ τροφῆν, καθ' ὅσον εἶχον ἄφθονον ἀραβόσιτον, ὃν ἤδη ἔτρωγον, ἀφ' οὗ ἐφ' ἰκανὸν χρόνον ἔβραζον τοῦτον πρότερον ἐπὶ τῆς πυρᾶς μου. Ἐπειδὴ δὲ δὲν μοι ἦτο δυνατὸν νὰ ἐξέρχωμαι, συνειθισμένος εἰς τὴν ἐργασίαν κατεγινόμεν ὅλην τὴν ἡμέραν νὰ κατασκευάζω διάφορα πράγματα. Κατεσκεύασα μίαν τράπεζαν, τέσσαρας καθέκλας, ἐν κλωβίον διὰ νὰ θέσω ἕνα ψιττακόν, ὅστις στενοχωρούμενος φαίνεται ὑπὸ τῶν βροχῶν ἐζήτησεν ἐν τῇ οἰκίᾳ μου φιλοξενίαν, ὅπου ἐγὼ τὸν συνέλαβον· ἔπειτα μίαν καρδόραν ἐκ μικρῶν σανιδίων, τὰ ὅποια μετὰ κόπου πολλοῦ κατεσκεύαζον. Τὴν ἐργασίαν ταύτην ἐκτελῶν ἠσθάνθην καὶ τὴν ἀνάγκην πριονίου, ὅπερ μετ' ὀλίγας ἡμέρας καὶ τοῦτο κατώρθωσα κατασκευάσας μέγα πριόνιον ἐκ μεγάλης πλακῆς ἀγάτου λίθου, εἰς τὴν ὁποίαν μετὰ δυσκολίας ἀπέξυσα λεπτοὺς δόνοντας ἀπαράλλακτα ὅπως εἶνε τὰ πριόνια. Τὴν πλάκα ταύτην ἐστερέωσα εἰς ξύλον καὶ οὕτω διὰ τοῦ πριονίου μου τούτου ἠδυνάμην νὰ σχίζω ἐκ ξύλων καὶ σανίδας καὶ ἄλλα ξύλα κατὰ τὰς διαφορὰς μου ἀνάγκας νὰ κόπτω. Τώρα δὲ ἐπίεσθην ὅτι ὁ ἄνθρωπος διὰ νὰ κανονίσῃ τὰ τοῦ βίου του ἐπὶ τὸ ἀνθρωπινώτερον πρέπει νὰ ἔχη τὸ ψωμί του ἐξησφαλισμένον. Καὶ διὰ τοῦτο μοι ἐφάνη ἀρίστη ἐπινόησις

ὅτι ἡσχολήθην εἰς τὴν γεωργικὴν καὶ ἐλυπούμενην ὅτι
δὲν ἐσκέφθην τοῦτο πρότερον, ἵνα μὴ διέλθω ἐν τόσῃ
πικρίᾳ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς διατριβῆς μου ἐν τῇ νήσῳ.
Ἐσκέφθην δὲ ὅτι ἡ ζωὴ μου θὰ ἐγίνετο καλλιτέρα,
ἂν κατώρθονον νὰ συστήσω καὶ ποιμίον. Καὶ εἶχον
μὲν μίαν αἶγα, ἀλλὰ μοὶ ἔλειπεν εἰς τράγος. Καὶ ἂν
κατώρθονον νὰ συλλάβω ἓνα τούτων ζῶντα, οὕτω
θὰ ἐσχηματίζετο τὸ ποιμίον μου προϊόντος τοῦ χρό-
νου. Τοσοῦτον δὲ ὠραία μοὶ ἐφαίνετο ἡ σκέψις αὕτη,
ὥστε ἐπερίμενον ἀνυπομόνως νὰ παύσουν αἱ βροχαὶ
καὶ νὰ κάμω πᾶν διὰ νὰ συλλάβω ἓνα τράγον.

46.

Ἄφου ἐτελείωσαν αἱ βροχαί, πρῶτον μὲν ἔσπειρα
εἰς τὸν ἀγρὸν μου ἀραβόσιτον. Ἐπειτα ἐπορεύθην εἰς
τὸ δάσος λαβῶν καὶ τὸ δόρυ μου, ἵνα φρονεύσω κυνη-
γέσιόν τι. Καὶ τὴν μὲν πρώτην ἡμέραν δὲν ἐπέτυ-
χον τίποτε, καθ' ὅσον τὰ ζῶα εἶχον ἐξακριωθῆ, διότι
συχνάκις τὰ ἐκυνήγουν, ὥστε μοὶ ἦτο δύσκολον πολὺ
νὰ τὰ πλησιάσω. Καὶ ἂν ἐφόνευόν τι, κατώρθουν τοῦτο
μετὰ πολλῆς προφυλάξεως καὶ πορευόμενος πάντοτε
κατ' αὐτῶν καὶ ἐναντίον τῆς διευθύνσεως τοῦ ἀνέ-
μου. Διότι παρετήρησα ὅτι, ἐσάκις δὲν ἐφύλαττον
τοῦτο, τὰ ζῶα ὠσμῶντο μακρόθεν καὶ ἔφευγον. Ἀλλὰ

μίαν ἡμέραν συνέβη ἀφ' ἑαυτοῦ ὅ,τι ἐγὼ μάτην πρό-
 τερον καὶ διὰ τόσων κόπων προσεπάθουν νὰ κατορ-
 θώσω. Ἐν ᾧ δηλαδὴ ἤμην εἰς τὸ δάσος, ἡ αἴξ μου,
 ἥτις πάντοτε μὲ παρηκολούθει εἰς ὅλας μου τὰς ἐκ-
 δρομάς, ἀκούσασα μακρόθεν φωνὰς ἀγρίων αἰγῶν,
 εἶδραμε καὶ ἠνώθη μὲ αὐτάς, χωρὶς νὰ δυνηθῶ νὰ τὴν
 ἐμποδίσω. Ἀφ' οὗ δὲ προσεπάθησα παντοιοτρόπως νὰ
 τὴν ἀποχωρίσω καὶ δὲν ἠδυνήθην, ἐκίνησα νὰ ἐπα-
 νέλθω εἰς τὴν κατοικίαν μου ἀπηλπισμένος σφόδρα
 διὰ τὴν μεγάλην συμφορὰν μου, καὶ ἐν νῷ ἔχων νὰ
 ἐπανέλθω τὴν ἐπομένην ἡμέραν πρὸς ἀναζήτησίν της.
 Ἀλλὰ δὲν εἶχον πολὺ ἀπομοκρυνθῆ, ὅτε εἶδον τὴν
 αἰγὰ μου δραμοῦσαν κατόπιν μου, συνάμα δὲ καὶ μέ-
 γιστον τράγον, συντροφεύοντα αὐτήν. Ἐγὼ, ὡς εἶδον
 τοῦτο, ἐχάρην ὑπερβαλλόντως, καὶ ἐν ᾧ πρὸ ὀλίγων
 στιγμῶν ἐθεώρουν ἐμαυτὸν δυστυχῆ, ἤδη ἐνόμιζον
 ἐμαυτὸν ἐν τῇ ἀκμῇ ὄντα τῆς εὐδαιμονίας μου. Καὶ
 διὰ τοῦτο μὲ θαρραλεώτερον βῆμα ἐπροχώρουν συ-
 χνάκις ὀπίσω μου στρέφων, ἕως ὅτου ἔφθασα εἰς τὴν
 κατοικίαν μου, ὅπου ἤνοιξα τὸν πόρον τῆς αὐλῆς μου
 καὶ ἐκρύφθην εἰς μέρος τι πλησίον. Δὲν παρῆλθε δὲ
 πολὺς χρόνος καὶ ἦλθε καὶ ἡ αἴξ ὡς καὶ ὁ τράγος
 ἐντὸς τῆς αὐλῆς, χωρὶς νὰ ὑποπτεύσῃ ὁ δυστυχῆς
 κακόν τι. Ἀλλὰ μόλις εἰσῆλθον τὰ ζῶα ταῦτα καὶ
 ἐγὼ εὐθὺς ἔφραξα τὸν πόρον τῆς αὐλῆς καὶ οὕτως ὁ
 τράγος ἐγένετο αἰχμάλωτός μου. Ὁ τράγος οὗτος

ἔτυχε μεγίστης περιποιήσεως παρ' ἐμοῦ καὶ ἡμερω-
θεῖς ἦτο πάντοτε ὁμοῦ μετὰ τῆς αἰγός. Δὲν παρῆλ-
θε δὲ πολὺς χρόνος καὶ ἡ αἰξ μου ἐγέννησε δύο αἰγί-
δια εὐτυχῶς θήλεα. Ταῦτα ἐνωρὶς ηὔξήθησαν καὶ
τώρα εἶχον ὅ,τι τοςάκις ἐπεθύμησα, διότι ἤμην κύ-
ριος ἐνὸς ποιμνίου, μικροῦ μὲν μὲ τέσσαρα μόνον ἄτο-
μα, ἀλλ' εἶχον ἐλπίδα νὰ αὐξηθῇ τοῦτο ταχέως.

47.

Οἱ πόθοι μου ὅλοι εἶχον ἤδη καὶ μετὰ τὸν σχημα-
τισμὸν τοῦ ποιμνίου ἐκπληρωθῆ καὶ δὲν ἀπέμενε
ἄλλο τι εἰς ἐμέ ἐν τῇ ἐρημίᾳ καταδικασθέντα νὰ ζή-
σω ἢ νὰ ἐργάζωμαι καὶ πορίζωμαι ὅπωςδήποτε ἀνε-
τώτερον τὰ μέσα τῆς ζωῆς μου. Καὶ τῇ ἀληθείᾳ
ἐπεξέτεινα τὸν ἀγρόν μου εἰς ἰκανὴν ἀπόστασιν, εἰς
τὸν ὁποῖον διωχέτευον, ὅτε ἦτο ἀνάγκη, καὶ τὸ νε-
ρὸν τῆς πηγῆς μου διὰ νὰ ποτίζω τὰ σπαρτά μου. Ὁ
ἀγρός μου μοὶ παρήγαγε κατ' ἔτος ἀφθότους καρποὺς
ικανοὺς νὰ διαθρέψωσιν οὐχὶ μόνον ἐμέ, ἀλλὰ καὶ
δέκα ἀκόμη ἄλλους ἀνθρώπους. Τὸν ἀραβόσιτον δὲ
ἤλεθον διὰ μεγίστου κυλινδρικοῦ λίθου, ὃν εὔρον ἐν
τῇ νήσῳ καὶ τὸν ὁποῖον ἐκύλιον ἐπὶ μεγάλης λιθίνης
πλακός, ἐπὶ τῆς ὁποίας ἔρριπτον ἐκ διαλειμμάτων
ὀλίγον ἐκ τοῦ καρποῦ, ὃν ἤθελον νὰ ἀλέσω. Τὸ ἄλευ-

‘Ο Ροβινσών άνοίγων άγρόν.

ρον ἐξύμονον ἐντὸς σκαφιδίου, ὅπερ κατασκεύασα ἐκ κορμοῦ δένδρου, κειλάνας τοῦτο διὰ τοῦ πυρός. Ἐπειτα τὸ ἔφηνα εἰς τὸν φούρνον, ὃν εἶχον ἐπὶ τοῦ βράχου πλησίον τοῦ σπηλαίου μου τεχνικώτατα κατασκευάσῃ. Καὶ οὐ μόνον ἄρτον εἶχον ἄφθονον τώρα ἐν τῇ νήσῳ, ἀλλὰ καὶ τυρὸν καὶ βούτυρον ἐποριζόμεν ἕκ τοῦ ποιμνίου μου κατ' ἀρχὰς μὲν ὀλίγιστα, μὲ τὸν καιρὸν ὅμως, πολλαπλασιαζομένου τοῦ ποιμνίου μου, εἶχον καὶ ταῦτα ὡς καὶ τὸ κρέας ἀφθονώτατα. Ἐχων λοιπὸν πάντα ὅσα μοὶ ἐχρειάζοντο εἰς τὴν διατροφήν μου, ἐνησχολούμην εἰς τὴν διακόσμησιν τῆς οἰκίας μου, εἰς τὴν ἐπέκτασιν τῆς αὐλῆς μου κόπτων τὰ περίξ φυτά, εἰς τὴν κατασκευὴν μαγειρικῶν σκευῶν καὶ ἐπίπλων. Ἄν τις εἰσῆρχετο εἰς τὴν νήσόν μου καὶ μὲ ἐπεσκέπτετο κατ' οἶκον, δὲν θὰ εὔρισκε μὲν πολυτελεῖ καὶ τεχνικὰ σκευῆ καὶ ἔπιπλα, θὰ εὔρισκεν ὅμως πάντα ἀπὸ τοῦ μικροτάτου μέχρι τοῦ ἀνωτάτου κατασκευασθέντα τῇ ἀνευδότηϊ ἐπιμονῇ ἑνὸς ἀνθρώπου. Τὰ πάντα ἦσαν καὶ ἐντὸς τῆς οἰκίας μου καὶ ἐκτὸς εἰς τάξιν καὶ τὰ πάντα ἐξετέλουν καθ' ἑκάστην μετ' ἀκριβείας. Ἴνα δὲ μὴ λησμονῶ τίποτε, ἐκανόνιζον τὰς ἐργασίας τῆς ἐπομένης ἡμέρας ἤδη ἀπὸ τῆς προτεραίας, ὀρίζων καὶ πόσον χρόνον ἑκάστη ἐπρεπε νὰ διαρκέσῃ. Ἐπειδὴ δὲ ἐπλανώμην πολλάκις εἰς τὴν ἐκτίμησιν τῆς ὥρας, ἐπενόησα

ἐν ἀπλούστατον ὠρολόγιον, ὅπερ μοῦ διευκόλυνε πολὺ τὰς ἐργασίας.

Παρατήρησα ὅτι ἡ σκιά δένδρου πλησίον τῆς σκηνῆς μου δὲν ἔμενε πάντοτε εἰς τὴν αὐτὴν θέσιν, ἀλλ' ὅτι μετεκινεῖτο ἀπὸ τοῦ ἑνὸς μέρους εἰς τὸ ἀντίθετον, καθ' ὅσον ὁ ἥλιος ἔκλινε πρὸς δυσμάς. Ἐσκέψθην λοιπὸν ὅτι ἠδυνάμην νὰ σημειώσω τὸν τόπον, ἐντὸς τοῦ ὁποίου μετεκινεῖτο ἡ σκιά τοῦ δένδρου, τοῦτον νὰ διαρέσω εἰς δώδεκα ἴσα μέρη, ὅσας ὥρας ἔχει ἡ ἡμέρα κατὰ τὸν Μάρτιον ἢ Σεπτέμβριον καὶ τότε, ὅτε ἡ σκιά θὰ μετεκινεῖτο ἀπὸ τοῦ ἑνὸς μέρους εἰς τὸ ἄλλο, θὰ παρήρχετο καὶ μία ὥρα. Τὴν σκέψιν ταύτην ἔβηκα εὐθὺς εἰς ἔργον καὶ παρατήρησα ὅτι ὅπως δὴποτε εἶχον ἐπιτύχη. Ἐπειδὴ ὅμως οἱ κλάδοι τοῦ δένδρου τῦξανον κατὰ διαφόρους διευθύνσεις, μοῦ μετέβαλον τὴν σκιάν τοῦ δένδρου καὶ μοὶ ἔφερον σύγχυσιν εἰς τὰς ὥρας. Διὰ τοῦτο ἐτελειοποίησα τὸ ὠρολόγιόν μου ἐμπήξας εἰς ἐπίπεδον καὶ προσήλιον τόπον πάσσαλον ἐκατέρωθεν δξύν, περίξ τοῦ ὁποίου ἐσημείωσα, ὡς ἔπραξα καὶ ἐπὶ τοῦ δένδρου, τὰς δώδεκα ὥρας τῆς ἡμέρας. Κατόπιν δὲ ἐβεβλῆσα οὐσιωδῶς τὴν τέχνην μου χαράξας ἐπὶ λίθου λευκοῦ οὐ μόνον τὰς ὥρας ἀλλὰ καὶ τὰ τέταρτα αὐτῆς ὡς καὶ τὰς ἡμισείας. Μετὰ τὸ ἐπίπεδον δὲ τοῦτο ὠρολόγιον κατεσκευάσα καὶ ἄλλο καθέτως στηνόμενον, τὸ ὁποῖον ἔστησα ἔξωθεν τοῦ σπηλαίου μου, ὡς καὶ ἔτε-

ρον λίαν μικρὸν, ὅπερ ἔφερον μετὰ προσοχῆς μεθ' ἑαυ-
τοῦ, ὁσάκις ἐπεχείρουν ἐκδρομὰς εἰς τὸ δάσος, ἵνα
γνωρίζω καὶ ἐκεῖ τὰς ὥρας. Τόσον δὲ τακτικῶς ἤμην
εἰς τὰς ἐργασίας μου καὶ ἀκριβῆς, ὥστε ἠδυνάμην
μᾶλλον ἐγὼ νὰ κατηγορήσω τὸ ὠρολόγιόν μου δι'
ἀνακρίβειαν ἢ τὸ ὠρολόγιόν μου ἐμέ.

18.

Κατὰ τὰ ἐπόμενα ἔτη κατεσκεύασα καὶ λύχνον
ὡς καὶ κρησάραν διὰ νὰ χωρίζω τὰ πίτυρα ἀπὸ τὸ
κυρίως ἄλευρον. Καὶ τὸν μὲν λύχνον δὲν ἐκοπίασα κα-
θόλου νὰ κατασκευάσω, καθ' ὅσον εὔρον ἐν τῇ ἀκτῇ
τῆς θαλάσσης πλῆθος κοχλιῶν μὲ πόδας, ὡσάν νὰ
ἦσαν ἐπίτηδες κατασκευασμένοι διὰ λύχνους. Ἀντὶ
δ' ἐλαίου μετεχειρίσθην λίπος ζώων καὶ αἰγῶν, ἐκ
τῶν ὁποίων τώρα, ὅτε ἐπολλαπλασιάσθη τὸ ποίμνιόν
μου, ἔσφαττον ἐνίοτε καὶ ἔτρωγον. Ὡς θρυαλλίδα¹ δὲ
μετεχειρίσθην ἐστρημμένας ἵνας ἐκ φύλλων. Καὶ τρι-
ουτοτρόπως ἠδυνάμην νὰ ἐργάζωμαι καὶ κατὰ τὴν
νύκτα ὑπὸ τὸ φῶς δύο ἢ καὶ τριῶν λύχνων.

Τὴν δὲ κρησάραν μου κατεσκεύασα ἀπὸ δέρμα αἰ-
γιείου. Ἀφ' οὗ δηλ. ἐμάδησα καλῶς τὰς τρίχας, ἐ-
τρέπησα εἰς τὸ δέρμα δι' ὄξυτάτου ἀγάλτου λίθου

¹ φτύλι.

μικροτάτας όπας και έπειτα έστερέωσα δια ξυλίνων καρφίων τó δέρμα τούτο εις ξυλίνην στεφάνην, τήν όποιαν ó ίδιος είχον τεχνικώς κατασκευάση.

49.

Είχε παρέλθη τó δέκατον έτος τής έν τή νήσω διαμονής μου, ότε τή 4 Όκτωβρίου περί τó μεσονύκτιον ήκουσα πυροβολισμούς έν τή θαλάσση. Έπειδή δέ κατά τήν νύκτα ταύτην έπεκράτει φοβερά λαϊλαψ, έσκέφθην ότι πλοϊόν θά διατρέχη τόν έσχατον κίνδυνον. Ευθύς ανέπήδησα έκ τής κλίνης μου και έδραμον έκτός τής σκηνής μου, ίνα βοηθήσω τούς κινδυνεύοντας εις ό,τι ήδυναμην. Καί ήρχισα νά έκπέμπω μεγάλας φωνάς, καλών τούς κινδυνεύοντας νά διευθύνωσι τó πλοϊόν των εις τόν ίδιόν μου λιμένα, όστις έν συγκρίσει πρòς τούς άλλους λιμένας τής νήσου, ώς είχον άλλοτε παρατηρήση, ήτο ó ασφαλέςτερος. Έπειδή όμως έβλεπον πυροβολισμούς μακράν του λιμένος μου, και έπειδή έσκέφθην ότι αι φωναί μου, όσον δυναται και αν ήσαν, ένεκα του μεγάλου πατάγου τής θαλάσσης, ήτο αδύνατον νά γείνωσι ακουσταί, έλαβον ανημμένον δαβλόν ανά χειρας και υπεράνω του βράχου του επί του σπηλαιου μου σταθείς εκίνουν αυτόν έδω και εκεί. Οί πυροβολισμοί εξηκολούθουν, μετά παρέλευσιν δέ χρόνου τινός

ἤκουσα κωδωνοκρουσίαν καὶ κατόπιν φωνάς ἀνθρώπων ἐν ἀπελπισίᾳ εὐρισκομένων. Ὡς ἤκουσα τὰς φωνάς, ἤρχισα γοερῶς νὰ κλαίω καὶ γονατίσας κατὰ γῆς ὕψωσα τὰς χεῖρας πρὸς τὸν θεὸν καὶ παρεκάλουν νὰ εὐσπλαγχισθῇ καὶ σῶσῃ τοὺς δυστυχεῖς ἀνθρώπους ἐκ τοῦ θανάτου. Ἐπειτα ἔδραμον εἰς τὴν παραλίαν διὰ νὰ βοηθῆσω, ἐνθαρρύνω, περιποιηθῶ, τοὺς δυστυχεῖς ἀνθρώπους, ἂν τις κατώρθωνε νὰ σωθῇ. Ἡ νύξ ἦτο ἀσέληνος καὶ βαθύτατον σκότος ἐκάλυπτε τὴν γῆν. Ἀλλ' ὅτε ἔφθασα εἰς τὴν παραλίαν, διέκρινα τὰς φωνάς εἰς ἓν μέρος τῆς νήσου λίαν κινδυνώδες. Εὐθὺς ἔδραμον ἐκεῖ φωνάζων νὰ μὴ διευθύνωσιν εἰς ἐκεῖνο τὸ μέρος τὸ πλοῖον. Ἀλλὰ τίς με ἤκουε; Μετ' οὐ πολὺν χρόνον, ὅτε ἔφθασα εἰς τὸ μέρος ἐκεῖνο, μοὶ ἐφάνη ὅτι ἤκουσα φωνάς κατὰ τὸν λιμένα μου. Εὐθὺς ἐπέστρεψα ὀπίσω. Ἀλλ' ὅτε ἔφθασα ἐκεῖ, οὐδὲν ἄλλο ἤκούετο ἢ ἡ μεγάλη βοή τῆς ἐξηγηριωμένης θαλάσσης.

Ἀφοῦ μάτην ἐφώναξα καὶ οὐδεμίᾳ φωνῇ ἤκούετο, ἐνόησα ὅτι ἐπνίγησαν καὶ ἤρχισα νὰ κλαίω καὶ νὰ θρηνῶ τὴν συμφορὰν των. Ἐν τούτοις δὲν ἠδυνάμην νὰ ἀπομακρυνθῶ ἀπὸ τὴν παραλίαν, διότι ἤλπιζον ὅτι θὰ ἐσώζετο κανεὶς. Καὶ οὕτως ἀγρυπνος ἔμεινα μέχρι τῆς πρωΐας. Ὅτε δὲ ἐγένετο φῶς, διέκρινα εἰς ἀρκετὴν ἀπόστασιν μέγαν ὀασύμαλλον σκύλον. Ἐλθὼν εἰς τὸ μέρος ἐκεῖνο, εἶδον ἐπὶ τῆς παραλίας ἓνα

ἄνδρα ἐπὶ τῆς ἄμμου νεώτατον κείμενον νεκρόν. Εἰς τὸ θέαμα τοῦτο ἐξερράγην εἰς δάκρυα καὶ ἔδραμον νὰ τρίψω τὰς χεῖρας ὡς καὶ τὸν κορμὸν τοῦ ἀνθρώπου, ἵσως ἐπαναφέρω αὐτὸν εἰς τὴν ζωὴν. Ἄλλ' ὁ σκύλος, φύλαξ πιστὸς τοῦ κυρίου του, δὲν μὲ ἄφινε νὰ πλησιάσω, καὶ μόλις μετὰ πολλῆς δυσκολίας ἔτριψα τὸν ἀποθανόντα, ἀλλὰ μάτην, διότι ἡ ψυχὴ του εἶχε παραδοθῆ ἤδη εἰς τὰς χεῖρας τοῦ Πλάστου. Εὐθὺς ἔδραμον εἰς τὴν οἰκίαν μου, ἔλαβον ἓν τεμάχιον ἄρτου καὶ ἐπανελθὼν ἔτριψα εἰς τὸν σκύλον, ὅστις εὐθὺς ἤρχισε νὰ ἐνσχολῆται μὲ τὸ φαγητὸν καὶ εἶδεν ὅτι ἐγὼ δὲν ἤμην ἀνθρώπος κακός. Ἄλλὰ δὲν μὲ ἄφινε νὰ σηκώσω ἐκεῖθεν τὸν κύριόν του. Μὴ ἡξέυρων τί νὰ μεταχειρισθῶ, μὴ θέλων δὲ καὶ νὰ κακοποιήσω τὸ ταλαίπωρον ζῶον, ὅπερ τέσον ἠγάπησε τὸν κύριόν του οὐ μόνον ὅταν εὐτύχει οὗτος, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ ἐσχάτῃ δυστυχίᾳ του, ἀφῆκα ἐκεῖ καὶ ἐπορεύθην περαιτέρω ἀναζητῶν ἄλλους ναυαγούς. Καὶ τοιούτους μὲν δὲν εὔρον, διέκρινα ὅμως εἰς τι μέρος τῆς νήσου οὐχὶ μακρὰν ἀπὸ τῆς ξηρᾶς πλοῖόν τι σαλευόμενον. Εὐθὺς ἔδραμον εἰς τὸ μέρος ἐκεῖνο, καὶ ἐκδυθεὶς τὰ φορέματά του ἔφρασα κολυμβῶν εἰς τὸ πλοῖον. Ἀφ' οὗ δὲ διὰ σχοινίου ἀνέβην ἐπάνω, παρετήρησα ὅτι τὸ πλοῖον ἦτο ἔρημον ἀνθρώπων καὶ ὅτι ῥήγματα σπύδατα λαβὼν ἐπληροῦτο ὕδατος καὶ μετ' ὀλίγον χρόνον θὰ κατεποντίζετο. Εὐθὺς ἐγὼ χωρὶς νὰ χάσω

καιρόν ἔλυσα μικράν τινα λέμβον, ἣτις ἔμενεν ἀκά-
μη ἀβλαβῆς εἰς τὸ πλοῖον κρεμαμένη καὶ ἀφοῦ ἔρρι-
ψα εἰς τὴν θάλασσαν ἔθηκα εἰς αὐτὴν ἕξ ξίφη, ὀκτώ
πιστόλια, δύο τουφέκια, τέσσαρας σάκκους πυρίτιδος,
ὀκτὼ σάκκους μολυβδίνων σφαιριδίων, ἓν κιβώτιον,
τρεῖς πελέκεις σιδήρου, τέσσαρας χαλκᾶς χύτρας, ἓν
μικρὸν βαρέλιον ρούμης, περὶ τὰ εἴκοσι μαχαίρια,
πηρούνια, ὀκτὼ σάκκους παξιμαδίων καὶ διὰ τῶν κω-
πῶν ἔφερον αὐτὴν εἰς τὴν ξηράν. Τὸ δυσάρεστον εἰς
αὐτὴν τὴν περίστασιν ἦτο ὅτι δὲν ὑπῆρχεν ἐκεῖ πλη-
σίον μέρος, εἰς ὃ ἠδυνάμην νὰ προσορμισθῶ καὶ ἠ-
ναγκάσθην νὰ διευθύνω τὴν λέμβον μου μακράν εἰς
τὸν λιμένα τὸν πλησίον τοῦ σπηλαίου μου. Εἰ καὶ
ἐκωπηλάτουν μὲ ὄλας μου τὰς δυνάμεις διὰ νὰ φθάσω
τὸ ταχύτερον εἰς τὴν ξηράν καὶ νὰ ἐπανέλθω εἰς τὸ
πλοῖον διὰ νὰ φορτώσω καὶ ἄλλα πράγματα, ἐντούτοις
δὲν ἠδυνήθην νὰ τὸ κατορθώσω. Διότι ἐπανερχόμε-
νος εἶχον ἔλθῃ ἱκανῶς πλησίον τοῦ πλοίου, εἶδον τοῦτο
καταποντισθὲν καὶ ἠναγκάσθην νὰ ἐπιστρέψω πάλιν
μετὰ κενῆς ἤδη λέμβου εἰς τὴν ξηράν. Ἐπειδὴ δὲ
ἐφοβούμην θύελλαν ἔσυρα τὴν λέμβον εἰς τὴν ξηράν
καὶ ἔδεσα ταύτην στερεῶς. Ἐπειτα μετεκόμισα τὰ
πράγματα ὄλα εἰς τὴν κατοικίαν. Ἐφαγον ὀλίγα πα-
ξιμάδια καὶ ἔπιον καὶ ὀλίγον ρούμιον. Ἐπειτα ἔσκαφα
τάφον καὶ ἔθαψα τὸν νεκρόν. Ἐκτίσα δὲ τὸν τάφον
τεχνικῶς μὲ λίθους καὶ ἐπὶ τῶν λίθων ἔστερέωσα

σταυρόν ἐκ ξύλου. Πλησίον τούτου ἔθαψα καὶ ἄλλους
τρεις ἐκ τῶν πνιγέντων, οὓς μετὰ τινος ἡμέρας ἐξέ-
βαλεν ἡ θάλασσα. Οἱ δυστυχεῖς φαίνεται κατὰ τὴν
ὀλεθρίαν ἐκείνην νύκτα τῆς ναυαγίας εἶδον τὸ πῦρ,
ὅπερ ἐγὼ ἔδειξα εἰς αὐτοὺς καὶ ἐνόησαν ὅτι ἐκεῖ ἠδύ-
ναντο νὰ σωθῶσι. Ἐπειδὴ ὁμως τὸ πλοῖόν των εἶχε
πάθῃ σπουδαίως καὶ δὲν ἠδύναντο ἴσως ἐκεῖ νὰ τὸ
διευθύνωσι, ἠθέλησαν νὰ σωθῶσιν ἐπὶ μιᾶς λέμβου.
Ἄλλ' ἡ λέμβος κατεποντίσθη αὐτανδρός. Ἄν ἔμε-
νον εἰς τὸ πλοῖον θὰ ἐσώζοντο πάντες. Αἱ σκέψεις
αὗται μὲ ἐλύπησαν κατάκαρδα, πρῶτον μὲν διότι ἀ-
πωλέσθησαν τόσοι ἄνθρωποι, οἵτινες ἠδύναντο νὰ σω-
θῶσιν ἐπὶ τοῦ πλοίου μένοντες, ἔπειτα διότι ἐστερή-
θην καὶ ἐγὼ τῆς μετ' αὐτῶν συναναστροφῆς. Ἄλλὰ
τί νὰ γείνη; Ὁ ἄνθρωπος ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ δὲν
ἐπιτυγχάνει εὐκόλως ὅ,τι ἐλπίζει καὶ ἀποθνήσκει φέ-
ρων εἰς τὸν τάφον ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ὄχι μόνον τὸ
σῶμά του, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐλπίδα του. Ἄλλὰ καὶ ἡ
ἐλπίς αὕτη εἶνε πολύτιμον τοῦ Θεοῦ δῶρον πρὸς τὸν
ἄνθρωπον. Ἄν τελεία εὐδαιμονία εἶνε ἡ πλήρωσις
τῆς ἐλπίδος, ἡ ὑπαρξίς τῆς ἐλπίδος πρέπει νὰ θεω-
ρῆται τὸ ἥμισυ, τὸ εὐγενέστερον καὶ ζωτικώτερον
ἴσως μέρος τῆς εὐδαιμονίας. Καὶ μὲ αὐτὸ τὸ ἥμισυ
πρέπει νὰ μένωμεν ἡμεῖς οἱ ἄνθρωποι εὐχαριστημένοι.
Ἄς ζῶμεν καὶ ἄς ἐλπίζωμεν! Τὸ δέκατον ἔτος διά-
γω ἤδη ἐν τῇ νήσῳ. Ὁ μόνος μου δὲ πόθος εἶνε νὰ

ἔλθω εἰς τὴν πατρίδα μου. Τοῦτο ὑπερβαίνει βεβαίως τὰς δυνάμεις τὰς ἰδικάς μου. Οὐδέποτε ὁμῶς δύναμαι νὰ ἀποβάλω τὴν ἐλπίδα ὅτι δὲν θὰ ἐπιτύχω τούτου. Καὶ τὴν ἐλπίδα μου ταύτην στηρίζω εἰς τὴν εὐσπλαγχνίαν τοῦ Θεοῦ. Ταῦτα ἔλεγον τότε καθ'ἑαυτόν.

30.

Ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας ἤμην μελαγχολικός. Δὲν ἤμην εὐχαριστημένος μὲ τὸν βίον μου, ὅστις μοι ἐφαίνετο μακρὰν τῶν ἀνθρώπων κτηνώδης. Ἐν τούτοις ἡ μελαγχολία αὕτη παρῆλθε καὶ ἤρχισα νὰ καλλιερῶ τὸν ἀγρόν μου, νὰ ποιμαίνω τὸ ποίμνιόν μου, νὰ ἐξέρχωμαι εἰς κυνήγιον, τὸ ὁποῖον ἤδη μετηρχόμην μὲ εὐχαρίστησιν· διότι ὠπλισμένος μὲ πυροβόλον ὄπλον πάντοτε ἔφερον, ὡςάκις ἐξηρχόμην εἰς κυνήγιον, καὶ κατ' ἕνα εἴτε λαγῶν εἴτε πτηνόν. Ἐπειτα ἔκαμνον καὶ μὲ τὴν λέμβον μου μικρὰς τινὰς ἐκδρομὰς περὶ τῆς νήσου μου. Μεγαλειτέρας νὰ ἐπιχειρήσω διὰ νὰ μεταβῶ εἰς ξένους τόπους δὲν ἐτόλμων, καθ' ὅσον ἡ μὲν λέμβος μου ἦτο μικρά, ἡ δὲ ἡπειρος, ἣτις διεκρίνετο ἐκ τῆς νήσου, ἐφαίνετο λίαν μακρὰν οὔσα. Μὲ τιαύτας ἀσχολίας ἐξηκολούθησα ἐπὶ πέντε κατὰ συνέχειαν ἔτη νὰ καταγίνωμαι, ὅτε μίαν ἡμέραν κατὰ τὸ 15 ἔτος τῆς ἐν τῇ νήσῳ διατριβῆς μου

διέκρινα μακρόθεν δύο μικράς λέμβους πρὸς τὴν νῆσον διευθυνομένας. Καὶ κατ' ἀρχάς μὲν ἠπόρουν, ὁποῖαί τινες νὰ ἦσαν αἱ λέμβοι αὗται καὶ τίνες οἱ ἐπ' αὐτῶν ἄνθρωποι. Ὅτε ὅμως ἦλθον πλησιέστερον ἐπίσθην ἐκ τοῦ σχήματος τῶν λέμβων καὶ τῆς ὄψεως τῶν ἀνθρώπων, οἵτινες ἦσαν εἰς αὐτάς, ὅτι ἦσαν λέμβοι ἀνθρώπων βαρβάρων τῆς παρακειμένης γῆς. Ἡ θεὰ τούτων μοὶ ἐπροξένησε ταραχὴν, διότι οἱ βάρβαροι οὗτοι, εἰς τοὺς ὁποίους οὔτε νόμοι ὑπάρχουν οὔτε δικαιοσύνη οὔτε ἀγάπη πρὸς ἄλλους, ἀναμφιβόλως θὰ μὲ ἐκακοποιούν. Καὶ διὰ τοῦτο παρασκευάσθην διὰ τοῦ πυροβόλου καὶ τῆς σπάθης μου νὰ ὑπερασπίσω καὶ ἐμαυτὸν καὶ τὰ κτήματά μου. Ἐγέμισα λοιπὸν τὰ πυροβόλα μου, ἔλα τὰ πιστόλιά μου, ἐφόρεσα τὸ ξίφος μου, καὶ λαβὼν πυριτοβολὰς πλείστας, τὰς ὁποίας εἶχον παρασκευάσῃ διὰ νὰ εἶμαι εἰς πᾶσαν περιστάσιν ἕτοιμος, ἀνέβην εἰς τὸν παρακείμενον λόφον κρυφᾶ χωρὶς νὰ μὲ νοήσουν οἱ βάρβαροι καὶ ὀχυρωθεὶς ὀπισθεν πετρῶν, τῶν ὁποίων τινὲς μὲν μεγάλοι ὑπῆρχον ἐκεῖ, ἄλλας δὲ μετὰ σπουδῆς ἔφερον καὶ ἕκτισα ἐγὼ τῶρα ἐκ τοῦ προχείρου, ἐκάθισα καὶ περιέμενον νὰ ἴδω τί θέλουν οὗτοι εἰς τὴν νῆσόν μου. Ὡς δὲ ἤραξαν, ἔδωσαν τὰς δύο λέμβους ἐκ τῶν πετρῶν καὶ ἀπεβιδάσθησαν εἰς τὴν παραλίαν. Καὶ ἐκεῖ εἶδον τρομερὸν πρᾶγμα! Πάντες μὲ μίαν ὀρμὴν διὰ πελέκων ἐπέπεσον κατὰ δύο ἀνθρώπων, καὶ ἀφ' οὗ τοὺς

ἐθανάτωσαν, ἤρχισαν νὰ κόπτωσιν ἐκ τούτων τεμά-
 χια κρέατος καὶ νὰ τρώωσιν. Ἄλλ' ἐν ᾧ ἐφόνευον
 τοὺς δύο, ὁ τρίτος ὅστις ἔμελλεν ἐπίσης νὰ θανατωθῆ
 ἐτράπη εἰς φυγὴν ὑπὸ τρόμου κραυγάζων καὶ ζητῶν
 βοήθειαν. Καὶ πρότερον μὲν εἶχον ἀγανακτήσῃ κατὰ
 τῆς θηριωδίας ταύτης τῶν βαρβάρων, καὶ πολλάκις
 εἶχον ἀποφασίσῃ νὰ πυροβολήσω κατ' αὐτῶν καὶ ἄλ-
 λους μὲν διὰ τῶν πυροβόλων, ἄλλους δὲ διὰ τοῦ ξί-
 φους νὰ φονεύσω. Ἄλλ' ἠναγκάσθην νὰ καταπραῦνω
 τὴν ἀγανάκτησίν μου, διότι ἐσκέφθην ὅτι δὲν ἦτο
 φρόνιμον νὰ ἔλθω εἰς ἀνισὸν ἀγῶνα, εἰς πρὸς ἑνδεκά
 πελωρίους ἀνθρώπους. Ἀλλὰ τώρα, ὅτε ἤκουσα τὰς
 γοεράς φωνάς τοῦ ἑνὸς τούτων ζητοῦντος συνδρομῆν,
 καὶ εἶδον τρεῖς τοῦτον διώκοντας ἀνέριψα τὸν κῦβον
 καὶ σηκωθεὶς ἐπυροβόλησα ἓνα τούτων καὶ τὸν ἔριψα
 κατὰ γῆς. Οἱ βάρβαροι, ὡς ἤκουσαν τὸν κρότον τοῦ
 πυροβόλου, ἴσταντο ἐκπεπληγμένοι ἀγνοοῦντες τί
 συμβαίνει. Ὡς ὅμως διέκριναν ἐμὲ μετ' ὀργῆς ἔλαβον
 τὰ δόρατά των καὶ τὰς ἀσπίδας των καὶ συνεσπειρα-
 μένοι ἤρχοντο ἐναντίον μου. Ἄλλ' ἐγὼ χωρὶς νὰ τοὺς
 ἀφήσω νὰ πλησιάσωσιν εἰς τὸ φρούριόν μου ἐξεκένωσα
 καὶ τὰ δύο πυροβόλα μου κατ' αὐτῶν καὶ ἐφόνευσα
 πάλιν δύο τοὺς ἀνδρειότερους. Ὡς εἶδον τοῦτο οἱ βάρβα-
 ροὶ ἐτράπησαν εἰς φυγὴν, ἐγὼ δὲ ἐσηκώθην ὀρθὸς καὶ
 μὲ τὰ πιστόλιά μου γεμάτα ἤρχισα νὰ διώκω αὐτούς.
 Οἱ δὲ βάρβαροι ὑπὸ φόβου μόνον τὴν μίαν λέμβον των

λύσαντες ἐπέβησαν ἄθροοι ἐπ' αὐτῆς καὶ ἔφρουγον δρομαίως διὰ νὰ σωθῶσι. Ἀφ' οὗ οὕτω κακῶς τούτους ἐξεδίωξα, ἐπανῆλθον νὰ ἴδω τί γίνεται ὁ ἄλλος, ὅστις εἶχε τραπῆ εἰς φυγὴν διὰ νὰ σωθῆ ἔκ τοῦ θανάτου. Ἄλλὰ καὶ οὗτος φοβούμενος ἐμέ, ὃν ἐξελάμβανεν ὥς τι ὃν φύσεως ἐκτάκτου, εἶχεν ἐντὸς τοῦ δάσους κρυφθῆ. Μετὰ πολλὰς δὲ δυσκολίας μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ σκύλου μου ἀνεκάλυψα τοῦτον ἐντὸς θάμνων πυκνῶν κεκρυμμένον καὶ τὸν διέταξα ἀγγλιστὶ νὰ ἐξέλθῃ. Δὲν τὸν ἐπλησίαζον δὲ ἐγώ, διότι ἐφοβούμην μήπως ὑπολαμβάνων με ὡς ἐχθρὸν μὲ τραυματίσῃ διὰ δηλητηριώδους τινὸς ὄπλου, τὰ ἐποῖα μεταχειρίζονται συνήθως οἱ βάρβαροι. Ἐπειδὴ δὲ οὗτος δὲν ἐξήρχετο ἐκ τοῦ θάμνου μὲ ὄλας τὰς ἀπειλάς, ἃς ἔκαμον πρὸς αὐτόν, ἀπεφάσισα νὰ τὸν φοβήσω διὰ τοῦ πυροβόλου καὶ διὰ τοῦτο ἐξεκένωσα ἐν τούτων εἰς τὸν ἀέρα. Ἡ σκέψις μου αὕτη ἐπέτυχε, διότι ὡς ἤκουσε τὸν κρότον τοῦ πυροβόλου ἐξελθὼν ἐκ τοῦ θάμνου ἤρχετο πρὸς ἐμέ περίτρομος καὶ μὲ ἐσταυρωμένας χεῖρας. Ὅτε δὲ ἤλθε πλησίον μου ἔπεσε πρηγνῆς κατὰ γῆς καὶ ἠσπάζετο τοὺς πόδας μου. Ἄλλ' ἐγὼ εὐθύς τὸν ἐσήκωσα ὀρθὸν καὶ διὰ τοῦ τρόπου μου, διὰ θωπειῶν, διὰ γέλωτος, τῷ ἔδειξα νὰ νοήσῃ ὅτι οὐδὲν κακὸν σκέπτομαι κατ' αὐτοῦ. Καὶ ἔλαβε μὲν ὀπωςδῆποτε θάρρος, ἀλλὰ πάντοτε δυσπίστως ἔβλεπε πρὸς ἐμέ. Μάλιστα δὲ μετὰ τρόμου ἔβλεπε τὸ πυροβόλο

μου, ἐκ τοῦ ὁποίου ἐξήρχετο κρότος καὶ τὸ ὁποῖον εἶχε
 τοιαύτην δύναμιν νὰ θανατόνη ἀμέσως ἀνθρώπους.
 Καὶ διὰ μυρίων χειρονομιῶν καὶ μορρασμῶν μοὶ ἔδιδε
 νὰ νοήσω, ὅπως ρίψω μακρὰν τὸν κακὸν τοῦτον δαί-
 μονα. Ὁ δυστυχῆς βάρβαρος μὴ δυνάμενος νὰ νοήσῃ
 πῶς σχηματίζεται ὁ τρομερὸς τοῦ πυροβόλου κρότος
 καὶ πῶς αὐτὸς ὁ κρότος φονεῦει ἀνθρώπον ἐθεώρει τὸ
 πυροβόλον ὡς ἔμφυχόν τι, τὸ ὁποῖον ἔπνιγεν ὅποιον
 ἤθελεν αὐτὸ ἢ ἐγὼ ὁ κύριός του. Καὶ ἵνα ἀποκτήσῃ
 φίλον τὸ πυροβόλον μου καὶ μὴ συμβῆ εἰς αὐτὸν κακὸν
 ἔπεσε καὶ ἐπροσκύνησε τοῦτο, ἔπειτα ἀνέβη εἰς δέν-
 δρον τι καὶ κόψας καρποὺς ἐκρέμασε τούτους εἰς τὸ
 πυροβόλον μου διαβεβαιῶν τοῦτο διὰ λέξεων ἀκατανοή-
 των εἰς ἐμὲ καὶ διὰ χειρονομιῶν ὅτι ἐτάσσετε εἰς τὴν
 ὑπηρεσίαν καὶ τούτου καὶ ἐμοῦ, καὶ ἰκέτευε τοῦτο νὰ
 τὸν εὐσπλαγχνισθῆ καὶ νὰ μὴ τὸν φάγῃ. Αἱ γελοῖαι
 αὐταὶ σκέψεις τοῦ βαρβάρου ἀνθρώπου μὲ ἔκαμαν νὰ
 γελάσω χωρὶς νὰ ἔχω ὄρεξιν πρὸς τοῦτο· ἔπειτα λαβὼν
 αὐτὸν ἐκ τῆς χειρὸς ἔφερον εἰς τὸ σπήλαιόν μου. Ἐν-
 ταῦθα παρέθηκα αὐτῷ τροφήν ἄρτον κρέας καὶ καρ-
 ποὺς. Καὶ τοὺς μὲν καρποὺς καὶ τὸ κρέας ἔφαγε, τὸν
 ἄρτον ὅμως ἀγνοῶν τί πρᾶγμα εἶνε τοῦτο ἀπέφευγε
 νὰ φάγῃ. Ἐγὼ ὅμως τὸν παρεκίνησα νὰ φάγῃ καὶ
 ἐκ τοῦ ἄρτου δεικνύων διὰ τῶν δακτύλων μου ὅτι εἶνε
 καὶ τοῦτο ὠραῖον πρᾶγμα. Ὁ βάρβαρος σύντροφός μου
 εἶτε θέλων νὰ μὲ εὐχαριστήσῃ εἶτε καὶ φοβούμενος ἐμὲ

ἔλαβε προθύμως τὸ προσφερόμενον τεμάχιον ἄρτου καὶ τὸ ἔφαγεν ὅλον. Μοι ἔδειξε δὲ διὰ χειρονομιῶν ὅτι καὶ αὐτὸς εὐρίσκει τὸ φαγητὸν τοῦτο νόστιμον.

31.

Ἄφ' οὗ καὶ ἐγὼ ἔφαγον ἐξ ὧν ὑπῆρχον ἐν τῇ σκηνῇ μου ἐσκέφθην ὅτι ἔπρεπε νὰ λάβω προφυλακτικὰ μέτρα κατὰ τῶν βαρβάρων, οἵτινες θὰ ἐπέστρεφον, οὕτως ἐνόμιζον, πάλιν ὀπίσω, τοῦτο μὲν διὰ νὰ τιμωρήσωσιν ἐμὲ διὰ τὸν φόνον τῶν συντρόφων των, τοῦτο δὲ διὰ νὰ λάβωσι καὶ τὴν λέμβον των, τὴν ὁποίαν εἶχον ὑπὸ τοῦ φόβου φεύγοντες ἐγκαταλίπη. Ἐφοβούμην δὲ μὴ ἔλθωσι πλείονες καὶ ἡ θέσις μου θὰ ἦτο πολὺ δύσκολος μὲ ὄλα τὰ πυροβόλα, τὰ ὁποῖα εἶχον. Διὰ τοῦτο ἀπεφάσισα πρῶτον μὲν νὰ σύρωμεν καὶ τὰς δύο λέμβους μου εἰς τὴν ξηρὰν καὶ νὰ κρύψωμεν ταύτας εἰς λάκκους, οὓς ἠδυνάμεθα νὰ ἀνοίξωμεν εἰς τὴν παραλίαν. Ἐπειτα νὰ κατασκευάσωμεν ὀχύρωμά τι πλησίον τῆς κατοικίας μου, εἰς τὸ ὁποῖον ν' ἀποθέσωμεν καὶ τροφὰς διὰ νὰ τρώγωμεν, ἂν ἠθέλομεν πολιορκηθῆ ὑπὸ τῶν βαρβάρων. Ἐκτὸς δὲ τοῦ φρουρίου μου τούτου ἔπρεπε νὰ περιτειχίσωμεν πέριξ διὰ λίθων καὶ τὴν κατοικίαν μου, ἥτις θὰ ἐχρησίμευεν ἡμῖν ἐν ἀνάγκῃ ὡς τὸ τελευταῖον καταφύγιον. Ἐπειδὴ δὲ ἐφοβούμην μήπως

ἀποβίβασθῶσιν εἰς ἄλλο μέρος τῆς νήσου καὶ ἀρπάσωσι τὰς αἰγὰς μου, ἐσκέφθην ὅτι ἔπρεπε νὰ ἐμποδίσω τοὺλάχιστον κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην νὰ ἀπομακρυνθῶσιν αἱ αἰγές μου. Ὡς ἐσκέφθην ταῦτα εὐθὺς ἀπεράσισα πρῶτον μὲν νὰ κρύψω ἐντὸς ἄμμου τὰς λέμβους μου χύσας ἐντὸς αὐτῶν καὶ ὕδωρ διὰ νὰ μὴ χαλάσουν, ἔπειτα νὰ ἐγείρω εἰς λοφίσκον τινὰ πλησίον τῆς κατοικίας μου περίφραγμα διὰ λίθων μεγάλων. Ὁ βάρβαρος, ὃν ἔλεγον Παρασκευᾶν, διότι κατὰ παρασκευὴν ἔφθασεν εἰς τὴν νῆσόν μου καὶ ἠλευθερώθη, διὰ νὰ μὲ εὐχαριστήσῃ πολὺ προθύμως ἐκόμιζε λίθους. Καὶ οὕτω τὸ ἔργον τοῦτο κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην ἦτο τετελεσμένον. Τῇ ἐπομένῃ ἡμέρᾳ ἐνησχολήθημι νὰ κτίσω καὶ ἄλλο τεῖχος μὲ λίθους περίξ τοῦ φράκτου μου, ὃν εἶχον σχηματίσῃ πρὸ πολλῶν ἐτῶν φυτεύσας περίξ εἰδός τι φυτοῦ μὲ σαρκώδη ἀκανθωτὰ φύλλα, τῶν ὁποίων τὸ ἐν ἐφύτρωνε ἐπάνω εἰς τὸ ἄλλο φύλλον¹. Εἰς τὸ ἔργον τοῦτο ἐδοκίμασα πολλὰς δυσκολίας καὶ καθ' ὅλην τὴν ἐπομένην ἡμέραν, εἰ καὶ ἀκαμάτως εἰργάσθην μετὰ τοῦ Παρασκευᾶ μου, δὲν ἠδυνήθημεν νὰ ὑψώσωμεν τοῦτο πολὺ. Ἄλλ' εὐτυχῶς οὐδὲ κατὰ τὴν νύκτα ταύτην ἦλθον οἱ βάρβαροι. Τῇ δ' ἐπιούσῃ ἡμέρᾳ ἐπερατώσαμεν τοῦτο καὶ εἴμεθα ἕτοιμοι ν' ἀποκρούσωμεν κατὰ δύναμιν τὸν κίνδυνον. Ἐν ὅμως πρᾶγμα

¹ κάκτος, φραγκοσυκῆ, καὶ παρ' ἡμῖν ἐν χρήσει εἰς φράκτας.

μὲ ἐστενοχώρει ὅτι ὁ Παρασκευῆς μου δὲν ἤξευρε νὰ πυροβολῇ, τί λέγω πυροβολῇ ; οὗτος ἐροβεῖτο καὶ ἔτρεμεν, ὡσάν τις ἐβλεπε τὸ πυροβόλον. Καὶ ὅμως μοὶ ἦτο ἡ βοήθεια τοῦ Παρασκευᾶ ἀναγκαιοτάτη, ἂν ἤρχοντο περισσώτεροι βάρβαροι. Διὰ τοῦτο ἀπεφάσισα νὰ τὸν ἐξοικειώσω μὲ τὸ πυροβόλον, ὅσον καὶ ἂν οὗτος ἐδυστρόπει. Καὶ ὄντως τὸ κατώρθωσα καὶ ἰδοὺ πῶς. Ἐσκέπασα τὸ πυροβόλον καὶ ἐκάλεσα τὸν Παρασκευᾶν νὰ ἔλθῃ πλησίον μου, ὅπου εἶχον ἀνάφη καὶ πυράν. Ὡς δὲ οὗτος ἦλθεν, ἔδωκα αὐτῷ ὀλίγους κόκκους πυρίτιδος καὶ τὸν διέταξα νὰ τοὺς ῥίψῃ εἰς τὸ πῦρ. Ἡ χαρὰ του ἦτο μεγάλη, ὅτε εἶδε τὴν πυρίτιδα ταύτην νὰ ἀνάπτῃ καὶ νὰ κροτῇ ὀλίγον, καὶ μοὶ ἐξήτει νὰ τῷ δώσω καὶ ἄλλην διὰ νὰ ἐπαναλάβῃ τὸ παιγνίδιον τοῦτο. Ἐγὼ τοῦ ἐλίδον κατ'ἀρχὰς μὲν ὀλίγην, ἔπειτα δὲ περισσοτέραν καὶ εἶπον αὐτῷ νὰ ῥίψῃ ταύτην ὅλην διὰ μιᾶς. Ὁ Παρασκευᾶς μου ὑπήκουσεν. Ἐπειδὴ ὅμως ῥίπτων ταύτην εἰς τὸ πῦρ εἶχε κύψῃ περισσώτερον, ἢ ἀναφλεχθεῖσα πυρίτις τοῦ ἔκαυσεν ὀλίγον τὸ πρόσωπον. Καὶ ἤρχισε νὰ φωνάζῃ καὶ νὰ νομίζῃ ὅτι θὰ ἀποθάνῃ. Μάτην δὲ ἐγὼ ἐξήτουν νὰ τὸν καταπραύνω. Ἀφ' οὗ ὅμως παρῆλθεν ὀλίγος χρόνος καὶ δὲν ἀπέθανε, τότε ἀνεπαύθη ἡ ψυχὴ του. Εἰς τὴν πυράν ἔρριψα καὶ ἐγὼ ὀλίγην πυρίτιδα καὶ ἔδειξα ὅτι τὸ παιγνίδιον τοῦτο εἶνε ἀκίνδυνον, ὅταν ἴσταται τις μακράν. Ἐπειτα ὑπὸ τὰ ὄμματα τοῦ Παρασκευᾶ

ἐγέμισα ἐν πιστόλιόν μου καὶ τῷ ἔδωκα νὰ τὸ λάβῃ εἰς τὰς χεῖράς του. Ὁ Παρασκευᾶς τρέμων τὸ ἐδέχθη. Ἐπειτα τὸν παρεκίνησα νὰ ἐλκύσῃ πρὸς ἑαυτὸν τὸ ὑπὸ τὸ πιστόλιον μικρὸν σιδηροῦν ραβδίον, τὸ σκανδάλιον. Ὁ Παρασκευᾶς οὐδὲν κακὸν ὑποπτεύων ἐδέχθη τὸ πιστόλιον καὶ κρατῶν αὐτό, ὅπως τὸν εἶχον ὀδηγήσῃ, ἔσυρε τὸ σκανδάλιον. Ἐννοεῖται ὅτι εὐθὺς ἐπυρσοκρότησε τὸ πιστόλιον εἰς τὰς χεῖρας τοῦ Παρασκευᾶ, ὅστις ὑπὸ τοῦ τρόμου ἔπεσε λειπόθυμος κατὰ γῆς καὶ μετ' αὐτοῦ καὶ τὸ πιστόλιον. Εἰς τοιοῦτο θέαμα δὲν ἠδυνάμην ἢ νὰ γελάσω καὶ ἐγείρας τὸν Παρασκευᾶν προσεπάθουν νὰ παρηγορήσω ὅτι οὐδὲν κακὸν εἰς αὐτὸν συνέβη καὶ οὐδεὶς κίνδυνος ἦτο διὰ τὴν ζωὴν του. Ὁ Παρασκευᾶς ὅμως διὰ νὰ μοὶ κινήσῃ τὴν συμπάθειαν μοὶ ἐδείκνυε πότε εἰς τοῦτο, πότε εἰς τὸ ἄλλο μέρος, ὅτι ἠσθάνετο πόνους, τοὺς ὁποίους ὀῖθην ἐπροξένησεν εἰς αὐτὸ τὸ πυρσοκροτῆσαν πιστόλιον καὶ διὰ μυρίων τρόπων μὲ ἰκέτευε νὰ ρίψω μακρὰν τὰ τρομερὰ ταῦτα δαιμόνια, τὰ ὁποῖα τὸν ἐφοβέριζον νὰ τὸν φάγουν. Ὅλην αὐτὴν τὴν ἡμέραν τὴν κατέτριψα διὰ νὰ ἐξοικειώσω τὸν Παρασκευᾶν μὲ τὰ ὄπλα. Εἰς ἄλλην περίστασιν δὲν θὰ ἐπέμενον τοσοῦτον διὰ νὰ κάμω τὸν σύντροφόν μου νὰ μὴ φοβῆται τὰ ὄπλα. Ἐώρα ὅμως ἦσαν οἱ καιροὶ δεινοί. Ἄν ὀλόκληρον στῖφος βαρβάρων ἀπεβιβάζετο εἰς τὴν νῆσον, ὅσον ἀνδρείως καὶ ἂν ἐμαχόμεν ἐγὼ, πάντοτε

ἤμην εἰς πρὸς πολλούς. Ἡ ἐπικουρία λοιπὸν τοῦ Παρασκευᾶ μοι ἦτο καὶ ἀναγκαία καὶ πολύτιμος. Διὰ τοῦτο καὶ τὴν ἐπομένην ἡμέραν ἤρχισα τὸ αὐτὸ γυμνάσιον. Καὶ ὀφείλω νὰ ὁμολογήσω ὅτι ὁ Παρασκευᾶς ἐλάμβανεν ἀφόβως ἤδη τὸ ὄπλον, μάλιστα κατὰ τὴν μεσημβρίαν ἔριψε καὶ ἐν πιστόλιον, χωρὶς νὰ δείξῃ ἐκείνην τὴν γελοίαν ταραχὴν, ἣν ἔδειξε κατὰ τὴν προτεραίαν. Ἐγὼ δὲ πλήρης χαρᾶς διὰ τὴν πρόδοον ταύτην ἤρχισα ἤδη νὰ διδάσκω αὐτὸν καὶ εἰς τὴν σκοποβολήν. Ὅλος ὁ προηγούμενος φόβος μετεβλήθη ἤδη παρὰ τῷ Παρασκευᾶ εἰς πάθος νὰ ῥίπτῃ διὰ τοῦ τουφεκίου εἰς τὸ σημάδι, καὶ ἡ πρόδοός του εἰς τοῦτο ἐγένετο μεγάλη.

32.

Ἦδη τὰ ὀχυρώματά μας ἦσαν ἔτοιμα, τροφὰς εἶχομεν ἐπίσης ἀφθόνους καὶ ὁ στρατός μας εἰς ἀξιωματικὸς καὶ εἰς στρατιώτης, ἐγὼ, δηλαδή καὶ ὁ Παρασκευᾶς, πρόθυμοι νὰ πολεμήσωμεν. Ἀλλ' οἱ βάρβαροι οὐδαμοῦ ἐφάνιντο, καὶ ἀφοῦ παρῆλθον ἡμέραι τινές, ἐπέισθημεν ὅτι αἱ πρῶται ἐντυπώσεις τῶν βαρβάρων εἰς τὴν νῆσόν μου δὲν ἦσαν τόσον εὐχάριστοι διὰ νὰ ἐπαναλάβωσι τὸ παιγνίδιον. Ἀφ' οὗ οὕτως ἀπηλλάγημεν τῆς φροντίδος ἐκαθήμεθα ἐν τῇ οἰ-

κία μου καὶ συνδιελεγόμεθα, ὅπως ἡδυνάμεθα μὲ τὸν Παρασκευᾶν, ὅτε ἡσθάνθην δυσωδίαν πτώματος φερόμενην πρὸς ἡμᾶς διὰ τοῦ ἀνέμου. Καὶ εὐθὺς ἐνεθυμήθην τοὺς φρονεθέντας βαρβάρους, ὧν τὰ σώματα ἐλησημονήσαμεν νὰ ἐνταφιάσωμεν, ἀπασχολούμενοι εἰς ἄλλα ἀναγκαιότερα. Ἐπειδὴ δὲ ἤξευρον ὅτι αἱ δυσωδίαὶ καὶ αἱ ἀναθυμιάσεις γεννώσι θανατηφόρα νοσήματα, ἐσκέφθην ὅτι ἔπρεπε νὰ σπεύσω εὐθὺς νὰ τοὺς θάψω εἰς τὴν γῆν. Διὰ χειρονομιῶν εἶπον εἰς τὸν Παρασκευᾶν νὰ μὲ ἀκολουθήσῃ, δώσας εἰς αὐτὸν νὰ φέρῃ ἀξίνην καὶ πτυάριον. Ὁ Παρασκευᾶς, ὡς ἐνόησεν ὅτι ἐμέλλομεν νὰ ἐξέλθωμεν ἐκ τῆς αἰκίας, εὐθὺς ἐκρέμασε τὰ ὅπλα του, τὸ ξίφος του καὶ τὸ τουφέκι του, ὡς καὶ μίαν πιστόλαν, ἣν διεπέρα εἰς τὸ ζωνάρι του ἐκ χονδροῦ σχοινίου κατασκευασθὲν χάριν τοῦ πιστολίου. Σημειώσατε δὲ ὅτι ὁ ἄνθρωπος οὗτος ἦτο ὀλόγυμνος, οὐδέποτε δὲ, ἀφ' ὅτου ἐγεννήθη, ἐφόρεσε φόρεμά τι οὔτε ἡσθάνθη ποτὲ τὴν ἀνάγκην τούτου. Τὸ χρῶμά του ἦτο μαυροκίτρινον, κόμην εἶχεν μακράν, περίεργον ὅμως ὅτι δὲν εἶχε καθόλου οὔτε μύστακα, οὔτε γένειον, εἰ καὶ ἐφαίνετο πλέον τῶν 25 ἐτῶν. Εἶχε δὲ ὅλον τὸ σῶμά του μὲ ζωηρὰ χρώματα κόκκινα καὶ κίτρινα ὡς καὶ μαῦρα χρωματίση, ὥστε ἡ γυμνότης του δὲν ἀπήρεσκε τόσον, ὅσον ἀπαρέσκει, ὅταν ἴδῃ τις γυμνὸν ἄνθρωπον λευκόν. Ὅπως δὲ μὴ ἐξαλείφονται τὰ χρώματα, διὰ μυτεροῦ ὄργανου εἶχε

τρυπήση ἑλαφρῶς τὸ σῶμα, ὥστε ἡ βαρὴ εἰσῆλθεν ὑπὸ τὴν ἐπιδερμίδα καὶ οὕτως πλέον διετηρεῖτο ἀνεξάλειπτος.

Τοιοῦτος ἦτο ὁ Παρασκευᾶς μου, ὅστις ἤδη μὲ τὰ ὅπλα του καὶ μὲ τὸ πτυάρι καὶ τὴν ἀξίνην φορτωμένος ἐπορεύθη μετ' ἐμοῦ διὰ νὰ θάψωμεν τοὺς νεκρούς. Ὡς δ' ἐφθάσαμεν εἰς ἓνα τούτων καὶ ὁ Παρασκευᾶς εἶδε τὸν ἐχθρόν του, εὐθύς ρίπτει κατὰ γῆς τὸ πτυάρι καὶ τὴν ἀξίνην καὶ σκοπεύσας ἐκκενώνει κατ' αὐτοῦ τὸ τουφέκιόν του καὶ σφύρας τὸ ξίφος του ὀρμαῖ εἰς τὸν νεκρὸν πλήρης θηριώδους ὀργῆς διὰ νὰ τὸν διαμελίση καὶ τὸν φάγη. Ἐγὼ ὅμως τὸν ἐμπόδισα εἰπὼν, ὅτι οὐδαμῶς ἐπιτρέπεται νὰ ἀτιμάζωμεν τὸν νεκρὸν, ὅσον πολέμιος ζῶν καὶ ἂν ἤθελεν οὗτος πρὸς ἡμᾶς δειχθῆ. Ἀπὸ τοιούτους λόγους δὲν ἐνόει τίποτε ὁ Παρασκευᾶς καὶ ἤθελε νὰ κτυπήσῃ διὰ τοῦ ξίφους τὸν νεκρὸν. Τότε ἐγὼ τὸν διέταξα σοβαρώτερον νὰ θέσῃ τὸ ξίφος εἰς τὴν θήκην καὶ νὰ ἡσυχάσῃ εὐθύς. Ὁ Παρασκευᾶς ὑπήκουσεν προθύμως, ἀλλ' ἠπόρει διὰ τί φέρομαι πρὸς αὐτὸν σκληρῶς, ἐν ᾧ ἤθελε μόνον νὰ κακομεταχειρισθῆ τὸν νεκρὸν, ὃς ἐδείχθη καὶ πρὸς τοὺς δύο ἡμᾶς πολέμιος. Ἐπειτα ἐσκάψαμεν βαθὺν τάφον καὶ πλατὺν καὶ εἰς αὐτὸν ἐρρίψαμεν ὀμοῦ καὶ τοὺς τρεῖς νεκρούς, τοὺς ὁποίους ἐκαλύψαμεν μὲ πέτρας καὶ γῶμα. Ἐπειτα ἤλθομεν εἰς τὴν κατοικίαν μας καὶ νιφθέντες ἐπιμελῶς καὶ κεφαλὴν καὶ πό-

δας και χειρας, εφαγομεν εκ των παρασκευασθεντων φαγητων.

53.

Ενεκα των κινδυνων των εκ των βαρβαρων, εις ους ειμεθα εκτεθειμενοι, ημεις εσκεπτόμεθα μαλλον περι εαυτων η περι των αλλων πραγμάτων μας. Αι αιγες μου μοναι των αφεθεισαι ειχον εισχωρηση βαθεως εις το δασος. Και ημεις ουδεν κακον υποπτεύοντες αφινομεν ταυτας εκει να βοσκωσιν επι δυο ολοκληρους ημερας και νυκτας. Τη δε τριτη ημερα εξηλθομεν εις αναζητησιν των. Αλλ' εν ω επορευόμεθα δια του δασους ωπλισμενοι βλεπομεν περαστιον οφιν τρώγοντα μιαν εκ των αιγων μου και κυριως εκεινην, ην πρωτην παντων ειχον συλλαβη. Ως ειδον τουτο ελυπηθην σφοδρα βεβαιως και διοτι ηλαττουτο το ποιμνιον μου, αλλα και διοτι τοιουτον τρομερον θανατον ευρεν η αιξ μου, ητις μοι υπηρξεν ο πρωτος συντροφος μου εν τη νησω και ητις δια του γαλακτος της και δια των αιγιδιων, τα οποια εγεννησε μοι διευκολυνε πολυ την ζωην μου. Δι ευγνωμοσυνην προς το ζωον τουτο ειχον αποφασιση να μη την σφάξω, ει και ηδη ητο πολυ γραιχ. Την επεριποιουμένην δε ιδιαζοντως διδων εις αυτην και τροphen καλλιτεραν και αφινων αυτην πρωτην εις τον ποτισμον να

Ὁ Ρυθινῶν τρώγων μετὰ τῆς οἰκογενείας του.

πή ύδωρ. Καὶ διὰ τοῦτο πλήρης ἀγανακτήσεως ἐπυροβόλησα κατὰ τοῦ θηρίου καὶ ἐρόνευσα τοῦτο διαπεράσας τὴν σφαῖραν κάτωθεν τῆς κοιλίας. Ἐπειδὴ δὲ ἀκόμη ἐκινεῖτο κάμνων πολλάς ζωηρὰς συστροφάς, διέταξα καὶ τὸν Παρασκευᾶν νὰ πυροβολήσῃ. Ἄλλ' ὁ Παρασκευᾶς μοὶ ἔκαμνε νεύματα ἰκετευτικά νὰ μὴ τὸν ρίψω εἰς τοιαύτην συμφορὰν. Τὸν ὄφιν ἐθεώρει θεὸν καὶ ἔπρεπε νὰ τὸν περιποιηθῆ καὶ οὐχὶ νὰ τὸν λυπήσῃ. Μάλιστα δὲ ἤθελε νὰ δράμῃ ἐκεῖ καὶ νὰ προσφέρῃ τὰς ὑπηρεσίας του. Ἄλλ' ἐγὼ ἀπειλητικῶς τὸν ἐμπόδισα καὶ οἰκτείρας τὴν μωρίαν τῶν βαρβάρων, οἵτινες θεοποιοῦσιν ὅ,τι δὲν καταλαμβάνουσιν, ἤρπασα ἐκ τῶν ὤμων αὐτοῦ τὸ ὄπλον καὶ διεπέρασα εἰς τὸ σῶμα τοῦ θηρίου καὶ δευτέραν σφαῖραν. Ὅτε δὲ ἔπαυσε πᾶσα τοῦ ὄφρος κίνησις, ἐξήγαγον τὸ ξίφος καὶ ἐλθὼν πλησίον κατεμέλισα τοῦτον. Ὁ Παρασκευᾶς ἴστατο φοβούμενος νὰ ἐγγίσῃ τὸ θηρίον καὶ ἐπερίμενον ἀφεύκτως κακὸν εἰς ἐμὲ, διότι ἐκακοποίησα τὸν ὄφιν. Τοιοῦτοτρόπως, ἀφ' οὗ ἱκανοποίησα τὴν αἰγὰ μου, ἐγέμισα πάλιν τὰ πυροβόλα μας καὶ ἐπροχωρήσαμεν νὰ εὕρωμεν τὸ ποίμνιόν μας. Ὅτε δὲ ἤλθομεν πλησίον, ὁ σκύλος, ὅστις πάντοτε παρηκολούθει τὸ ποίμνιον, ὡς μᾶς εἶδεν, ἔτρεξε πρὸς ἡμᾶς καὶ κλαυθμυρίζων ἐφανέρονε τὴν πρὸς ἡμᾶς ἀγάπην. Ὁ δυστυχὴς ἦτο δύο ἡμέρας νῆστις καὶ ἠπόρουν διὰ τὴν πιστότητα τοῦ ζώου νὰ ἐκπληροῖ τὸ

ἔργον του με κίνδυνον τῆς ζωῆς του. Εὐθύς ἐξήγαγον ἐκ τῆς πήρας μου τεμάχιον ἄρτου καὶ ἔδωκα νὰ φάγη. Ἐπειτα ἤμελξα ὀλίγας αἶγας ἐντὸς τῆς καρδίας, ἣν εἶχον λάβῃ ἐκ τῆς σκηνῆς μου διὰ νὰ θέσωμεν ἐντὸς αὐτῆς γάλα καὶ πῖωμεν. Ἐκ τοῦ γάλακτος τούτου, τὸ ὁποῖον ἦτο εἰς τοὺς μαστοὺς τῶν αἰγῶν μου ἀφρονώτατον, ἀφ' οὗ ἐφάγομεν ἡμεῖς ἰκανόν, ἐδώκαμεν νὰ πῆ καὶ ὁ σκύλος, ὅστις μετὰ πολλῆς ὀρέξεως κατέπινε τοῦτο. Ἐπειτα ἐμαζεύσαμεν τὸ ποίμνιον καὶ ἀριθμήσαντες εὔρομεν τοῦτο κατὰ τρεῖς αἶγας ὀλιγώτερον. Ἡ λύπη μου εἶχε γείνη ἤδη ἔτε μεγαλειτέρα καὶ ἤρχισα νὰ ὀργίζωμαι κατὰ τοῦ ἑαυτοῦ μου ὅτι ἀφῆκα τὰς αἶγας μόνας ἐντὸς τοῦ ὄασιου, ὅπου ἐνδαιτῶνται ἄγρια θηρία. Ἀλλὰ τὸ κακὸν τώρα εἶχε γείνη, καὶ ἐγὼ δὲν ἠδύναμην ἄλλο νὰ πράξω ἢ νὰ παραλάβω τὰ ὑπολειφθέντα πράγματά μου καὶ νὰ φέρω ταῦτα εἰς τὴν κατοικίαν μου, ὅπερ καὶ ἔπραξα. Ὁρκίσθην ἑμῶς ὅτι θέλω ἐξολοθρεύσῃ ἐκ τῆς νήσου μου πᾶν θηρίον, ὅπερ ἠδύνατο νὰ βλάψῃ τὰς αἶγας μου. Καὶ τὸν ὄρκον μου τοῦτον ἐξεπλήρωσα· διότι μετὰ δύο ἔτη οὐδὲν ἄγριον θηρίον μέγα ὑπῆρχεν εἰς τὴν νήσον μου καὶ αἱ αἰγῆς μου ἠδύναντο ἀκινδύνως μόναι των ἄνευ βοσκοῦ νὰ βόσκωσι.

54.

“Ότε δὲ ἐφθάσαμεν εἰς τὴν σκιηνὴν μου, ἐπειδὴ ἡ ἡμέρα ἔκλινε πρὸς τὴν δύσιν, ἐκλείσαμεν τὰς αἴγας ἐντὸς τῆς μάνδρας ἀμέλξαντες ὄλας. Ἐπειτα ἐπορεύθημεν εἰς τὴν οἰκίαν μας, ὅπου ἐκαθίσαμεν νὰ δειπνήσωμεν. Μετὰ τὸ φαγητὸν ἤρχισα νὰ κάμω πρὸς τὸν δυστυχῆ σύντροφόν μου λόγον περὶ τῶν γελοίων ἰδεῶν, ἃς εἶχε περὶ τῶν πραγμάτων. Ἀληθῶς ἡ κατάστασις αὕτη τοῦ ἀνθρώπου μὲ συνεκίνει βαθέως. Ὅλα τὰ πράγματα ἐφοβεῖτο καὶ ὅσα ἐφοβεῖτο τὰ ἐπροσκύνει. Πανταχοῦ ἐνόμιζεν ὅτι βλέπει ἐχθρούς, οὓς εἰργάζετο παντοιοτρόπως νὰ περιποιηθῆ. Καὶ αὐτὸν τὸν ἥλιον ἐφοβεῖτο μήπως τὸν βλάβῃ. Διότι ὅταν μιᾷ ἡμέρᾳ εἶπον πρὸς αὐτὸν, πόσον ὁ ἥλιος καίει, δὲν δύναμαι νὰ τὸν ὑποφέρω καὶ θὰ μεταβῶ ὑπὸ τὴν σκιάν τοῦ δένδρου. «Σιώπα, μοὶ εἶπε ὁ Παρασκευᾶς τεταραγμένος, μὴ λέγῃς τοιαῦτα. Διότι θὰ ὀργισθῆ ὁ ἥλιος, ἂν τὰ ἀκούσῃ.» Ἐσκέρθη ὅτι τοιαύτη ζωὴ νὰ φοβῆται ὄλα, νὰ νομίζῃ πανταχοῦ ὅτι ὑπάρχουν κακοὶ δαίμονες καὶ εἰς τὰ σπήλαια καὶ εἰς τὰ δένδρα καὶ εἰς τὰ ρεύματα καὶ εἰς τὸν ἀέρα καὶ κατὰ τὴν ἡμέραν καὶ κατὰ τὴν νύκτα, καὶ ὅτι οἱ κακοὶ οὗτοι δαίμονες θὰ τὸν φάγουν, τοιαύτη ζωὴ εἶνε βᾶρος εἰς τὸν ἄνθρωπον τοῦτον. Καὶ ἀπὸ ἀγάπην πρὸς

αὐτὸν ἤθελον νὰ τοῦ παραστήσω τὴν ἀλήθειαν ὅτι τοιαῦτα πράγματα δὲν ὑπάρχουν καὶ ὅτι ἄρα καὶ οὐδεὶς κίνδυνος ἐκ τούτων ὑπάρχει. Ἄλλ' ὁ Παρασκευᾶς δὲν ἐνόει τὴν γλῶσσάν μου οὔτε ἐγὼ τὴν ἰδικήν του. Διὰ τοῦτο ἐνόμισα καλὸν πρῶτον νὰ μάθω τὴν γλῶσσαν τοῦ Παρασκευᾶ καὶ ἔπειτα νὰ ἀναλάβω νὰ τὸν φωτίσω καὶ νὰ τὸν διδάξω νὰ γείνη χριστιανός. Εἰς τὴν παροῦσαν ἐσπέραν ἕκαμα λόγον περὶ τοῦ φονευθέντος ὄφως καὶ διὰ τῶν χειρονομιῶν μου καὶ φωνῶν μου προσεπάθουν νὰ τὸν πείσω νὰ μὴ φοβῆται αὐτὸν, ὅστις ἤδη ἠφανίσθη διὰ παντός. Ὡς ὁ Παρασκευᾶς ἐνεθυμήθη τον ὄφιν, περίτρομος ἔλαβε τὰ ὄπλα του καὶ τὰ ἔθεσε πλησίον τοῦ στρώματός του, ἔπειτα ἔκλεισε στερεῶς τὴν θύραν, ἤθελε δὲ νὰ κλείσῃ καὶ τὰ παράθυρα, ἀλλὰ δὲν εἶχε μὲ τί νὰ τὰ κλείσῃ. Καὶ τέθορυβημένος ἔπεσε νὰ κοιμηθῆ. Ἐν ᾧ δὲ καλῶς ἐκοιμώμεθα, αἴφνης περὶ τὸ μεσονύκτιον ἀκούω ἀγρίας φωνᾶς καὶ τὸν Παρασκευᾶν ὀρθὸν μὲ τὸ ξίφος γυμνὸν ἀνά χεῖρας. Ἐγὼ μὴ ἠξέυρων τί συμβαίνει, φοβηθεὶς δὲ μὴ παρεφρόνησεν, ἐξηγέρθη ὀρθὸς καὶ λαβὼν τὸ ὄπλον μου ἔστρεψα τοῦτο κατὰ τοῦ Παρασκευᾶ προστάσων νὰ ἀφήσῃ κατὰ γῆς τὸ ξίφος. Ὁ Παρασκευᾶς περίτρομος οὐ μόνον τὸ ξίφος κατέθηκε, ἀλλὰ καὶ πεσὼν εἰς τὰ γόνατα μὲ παρεκάλει νὰ τὸν σώσω ἐκ τοῦ ὄφως. Ἡρώτησα αὐτὸν νὰ μοὶ εἴπῃ ποῦ εἶνε ὁ ὄφις, ἀλλ' αὐτὸς μοὶ ἀπεκρίθη

ἔτι τὴν ὥρην δὲν ὑπάρχει, καὶ ὅτι πρὸ ὀλίγου, ὅτε ἐκοι-
 μάτο, εἶχεν ἔλθῃ νὰ τὸν φάγῃ, διότι τὸν εἶχον φρονεύ-
 σῃ. "Ἦδη ἐνόησα καλῶς τί συνέβαινε. Ὁ Παρασκευᾶς
 μου κατὰ τὴν ἡμέραν εἶχεν αἰσθανθῆ τροβὸν διὰ τὸν
 φόνον τοῦ ὄφρα, ὃν αὐτὸς ἐθεώρει θεόν, καὶ ἐπερίμενε
 τιμωρίαν διὰ τοῦτο. Καθὼς δὲ ἀπεκοιμήθη, ὠνειρεύθη
 ὅτι ἦλθεν ὁ ὄφρις διὰ νὰ τὸν φάγῃ. Καὶ ὑποθέσας τοῦ-
 το ὡς πραγματικὸν ἐξέβαλε τὰς κραυγὰς καὶ ἔλαβε
 τὰ ὅπλα, ἵνα σώσῃ τὴν ζωὴν του. Τί δυστυχῆ πλά-
 σματα εἶνε αὐτοὶ οἱ ἄγριοι! Δὲν ἔχουν οἱ κακόμοροι
 εὐδ' εἰς τὸν ὕπνον των ἡσυχίαν. Ὅ,τι μωρίας ἢ ψυχῆ
 τοῦ ἀνθρώπου κατὰ τὸν ὕπνον γεννήσῃ, οὗτοι τὰ πι-
 στεύουν ὡς ἀληθινὰ καὶ τρέμουν πρὸ τῶν ὀνείρων.
 "Ἦδη ἤρχισα παραβάλλων τὸν ἑαυτὸν μου πρὸς τὸν
 Παρασκευᾶν νὰ πείθωμαι ὅτι ἐγὼ μὲ ὄλην τὴν δυ-
 στυχίαν, εἰς τὴν ὁποίαν εὐρισκόμεν, εἶχον μεγίστην
 εὐδαιμονίαν, νὰ ἴσταμαι ἀτάραχος ἀπέναντι πραγμά-
 των, τὰ ὁποῖα δὲν εἶνε φοβερά.

§§.

Ὅπως δὴποτε ὅμως ἔπρεπε νὰ ληφθῇ πρόνοια νὰ
 διορθωθῇ ὁ Παρασκευᾶς, διότι ἄλλως μὲ ἐτάραττε
 κάθε στιγμὴν μὲ τὰς ἀνοήτους ἰδέας του. "Ἐπειτα
 ἐλυπούμην καὶ αὐτὸν τὸν ἴδιον διὰ τὴν δυστυχίαν

του ταύτην. Ἐξηκολουθοῦμεν ὁμοῦ μετὰ τοῦ Παρασκευᾶ μου νὰ φροντίζωμεν καὶ περὶ τοῦ ἀγροῦ μας καὶ περὶ τοῦ ποιμνίου μας. Πλὴν δὲ τούτων ἐδίδαξα αὐτὸν καὶ πάσας τὰς τέχνας, ἃς ἐγὼ ἐν τῇ νήσῳ μου εἶχον ἐπινοήσῃ. Τόσον δὲ εὐμαθὴς ἐδεικνύετο ὁ Παρασκευᾶς εἰς ὅλας τὰς τέχνας, ὥστε τὰ ἔργα αὐτοῦ ὑπερέβαινον πολλάκις τὰ ἰδικά μου. Κατὰ τὴν ἐνασχόλησίν μας δὲ ἡρώτων αὐτὸν πῶς λέγεται τοῦτο, πῶς λέγεται τὸ ἄλλο πρᾶγμα διὰ νὰ μάθω τὴν γλῶσσαν του. Ἀλλὰ περίεργον μοὶ ἐφάνη ὅτι ἡ γλῶσσα τοῦ Παρασκευᾶ εἶχε ὅσον 40 λέξεις μόνον. Πολλὰ πράγματα τὰ ἐξέφραζε διὰ χειρονομιῶν καὶ μορφασμῶν. Μοὶ ἔλεγε δὲ ὅτι καὶ οἱ ἰδικοὶ του ἄνθρωποι ὅλοι ὁμιλοῦν τοιουτοτρόπως. Διὰ τιαύτης τόσον πτωχῆς γλώσσης ἦτο ἀδύνατον νὰ κάμω διδασκαλίαν καλὴν εἰς τὸν Παρασκευᾶν καὶ διὰ τοῦτο ἀπεφάσισα νὰ διδάξω αὐτὸν τὴν ἰδικήν μου γλῶσσαν τὴν Ἀγγλικήν. Ὁ δυστυχὴς μαθητὴς μου, ἄνθρωπος πλήρης ἀθωότητος καὶ εὐπειθείας, κατέβαλε πλείστας προσπάθειας διὰ νὰ ἐνθυμῆται τὰς λέξεις, διότι ἔβλεπεν ὅτι τοῦτο μὲ εὐχαριστεῖ. Τόσην δὲ ἀφοσίωσιν εἶχε πρὸς ἐμὲ, ὥστε μὲ ἔβλεπε πάντοτε εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς, διὰ νὰ μαντεύσῃ τί θέλω νὰ τὸ ἐκτελέσῃ προθύμως.

Ὁ Παρασκευᾶς μου εἶχεν γείνη καλὸς κυνηγὸς καὶ μετ' αὐτοῦ ἐφρονέυσαμεν ὅλα τὰ ἄγρια θηρία, τὰ ὁποῖα ἦσαν ἐπὶ τῆς νήσου καὶ ἔβλαπτον τὸ ποιμνίον μου. Δὲν ἦσαν δὲ καὶ πολλὰ, διότι ἐνταῦθα τὸ κλίμα εἶνε μᾶλλον διὰ φυτὰ ἢ διὰ ζῶα. Βλέπων τὸν ἄνθρωπον τοῦτον πρόθυμον εἰς ὅλα καὶ θέλων νὰ τὸν μορφώσω, ἐδίδαξα αὐτὸν πρῶτον μὲν τὴν Ἀγγλικὴν γλῶσσαν, ὥστε μετὰ παρέλευσιν ἑνὸς ἔτους ἠδυνάμην νὰ ἔμιλῶ πρὸς αὐτὸν περὶ οἰουδήποτε πράγματος. Ἐπειτα ἔκαμα πρὸς αὐτὸν διδασκαλίαν περὶ τοῦ κόσμου, διὰ νὰ ἀποκτήσῃ τούτου ἀληθῆ ἰδέαν καὶ οὕτω νὰ εἰσαγάγῃ αὐτὸν εἰς τὸν χριστιανισμόν. Ἐνθυμοῦμαι καὶ ἄλλας τοῦ ἀνθρώπου τούτου ἀρετάς, ἀλλὰ τοῦτο δὲν θά λησμονήσω οὐδέποτε. Ἀφ' οὗ εἶπον πρὸς αὐτὸν περὶ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, πῶς ὅλον τὸν βίον του κατέτριψε περιερχόμενος εἰς τὴν Παλαιστίνην καὶ συμβουλεύων τοὺς ἀνθρώπους εἰς τὸ καλόν, καὶ ὅτι οἱ ἄνθρωποι τὸν ἐφρόνευσαν σταυρώσαντες αὐτὸν, τοσοῦτον συνεκινήθη ὁ Παρασκευᾶς, ὥστε ἤρχισε νὰ κλαίῃ καὶ μοι εἶπε πῶς σὺ δὲν τὸν ἐβοήθεις. Ἐγὼ ὅμως τῷ ἀπεκρίθην ὅτι τοῦτο δὲν ἔγινε τώρα, ἀλλὰ πρὸ πολλῶν, πολλῶν ἔτων. Τί δὲ συνεβούλευεν εἰς τοὺς ἀνθρώπους ὁ Χριστὸς, τὸ ἔχουν σημειώσῃ εἰς ἓν βιβλίον, τὸ ὁποῖον ὀνομάζεται Εὐαγγέλιον. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Παρασκευᾶς δὲν εἶχε καθόλου εἰδήσιν τί εἶνε ἡ ἀνάγνωσις, γραφὴ, ἔλαβον ἐκ τούτου ἀφορμὴν καὶ ἐδίδαξα εἰς αὐτὸν τὰ

μαθήματα ταῦτα, τὰ ὁποῖα ἐμάνθανε μετὰ πολλῆς εὐκολίας. Ἄλλὰ δὲν εἶχομεν βιβλίον οὐδὲν, καὶ διὰ τοῦτο ἐδίδασκον αὐτὸν γράφων ἐπὶ λιθίνης μαύρης πλακῶς διὰ κονδυλίου γράμματα, τὰ ὁποῖα πρῶτον μὲν ἀνεγίνωσκε ἔπειτα δὲ καὶ τὰ ἔγραφεν. Ὅταν δὲ ἔμαθε νὰ ἀναγινώσκη, μὲ παρεκάλεσε μίαν ἡμέραν νὰ τῷ δώσω νὰ ἀναγνώσῃ καὶ αὐτὸς τὰ βιβλίον τοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸ ὁποῖον εὐρίσκονται οἱ καλοὶ λόγοι. Ἐγὼ τότε τοῦ εἶπον ὅτι τοιοῦτο βιβλίον δὲν ἔχω μαζῆ μου καὶ ἀφῆρμῆν ἐκ τούτου λαβὼν διηγήθην τὴν ναυαγίαν μου καὶ τὸν ἐν τῇ νήσῳ βίον μου. Ἐπειδὴ δὲ μὲ εἶδε δακρύσαντα, ὅτε ἀνέφερον περὶ μητρὸς καὶ τοῦ πατρὸς μου, ἐδάκρυσε καὶ αὐτὸς καὶ μὲ παρεκάλει νὰ τῷ εἶπω εἰς ποῖον μέρος κατοικοῦν οἱ γονεῖς μου καὶ αὐτὸς θὰ ἐπήγαινε μὲ τὴν μίαν λέμβον μας ταχέως καὶ θὰ τοὺς ἔφερον. Ἐγὼ ὅμως τὸν ἀπέτρεψα ἀπὸ τὸ σχέδιον τοῦτο, τὸ ὁποῖον ἦτο ἀδύνατον νὰ γείνη μὲ λέμβον, τῷ εἶπον δὲ ὅτι ὁ Θεὸς ἠδύνατο μόνον νὰ μᾶς μεταφέρῃ ἐκεῖ. Ὁ Παρασκευᾶς ὡς καλὸς χριστιανὸς ποῦ εἶχε γείνη, παρεκάλει τὸν Θεὸν πάντοτε εἰς τὴν προσευχὴν του νὰ μᾶς συνδράμῃ εἰς τοῦτο.

86.

Ἐκ τοῦ Παρασκευᾶ μου εἶχον μάθη ὅτι πρὸς τ

ἀντίθετον μέρος τῆς νήσου μου ὑπῆρχε μακρὰν νῆ-
 σός τις, εἰς τὴν ὁποίαν αὐτὸς εἶχε γεννηθῆ καὶ εἰς
 τὴν ὁποίαν κατοικοῦν οἱ γονεῖς καὶ συγγενεῖς του.
 Εἰς ταύτην τὴν νῆτον μοὶ εἶπεν ὅτι ἡδύναντο νὰ
 φθάσουν εὐκολώτατα, ἐὰν ἔπλεον καθ' ὃν χρόνον τὰ
 ὕδατα τῆς θαλάσσης διευθύνονται πρὸς ἐκεῖνο τὸ μέ-
 ρος. Ἡ εἰδήσις αὕτη ὅτι ὑπάρχει τόπος πλησίον μὲ
 εὐχαρίστησεν μὲν πολὺ, ἀλλ' ἐθαύμαζον τὸν λόγον
 τοῦ Παρασκευᾶ, ὅτι τὰ ὕδατα τῆς θαλάσσης καθ'
 ὥρισμένον χρόνον λαμβάνουν ἄλλην διεύθυνσιν. Εἰς
 τὴν αὐτὴν μὲ ἐμὲ θέσιν θὰ εὐρίσκετο νομίζω καὶ πᾶς
 ἄνθρωπος, ὅστις οὔτε ἔχει ἀκούσῃ τίποτε οὔτε ἔχει
 εἶδη παλίρροϊαν. Ἐν τούτοις ἐπέβημεν καὶ ἐπὶ τῶν δύο
 λέμβων μας, τὰς ὁποίας ὀλίγας ἡμέρας φυλάξαντες
 κεχωσμένας διὰ τὸν φόβον τῶν βαρβάρων εἶχομεν πά-
 λιν ἐλκύσῃ εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ μὲ τὰς ὁποίας συ-
 χνάκις ἐκάμαμεν θαλασσίας ἐκδρομὰς καὶ πρὸς ἀλι-
 εῖαν καὶ πρὸς διασκέδασιν. Ὁ σημερινός μας πλοῦς
 ἐγένετο πρὸς τὸν σκοπὸν νὰ ἐξακριβώσωμεν, ἂν εἶνε
 ἀληθῆ, ὅσα περὶ θαλάσσης ἔλεγεν ὁ Παρασκευᾶς. Δὲν
 παρῆλθον δὲ δύο ὥραι καὶ ἡμεῖς εἶχομεν φθάσῃ εἰς
 τὸ ἀντίθετον μέρος τῆς νήσου ἀκριβῶς πρὸς ἀνατολὰς,
 καὶ ἀπέβημεν εἰς τὴν ξηρὰν. Ἐπειδὴ δὲ ἦτο μεσημ-
 βρία καὶ ἠσθάνομεθα ἀμφοτέροι μεγάλην πείναν, ἣν
 εἶχε σήμερον ἐκτάκτως αὐξήσῃ καὶ ὁ κόπος τῆς κω-
 πηλασίας, ἐφάγομεν μετὰ πλείστης ὀρέξεως ἐκ τῆς

τροφῆς, ἣν εἶχομεν μεθ' ἑαυτῶν ἐκ τῆς κατοικίας μας συμπαραλάβη. Παρατηρῶν δὲ τὴν θάλασσαν μᾶλλον πρὸς τὴν ξηρὰν ἀνερχομένην ἢ πρὸς τὸ μέρος, πρὸς ὃ μοὶ ἔλεγεν ὁ Παρασκευᾶς ὅτι κινεῖται, ἤρχισα νὰ γελῶ καὶ ἔλεγον πρὸς τὸν σύντροφόν μου ὅτι τοιοῦτόν τι θὰ ἐπεράνη αὐτῷ καθ' ὕπνου, ὅτι δηλ. ἡ θάλασσα κινεῖται πρὸς τὴν πατρίδα του. Ὁ Παρασκευᾶς ἤρχισε νὰ μὲ διαβεβαιόνη ὅτι ἄλλοτε συνέβαινε τοιοῦτό τι καὶ ὅτι καὶ τώρα ἐλπίζει μετὰ τινος ὥρας πάλιν νὰ συμβῆ. Καὶ εἶχε πλῆρες δίκαιον· διότι δύο ὥρας μετὰ μεσημβρίαν παρετηρήσαμεν τὴν κατὰ τὴν πατρίδα τοῦ Παρασκευᾶ ὑποχώρησιν τῆς θαλάσσης. Τὸ θέαμα τοῦτο μὲ ἐξέπληξε καὶ ἐπέισθην ὅτι ἦτο μέσον ἀριστον νὰ ἔλθῃ τις ἄνευ δυσκολίας διὰ λέμβου εἰς ἄλλους ἀνθρώπους. Περιχαρῆς ἐπέστρεψα μετὰ τοῦ Παρασκευᾶ εἰς τὴν κατοικίαν μας ἀπόφασιν ἔχων νὰ ἐτοιμασθῶ μὲ ζωοτροφίας καὶ νὰ μεταβῶ εἰς τοὺς ἀνθρώπους ἐκείνους, μάλιστα ἀφ' οὗ ἔβλεπον ὅτι τόσον πόθον εἶχεν ὁ σύντροφός μου νὰ ἴδῃ τοὺς γονεῖς του.

57.

Τρεῖς ἡμέρας μετὰ τὸ ταξείδιόν μας τοῦτο, ἀφ' οὗ ἠτοιμάσθημεν μὲ πολλὰς ζωοτροφίας ἐπέβημεν εἰς

τάς λέμβους μας καὶ ἐλθόντες πάλιν εἰς τὸ ἀντίθετον μέρος τῆς νήσου περιεμένομεν τὴν ὥραν νὰ ἀρχίσῃ ἡ κίνησις τῆς θαλάσσης πρὸς τὴν πατρίδα τοῦ Παρασκευᾶ. Ὅτε δὲ αὕτη ἐγένετο, ἀνεχωρήσαμεν διὰ νὰ φθάσωμεν ἐκεῖ. Ὁ πλοῦς μας ἦτο ἐξαιρετός καὶ αἱ λέμβοι μας ἄνευ κωπῶν ἐφέροντο ταχέως ἐκεῖ, ὅπου ἡμεῖς ἐπεθυμοῦμεν νὰ φθάσωμεν. Καὶ ἐπὶ τέσσαρας μὲν ὥρας ἐπλέομεν ἀκριβῶς διευθυνόμενοι εἰς τὴν πατρίδα τοῦ Παρασκευᾶ. Ὅτε δὲ ὁ ἥλιος ἔκλινε πρὸς τὴν δύσιν, εἴχομεν φθάσῃ πλησίον καὶ διεκρίναμεν καπνὸν ἀνερχόμενον. Ὁ Παρασκευᾶς ὡς ἀνεγνώρισε τὴν πατρίδα του ἤρξατο νὰ χαίρῃ καὶ νὰ πηδᾷ ἐντὸς τῆς λέμβου. Δὲν παρῆλθε δὲ μία ὥρα καὶ ἤδη εἴμεθα εἰς τὸ τέλος τοῦ ταξειδίου μας. Ἀπέβημεν εἰς τὴν ξηρὰν καὶ ἐκ πετρῶν ἐδέσαμεν τὰς λέμβους. Ἀλλὰ καὶ ἐκ τῆς παραλίας οὐδεμίαν κατοικίαν διεκρίναμεν. Ἐκαίοντο ὅμως ἐπὶ παρακειμένου λόφου πυρὰ, ἐξ ὧν ὑπέθεσα ὅτι ἐκεῖ θὰ ἦσαν κατοικίαι τῶν ἀνθρώπων. Ἐγὼ ἐφοβούμην νὰ ἔλθω πρὸς τοὺς ἀνθρώπους τούτους μάλιστα κατὰ τὴν νύκτα. Ὁ Παρασκευᾶς ὅμως μὲ ἐνεθάρρυνε λέγων ὅτι οὐδὲν καχὸν ἔπρεπε νὰ φοβῶμαι καὶ ὅτι θὰ εὕρω εἰς τὴν κατοικίαν τῶν γονέων του πᾶσαν περιποίησιν καὶ προστασίαν. Οἱ λόγοι οὗτοι μὲ ἔπεισαν μὲν νὰ ἔλθω ἐκεῖ, ἀλλὰ φοβούμενος μὴ βάρβαροι ἄγνωστοι ἐλθόντες κλέψωσιν ἡμῖν τὰς λέμβους, εὔρον συμφωρότερον τὸν μὲν Παρασκευᾶν νὰ στείλω εἰς τὸ χω-

ρίον, ἐγὼ δὲ νὰ μείνω καὶ νὰ φυλάττω τὰς λέμβους. Καὶ οὕτως ἔγεινεν. Ἄλλ' ἐν ᾧ εἶχεν ἀπομακρυνθῆ ὁ Παρασκευᾶς, διέκρινα πλησίον ἐρχομένην ἐπάνω μου λέμβον τινὰ μὲ ἀνθρώπους. Ἐγὼ εὐθὺς τότε ἐπέβην εἰς τὴν λέμβον μου καὶ παρεσκεύασα τὰ ὄπλα μου ἐν ἀνάγκῃ νὰ πολεμήσω. Ὡς δὲ οὗτοι ἤλθον εἰς 10 βημάτων ἀπόστασιν, διέκρινα ὅτι ἦσαν βάρβαροι ἄνθρωποι καὶ διὰ τοῦτο, ἵνα μὴ ἔλθωσι πλησιέστερον, διέταξα αὐτοὺς μὲ βροντώδη φωνὴν νὰ φύγωσι μακρὰν. Ἐπειδὴ ὠμίλησα εἰς τὴν γλῶσσαν των, ἐνόησαν τί εἶπον καὶ σταματήσαντες ἠρώτων ἐμὲ τίς εἶμαι. Ἐγὼ δὲ ἐσκέφθην ὅτι εἶμαι ξένος καὶ ἤλθον εἰς τὸν τόπον των κομίζων τὸν Παρασκευᾶν. Αὐτοὶ δὲ μὴ γνωρίζοντες τίς εἶνε ὁ Παρασκευᾶς, ἐνόμισαν ὅτι εἶμαι πολέμιος ἐλθὼν εἰς τὴν χώραν των μὲ κακὸν σκοπὸν. Τότε ἐνέτειναν τὰ τόξα των καὶ ἠτοιμάζοντο νὰ μὲ φονεύσωσι. Ἐγὼ ὁμῶς τοὺς παρεκάλεσα νὰ περιμείνουν ὀλίγον χρόνον, ἕως ὅτου ἔλθῃ ὁ Παρασκευᾶς ἐκ τοῦ χωρίου καὶ θὰ πεισθῶσιν ὅτι δὲν εἶμαι ἄνθρωπος κακός. Ἄλλ' ἐν ᾧ ἐγὼ ἔλεγον ταῦτα, ἀκούω ὑπεράνω τῆς κεφαλῆς μου τόξον συρίζον, οἱ δὲ βάρβαροι μετὰ φωνῶν καὶ θορύβου ἐπλεον ὀρομαῖσι νὰ μὲ φονεύσωσι. Τότε ἐγὼ χωρὶς νὰ χάσω καιρὸν ἐπυροβόλησα κατ' αὐτῶν καὶ ἐφόνευσά ἕνα. Ὡς δὲ ἤκουσαν οὗτοι τὸν κρότον τοῦ πυροβόλου, τοὺς κατέλαβε πανικὸς φόβος καὶ στρέψαντες τὴν λέμβον των ἔφευγον μακρὰν. Ὁ Παρασκευᾶς ἤρ-

χετο μετὰ τῆς μητρὸς του, τοῦ γέροντος πατρὸς του καὶ δύο ἀδελφῶν μικροτέρων αὐτοῦ πρὸς ἐμὲ, ὅτε ἤκουσαν τὸν κρότον τοῦ πυροβόλου. Εἰς τὸ ἄκουσμα τοῦτο ὁ Παρασκευᾶς ἐταράχθη, διότι ἐνόησε ὅτι πόλεμος θὰ ἤρξαστο μεταξύ ἐμοῦ καὶ βαρβάρων καὶ φοβούμενος μὴ φρονεθῶ μετεχειρίσθη ἕσπην ταχύτητα εἶχον οἱ πόδες του διὰ νὰ φθάσῃ καὶ μὲ βοηθήσῃ. Καὶ δὲν παρήλθον ὀλίγαι στιγμαὶ καὶ ὁ Παρασκευᾶς μετὰ τῶν δύο του ἀδελφῶν ἤλθεν ἀσθμαίνων εἰς τὸ πλοῖον καὶ μὲ ἠρώτα τί κακὸν ἔπαθον. Ἡ μήτηρ του καὶ ὁ πατήρ του δὲν ἠδύναντο νὰ τρέχωσι τόσον ταχέως, διότι ἦσαν γέροντες καὶ ἤλθον κατόπιν. Καὶ οἱ γονεῖς καὶ οἱ ἀδελφοὶ τοῦ Παρασκευᾶ ἔπεσον κατὰ γῆς καὶ μὲ προσεκύνησαν, μοὶ εἶπον δὲ ὅτι εἰς τὸ ἐξῆς νὰ θεωρῶ αὐτοὺς δούλους διὰ τὸ καλὸν τὸ μέγα, τὸ ὁποῖον ἔκαμα πρὸς αὐτούς. Ἀλλ' ἐγὼ ἐσήκωσα αὐτοὺς ἐκ τοῦ ἐδάφους καὶ εἶπον ὅτι δὲν θέλω πληρωμὴν, διότι ἔσωσα τὸν Παρασκευᾶν. Ὅλοι οἱ ἄνθρωποι εἶμεθα ἀδελφοί, ὁ δὲ πατήρ ἡμῶν ὅλων εἶνε ὁ θεός, ὅστις δὲν κατοικεῖ εἰς τὴν γῆν, ἀλλ' εἰς τοὺς οὐρανοὺς. Ὁ θεός μας δὲ οὗτος μᾶς συνεβούλευσε νὰ κάμωμεν τὸ καλὸν καὶ νὰ μὴ ζητῶμεν τίποτε ὡς ἀμοιβήν. Γοιαῦτα καλὰ ἔργα εἶνε τόσον πολὺ ἀκριβὰ, ὥστε δὲν ἀγοράζονται μὲ ὄλον τὸ χρυσίον τοῦ κόσμου. Καὶ ὅστις δέχεται ἀμοιβήν ἀτιμάζει τὰ καλὰ ἔργα. Καὶ διὰ τοῦτο καὶ σᾶς ὄχι μόνον δὲν θὰ σᾶς ἔχω δούλους, ἀλλὰ θὰ σᾶς θεωρῶ ὡς

ιδικούς μου ανθρώπους, καὶ ἂν ἔλθῃτε εἰς τὴν νῆσόν μου, θὰ σᾶς δώσω ἀπὸ ὅλα τὰ ἀγαθὰ, τὰ ὅποια ἐγὼ ἔχω ἐκεῖ, ἵνα ζῆτε καὶ σεῖς εὐτυχεῖς, ὅπως ζῶμεν καὶ ἡμεῖς. Ἡ οἰκογένεια ὅλη, ὡς ἤκουσε ταῦτα, ἔπεσε πάλιν κατὰ γῆς καὶ μὲ προσεκύνησε. Μοὶ εἶπον δὲ ὅτι ὅπου θὰ εἶμαι ἐγὼ καὶ ὁ Παρασκευᾶς ἐπεθύμουν νὰ εἶνε καὶ αὐτοί. Μετὰ τοὺς λόγους τούτους μὲ ἠρώτησεν ὁ Παρασκευᾶς διὰ τί πρὸ ὀλίγου εἶχον πυροβολήσῃ. Ἐγὼ δὲ διηγήθην πρὸς αὐτὸν τὰ πάντα, ὅπως ἐγένοντο. Τότε ὁ μὲν Παρασκευᾶς ἐλυπεῖτο, διότι δὲν ἦτο ἐκεῖ νὰ φονεύσῃ ἐκείνους, ὅστις ἀπεπειράθη νὰ φονεύσῃ τὸν κύριόν του. Οἱ γονεῖς ὁμῶς τοῦ Παρασκευᾶ ἀκούσαντες τί συνέβη, συνεβούλευον ἡμᾶς νὰ φύγωμεν εὐθὺς εἰς ἄλλο μέρος, διότι θὰ ἐπάσχομεν κακὸν ἀπὸ τοὺς βαρβάρους τούτους. Ὁ πατὴρ τοῦ Παρασκευᾶ ἐνόμιζεν ὅτι ἦσαν οἱ βάρβαροι οὗτοι οἱ Καραίβαι, πειραταὶ ἐκ τῆς παρακειμένης ἠπείρου, οἵτινες πολλὰς καταστροφὰς πολλάκις εἰς τὴν νῆσον ταύτην ἐπροξένησαν. Τώρα δὲ ἐφοβεῖτο πολὺ χειρότερα, διότι εἶχε φονευθῆ εἰς τῶν συντρόφων των. Ἡ γνώμη τοῦ γέροντος νὰ μετασταθμεύσωμεν εἰς ἄλλον τόπον καὶ νὰ παρασκευασθῶμεν εἰς ἄμυναν μοὶ ἐφάνη ὀρθή. Καὶ διὰ τοῦτο μετέβημεν εἰς ἄλλον τόπον. Οἱ γονεῖς τοῦ Παρασκευᾶ ἐπανῆλθον εἰς τὴν κατοικίαν των νὰ φέρωσιν ὅ,τι σκεύη εἶχον καὶ νὰ πλεύσωσι μεθ' ἡμῶν αὐρίον, ὅτε τὰ ὕδατα τῆς θαλάσσης θὰ ἀλλάξωσι

δεεύθυνσιν εἰς τὴν νῆσόν μου. Ἦτο ἤδη περίπου μεσονύκτιον, ὅτε ἐπανῆλθον ἐκ τῆς καλύβης των οἱ γονεῖς τοῦ Παρασκευᾶ καὶ οἱ ἀδελφοί του φέροντες μεθ' ἐχυτῶν βέλη τινὰ καὶ τόξα, πρὸς δὲ τούτοις καὶ εἰδωλά τινα καὶ λίθους, οὓς οὗτοι ἐλάτρευον ὡς θεούς. Μᾶς ἀνήγγειλαν δὲ ὅτι ὁ φονευθεὶς δὲν ἦτο Καραϊβῆς ἀλλὰ συμπολίτης των καὶ ὅτι οἱ συγγενεῖς τοῦ φονευθέντος ἐτοιμάζονται ἔλοι νὰ ἀναζητήσωσι τὸν φονέα καὶ λάβωσι πάλιν ὀπίσω τὸ χυθὲν αἷμά των. Διὰ τοῦτο εἶνε ἀνάγκη νὰ τηρηθῇ ὁ φόνος μυστικὸς, διότι ἄλλως ἐκινδύνευον οἱ συγγενεῖς των νὰ πάθωσιν, ἂν ἐγένετο γνωστὸν ὅτι ὁ σύντροφος τοῦ Παρασκευᾶ ἦτο ὁ φονεύσας τὸν συμπολίτην των. Ὅτε δὲ ἐγὼ παρετήρησα εἰς τὸν γέροντα ὅτι δὲν ἦτο δίκαιον νὰ πάθῃ κακὸν οὐδεὶς τῶν συγγενῶν τοῦ Παρασκευᾶ, ἀφ' οὗ οὐδεὶς τούτων ὑπῆρξεν συνένοχος εἰς τὸν φόνον, ἐκτὸς δὲ τούτου ὁ φόμος ἐγένετο κατ' ἀνάγκην πρὸς ὑπεράσπῃσιν τῆς ζωῆς μου καὶ ἀφ' οὗ μάλιστα αὐτοὶ ἤρξαντο πρῶτοι χειρῶν ἀδίκων, μοὶ ἀπεκρίθη ὁ γέρων ὅτι ἐν τῷ χωρίῳ δίκαιον θεωρεῖται ἢ ἐκδίκησις, ἢ τις ἐκτελεῖται εἴτε εἰς τὸν φονέα αὐτὸν, εἴτε ἐν ἐλλείψει τούτου εἰς ἓνα τῶν στενῶν συγγενῶν του. Καὶ ὁ φόβος τῆς ἐκδίκησεως συγκρατεῖ τοὺς ἀνθρώπους ἐνταῦθα ἀπὸ τούτων, οἵτινες γίνονται σπανιώτατα. Μετὰ τοὺς λόγους τούτους εἶδον ὅτι ἔπρεπε νὰ ζητήσωμεν ἀσφάλειαν μέχρις ὅτου ἀναχωρήσωμεν εἰς τὴν νῆσόν

μας. Καὶ διὰ τοῦτο εἰσήλθομεν εἰς τὰς λέμβους μας πάντες καὶ περιεμένομεν τὴν πρωΐαν διὰ νὰ ἀναχωρήσωμεν.

58.

Ὅτε δὲ ἐφάνη τὸ λαμπρότατον ἄστρον τῆς αὐγῆς εἰς τὴν ἀνατολήν, ὁ ἑωσφόρος, ἡ κίνησις τῆς θαλάσσης ἤρχισε νὰ γίνηται ἤδη κατὰ τὴν νῆσόν μας. Εὐθὺς τότε ἐλύσαμεν τὰ σχοινία τῶν πλοίων καὶ ἐπλέομεν ἐπιστρέφοντες εἰς τὴν ποθητὴν μας κατοικίαν. Εἶχομεν δὲ ἰκανῶς ἀπὸ τῆς ξηραῖς ἀπομακρυνθῆ, ἔφεγγε δὲ ἤδη καὶ ἡ ἡμέρα, ὅτε εἶδομεν ὀλόκληρον στῆφος βαρβάρων εἰς τὴν παραλίαν, τὸ ὁποῖον φαίνεται ἦλθεν ἐκεῖ, ὅπως μᾶς τιμωρήτη. Ἄλλ' ἦτο ἤδη πολὺ ἄργα καὶ μεγάλως ἐχάρην ὅτι δὲν εὕρισκόμεθα πλησίον των, διότι τότε φονικὸς πόλεμος θὰ ἦτο ἀφευκτος. Τὸ ταξειδίον μας ὑπῆρξε καὶ τὴν ἡμέραν ταύτην ἐξαιρετον καὶ περὶ τὴν μεσημβρίαν ἐρθῆσαμεν εἰς τὴν κατοικίαν μας. Ὁ ψιττακὸς μου, ὃν εἶχον συνειθίστη νὰ λέγῃ λέξεις τινὰς, ὡς μὲ εἶδεν ἐπέτασεν ἐπὶ τῶν ὤμων μου καὶ ἐφώναζεν ἀδιακόπως. «Καλὴ ἡμέρα, καλὴ ἡμέρα.» Τοῦτον ἔλαβον εἰς τὰς χεῖράς μου καὶ ἦλθον καὶ ἐγὼ ὡς καὶ ὅλοι οἱ ἄλλοι εἰς τὴν κατοικίαν μου. Ὁ Παρασκευᾶς συνῆθροισε τὰς αἴγας, ὧν οἱ μαστοὶ ἦσαν πλήρεις γάλακτος, καὶ ἀμέλεξας τὸ γάλα ἔφερε

καὶ παρέθηκεν ἡμῖν. Ἄφ' οὗ δὲ ἐδειπνήσαμεν, κουρασμένοι ἤδη ὑπὸ τοῦ πλοῦ ἐκοιμήθημεν ὀλίγον. Ἐπειτα ἐξηγέρθημεν καὶ ἤρχισα νὰ ὀρίζω εἰς τοὺς ἀδελφοὺς τοῦ Παρασκευᾶ ἐργασίας. Τὸν ἓνα ἐξ αὐτῶν ἐκαλέσαμεν Πέτρον, τὸν δὲ ἄλλον Παῦλον. Καὶ εἰς μὲν τὸν Πέτρον ἀνετέθη ἡ ἐργασία νὰ ποιμαίνη τὰς αἴγας, εἰς δὲ τὸν Παῦλον νὰ γεωργῇ καὶ νὰ ἀλιεύῃ. Οἱ λοιποὶ δὲ πάντες ἀνελάβομεν νὰ κτίσωμεν καὶ ἄλλην κατοικίαν, ὅπερ ἤδη ἐντὸς ὀλίγου χρόνου κατωρθώσαμεν, διότι εἴμεθα πολλοὶ οἱ ἐργαζόμενοι. Εἰ καὶ οἱ ἄνθρωποι οὗτοι ἦσαν βάρβαροι, τσαούτην ὁμῶς ὑπακοὴν καὶ τοιοῦτον σεβασμὸν πρὸς ἐμὲ ἐδείκνυσαν, ὥστε τοὺς ἡγάπων ἐκ καρδίας. Καὶ ἐγὼ καὶ ὁ Παρασκευᾶς ἐδιδάξαμεν αὐτοὺς πρῶτον νὰ φορέσωσιν ἐνδύματα ἐξ ὑφάσματος, τὸ ὅποιον ἡ μήτηρ τοῦ Παρασκευᾶ, ἦν ὠνομάσαμεν Μαγδαληνήν, ἔμαθε νὰ ὑφαίνη ἀπὸ κάνναβιν καὶ ἄλλα ἐριούχα φυτὰ τῆς νήσου μου· ἔπειτα νὰ νίπτωνται καλῶς κατὰ πᾶσαν πρωίαν, νὰ ἔχωσ' τάξιν εἰς τὴν ἐργασίαν των, εἰς τὸ φαγητόν των, εἰς τὸν ὕπνον των. Ἐπειτα ἤρχισαμεν νὰ διδάσκωμεν αὐτοὺς καὶ τὰ περὶ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἤτοι τὸν βίον, τὰς πράξεις του ὑπὲρ τῶν ἀνθρώπων καὶ τὰς συμβουλάς, τὰς ὁποίας μᾶς ἔδωκε περὶ τῶν καθηκόντων, τὰ ὅποια ἔχομεν πρὸς τὸν θεὸν νὰ ἐκτελέσωμεν καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους. Οἱ δυστυχεῖς οὗτοι ἄνθρωποι μετὰ κατανύξεως ἤκουον ὅλα ταῦτα καὶ κατὰ Κυριακὴν

ὅλοι ἐνδύομενοι τὴν ἑορτινὴν μας ἐνδυμασίαν ἐπο-
ρευόμεθα εἰς τὴν ἐκκλησίαν τὴν ὑποκάτω τοῦ φοίνι-
κος καὶ εὐχαριστοῦμεν τὸν Θεόν. Ἐπειδὴ δὲ ἡ τάξις
καὶ ἡ ἀκρίβεια ἐβασίλευον πανταχοῦ καὶ ἐν τῇ κα-
τοικίᾳ μας καὶ ἐκτὸς αὐτῆς, διὰ τοῦτο καὶ ἐν τῇ ἐκ-
κλησίᾳ ἐκανονίσασαμεν τὴν λειτουργίαν ὡς ἐξῆς· πρῶ-
τον ἐψάλλομεν ἓνα ὕμνον εἰς τὸν Θεόν, ἔπειτα πότε
ἐγὼ πότε ὁ Παρασκευᾶς διηγούμεθα ἐκ τοῦ Εὐαγγελίου
ἢ μίαν παραβολὴν ἢ μίαν περικοπὴν, τὴν ὁποίαν ἡρμη-
νεύομεν καὶ ἔπειτα ἐψάλλομεν ἀκόμη ἄλλον ἓνα ὕμνον
καὶ ἔπειτα ἐπεστρέφομεν εἰς τὴν κατοικίαν μας. Ἐκ τῶν
ὕμνων, οὓς ἐψάλλομεν, γράφω ἐνταῦθα δύο μόνον.

II. Ὕμνος εἰς Θεόν.

Μὲ τὸν νοῦν καὶ τὴν καρδίαν τὸν Θεόν εὐχαριστῶ,
εἰς αὐτὸν ζῶν ὑγίαιν καὶ τὰ πάντα χρεωστῶ,
τῶν κελῶν εἶν' ἡ πηγὴ
χαρίτας μᾶς χορηγεῖ.

Εἰς τὸν οὐρανὸν θαυμάζω τόσα σώματα λαμπρὰ,
πάλιν εἰς τὴν γῆν κυττάζω βλέπω ἔργα θαυμαστά.
Τί σοφός, τί ἀγαθός,
εἰς ἡμᾶς εἶν' ὁ Θεός!

ὦ Θεέ μου, φώτιζε με, ν' ἀγαπῶ τὰς ἀρετάς,
ὦ Θεέ, ὁδήγησέ με εἰς τὰς πράξεις τὰς καλὰς.

Δίδε μου, Θεέ χαρὰν
καὶ καρδίαν χαθαράν.

2. ἡ πίστις.

Ἀκρόπολις μας ὁ θεὸς ὁ μέγας ὁ ἐν τοῖς ὑψίστοις, καὶ σιδηροῦς μας θυρεὸς ἡ πρὸς αὐτὸν θερμὴ μας πίστις. Αὐτὸς ἡμῶν πατήρ, ὁ τῆς ζωῆς δοτὴρ, καὶ φῶς ἡμῶν αὐτὸς ὁ πλάστης τοῦ φωτός, ὁ μέγας τοῦ ἡλίου κτίστης.

Πᾶς ὁ πιστεύων εἰς θεὸν ἀήττητον φορεῖ ἀσπίδα φύλακα ἔχει κραταιὸν τὴν πίστιν του καὶ τὴν ἐλπίδα. Ἄν πάσχη, δὲν πονεῖ, δὲν κλαίει, δὲν θρηνεῖ, οὐδ' ἡ ψυχρὰ πνοὴ τοῦ τάφου τὸν πτοεῖ! ζῆ ἄλλην προσδοκῶν πατρίδα.

(ΑΓ. ΒΑ.)

III.

Δύο ἔτη παρῆλθον καὶ οἱ ἄνθρωποι οὗτοι εἶχον γείνη ἀληθινοὶ χριστιανοί. Τότε προέτεινα εἰς αὐτοὺς νὰ βαπτισθῶσι καὶ ἐβαπτίσθησαν ὅλοι. Ὅτε δὲ μιᾷ ἡμέρᾳ τοὺς εἶπον ὅτι ἔπρεπε νὰ διδάξωμεν τοὺς βαρβάρους λαοὺς, οἵτινες ἔζων εἰς τὰς ἄλλας νήσους, τὴν χριστιανικὴν θρησκείαν καὶ νὰ κάμωμεν αὐτοὺς χριστιανούς, τότε ὅλοι παρεδέχθησαν νὰ μεταβῶσιν ἐκεῖ καὶ νὰ τοὺς διδάξουν. Ἐγὼ ὁμῶς εἶπον νὰ μεταβῶσιν ἐπὶ τοῦ παρόντος μόνον ὁ γέρων, τὸν ὁποῖον

ὠνομάζομεν Ἀβραάμ, καὶ ὁ Πέτρος. Καὶ πραγματικῶς μετὰ δύο ἡμέρας, ἀφ' οὗ παρεσκευάσθησαν, ἀνεχώρησαν ἐπὶ μιᾶς λέμβου εἰς μίαν τῶν παρακειμένων νήσων. Ἡμεῖς ὅλοι τοὺς συνωδεύσαμεν μέχρι τῆς παραλίας καὶ εὐχῆθημεν εἰς τὸν θεὸν νὰ τοὺς προστατεύσῃ διὰ νὰ γείνη τὸ θέλημά του. Καὶ ἐπὶ τρεῖς μὲν μῆνας δὲν εἶχομεν ἀκούσῃ τίποτε περὶ αὐτῶν καὶ διὰ τοῦτο ἐφοβούμεθα μήπως ἔπαθον κακόν τι εἴτε ἐν τῇ θαλάσῃ εἴτε ἐν τῇ ξηρᾷ ὑπὸ τῶν βαρβάρων. Ὅτε δὲ ἤρχιζεν ὁ τέταρτος μῆν, βλέπομεν κατὰ μίαν Κυριακὴν, ἐν ᾧ εἴμεθα εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ἐν τῇ θαλάσῃ περὶ τὰς 10 λέμβους διευθυνομένας εἰς τὴν νῆσόν μας. Εὐθὺς ὑπωπτεύσαμεν ὅτι βάρβαροι λαοὶ θὰ ἤρχοντο διὰ νὰ μᾶς βλάψουν καὶ διὰ τοῦτο ἐσπεύσαμεν νὰ ὀπλισθῶμεν διὰ νὰ ἀποκρούσωμεν τὸν κίνδυνον. Ἀλλ' ἐν ᾧ εἴμεθα ὠχυρωμένοι τὰ ὅπλα κατὰ τῶν ἐρχομένων ἀνθρώπων ἔχοντες ἐστραμμένα, βλέπομεν νὰ ἀποβιβάζηται εἰς τὴν παραλίαν ὁ γέρον Ἀβραάμ πρῶτος, ἔπειτα ὁ Πέτρος καὶ πλῆθος ἄλλο ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν. Μεγάλῃ χαρᾷ κατέλαβε πάντας ἡμᾶς, εἰ καὶ δὲν ἠξεύρομεν ἀκόμη τί συμβαίνει. Πάντες ἐνηγκαλίσθημεν καὶ ἠσπᾶσθημεν τοὺς δύο μας ἀποστόλους οὓς ἐθεωροῦμεν ἀποθαμμένους. Ἡ χαρὰ μας ὁμοίως ὑπῆρξε μεγίστη, ὅτε ἐμάθομεν ὅτι ὅλοι οὗτοι οἱ προσερχόμενοι ἦσαν νεοφώτιστοι, οἵτινες ἤρχοντο νὰ βαπτισθῶσιν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ

καὶ νὰ κατοικήσωσιν εἰς τὸ ἐξῆς μεθ' ἡμῶν ἐν τῇ νήσῳ. Εὐθύς ἐδεξιώθημεν καὶ τούτους καὶ σφάξαντες τρεῖς τράγους ἐκ τοῦ ποιμνίου μας ἐψήσαμεν εἰς τὴν σούβλαν καὶ παρεσκευάσαμεν τὸ γεῦμά μας. Ἐπειτα ἔκαθίσσαμεν εἰς κοινὴν τράπεζαν ἔλοι, καὶ ἀφ' οὗ εὐχαριστήσαμεν τὸν Θεὸν ἐφάγομεν ἐκ τοῦ νοστιμωτάτου κρέατος. Μετὰ τοῦτο κατεσκευάσαμεν προχείρους σκηνάς, ἵνα ἐκεῖ διανυκτερεύσουν οἱ νέοι συμπολιτικά μας.

60.

Τῇ ἐπομένῃ ἡμέρᾳ ὤρισα τὸ μέρος, εἰς τὸ ὁποῖον ἔμελλον νὰ κτισθῶσι αἱ νέαι κατοικίαι. Κατατάξας δὲ τοὺς ἀνθρώπους τούτους εἰς οἰκογενείας, εἶδον ὅτι ἔπρεπε νὰ κτισθῶσι δεκαεξὶ οἰκίαι· διότι δεκαεξὶ ἦσαν καὶ αἱ οἰκογένειαι. Ἐπειδὴ δὲ ἦτο πολὺ πιθανὸν νὰ ἔλθωσι καὶ ἄλλοι ἀνθρώποι καὶ αἱ οἰκίαι πολλαπλασιαζόμεναι νὰ ἀποτελέσουν πόλιν, ἐνόμιτα ὅτι ἔπρεπεν ἀπὸ τοῦδε νὰ προδιαγράψω τὸ σχέδιον τῆς πόλεως, ὥστε αὕτη νὰ λάβῃ κανονικὸν σχῆμα. Εὐθύς λοιπὸν ἐχάραξα τὰς ὁδοὺς τῆς πόλεως καὶ ὤρισα εἰς τοὺς ἀνθρώπους ποῦ ἕκαστος νὰ κτίσῃ οἰκίαν. Ἐν τῷ μέσῳ τῆς πόλεως ἐχώρισα εὐρύχωρον οἰκόπεδον, ὅπου ἐκεῖ ἰδρύθη τὸ σχολεῖον τοῦ λαοῦ μὲ μεγάλην τριγύρω αὐλὴν

καὶ μὲ μέγαν δενδρώδη κῆπον. Ἐπειτα ἐκτίσαμεν ὑπὸ τὸν φοῖνικα καὶ ἐκκλησίαν, εἰς τὴν ὁποίαν πάντοτε κατὰ Κυριακὴν συνηθροίζομεθα καὶ ἀπετείνομεν ἔλοι ἁμοῦ πρὸς τὸν οὐράνιον πατέρα μας τὴν προσευχὴν μας. Ἐπειδὴ ἤδη ὁ πληθυσμὸς τῆς πόλεώς μας ἠϋξήσεν, ὠρίσα εἰς ἕκαστον τὸ εἶδος τῆς ἐργασίας. Ἐγὼ εἶχον ἀναλάβῃ τὸ ἀξίωμα τοῦ ἱερέως, διότι ὡς ἱερεὺς ἐνόμισα ὅτι ἡδυνάμην καλλίτερον καὶ τοὺς ἀνθρώπους μου νὰ ὠφελήσω καὶ πρὸς τὸν θεὸν καθ' ἕκαστην νὰ ἐκφράζω τὴν ἄπειρον εὐγνωμοσύνην μου διὰ τὴν πατρικὴν ὑπὲρ ἑμοῦ μέριμναν. Τὸν Παρασκευᾶν ἐξέλεξα διδάσκαλον, διότι εἶδον ὅτι ὁ ἄνθρωπος οὗτος ὄχι μόνον εἶχεν μεγάλην νοημοσύνην, ἀλλὰ ὁ θεὸς εἶχεν αὐτὸν καὶ μὲ μέγα διδασκαλικὸν χάρισμα προικίσθη, νὰ ἀγαπᾷ ἐκ καρδίας ὡς ἄλλη μῆτηρ τὰ μικρὰ παιδία. Καὶ ὡς διδάσκαλος ὁ Παρασκευᾶς εἶχε κατορθώσῃ μεγάλα, οἱ μαθηταὶ ἐφοίτων μετ' εὐχαριστήσεως εἰς τὸ σχολεῖον καὶ τὰς συμβουλάς τοῦ διδασκάλου των ἐτήρουν εὐγνωμονοῦντες μετὰ θρησκευτικῆς εὐλαθείας. Ὁ Πέτρος ἐξηκολούθει νὰ εἶνε ποιμὴν, προσλαβὼν καὶ ἕνα ἄλλον βοηθὸν ἐκ τῶν νέων ἀνθρώπων. Ὁ Παῦλος καὶ ὁ Ἀβραάμ ἀφιερῶθησαν ὅλως εἰς τὸ ἀποστολικὸν ἔργον, καὶ οἱ δύο οὗτοι συνετέλεσαν ὥστε πολλοὶ λαοὶ νὰ δεχθῶσι τὸν χριστιανισμόν καὶ νὰ διαδοθῇ οὕτως εἰς αὐτοὺς ἡ εὐλογία τοῦ θεοῦ. Ἐκ τῶν νέων ἀνθρώπων ἕνα μὲν ἔκαμα ἀλιεῖα,

ἄλλον δὲ ξυλουργόν, καὶ τρίτον ἀγγειοπλάστην, οἵτινες τακτικῶς ἤσκουν ἀποκλειστικῶς ἕκαστος τὸ ἔργον του. Οἱ λοιποὶ πάντες ἤσχολοῦντο μὲ τὴν γεωργίαν καὶ δενδροκομίαν. Περὶ τῆς παρασκευῆς τοῦ ἄρτου, τῶν ἐνδυμάτων, τῆς μαγειρικῆς ἐφρόντιζον αἱ γυναῖκες. Ὅσον καλῶς εἶχον τὰ πάντα τακτοποιήση, ὥστε οὐδέποτε ἠκούσθη παράπονον, οὔτε συνέβη ἕρις τις μεταξύ τῶν ἀνθρώπων. Προϊόντος δὲ τοῦ χρόνου ἤλθον καὶ ἄλλοι καὶ ἀπετελέσθη κώμη μεγάλη μὲ 120 οἰκίας. Ἐφέρομεν καὶ ἄλλο ὕδωρ εἰς τὴν πόλιν καὶ ἰδρύσαμεν βρύτεις ἀφθότους, ἐσύστησα δὲ καὶ δικαστήριον ἐκ τῶν γερόντων, ἵνα λύη τὰς διαφορὰς τῶν ἀνθρώπων, πολλὰ δὲ μέρη τῆς νήσου μετεβάλομεν εἰς ἀγρούς, ὁπόθεν κατεσκευάσαμεν ὁδοὺς μέχρι τῆς κατοικίας μας. Ὅλα δὲ προώδευον μετὰ θαυμαστῆς ταχύτητος καὶ ὁ θεὸς ἐκ τοῦ οὐρανοῦ εὐλόγει τοὺς κόπους μας. Ὁ χριστιανισμὸς εἶχε διαδοθῆ ὄχι μόνον εἰς τὴν νῆσον ταύτην ἀλλὰ καὶ εἰς ἄλλας παρακειμένας, ὧν τρεῖς ἔστειλαν πρέσβεις καὶ ἐζήτησαν νὰ μὲ ἀναγνωρίσουν ἡγεμόνα. Οἱ γέροντες τῆς νήσου μου, μὲ τοὺς ὁποίους πάντοτε συνεσκεπτόμην, μὲ προέτρεψαν νὰ δεχθῶ τοῦτο καὶ οὕτω κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς ἀποθιάσεώς μου εἰς τὴν νῆσον ἐγένετο ἡ στέψις μου ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, παρόντος ὅλου τοῦ λαοῦ μου καὶ ἀναπέμποντος εὐχὰς εἰς τὸν θεὸν ὑπὲρ τῆς υἰγιαίας καὶ εὐτυχίας μου. Ἡ συγκοινωνία μετὰ τῶν νήσων ἐγένετο

διὰ μικρῶν λέμβων καὶ ὡς ἐκ τούτου δὲν ἦτο δυνατόν νὰ γίνηται τακτικῶς. Νὰ ναυπηγήσωμεν μέγα πλοῖον μᾶς ἦτο πολὺ δύσκολον, διότι δὲν εἶχομεν κἀνὲν ἐργαλεῖον πλὴν ἐκείνων, τὰ ὁποῖα ἐξ ἀγάτου λίθου κατασκευάζον καὶ μὲ τὰ ὁποῖα δὲν ἠδυνάμεθα νὰ κατορθώσωμέν τι γενναῖον. Πολλάκις ἐσυλλογίσθην τὸν σίδηρον καὶ τὰ κατασκευαζόμενα ἐξ αὐτοῦ ἐργαλεῖα, καὶ ἐθαύμαζον ὁποίας ὑπηρεσίας τὸ μέταλλον τοῦτο προσέφερεν εἰς τὴν ἀνθρωπότητα. Ἄλλὰ δυστυχῶς εἰς τὴν νῆσόν μου δὲν ἠδυνήθην νὰ ἀνακαλύψω οὔτε τοιοῦτο οὔτε ἄλλο τι μέταλλον. Καὶ σκεπτόμενος πῶς νὰ ἐπαρκέσω εἰς τὰς ἀνάγκας τῶν ἀνθρώπων μου εὕρισκον ὅτι ἔπρεπε νὰ μεταφέρωμεν ἀλλαχόθεν ἐνταῦθα καὶ ἵππους καὶ βόας καὶ πρόβατα, ἐπειτα καὶ διάφορα τοῦ πολιτισμοῦ πράγματα, πρὸ πάντων δὲ ἐργαλεῖα τῆς τέχνης. Καὶ διὰ τοῦτο ἠρεῦνων νὰ μάθω εἰς ποῖον μέρος τοῦ κόσμου κεῖται ἡ νῆσός μου, καὶ ἂν ἐκεῖ πλησίον δὲν κατοικοῦσιν ἄνθρωποι πεπολιτισμένοι. Μετὰ μακρὰς ἐρεῦνας ἔμαθον ὅτι εἰς νῆσόν τινα Κοῦβαν ὀνομαζομένην, πολὺ μεμακρυσμένην, κατώκουν ἄνθρωποι λευκοὶ, μὲ μακρὸν πώγωνα, οὔτινες ἦλθον ἐξ Ἀνατολῶν, ἔχοντες μεγάλα πλοῖα καὶ φονικά ὄπλα. Ἡ εἶδησις αὕτη μὲ ἐχαροποίησε καὶ ἤλπισα ὅτι θὰ κατορθώσω νὰ ἔλθω εἰς σχέσεις μὲ λαοὺς πεπολιτισμένους. Καὶ διὰ τοῦτο παρεσκεύασα θαλάσσιον πλοῦν, καὶ ἀφ' οὗ ἐξώπλισα τρεῖς λέμβους μὲ ἀφθόλους τροφὰς ἕστειλα δ

ἐκ τῶν ἀνθρώπων μου νὰ ἔλθωσι πρὸς ἀναζήτη-
σιν τῆς νήσου ταύτης καὶ νὰ κομίσωσι ἐπιστολήν
μου, διὰ τῆς ὁποίας ἀνήγγελλον εἰς αὐτοὺς ὅτι εἶμαι
ἡγεμὼν 4 νήσων ἐξ Ἀγγλίας καταγόμενος καὶ
ὅτι ἐπιθυμῶ νὰ ἔλθω εἰς σχέσις μὲ τὴν νήσον Κοῦβαν,
ὅπου ἐπληροφορήθην ὅτι βασιλεύει ἡγεμὼν Εὐρωπαϊῶς.
Ἐγραψον δὲ πρὸς τοὺς ἄλλοις ὅτι ἐπεθύμουν νὰ ἀγο-
ράσωμεν ἐν πλοῖον καὶ ἐργαλεῖα τῶν τεχνῶν, τὰ ὁ-
ποῖα ὅλα μέχρι τῆς ὥρας στερούμεθα. Εὐτυχῶς ὁ
πλοῦς τῶν ἀνθρώπων μου ἐπέτυχε καὶ μετὰ τρεῖς
μῆνας ἐπανῆλθον μὲ τρία μεγάλα ἰσπανικὰ πλοῖα καὶ
μὲ τὸν ναύαρχον τῶν Ἰσπανῶν, ὅστις ἦλθεν ὁ ἴδιος
διὰ νὰ μάθῃ τί συμβαίνει· διότι ἐκ τῶν ἀνθρώπων μου
δὲν ἠδυνήθη νὰ ἐννοήσῃ τί ἀληθῶς ὑπάρχει. Ἡ ὑ-
ποδοχὴ τοῦ ναυάρχου ὑπῆρξε λαμπρά, τὸν ἐφιλοξέ-
νησα δὲ εἰς τὴν κατοικίαν μου ἐπὶ ὀλόκληρον ἐβδο-
μάδα. Ἐγὼ διηγήθην τὰς ταλαιπωρίας μου καὶ αὐ-
τὸς μετὰ προσοχῆς ἐνίοτε δὲ καὶ δακρύων μὲ ἠκροᾶ-
το. Ὅτε δὲ ἐτελείωσεν ἡ ὁγδόη ἡμέρα, ὁ γέρον τῶν Ἰ-
σπανῶν ναύαρχος μοὶ πρότεινε νὰ μὲ κάμῃ γαμβρὸν
εἰς τὴν θυγατέρα του, ἣτις ἔμενεν εἰς τὴν Κοῦβαν.
Τόσον εὐγένῆς μοὶ ἐφάνη ἡ ψυχὴ τοῦ γέροντος Ἰσπα-
νοῦ, ὥστε δὲν ἐδίστασα νὰ πιστεύσω ὅτι καὶ ἡ κόρη του
θα ἦτο τοιαύτη· καὶ διὰ τοῦτο ἐδέχθην προθύμως τὴν
πρότασίν του. Ἀπεφασίσθη λοιπὸν τὸ μὲν ἐν πλοῖον
μένῃ μὲ τοὺς ἀξιωματικοὺς εἰς τὸν λιμένα φυ-

λάττων τὴν νῆσόν μου, ὁ δὲ γέρων Ἀβραὰμ νὰ μὲ ἀναπληρώσῃ ἐν τῇ νήσῳ μέχρι τῆς ἐπιστροφῆς μου. Οὕτω λοιπὸν ἀπεχαιρέτισα τὸν λαόν μου, ὅστις κλαίων μοὶ ἤρχετο καλὸν ταξείδιον καὶ ταχεῖαν ἐπιστροφήν καὶ ἀνεχωρήσαμεν διὰ τὴν Κοῦβαν. Ἐκ τῶν ἀνθρώπων μου εἶχον παραλάβῃ μόνον τὸν Παρασκευᾶν, ὅστις δὲν ἐνόει κατ' οὐδένα τρόπον νὰ ἀπομακρυνθῇ ἀπ' ἐμοῦ. Τὸ ταξείδιόν μας ἦτο λίαν εὐχάριστον καὶ μετ' ὀλίγας ἡμέρας προσωρμίσθημεν εἰς τὸν λιμένα τῆς Ἀβάννας. Ὁ ναύαρχος μὲ παρέλαβεν εἰς τὸν οἶκόν του καὶ μὲ ἐφιλοξένει. Ἡ κόρη του ὠνομάζετο Μαριὰννα. Καὶ μόνον τὴν φυσιογνωμίαν αὐτῆς ἂν τις ἔβλεπεν, ἐπέιθετο εὐθὺς περὶ τῆς εὐγενείας τῆς ψυχῆς της. Ἐφόρει μέλαιναν ἐνδυμασίαν, διότι πρὸ ἐνὸς ἔτους εἶχε τὴν ἀτυχίαν νὰ χάσῃ τὴν μητέρα της. Τὸ ὠχρὸν πρόσωπόν της καὶ τὰ μαραμμένα χεῖλη της ἐφανέρονον ὅτι ὁ θάνατος τῆς μητρὸς της ἐπλήγωσε βαθέως τὴν καρδίαν της. Ὁ πατὴρ της διηγήθη τὰς περιπετείας μου πάσας, αὕτη δὲ ἀπεκρίθη βαρυστενάζουσα ὅτι ὅσον φοβερά καὶ ἂν εἶνε τὰ δυστυχήματα ταῦτα, τώρα ὅλα ἐθεραπεύθησαν, τὸ ἰδιὸν της ἔμως δυστύχημα, τὸν θάνατον τῆς μητρὸς της, τίς θὰ δυνηθῇ νὰ θεραπεύσῃ; Ἀλλὰ τότε ὁ πατὴρ της εἶπεν· «Ὁ κύριος οὗτος, κόρη μου, ὅστις εἶνε ἤδη ἡγεμὼν εἰς 4 νήσους. Γνωρίζω σέ, τέκνον μου, καὶ νομίζω ὅτι ἐγνώρισα καὶ τὴν ψυχὴν τοῦ Ῥοβιντσῶνος. Τόσην συμ-

φωνίαν εἶδον εἰς τὰς σκέψεις τούτου πρὸς τὰς ἰδικὰς σου, ὥστε δὲν ἐδίστασα νὰ τὸν παρακαλέσω νὰ δεχθῆ νὰ γείνη γαμβρὸς εἰς τὴν Μαριάναν μου, ἀπὸ τὴν ὁποίαν δὲν ἀγαπῶ κἀνὲν ἄλλο πρᾶγμα περισσότερον εἰς τὸν κόσμον τοῦτον. Σοὶ εὐχομαι, Μαριάνα μου, νὰ ζήσης ἐν χαρᾷ διαρκεῖ καὶ εὐτυχίᾳ καὶ ὁ Θεὸς νὰ σᾶς ἔχη ὑπὸ τὴν σκέπην του.» Ταῦτα εἶπε συγκεκινημένος ὁ γέρον καὶ λαβὼν ἤνωσε τὰς χεῖράς μας. Ἐπειτα παρετέθη ἡ τράπεζα καὶ ἐφάγομεν καὶ ἐπίομεν μετὰ πολλῆς εὐθυμίας. Τῇ δὲ ἐπομένῃ ἡμέρᾳ ἐτελέσθη ἡ στέψις ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ μετὰ τῆς Μαριάνας μου, καὶ μετὰ τινὰς ἡμέρας ἐπανῆλθον μετὰ τῆς συζύγου μου καὶ τοῦ πενθεροῦ μου εἰς τὴν νῆσόν μου.

60.

Ὁ λαὸς μου περιχαρὴς μὲ ὑπεδέχθη καὶ πυρὰ ἐκαίοντο ἐπὶ τρεῖς κατὰ συνέχειαν νύκτας πρὸς τιμὴν μας. Οἱ τεχνῖται καὶ οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι, οὓς ἔφερον μετ' ἐμαυτοῦ ἐκ τῆς Κούβας, εἰσήγαγον διαφόρους τέχνας, τελειοποιημένας ὡς εἶνε ἐν Εὐρώπῃ. Ἐπειτα ἐδίδαξαν τὴν καλλιέργειαν τοῦ βάμβακος, τοῦ ζαχαροκαλάμου, τοῦ καρφέ. Εἰσηγάγομεν διάφορα κτήνη, τὸν βοῦν, τὸν ἵππον, τὸ πρόβατον. Τὰ τελευταῖα μάλιστα τοσοῦτον πολὺ εὐδοκίμουν, ὥστε προϊόντος

τοῦ χρόνου ἐξεποιήσαμεν τὰς αἰγας, αἵτινες ἐβλαπτον πολὺ τὰ δένδρα καὶ ἀνεπληρώσαμεν ταύτας διὰ προβάτων. Εἰσηγάγομεν ὡς νόμισμα τὰ Ἰσπανικὰ τάλληρα καὶ οὕτω διευκολύνθη ἡ ἐμπορία, ἣτις πρότερον δι' ἔλλειψιν νομισμάτων ἐγένετο δι' ἀνταλλαγῆς. Ἐπειτα μᾶς ἐστάλησαν διάφορα σκεύη καὶ ἐργαλεῖα ἐκ τῆς Ἰσπανίας, βιβλία ἐντυπα, χάρτης, πέναι. Καὶ τώρα βλέπων πάντα ταῦτα ἐνόησα ὅποια διαφορὰ ὑπάρχει μεταξύ πεπολιτισμένου τόπου καὶ βαρβάρου καὶ πόσον δυστυχεῖς εἶνε ἐκεῖνοι, οἵτινες μένουσιν ἐστερημένοι τῶν ἀγαθῶν τοῦ πολιτισμοῦ. Ἡ πόλις ὅλοεν ἐλάμβανε εὐρωπαϊκὸν χαρακτῆρα, χιλιάδες δὲ Ἰσπανικῶν ταλλήρων εἰσῆρχοντο εἰς τὸ κοινὸν μας ταμεῖον ἐκ τῆς πωλήσεως τῶν προϊόντων τῶν νήσων μας. Ἠγοράσαμεν ἐκ τῆς Ἰσπανίας τρία ἱστιοφόρα πλοῖα διὰ τῶν ὁποίων ἐγένετο ἡ συγκαινωνία τῶν νήσων μου. Ὅλα μοὶ ἦσαν ἤδη εὐχάριστα εἰς τὴν νῆσόν μου, ἀλλ' ἐν μὲ ἐλύπει ἡ στέρησις τῶν γονέων μου, οὓς ἤρχισα νὰ ποθῶ περισσότερο, διότι εἶχον τώρα τὰ μέσα νὰ φθάσω ἐκεῖ. Ἐξηγήθην εἰς τοὺς συγγενεῖς μου τὴν ἀπόφασίν μου νὰ μεταβῶ εἰς τὴν πατρίδα μου, ἵνα ἶδω τοὺς γέροντας γονεῖς μου, ἂν θὰ ζῶσι ἀκόμη, καὶ εὔρον πάντας προθύμους. Μάλιστα ἡ σύζυγός μου ἤθελε καὶ νὰ μὲ συντροφεύσῃ μὲ τὰ δύο τέκνα μου νὰ ἐπισκεφθῶμεν ὁμοῦ τοὺς γονεῖς μου, οὓς ἐθεώρει καὶ αὐτὴ ὡς ἰδίους αὐτῆς γονεῖς. Καὶ οὕτω κατὰ τὸ

θέρος τῷ ἔκτω ἔτει τῶν γάμων μου καὶ τῷ 23ῳ τῆς ἐκ τῆς Ἀγγλίας ἀναχωρήσεώς μου ἀνεχώρησα ἐκ τῆς νήσου ἀφήσας ἀντιβασιλέα ἐν τῇ νήσῳ τὸν γέροντα πενθερόν μου. Τὸ ταξίδιον τοῦτο ὑπῆρξε λίαν εὐχάριστον καὶ μετὰ 40 ἡμέρας ἤμην εἰς τὴν πατρίδα μου. Ὡς εἰσῆλθομεν εἰς τὴν οἰκίαν μας εὗρον τὰ πάντα ὡς εἶχον, ὁ γέρον πατήρ μου καθήμενος ἐπὶ καθέκλας πολὺς ὄλωσ τὴν κόμην ἀνεγίνωσκε τὴν ἀγίαν Γραφήν. Τὸ πρόσωπον αὐτοῦ εἶχε παραλλάξῃ, ἦτο πλήρες ρυτίδων, τοῦτο μὲν ὑπὸ τοῦ γήρατος, τοῦτο δὲ καὶ ὑπὸ τῆς λύπης. Μόλις κρατῶν τὰ δάκρυα ἐπλησίασα αὐτὸν καὶ εἶπον ὅτι ἔρχεται ὁ υἱός του ὁ Ῥοβινσών. Ὡς δὲ ἤκουσε τὸ ὄνομά μου, παράφορος ὑπὸ χαρᾶς ἠρώτα· «Ποῦ εἶνε ὁ Ῥοβινσών μου; ζῆ; πότε θὰ ἔλθῃ; εἰς ποῖον μέρος τῶρα εὐρίσκεται;» Ἐγὼ τότε δὲν ἠδυνάμην περισσότερον καιρὸν νὰ κρατηθῶ καὶ ἐρρίφθην εἰς τὰς ἀγκάλας του ἀσπάζόμενος τὰς χεῖράς του, καὶ λέγων· «Ἦλθον, πάτερ μου, σᾶς ἐπίκρανα τὴν ζωὴν, συγχώρησόν με.» Ὁ πατήρ μου ὑπὸ τῆς μεγάλης χαρᾶς εἶχεν ἐπὶ τινα χρόνον μείνη λειπόθυμος, ἔπειτα ἀφ' οὗ συνῆλθεν ἐγνώρισε καὶ τὴν σύζυγόν μου καὶ τὰ τέκνα μου, τὰ ὁποῖα δὲν ἄφινε καθόλου ἐκ τῆς ἀγκάλης του συμπαιζών καὶ διηγούμενος διαφόρους πρὸς αὐτὰ ἱστορίας. Ἡ ἀπουσία τῆς μητρὸς μου ἐκ τῆς οἰκίας μοὶ ἔκαμνε ἐντύπωσιν καὶ διὰ τοῦτο ἠρώτησα τὸν πατέρα μου ποῦ εἶνε ἡ μή-

τηρ μου. Ἡ ἐρώτησις αὕτη διήγειρεν εἰς τὸν γέροντα δάκρυα, ἐκ τῶν ὁποίων ἐνόησαμεν ὅτι εἶχεν ἀποθάνῃ. Εὐθὺς τότε ἐπορεύθη εἰς τὸν τάφον καὶ γονατίσας ἐπ' αὐτοῦ ἐφώνησα τὴν ψυχὴν τῆς μητρός μου νὰ ἔλθῃ νὰ ἴδῃ τὸν υἱὸν τῆς, ὅστις ἐπανελθὼν θρηνεῖ τὸν πρόωρον αὐτῆς θάνατον. Τὴν παρεκάλεσα νὰ μὲ συγχωρήσῃ διὰ τὸ σφάλμα μου, διὰ τὸ ὁποῖον μετανοῶ πικρῶς καὶ ὑπεσχέθη εἰς αὐτὴν νὰ γράψω βιβλίον, νὰ τὸ στείλω εἰς ὅλον τὸν κόσμον νὰ τὸ ἀναγινώσκουν οἱ παῖδες, διὰ νὰ μὴ λυπήσουν ποτὲ τοὺς γονεῖς των, ἀλλὰ νὰ ὑποτάσσωνται καὶ εἰς αὐτοὺς καὶ εἰς τοὺς πρεσβυτέρους των. Ἐπειτα ἐπέστρεψα εἰς τὴν κατοικίαν μας, ὅπου εἶχον συναχθῆ ὅλοι οἱ συγγενεῖς καὶ φίλοι μου καὶ ἐώρτασαν τὴν ἔλευσίν μας.

Ἐν Ἀγγλίᾳ εἶχον σκοπὸν νὰ μείνω πολὺν καιρὸν πλησίον τοῦ πατρός μου καὶ τῶν συγγενῶν μου. Ἀλλ' ὁ σκληρὸς θάνατος τὸν ἕνατον μῆνα τῆς ἀφίξεώς μου εἰς Ἀγγλίαν ἀφῆρπασε καὶ τὸν γέροντα πατέρα μου, τὸν ὁποῖον ἔθαψα πλησίον τῆς μητρός μου ἀνεγείρας τάφον καὶ γράψας ἐπ' αὐτοῦ·

«Ἐνταῦθα ἀναπαύονται ἐν Κυρίῳ ὁ Ἐδουάρδος Κροῦσος μετὰ τῆς γυναικὸς του Ἐλισάβετ. Τὸ μνημεῖον τοῦτο ἤγειρεν ὁ υἱὸς των Ροβινσὼν, σημεῖον ἀγάπης καὶ εὐγνωμοσύνης.»

Ἐπειτα ἐκ τῆς Ἀγγλίας διευθύνθη διὰ Λισσαβώνας εἰς Κοῦβαν καὶ ἐκεῖθεν εἰς τὴν νῆσόν μου, ὅπου

εισέτι ζω ἑβδομηκοντούτης εὐτυχῆς καὶ ἐγὼ καὶ ὁ
λαός μου. Ἡ ὥρα τοῦ θανάτου μου εἶναι πλησίον.
Τοὺς ἀνθρώπους ἠγάπησα πολὺ καὶ προσεπάθησα ὅσον
ἠδυνάμην νὰ τοὺς ὠφελήσω. Ἐκτελῶν δὲ τὴν υπό-
σχεσιν, ἣν ἔδωκα ἐπὶ τοῦ τάφου τῆς μητρός μου, θέ-
λων δὲ νὰ φανῶ καὶ μετὰ θάνατον ὠφέλιμος εἰς τὸν
λαόν, συνέγραψα καὶ ἐδημοσίευσα τὸ βιβλίον τοῦτο.
Ὁ δὲ τελευταῖος λόγος μου πρὸς πάντα ἄνθρωπον εἶνε
«βοήθει σαυτὸν καὶ ἔλπιζε εἰς τὸν Θεόν.»

ΤΕΛΟΣ.

